

การพัฒนารูปแบบการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์
ในสถาบันการศึกษาพยาบาล

ปริญญานิพนธ์

ของ

ศรินทร์วล สถิตวิทยานันท์

20 เม.ย. 2542

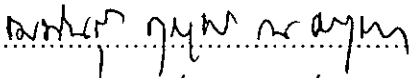
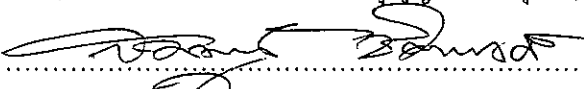
เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาดุขฎีบัณฑิต สาขาการอุดมศึกษา

มีนาคม 2542

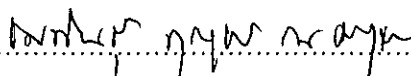
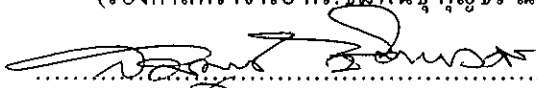
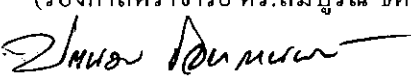
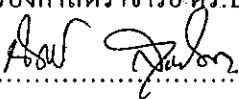
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คณะกรรมการควบคุมและคณะกรรมการสอบได้พิจารณาปริญญานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว
เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาคุณวุฒิปบัณฑิต สาขา
การอุดมศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

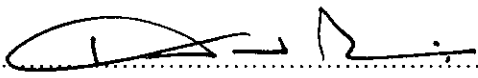
คณะกรรมการควบคุม

.....ประธาน
(รองศาสตราจารย์ ดร.ชมพันธุ์ กาญจนา อรุณยา)
.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ ชิตพงศ์)
.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ประนอม โอทกานนท์)

คณะกรรมการสอบ

.....ประธาน
(รองศาสตราจารย์ ดร.ชมพันธุ์ กาญจนา อรุณยา)
.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ ชิตพงศ์)
.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ประนอม โอทกานนท์)
.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กรรณิการ์ สุวรรณโคต)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรปริญญาการศึกษาคุณวุฒิปบัณฑิต สาขาการอุดมศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ ดร.เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์)
วันที่ ๒๔ เดือน มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๒

ประกาศคุณูปการ

ความสำเร็จของปริญญานิพนธ์ฉบับนี้เนื่องจากได้รับความกรุณาจาก รองศาสตราจารย์ ดร.ชมพันธุ์ ฤกษ์ธร ณ อุรุยา ประธานกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ ชิตพงศ์ และรองศาสตราจารย์ ดร.ประนอม โอทกานนท์ กรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ ที่ได้เอาใจใส่ ให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง รวมถึงช่วยเหลือ กระตุ้นเตือนและให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยตลอดมา ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กรรณิการ์ สุวรรณโคต กรรมการสอบปริญญานิพนธ์ที่กรุณาให้ข้อคิดเห็นต่าง ๆ เพื่อให้ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ที่กรุณาให้ข้อคิดเห็นต่าง ๆ ในการพัฒนารูปแบบการประเมินตนเอง ตลอดจนอาจารย์ ดร.ละเอียด แจ่มจันทร์ ผู้อำนวยการวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครวัดพระธาตุ และนางสาวอากาศเอกหญิง กรรณิการ์ นุคยะสกุล ผู้อำนวยการวิทยาลัยพยาบาลทหารอากาศที่ให้การสนับสนุนและเข้าร่วมเป็นผู้ทดลองใช้รูปแบบการประเมินตนเอง

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ พรจันท์ สุวรรณชาติ ดร.พิชิต ฤทธิจิรญาณ นาวาอากาศโทหญิง ดร.ศิริกัญญา ฤทธิไพลก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นงลักษณ์ จินตนิลลภ รองศาสตราจารย์ ดร.วิไล วัฒนดำรงกิจ ที่ให้ความอนุเคราะห์ช่วยเหลือและเป็นกำลังใจอย่างยิ่ง

ท้ายสุด นี้ ผู้วิจัยขอน้อมระลึกถึงพระคุณของบิดา มารดา อาจารย์ พี่ น้อง และรองศาสตราจารย์ ดร.สากล สถิตวิทยานันท์ ที่ให้กำลังใจ และสนับสนุนการศึกษาของผู้วิจัยตลอดมา

ประโยชน์ของปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบแด่ผู้มีพระคุณดังกล่าวข้างต้น

ศรินทร์ล สถิตวิทยานันท์

สารบัญ

บทที่		หน้า
1	บทนำ.....	1
	ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
	ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	9
	ความสำคัญของการวิจัย.....	9
	ขอบเขตของการวิจัย.....	10
	นิยามศัพท์เฉพาะ.....	10
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	11
	ตอนที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาและการประเมินตนเอง ของสถาบันการศึกษาพยาบาล.....	11
	การประกันคุณภาพการศึกษาและการควบคุมคุณภาพภายในของสถาบัน การศึกษา.....	11
	แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินตนเอง.....	18
	การประเมินตนเองของสถาบันการศึกษาพยาบาล.....	32
	ตอนที่ 2 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนของสถาบันการศึกษาพยาบาล.....	34
	แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาพยาบาล.....	34
	การจัดการเรียนการสอนของสถาบันการศึกษาพยาบาล.....	45
	ระบบการเรียนการสอนทางการศึกษา.....	46
	องค์ประกอบของระบบการเรียนการสอนทางการศึกษาพยาบาล.....	54
	ตอนที่ 3 แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการประเมินตนเอง ด้านการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ในสถาบันการศึกษาพยาบาล.....	80
	การประกันคุณภาพการศึกษากับการประเมินการจัดการเรียนการสอนใน ต่างประเทศ.....	80
	การประเมินการจัดการเรียนการสอนสาขาการศึกษาพยาบาล.....	86
	การประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ผู้สอน.....	91
	การพัฒนารูปแบบการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ ในสถาบันการศึกษาพยาบาล.....	93

งานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียน

การสอนของอาจารย์ในสถาบันการศึกษาพยาบาล.....	103
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	108
ตอนที่ 1 การสร้างรูปแบบการประเมินตนเอง.....	110
การสร้างรูปแบบการประเมินตนเองเบื้องต้น.....	110
การตรวจสอบความตรงเชิงสอดคล้องของเกณฑ์บ่งชี้การประเมินตนเองด้าน	
การจัดการเรียนการสอน.....	110
การตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการประเมินตนเองและคู่มือการใช้รูปแบบ	
การประเมินตนเองโดยผู้เชี่ยวชาญ.....	112
ตอนที่ 2 การทดลองใช้รูปแบบการประเมินตนเองในสถานการณ์จริง.....	113
ตอนที่ 3 การประเมินรูปแบบการประเมินตนเอง.....	118
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	119
ตอนที่ 1 ผลการพัฒนารูปแบบการประเมินตนเอง	119
ตอนที่ 2 ผลการประเมินรูปแบบการประเมินตนเอง.....	144
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	157
สรุปผลการวิจัย.....	158
อภิปรายผล.....	162
ข้อเสนอแนะ.....	168
บรรณานุกรม.....	170
ภาคผนวก.....	182
ภาคผนวก ก คู่มือการใช้รูปแบบการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอน.....	184
ภาคผนวก ข เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	246
ภาคผนวก ค รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ.....	303
ประวัติย่อของผู้วิจัย.....	309

บัญชีตาราง

ตาราง		หน้า
1	ความแตกต่างระหว่างการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางกับการสอนที่ยึดผู้สอนเป็นศูนย์กลาง.....	68
2	ค่ามัธยฐานและค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ของเกณฑ์บ่งชี้การประเมินตนเองในการจัดการเรียนการสอนด้านปัจจัยเบื้องต้นที่ได้จากการกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ.....	125
3	ค่ามัธยฐานและค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ของเกณฑ์บ่งชี้การประเมินตนเองในการจัดการเรียนการสอนด้านการปฏิบัติที่ได้จากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ.....	128
4	ค่ามัธยฐานและพิสัยระหว่างควอไทล์ของเกณฑ์บ่งชี้การประเมินตนเองในการจัดการเรียนการสอนด้านผลผลิตที่ได้จากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ.....	133
5	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อรูปแบบการประเมินตนเอง.....	138
6	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อคู่มือการใช้รูปแบบการประเมินตนเอง.....	140
7	ข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญในการนำรูปแบบการประเมินตนเองไปใช้ดำเนินการ...	142
8	เปรียบเทียบผลการเรียนรู้เรื่องการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอนก่อนและหลังการทดลองใช้รูปแบบการประเมิน.....	145
9	ความคิดเห็นต่อเกณฑ์บ่งชี้การประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอนของผู้เข้าร่วมทดลองใช้รูปแบบการประเมินตนเอง.....	146
10	ความคิดเห็นต่อรูปแบบการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอนของผู้เข้าร่วมทดลอง.....	155
11	ข้อเสนอแนะของผู้เข้าร่วมทดลองในการนำรูปแบบการประเมินตนเองไปปฏิบัติจริง	156

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 ศาสตร์ทั้งสามของคุณภาพ.....	14
2 การประเมินตนเองโดยใช้ข้อมูลภายในและข้อมูลภายนอก.....	24
3 หลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน.....	37
4 ระบบปฏิสัมพันธ์ที่ไม่หยุดนิ่ง.....	39
5 ระบบการเรียนการสอนของกลาสเซอร์.....	46
6 ระบบการเรียนการสอนของเคมพ์.....	48
7 ระบบการเรียนการสอนของคลอสไมร์และริปเปิล.....	49
8 ระบบการเรียนการสอนทางพยาบาลศาสตร์.....	53
9 บทบาทของผู้สอนกับองค์ประกอบของการเรียนการสอน.....	54
10 ระบบการจัดการเรียนการสอนของสถาบันการศึกษา.....	94
11 ขั้นตอนของการประเมินตนเองที่ผู้วิจัยพัฒนาจากแนวคิดของนีโว.....	99
12 วงจรของระเบียบวิธีประเมิน.....	101
13 สรุปกรอบแนวคิดการพัฒนา รูปแบบการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียน การสอนของอาจารย์ในสถาบันการศึกษาพยาบาล.....	107
14 ขั้นตอนการพัฒนา รูปแบบการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอน ของอาจารย์ในสถาบันการศึกษาพยาบาล.....	109
15 รูปแบบการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ในสถาบัน การศึกษาพยาบาล.....	120

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

คุณภาพของการศึกษา เป็นองค์ประกอบสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และสังคม การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพจะสนองตอบความต้องการของผู้เรียนและสังคม ผู้จบการศึกษาจะมีความรู้ความสามารถ ทักษะ เจตคติ ค่านิยม คุณธรรมและคุณสมบัติต่าง ๆ ครบถ้วนตามหลักสูตรและความคาดหวังของสังคม การจัดการศึกษาให้มีคุณภาพหรือมีมาตรฐานที่เหมาะสม จำเป็นต้องมีการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อเป็นมาตรการที่จะทำให้เกิดความเชื่อมั่นได้ว่าสถาบันการศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนดไว้

การประกันคุณภาพ เป็นการวางแผนและกระทำกิจกรรมอย่างเป็นระบบและพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นและพึงพอใจในผลผลิต การประกันคุณภาพของการศึกษา จึงเป็นการปฏิบัติการที่สถาบันการศึกษารับผิดชอบจัดการศึกษา โดยใช้กระบวนการ และวิธีการที่ทำให้การศึกษามีคุณภาพและได้มาตรฐานทางวิชาการ (Higher Education Quality Council. 1995 : 4) การประกันคุณภาพการศึกษาจึงจัดว่าเป็นกระบวนการยกมาตรฐานของสถาบันการศึกษาให้ได้มาตรฐาน โดยมุ่งเน้นการใช้ข้อมูลคุณภาพของสถาบันการศึกษาป้อนกลับ เพื่อให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องร่วมกันพัฒนาสถาบันการศึกษาให้ได้มาตรฐานที่กำหนด

ทบวงมหาวิทยาลัยได้ให้ความสำคัญของการส่งเสริมและพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีคุณภาพตามมาตรฐานสากล และเพื่อตอบสนองต่อนโยบายของรัฐบาลตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่แปด (พ.ศ.2540-2544) ที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและคุณภาพของทรัพยากรมนุษย์ ทบวงมหาวิทยาลัยได้ประกาศนโยบายและแนวปฏิบัติการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการของสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ โดยมีนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการจัดให้มีระบบการตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินการภายในสถาบันขึ้น ดังต่อไปนี้

“...(2) ทบวงมหาวิทยาลัยจะส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษามีการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาขึ้นภายในสถาบัน เพื่อเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา โดยมุ่งเน้นให้มีการสร้างกลไกการควบคุมคุณภาพ (quality control) ขององค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีผลต่อคุณภาพการศึกษาที่เป็นรูปธรรมขึ้น ทั้งนี้สถาบันอาจจัดให้มีระบบการตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินการขึ้นเป็นการภายในได้ตามความเหมาะสม...”

“...(4) เพื่อให้การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของแต่ละสถาบันได้รับการยอมรับจากภายนอกโดยกว้างขวาง และเป็นการแสดงถึงความมีคุณภาพของการจัดการศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัยจะจัดให้มีกลไกของการตรวจสอบและประเมินผลระบบการประกันคุณภาพการศึกษา (quality audit) ที่แต่ละสถาบันได้จัดให้มีขึ้นทั้งในระดับสถาบันและคณะวิชาแล้วให้การรับรองมาตรฐานการศึกษาต่อไป” (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2539 ง : 3-4)

ทบวงมหาวิทยาลัยได้กำหนดแนวทางในการประกันคุณภาพการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา โดยให้ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ (1) การควบคุมคุณภาพภายใน (internal quality control) ซึ่งหมายถึง การที่สถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ จะจัดให้มีระบบการควบคุมภายในขององค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อคุณภาพของบัณฑิต ซึ่งองค์ประกอบต่าง ๆ เหล่านี้จะเป็นดัชนีบ่งชี้ที่สำคัญของคุณภาพการจัดการศึกษา และเป็นภาระหน้าที่ที่สถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ จะต้องจัดให้มีระบบการควบคุมคุณภาพที่เหมาะสม มีกฎเกณฑ์และแนวปฏิบัติที่ชัดเจนรวมทั้งการสร้างความเข้าใจและการยอมรับให้เกิดขึ้นภายในสถาบัน (2) การตรวจสอบและการประเมินผล (quality auditing & assessment) เป็นกระบวนการที่ทบวงมหาวิทยาลัยจะจัดให้มีขึ้นเพื่อตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินการจัดระบบควบคุมคุณภาพภายในโดยเฉพาะทางด้านวิชาการของสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ ทั้งนี้จะเน้นการตรวจสอบและประเมินว่าสถาบันอุดมศึกษาได้มีการพัฒนาและใช้ระบบการควบคุมภายในหรือระบบที่จะส่งเสริมความมีคุณภาพต่าง ๆ หรือไม่ และมีผลการดำเนินการที่น่าเชื่อถือว่าจะทำให้เกิดคุณภาพขึ้นเพียงใด เท่านั้น ทั้งนี้สถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ มีความเป็นอิสระอย่างเต็มที่ในการที่จะกำหนดรายละเอียดและการดำเนินการทั้งในระดับสถาบัน ระดับคณะ หรือระดับภาควิชาได้ (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2539 ง : 6)

การประเมินตนเองของสถาบันการศึกษาเป็นกลไกควบคุมคุณภาพภายใน ด้วยการประเมินจากบุคคล หรือคณะบุคคลในสถาบันการศึกษาเพื่อตรวจสอบการปฏิบัติงานของตน มีจุดมุ่งหมายเพื่อปรับปรุงและพัฒนางานของตนให้มีคุณภาพตามเป้าหมายหรือมาตรฐานที่กำหนด และพร้อมที่จะรับการตรวจสอบหรือการประเมินจากภายนอกเพื่อให้สถาบันการศึกษาได้มาตรฐาน

สถาบันการศึกษาที่มีคุณภาพ จำเป็นต้องมีระบบการติดตามและประเมินผลการดำเนินการต่าง ๆ ทั้งในระดับสถาบันและระดับหลักสูตร โดยมีแบบประเมินตนเองซึ่งใช้เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์สถานภาพปัจจุบันและนำผลการวิเคราะห์มาใช้เป็นแนวทางการปรับปรุงการดำเนินงาน รวมทั้งใช้ประกอบการพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกที่จะประเมินหรือตรวจสอบด้วย สถาบันอุดมศึกษาควรมีการประเมินตนเองอย่างเป็นระบบในองค์ประกอบที่สำคัญของการศึกษา สมาคมโรงเรียนและวิทยาลัยแห่งนิวอิงแลนด์ (New England Association of Schools and Colleges, 1983 : 26-55) ได้กำหนดรายการในรายงานการศึกษาตนเองว่า สถาบันจะต้องศึกษาตนเองในด้าน ทัศนคติและวัตถุประสงค์ องค์กรและการบริหารหลักสูตรและการสอน อาจารย์ ห้องสมุดและ

สื่อการศึกษา การบริการนักศึกษา อาคารสถานที่และทรัพยากรการเงิน ด้านหลักสูตรและการสอน ประกอบด้วยรายการที่ครอบคลุมหัวข้อต่อไปนี้ (1) หลักสูตรทั้งหมดของสถาบัน (2) กระบวนการพัฒนาหลักสูตร (3) วิธีการแต่งตั้งสภาวิชาการหรือกรรมการวิชาการของสถาบัน (4) นำนักของวิชาศึกษาทั่วไปในหลักสูตรปริญญาตรี (6) ระบบและผลการประเมินหลักสูตร (7) ผลกระทบที่ชุมชนมีต่อการเปิดหลักสูตรและรายวิชาต่าง ๆ (8) ความร่วมมือกับสถาบันอื่นในด้านหลักสูตร (9) ขอบเขตและลักษณะการจัดการศึกษาต่อเนื่อง และการศึกษารูปแบบพิเศษอื่น ๆ (10) แผนพัฒนาหลักสูตรในอนาคต (11) ระบบและผลการประเมินและพัฒนากการสอน (12) สัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักศึกษา

การจัดการเรียนการสอน เป็นองค์ประกอบสำคัญของการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ แม้ว่าหลักสูตรได้รับการพัฒนาตามขั้นตอนการร่างหลักสูตรมาอย่างดี แต่ถ้าการจัดการเรียนการสอนขาดประสิทธิภาพย่อมมีผลกระทบต่อคุณภาพของผลผลิตของการศึกษา ดังนั้นการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพจำเป็นต้องมีการพัฒนาหลักสูตรที่มีคุณภาพ และมีการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ ดังที่โบแชมพ์ (Beauchamp, 1981 : 164) กล่าวว่า การเรียนการสอนมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการพัฒนาหลักสูตร เพราะการจัดการเรียนการสอนเป็นขั้นตอนที่สำคัญของการนำหลักสูตรซึ่งเปรียบเสมือนแผนไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา

การศึกษาพยาบาลเป็นการศึกษาเพื่อเตรียมบุคลากรด้านการพยาบาลออกไปให้บริการสังคม ด้านสุขภาพอนามัย โดยครอบคลุมบริการด้านส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การรักษาพยาบาล และการฟื้นฟูสภาพทั้งรายบุคคลและรายกลุ่ม รวมถึงการบริการพยาบาลที่ให้แก่ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชน โดยมุ่งให้ประชาชนผู้รับบริการมีสุขภาพอนามัยด้านร่างกายและจิตใจสมบูรณ์ สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข และพึ่งตนเองได้ ปัจจุบันพยาบาลมีบทบาทสำคัญในการสาธารณสุขมูลฐาน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการมีสุขภาพดีถ้วนหน้าในปี พ.ศ.2543 จึงมีการขยายบทบาทหน้าที่ของพยาบาลเพิ่มขึ้น การจัดการศึกษาพยาบาลจึงมีความสำคัญต่อนักศึกษาพยาบาลและประชาชนผู้รับบริการเป็นอย่างยิ่ง

สังคมไทยมีความต้องการบุคลากรวิชาชีพพยาบาลในอัตราที่สูง และสูงขึ้นเรื่อย ๆ ตามอัตราเพิ่มของประชากรของสังคม จึงได้มีการจัดการศึกษาพยาบาลขึ้นในหลายส่วนราชการที่ไม่ได้สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ได้แก่ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงกลาโหม กระทรวงมหาดไทย และกรุงเทพมหานคร รวมทั้งภาคเอกชนซึ่งอยู่ในความควบคุมดูแลของทบวงมหาวิทยาลัย ซึ่งการจัดการศึกษาพยาบาลในส่วนราชการต่าง ๆ ดังกล่าวมีความหลากหลายในมาตรฐาน (ละอ อุดางกูร. 2534 : 96) การประชุมผู้บริหารและผู้แทนคณาจารย์จากสถาบันการศึกษาพยาบาลทั่วประเทศของสมาคมพยาบาลแห่งประเทศไทย ปี พ.ศ.2521 เพื่อหาแนวทางพัฒนาการพยาบาลด้วยยุทธวิธี “การศึกษาเพื่อการพัฒนา” การประชุมครั้งนี้ได้มีผลให้การจัดการศึกษาได้มาตรฐานยิ่งขึ้น เนื่องจากที่ประชุมมีมติให้พยาบาลมีการศึกษาขั้นพื้นฐานในระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า และเสนอแนวทางพัฒนาเพื่อปรับ

การศึกษาพยาบาลชั้นพื้นฐานที่มีระดับต่างกันให้เข้าสู่ระดับปริญญาตรีได้ทั้งหมด และได้มีการกำหนดให้สถานศึกษาพยาบาลทุกแห่งทั้งของรัฐและเอกชนอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของรัฐ ทบวงมหาวิทยาลัยเป็นศูนย์ควบคุมและประสานงานการศึกษา โดยจัดตั้งคณะกรรมการขึ้นช่วยทำหน้าที่ เรียกว่า “คณะกรรมการควบคุมและประสานงานการศึกษาพยาบาล” ใน พ.ศ.2524 คณะกรรมการชุดนี้ได้แต่งตั้งคณะกรรมการเพิ่มอีก 3 ชุด คือ (1) คณะอนุกรรมการหลักสูตรและมาตรฐานการศึกษา พยาบาลมีหน้าที่จัดทำเกณฑ์มาตรฐานและพิจารณาหลักสูตรสาขาพยาบาลศาสตร์ทุกระดับ ประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและประเมินผลการจัดการศึกษาพยาบาลของสถาบันการศึกษาทั้งในและนอกสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย (2) คณะอนุกรรมการแผนงานการจัดการศึกษา ทำหน้าที่กำหนดนโยบายการจัดการศึกษาพยาบาล วางแผนการผลิตและพัฒนาการศึกษาพยาบาลให้สอดคล้องกับแผนการ พัฒนาประเทศ (3) คณะอนุกรรมการศึกษาและวิจัยทางการศึกษาพยาบาล คณะอนุกรรมการทั้ง 3 ชุดนี้ ทำหน้าที่ร่วมกับคณะกรรมการควบคุมและประสานงานการศึกษาพยาบาล ช่วยให้การศึกษาพยาบาลมี เกณฑ์มาตรฐาน และปรับปรุงคุณภาพการศึกษาพยาบาลอย่างมีคุณภาพในระดับวิชาชีพมากขึ้น (ทัศน บุญทอง และวรรณวิไล จันทราภา. 2533 : 872) และในปี พ.ศ.2528 ได้มีการจัดตั้ง “สภาการพยาบาล” ขึ้นตามพระราชบัญญัติวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ มีสถานภาพเป็นนิติบุคคล มีอำนาจและ หน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานการศึกษา คือ รับรองหลักสูตรต่าง ๆ สำหรับการศึกษาและรับรอง วิชยฐานะของสถาบันที่ทำการสอน และฝึกอบรมในวิชาการพยาบาล และการผดุงครรภ์ และรับรอง ปริญญา อนุปริญญา ประกาศนียบัตร หรือวุฒิบัตรในวิชาชีพการพยาบาล และการผดุงครรภ์ของ สถาบันต่าง ๆ (สำนักงานเลขาธิการสภาการพยาบาล. 2529 : 3) ความเคลื่อนไหวขององค์กรที่ เกี่ยวข้องกับวิชาชีพพยาบาลและนักรการศึกษาของวิชาชีพพยาบาลทำให้เกิดการพัฒนาหลักสูตรและการ ศึกษาให้ได้มาตรฐานยิ่งขึ้น และจากการสัมมนาพยาบาลศาสตร์ศึกษาแห่งชาติ ในปี พ.ศ.2530 โดย ทบวงมหาวิทยาลัยและองค์กรวิชาชีพพยาบาล มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของ วิชาชีพการพยาบาลในประเทศไทยให้มีมาตรฐานใกล้เคียงกันมากที่สุด ที่ประชุมมีความเห็นร่วมกันใน จุดมุ่งหมายด้านคุณภาพ เกณฑ์มาตรฐานและแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อให้เกิดคุณภาพ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงเจตนารมณ์ในอันที่จะปรับปรุงการจัดการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพการพยาบาล สภาการ พยาบาลได้มีมาตรการพัฒนาการจัดการศึกษาและส่งเสริมมาตรฐานความรู้ของนักศึกษาพยาบาลใน หลักสูตรขั้นพื้นฐาน โดยการรับรองสถาบันการศึกษาพยาบาลทั่วประเทศ ซึ่งพิจารณา โดยใช้เกณฑ์ การจัดตั้งและการดำเนินการของสถาบันการศึกษาที่กำหนดไว้ในข้อบังคับสภาการพยาบาลและมีการ ตรวจสอบประเมินผล ซึ่งช่วยกระตุ้นการปรับปรุงการจัดการศึกษาของสถาบันการศึกษาพยาบาล ทั่วประเทศ (ลออ หุตางกูร. 2534 : 104-105)

ปัจจุบันสภาการพยาบาลได้ดำเนินการรับรองสถาบันและหลักสูตรของสถาบันการศึกษา พยาบาล โดยการตรวจสอบและประเมินสถาบันการศึกษาพยาบาลตามเกณฑ์ซึ่งคณะกรรมการ

สภาการพยาบาลจัดทำขึ้น โดยให้สถาบันจัดทำแบบรายงานการประเมินตนเอง 4 ด้านคือ องค์การและการบริหาร การส่งเสริมและพัฒนาอาจารย์และนักศึกษา อาคารสถานที่และอุปกรณ์การศึกษา หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน หลังจากสถาบันจัดส่งแบบรายงานการประเมินตนเองแล้ว สภาการพยาบาลโดยอนุกรรมการรับรองสถาบันและหลักสูตร จะทำการตรวจเยี่ยมสถาบันเพื่อให้ข้อสังเกตข้อเท็จจริงพร้อมทั้งให้คำแนะนำแก่สถาบันการศึกษาในส่วนที่ต้องทำการปรับปรุงแก้ไข

คณะกรรมการสภาการพยาบาลได้กำหนดให้สถาบันการศึกษาพยาบาลประเมินตนเองในด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน โดยให้ระบุรายละเอียดเกี่ยวกับปรัชญาและวัตถุประสงค์ของหลักสูตร วิชาในหลักสูตรและจำนวนหน่วยวิชาของแต่ละวิชา การคิดหน่วยกิต การลงทะเบียน การจัดการเรียนการสอน เกณฑ์การวัดผล และการสำเร็จการศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการพยาบาล. 2538 : 6-8) การประเมินตนเองเพื่อการรับรองสถาบันการศึกษาพยาบาล เป็นการกำหนดแนวทางให้สถาบันจัดทำรายงานตามหัวข้อที่กำหนด โดยการศึกษาตนเอง (self-study) ในแนวกว้าง อย่างไรก็ตามสถาบันการศึกษาพยาบาลยังไม่ได้พัฒนาเกณฑ์การประเมินอย่างเป็นระบบเพื่อนำผลการประเมินมาปรับปรุงการใช้หลักสูตรให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังไม่มีคู่มือในการประเมินตนเอง ทำให้การประเมินตนเองของสถาบันการศึกษาพยาบาลยังไม่สมบูรณ์เท่าที่ควร

ปัจจุบันหลักสูตรพยาบาลศาสตร เป็นหลักสูตรที่ได้มาตรฐานเดียวกันที่ได้รับการรับรองจากทบวงมหาวิทยาลัย โดย “เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรพยาบาลศาสตรระดับวิชาชีพ พ.ศ.2539” เป็นหลักสูตรที่มีระยะเวลาการศึกษา 8 ภาคการศึกษาปกติ ตามระบบทวิภาค หรือที่มีระยะเวลาการศึกษาเทียบเท่า ทุกหลักสูตรต้องมีความสอดคล้องกับเกณฑ์ของทบวงมหาวิทยาลัยในด้านปรัชญาและวัตถุประสงค์ของหลักสูตร โครงสร้างของหลักสูตรประกอบด้วย 4 หมวดวิชา คือ หมวดวิชาศึกษาทั่วไป หมวดวิชาเฉพาะ และหมวดวิชาเลือกเสรี มีจำนวนหน่วยกิตรวมไม่น้อยกว่า 130 หน่วยกิต และอย่างมากไม่เกิน 150 หน่วยกิต (ทบวงมหาวิทยาลัย. 2540 : 19-21) สถาบันการศึกษาพยาบาลทุกสถาบันได้มีการปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับเกณฑ์ของทบวงมหาวิทยาลัย และปรับปรุงให้สอดคล้องกับความต้องการของวิชาชีพ เพื่อให้การจัดการศึกษามีคุณภาพและได้รับการรับรองวิทยฐานะโดยสภาการพยาบาล แต่เนื่องจากสถาบันการศึกษาพยาบาลในประเทศไทยเปิดสอนหลักสูตรพยาบาลศาสตรอยู่ในสังกัดต่างกัน ทั้งที่สังกัดในหน่วยงานด้านการศึกษาโดยตรง คือ ทบวงมหาวิทยาลัย และหน่วยงานที่ไม่เกี่ยวข้องกับการศึกษาโดยตรง ซึ่งมีอยู่หลายสังกัด เช่น กระทรวงกลาโหม กระทรวงสาธารณสุข และเอกชน ดังกล่าวแล้ว มีผลทำให้คุณภาพของบัณฑิตมีความแตกต่างกัน จากการสัมภาษณ์ รองศาสตราจารย์ ดร.ประนอม โอทกานนท์ คณบดีคณะพยาบาลศาสตรจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีความเห็นว่าสถาบันการศึกษาพยาบาลแต่ละสถาบันมีศักยภาพในการผลิตนักศึกษาแตกต่างกัน บางสถาบันได้รับการรับรองวิทยฐานะจากสภาการพยาบาล 2 ปี บางสถาบันได้รับการรับรอง 5 ปี ปัญหาของสถาบันการศึกษาพยาบาลที่พบมากจากการประเมินตรวจเยี่ยมของสภา

การพยาบาล คือ ปัญหาด้านปริมาณความต้องการในการผลิตมีเพิ่มมากขึ้น มีอาจารย์ไม่เพียงพอ ความรู้ และประสบการณ์ของอาจารย์ยังไม่เพียงพอ ภาระงานของอาจารย์มีมาก รวมทั้งคุณภาพของนักศึกษาที่สมัครเข้าเรียนในบางสถาบันมีคุณภาพไม่ดีเท่าที่ควร เหล่านี้มีผลต่อคุณภาพของการจัดการศึกษา นอกจากนี้สถาบันการศึกษาพยาบาลที่มีได้สังกัดทบวงมหาวิทยาลัยจะมีความจำกัดในเรื่องวิชาพื้นฐานทั่วไป นักศึกษาไม่มีโอกาสในการศึกษาเท่านักศึกษาในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย และมีความเห็นว่า ปัญหาเหล่านี้ต้องอาศัยเวลา และให้โอกาสสนับสนุนเพื่อให้สถาบันพัฒนาในทุก ๆ ด้าน (ประนอม โอทกานนท์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ศรีนวล สติฉิตวิทยานันท์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2540) และจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถาบันการศึกษาพยาบาล 3 แห่ง ได้แก่ สถาบันการศึกษาพยาบาลในสังกัดกระทรวงกลาโหม กระทรวงสาธารณสุข และเอกชน ได้ให้ความเห็นที่สอดคล้องกันว่าปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพของการจัดการศึกษาอยู่ที่ปัจจัยเบื้องต้น และกระบวนการเรียนการสอนที่สำคัญ ได้แก่ ปัญหาด้านการจัดการเรียนการสอนของสถาบันการศึกษาพยาบาล มีสาเหตุจากผู้บริหารระดับสูงของหน่วยงานไม่เห็นความสำคัญของการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ปัญหาด้านคุณภาพของอาจารย์และนักศึกษา ปัญหาการมีอาคารสถานที่ และอุปกรณ์การศึกษาไม่เพียงพอ และไม่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ไม่ได้รับการพัฒนาอย่างเหมาะสม (กรรณิการ์ นุชยสกุล เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ศรีนวล สติฉิตวิทยานันท์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วิทยาลัยพยาบาลทหารอากาศ เมื่อวันที่ 27 มกราคม 2540; ละเอียด แจ่มจันทร์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ศรีนวล สติฉิตวิทยานันท์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีก่อการุณย์ นพรัตนราชธานี เมื่อวันที่ 31 มกราคม 2540 และอังคณา สรียาภรณ์เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ศรีนวล สติฉิตวิทยานันท์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วิทยาลัยพยาบาลสภากาชาดไทย เมื่อวันที่ 30 มกราคม 2540) นอกจากนี้สถาบันการศึกษาพยาบาลบางแห่ง ขาดความพร้อมในด้านการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เนื่องจากผู้บริหารขาดการให้ความสนใจด้านหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน และการพัฒนาอาจารย์ รวมถึงอาจารย์พยาบาลในบางสถาบันยังทำงานด้านการวิจัย เขียนตำรากันน้อย เนื่องจากขาดแรงจูงใจ และขาดประสบการณ์ เหล่านี้มีผลกระทบต่อนคุณภาพของการจัดการศึกษาทั้งสิ้น (กรรณิการ์ นุชยสกุล เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ศรีนวล สติฉิตวิทยานันท์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วิทยาลัยพยาบาลทหารอากาศ เมื่อวันที่ 27 มกราคม 2540 และสายสม ภาณุมาศมณฑล เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ศรีนวล สติฉิตวิทยานันท์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วิทยาลัยพยาบาลทหารอากาศ เมื่อวันที่ 27 มกราคม 2540)

ปัญหาด้านการประเมินเพื่อพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน เนื่องจากการประเมินเป็นปัจจัยประการหนึ่งที่จะนำไปสู่การพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน จากการสัมภาษณ์อังคณา สรียาภรณ์ ผู้อำนวยการวิทยาลัยพยาบาลสภากาชาดไทย ได้เสนอแนวคิดว่าการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ ควรมีการประเมินตลอดเวลา และประเมินทุกด้านโดยไม่เพียงแต่ดูว่าบรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตรหรือไม่เท่านั้น แต่ต้องประเมินทั้งปัจจัยเบื้องต้น กระบวนการ และผลผลิตไปด้วยกัน ทั้งแบบเป็นทาง

การและไม่เป็นทางการ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงหรือพัฒนาหลักสูตร และการเรียนการสอนอย่างมาก ทั้งนี้ต้องนำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่องด้วย แต่ที่ผ่าน ๆ มาสถาบันการศึกษาพยาบาลยังไม่ค่อยได้คำนึงถึงเรื่องนี้กันมากนัก นอกจากนี้ อังคณา สรียาภรณ์ ยังมีความเห็นเกี่ยวกับการประเมินเพื่อการปรับปรุงหรือพัฒนาหลักสูตรว่า การประเมินเพื่อการปรับปรุงหลักสูตรของสถาบันการศึกษาพยาบาล เป็นสิ่งที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาพยาบาล ซึ่งควรมีการประเมินอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง อย่างน้อยควรประเมินทุก 5 ปี แต่ในทางปฏิบัติจริงมิได้ประเมินอย่างต่อเนื่อง และบางสถาบันใช้หลักสูตรมานานกว่า 10 ปี โดยที่มิได้มีการประเมินกัน ทั้งนี้เกิดจากปัญหาที่สำคัญคือ การขาดความชำนาญและขาดประสบการณ์ด้านหลักสูตร และการประเมินผล ประกอบกับการจัดการเรียนการสอนยังไม่มีคุณภาพเท่าที่ควร (อังคณา สรียาภรณ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ศรีนวล สติติวิทยานันท์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วิทยาลัยพยาบาลสภากาชาดไทย เมื่อวันที่ 30 มกราคม 2540)

จากสภาพปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าว ปัญหาที่ควรได้รับการแก้ไขโดยเร็วคือ ปัญหาด้านการพัฒนาหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอนของสถาบันการศึกษาพยาบาล โดยเฉพาะสถาบันการศึกษาที่ไม่ได้สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย จากการวิจัยของอรุณ ตั้งยูวเรือง (2533 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาการใช้หลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์ พุทธศักราช 2528 ในวิทยาลัยพยาบาล สังกัดกองงานวิทยาลัยพยาบาล กระทรวงสาธารณสุข ผลการวิจัยด้านการจัดการเรียนการสอนพบว่า อาจารย์ไม่มีเวลาจัดทำแผนการสอนและเอกสารประกอบการสอน เพราะมีงานต้องรับผิดชอบมาก อาจารย์ในแต่ละแผนกวิชามีไม่เพียงพอ สัดส่วนระหว่างอาจารย์นิเทศก์ต่อจำนวนนักศึกษาไม่เหมาะสม สื่อการเรียนการสอนไม่เพียงพอ ขาดเอกสารตำราสำหรับค้นคว้า ห้องเรียนไม่เพียงพอและมีขนาดไม่เหมาะสมกับจำนวนนักศึกษา อาจารย์ขาดทักษะการสอนแบบเน้นชุมชน และไม่มีเกณฑ์มาตรฐานในการวัดและประเมินผลร่วมกัน และจากการวิจัยของกาญจนา ศรีวิเชียร (2538 : 56-58) ซึ่งได้ศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของวิทยากร นักศึกษา และพยาบาลที่มีต่อการบริหารหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตของวิทยาลัยพยาบาลตำรวจ ปีการศึกษา 2526 พบว่า วิทยากร พยาบาลและนักศึกษาพยาบาล มีความคิดเห็นต่อการบริหารหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ ด้านจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ด้านเนื้อหาสาระและประสบการณ์ ด้านยุทธศาสตร์การเรียนการสอน ด้านวัสดุอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอน และด้านการประเมินว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ยกเว้นวิทยากรมีความเห็นว่าด้านวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ผลการวิจัยเหล่านี้บ่งชี้ถึงปัญหาของการจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญของสถาบันการศึกษาที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับคุณภาพของการศึกษา แรมสมร อยู่สถาพร (2536 : 250) ได้ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาด้านการจัดการเรียนการสอนว่าอาจารย์ยังไม่เข้าใจกระบวนการสอนอย่างถูกต้อง สื่อการเรียนการสอนมีไม่พอเพียง

อาจารย์ใช้วิธีการสอนแบบเดิม โดยยึดตัวครูเป็นศูนย์กลางของการสอน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนยังไม่เป็นที่น่าพอใจ และอาจารย์ขาดความรู้ความเข้าใจในการวัดผล และพบว่าผู้บริหารบางท่านขาดความรู้ความเข้าใจในหลักสูตรทำให้การสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไม่ดีเท่าที่ควร การสนับสนุนด้านเอกสารค้นคว้าและหนังสืออ่านประกอบยังไม่พอเพียงกับความต้องการ การจัดอาจารย์เข้าสอนไม่เหมาะสม การจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมด้านการเรียนยังไม่เหมาะสม และผู้บริหารไม่ให้ความสนใจเท่าที่ควร รวมทั้งการขาดแคลนอาจารย์ที่มีประสบการณ์หรือมีความสามารถเฉพาะทาง ปราณี สังฆะตวรรรณ (2537 : 114) ได้กล่าวถึงปัญหาด้านการจัดการเรียนการสอนว่า อาจารย์มักเน้นเนื้อหามากกว่ากระบวนการและการปฏิบัติ อาจารย์มักสอนตามตำราโดยไม่คำนึงถึงหลักสูตรในการจัดการเรียนการสอนมักมีสื่อและอุปกรณ์ไม่เพียงพอ และคุณภาพของสื่อและอุปกรณ์ที่มีไม่น่าพึงพอใจ ด้านการวัดและประเมินผลพบว่าประเมินได้ไม่ครบทุกด้าน คือ ไม่ครอบคลุมด้านพุทธิพิสัย ทักษะพิสัย และเจตพิสัย และเสนอแนะว่า ควรมีการติดตามผลการเรียนการสอนอย่างสม่ำเสมอ จากข้อสรุปดังกล่าวจะเห็นว่าความสำเร็จหรือการบรรลุตามจุดหมายของหลักสูตรขึ้นอยู่กับผู้บริหาร อาจารย์ และบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน กระบวนการเหล่านี้ถ้าได้มีการประเมินและปรับปรุงอย่างสม่ำเสมอระหว่างปฏิบัติจะช่วยให้เกิดการพัฒนาการเรียนการสอนให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

อนึ่งในการสัมมนาพยาบาลศาสตร์แห่งชาติครั้งที่ 1 ที่ประชุมได้พิจารณากำหนดแนวทางในการพัฒนาการจัดการศึกษาพยาบาลแห่งชาติ และให้ข้อเสนอแนะที่สำคัญประการหนึ่งซึ่งเกี่ยวข้องกับการประเมินการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ผู้สอนว่า ควรมีการแต่งตั้งคณะทำงานเพื่อดำเนินการศึกษาวิจัยเพื่อแสวงหาหรือพัฒนาเครื่องมือประเมินประสิทธิภาพผู้สอน และการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติที่มีคุณภาพได้มาตรฐาน (คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล. 2536 : 16)

ด้านการประเมินตนเองของสถาบันการศึกษาพยาบาล วรรณิการ์ นุตยะสกุล ผู้อำนวยการวิทยาลัยพยาบาลทหารอากาศ มีความเห็นว่า ถ้าสถาบันการศึกษาพยาบาลมีเกณฑ์สำหรับประเมินตนเองเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา เพราะจะทำให้ทราบข้อดีและข้อบกพร่องของการจัดการเรียนการสอน สามารถปรับปรุงแก้ไขได้ทันที ท่วงที สามารถประเมินและปรับปรุงได้อย่างต่อเนื่อง จะช่วยให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (วรรณิการ์ นุตยะสกุล เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ศรีนวล สติติวิทยานันท์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วิทยาลัยพยาบาลทหารอากาศ เมื่อวันที่ 27 มกราคม 2540) ความเห็นนี้สอดคล้องกับนักทออลล์ และแมคคอร์มิก (Nuttall and McCormick. 1987 : 202-203) ซึ่งกล่าวว่า การประเมินตนเองมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญคือเพื่อการปรับปรุงคุณภาพของการศึกษา โดยผ่านกระบวนการตรวจสอบอย่างมีระบบ ซึ่งจะช่วยให้เกิดการพัฒนการบริหารหรือการปฏิบัติงานของสถาบันการศึกษาให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

จากสภาพปัญหาของสถาบันการศึกษาพยาบาลซึ่งควรได้รับการแก้ไข โดยเฉพาะปัญหาเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตรและปัญหาการจัดการเรียนการสอน ซึ่งสถาบันการศึกษาพยาบาลมิได้มีการประเมินในโอกาสอันควร ขาดการประเมินอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ มีผลให้การจัดการเรียนการสอนไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ความต้องการของวิชาชีพและสังคม การจัดการเรียนการสอนไม่ได้รับการปรับปรุงพัฒนาอย่างเหมาะสม สถาบันการศึกษาพยาบาลควร ประเมินตนเองอย่างมีระบบซึ่งจะก่อให้เกิดการประเมินและปรับปรุงการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง และทำให้พบข้อบกพร่องและปัญหาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน รวมทั้งทำให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งที่ควรปรับปรุงของสถาบันการศึกษา สามารถนำผลการประเมินดังกล่าวไปปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนของสถาบันการศึกษาต่อไป เพื่อให้เกิดการพัฒนาตนเองสามารถจัดการศึกษาได้สำเร็จตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ได้อย่างมีคุณภาพ ผู้วิจัยพิจารณาเห็นว่าการพัฒนารูปแบบการประเมินตนเองเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน จะสามารถช่วยให้สถาบันการศึกษาพยาบาลและผู้ที่เกี่ยวข้องได้ข้อมูลเพื่อการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของสถาบันศึกษาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะก่อให้เกิดการพัฒนาการจัดการศึกษาพยาบาลที่มีคุณภาพต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

เพื่อพัฒนารูปแบบการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ในสถาบันการศึกษาพยาบาล โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะดังนี้

1. เพื่อสร้างรูปแบบการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอน
2. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอน
3. เพื่อประเมินรูปแบบการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอน

ความสำคัญของการวิจัย

1. ได้รูปแบบการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ที่สถาบันการศึกษาพยาบาลสามารถนำไปใช้ประเมินการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ได้ข้อมูลในการตัดสินใจเกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ซึ่งจะช่วยให้สถาบันการศึกษาพยาบาลมีคุณภาพยิ่งขึ้น
2. อาจารย์สามารถใช้รูปแบบการประเมินตนเองเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนของตนเอง
3. สามารถนำรูปแบบการประเมินตนเองไปประยุกต์ใช้ในการประเมินสถาบันการศึกษาพยาบาล เพื่อรับรองวิทยฐานะหรือเพื่อการประกันคุณภาพของสถาบันการศึกษา

ขอบเขตของการวิจัย

1. รูปแบบการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอน ในที่นี้พัฒนาขึ้นสำหรับใช้เฉพาะการประเมินการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ในสถาบันการศึกษาพยาบาล
2. ประชากรที่ใช้ในการทดลองและประเมินรูปแบบการประเมินตนเอง ได้แก่ อาจารย์ในสถาบันการศึกษาพยาบาลที่ใช้หลักสูตรพยาบาลศาสตร 4 ปี ซึ่งเป็นหลักสูตรที่ปรับปรุงใหม่ตามประกาศของทบวงมหาวิทยาลัย เรื่อง เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรพยาบาลศาสตรระดับวิชาชีพ พ.ศ. 2539 จำนวน 2 สถาบัน
3. เกณฑ์ประเมินคุณภาพของรูปแบบการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ในสถาบันการศึกษาพยาบาล ประกอบด้วย ความเป็นไปได้, ความเป็นประโยชน์, ความเหมาะสมและความถูกต้องครอบคลุม โดยความเห็นของกลุ่มทดลองอยู่ในระดับมากขึ้นไป ($\bar{X} \geq 3.50$)

นิยามศัพท์เฉพาะ

รูปแบบการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอน หมายถึง ลักษณะทางการประเมินการจัดการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น เพื่อตรวจสอบ กำกับ และตัดสินผลการจัดการเรียนการสอนซึ่งประเมินโดยอาจารย์ผู้สอนในสถาบันการศึกษาพยาบาล รูปแบบประกอบด้วยองค์ประกอบในการประเมินตนเอง 7 ประการ ได้แก่ ศึกษาความสำคัญของการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอน ศึกษาหลักการของการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอน กำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอน กำหนดองค์ประกอบของการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอน สร้างเกณฑ์บ่งชี้ในการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอน ดำเนินการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอน และนำผลการประเมินตนเองไปปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอน

การจัดการเรียนการสอน หมายถึง การดำเนินการให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ เป็นไปตามหลักการและจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ได้แก่ การจัดทำแผนการสอน การดำเนินการสอนตามแผน และการประเมินผลการเรียน

เกณฑ์บ่งชี้การประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอน หมายถึง ตัวบ่งชี้ระดับคุณภาพของการปฏิบัติที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นความสำเร็จของการดำเนินงาน ใช้ตัดสินคุณภาพของการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ในสถาบันการศึกษาพยาบาล

สถาบันการศึกษาพยาบาล หมายถึง สถาบันการศึกษาที่จัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาพยาบาลระดับปริญญาตรี จัดการศึกษาโดยได้รับการรับรองจากทบวงมหาวิทยาลัยตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรพยาบาลศาสตรระดับวิชาชีพ พ.ศ.2539

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ในสถาบันการศึกษาพยาบาลประกอบด้วยเรื่องที่ยกมาดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาและการประเมินตนเองของสถาบันการศึกษาพยาบาล ประกอบด้วย แนวคิดเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาและการควบคุมคุณภาพภายในของสถาบันการศึกษา แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินตนเอง และแนวคิดเกี่ยวกับการประเมินตนเองของสถาบันการศึกษาพยาบาล

ตอนที่ 2 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนของสถาบันการศึกษาพยาบาล ประกอบด้วย แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาพยาบาล การจัดการเรียนการสอนของสถาบันการศึกษาพยาบาล ระบบการเรียนการสอนทางการศึกษาพยาบาล

ตอนที่ 3 แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการประเมินตนเองในการจัดการเรียนการสอนทางการศึกษาพยาบาลของอาจารย์ในสถาบันการศึกษาพยาบาล

ตอนที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาและการประเมินตนเองของสถาบันการศึกษาพยาบาล

1.1 การประกันคุณภาพการศึกษาและการควบคุมคุณภาพภายในของสถาบันการศึกษา

1.1.1 การประกันคุณภาพการศึกษา

คุณภาพ หมายถึง ผลผลิตที่ได้มาตรฐาน (standard) ดีเลิศ (excellence) และตรงกับวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งเป็นที่พึงพอใจของผู้รับบริการ (Roger. 1993 : 3) หรือหมายถึง ความเหมาะสมสำหรับการใช้ (Juran and Gryna. 1993 : 2) อาร์เคโร (Arcaro. 1995 : 4-5) กล่าวถึง เดมมิง (Deming) ซึ่งเป็นบิดาแห่งวงการคุณภาพที่ได้ให้ความหมายคุณภาพว่า เป็นลักษณะของผลผลิตที่สนองตอบความพึงพอใจ เชื่อถือได้ในราคาต่ำที่สุด เหมาะสมกับตลาดและถูกต้องตามมาตรฐาน פיเจนบัม (Feigenbaum. 1991 : 5) ได้นิยามคำว่า คุณภาพ ว่าเป็นวิธีการบริหารองค์การหรือการประกอบขึ้นเป็นสินค้า ลักษณะนิสัยของการบริการ การตลาด การวิศวกรรม การผลิตและการบำรุงรักษา โดยที่สินค้าและบริการนั้นตรงตามความคาดหวังของลูกค้า นอกจากนี้ ซาลลิส (Sallis. 1993 : 22-23) กล่าวว่า คุณภาพในความเข้าใจของคนทั่วไปในปัจจุบัน หมายถึง ความสมบูรณ์แบบซึ่งใกล้เคียงกับความดี ความงาม และความจริง ซึ่งแสดงถึงควมมีมาตรฐานสูงสุด

จากนิยามดังกล่าว สรุปได้ว่า คุณภาพ หมายถึง ลักษณะของสินค้า บริการหรือกระบวนการที่ได้มาตรฐานสูงสุด เหมาะสมกับการใช้งาน ตอบสนองความต้องการของลูกค้าและประหยัด

คุณภาพของการศึกษา ตามความหมายของคุณภาพดังกล่าว ซึ่งให้ความสำคัญต่อการตอบสนองความต้องการและความพึงพอใจของผู้รับบริการ คุณภาพการศึกษาจึงเป็นการศึกษาที่ตรงกับความต้องการของผู้เรียนและชุมชน กษมา วรวรรณ ณ อยุธยา (2537 : 3) ได้ให้ความหมายของคุณภาพการศึกษาว่า หมายถึง ประสิทธิภาพ และประสิทธิผลของการศึกษาในการที่จะพัฒนาให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สมศักดิ์ สันธุระเวช (2540 : 30) ได้สรุปความหมายของคุณภาพการศึกษาไว้ 3 ประการ คือ (1) คุณภาพเชิงปทัสฐานสังคม (quality as a normative) หมายถึง การประมวลความรับผิดชอบต่อสังคมเกี่ยวกับคุณภาพที่ต้องการ โดยทั่วไปจะคำนึงถึงคุณภาพของผู้เรียนเป็นสำคัญทั้งในด้านผลการเรียน ความประพฤติ และการสอบเข้าเรียนต่อระดับสูงขึ้น เป็นต้น (2) คุณภาพเชิงวัตถุประสงค์ (quality as an objective) หมายถึง คุณภาพที่ใช้คุณลักษณะของ ผู้เรียนตามกำหนดไว้ในหลักสูตรเป็นเกณฑ์ (3) คุณภาพเชิงกระบวนการ (quality as a process) หมายถึง การพิจารณาคุณภาพโดยการยี่ระบบการดำเนินการทุกส่วนเป็นสำคัญ โดยเฉพาะด้านกระบวนการดำเนินงาน ซึ่งจะต้องมีการจัดทำมาตรฐานคุณภาพ (standard of quality) ขึ้นมาใช้ เพื่อให้สถาบันการศึกษาได้พิจารณาแนวทางในการพัฒนาคุณภาพและเลือกจุดพัฒนาให้เหมาะสมกับสภาพของตนเอง มีการประเมินตนเองเป็นระยะ ๆ ปรับปรุงการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ก่อให้เกิดความสำเร็จในที่สุด

จากนิยามเกี่ยวกับคุณภาพการศึกษา จึงกล่าวได้ว่าคุณภาพการศึกษาเป็นการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและชุมชน โดยอาศัยกระบวนการจัดการศึกษาที่ดี

การประกันคุณภาพ (quality assurance) หมายถึง กระบวนการที่ผู้ผลิตประกันกับผู้บริโภค เพื่อให้มั่นใจว่าสินค้าได้มาตรฐานคุณภาพที่ได้ระบุไว้อย่างสม่ำเสมอ (Roger. 1993 : 4) องค์การมาตรฐานระหว่างประเทศ 8402 (ISO 8402) (Juran and Gryna. 1993 : 563; citing International Organization for Standardization. 1992) ได้นิยามไว้ว่า การประกันคุณภาพ หมายถึง กิจกรรมทั้งหมดที่มีการวางแผนและประยุกต์ใช้อย่างมีระบบภายใต้ระบบคุณภาพ และแสดงผลตามความจำเป็นต่อการสร้างความมั่นใจอย่างเพียงพอที่จะบรรลุตามความต้องการด้านคุณภาพ ซึ่งสอดคล้องกับสเตบบิง (Stebbing. 1993 : 19-22) ซึ่งได้เสนอว่าการประกันคุณภาพเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับระบบคุณภาพ ประกอบด้วย การรวบรวมข้อมูล การวางแผนกิจกรรม การให้รายละเอียด หรือคำแนะนำก่อนปฏิบัติกิจกรรมใด ๆ เพื่อให้สามารถควบคุมขั้นตอนการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม

การประกันคุณภาพตามแนวคิดของจูแรน (Juran. 1989 : 15-18) ได้แบ่งการประกันคุณภาพออกเป็น การประกันคุณภาพภายใน (internal quality assurance) เป็นระบบการสร้างความมั่นใจต่อการจัดการภายในองค์กรหรือลูกค้าภายใน และการประกันคุณภาพภายนอก (external quality

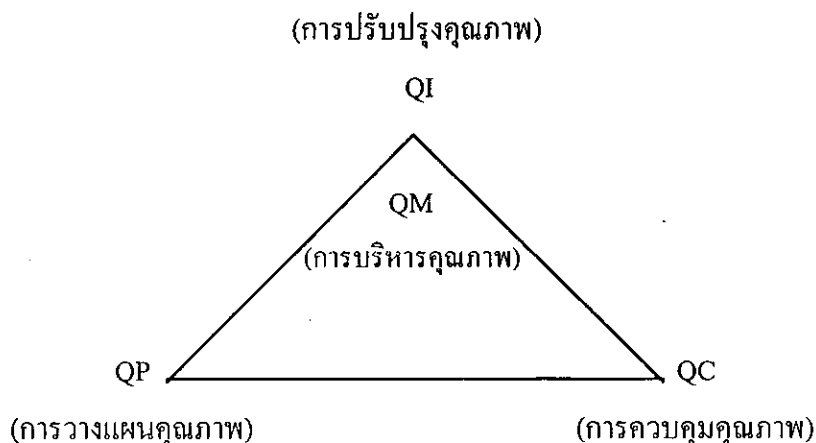
assurance) หมายถึง ระบบการสร้างความมั่นใจแก่ผู้ให้บริการหรือลูกค้าภายนอก และได้เสนอการบริหารคุณภาพ ซึ่งเป็นการจัดระบบการทำงาน เพื่อให้ผลงานเป็นที่พึงพอใจต่อผู้ให้บริการหรือลูกค้าทั้งภายในและภายนอก โดยแบ่งระดับการดำเนินงานเป็น 3 ระดับ คือ

ระดับที่ 1 การบริหารคุณภาพ (quality administration) เป็นการกำหนดทิศทางหรือแนวทางอย่างกว้าง ๆ ในการดำเนินการเพื่อให้ลูกค้าพึงพอใจ หรือจัดว่าเป็นนโยบายคุณภาพ (quality policy) ซึ่งมักเป็นหน้าที่ของผู้บริหารระดับสูงสุดขององค์กร

ระดับที่ 2 การจัดการคุณภาพ (quality management) เป็นการนำนโยบายคุณภาพมาเป็นเป้าหมายคุณภาพ (quality target) และกำหนดเป็นเป้าหมายคุณภาพ (quality goal) หมายถึง ผลลัพธ์ที่กำหนดให้เป็นผลสำเร็จภายในระยะเวลาที่ และต้องมีการกำหนดเป็นแผนคุณภาพสำหรับดำเนินงานต่อไป ภารกิจนี้มักเป็นหน้าที่ของผู้บริหารระดับรองลงมาในองค์กร อาจเรียกว่า ผู้จัดการคุณภาพ

ระดับที่ 3 การดำเนินการให้เกิดคุณภาพ (quality operation) เป็นการปฏิบัติการตามแผนคุณภาพ จำเป็นต้องมีการตรวจสอบหรือทดสอบ เพื่อให้ทราบถึงปัญหา เพื่อดำเนินการแก้ไขปัญหา (corrective action) รวมถึงการป้องกันปัญหา

นอกจากนี้จูแรน (Juran, 1989 : 255-256) ได้จำแนกบทบาทของบุคลากรในองค์กรประกอบด้วย การวางแผนคุณภาพ การควบคุมคุณภาพและการปรับปรุงคุณภาพ เรียกว่า Quality Trilogy ประกอบด้วย (1) การวางแผนคุณภาพ (quality planning) เป็นการเตรียมการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายคุณภาพ ได้แก่ การกำหนดลูกค้าทั้งภายในและภายนอกองค์กร การตัดสินใจความต้องการของลูกค้า การพัฒนาบริการที่ตอบสนองความต้องการของลูกค้า กำหนดเป้าหมายคุณภาพในระดับที่ผู้รับบริการต้องการในราคาที่ต่ำสุด พัฒนากระบวนการผลิต ประเมินความสามารถของกระบวนการให้สามารถบรรลุเป้าหมายภายใต้เงื่อนไขที่กำหนด (2) การควบคุมคุณภาพ (quality control) เป็นวิธีการในการบรรลุวัตถุประสงค์ทางคุณภาพ ได้แก่ กำหนดสิ่งที่จะควบคุม กำหนดหน่วยในการวัด กำหนดการวัด กำหนดมาตรฐานของผลงาน วัดผลการปฏิบัติงาน แปลความหมายของความแตกต่าง และปฏิบัติการแก้ไข (3) การปรับปรุงคุณภาพ (quality improvement) เป็นการกำหนดความต้องการปรับปรุง ระบุมิติโครงการพิเศษสำหรับการปรับปรุง แนะนำโครงการ ดำเนินการวินิจฉัยค้นหาสาเหตุ จัดวิธีการแก้ไข ประเมินวิธีการแก้ไขภายใต้เงื่อนไขการปฏิบัติและควบคุมเพื่อให้ผลตามเป้าหมาย ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 ศาสตร์ทั้งสามของคุณภาพ (Juran. 1989 : 256)

แนวคิดของจูแรนเกี่ยวกับการบริหารคุณภาพนี้เป็นกระบวนการป้องกันและแก้ปัญหา เรียกว่า PDAC cycle ดังรายละเอียดต่อไปนี้

P = Plan หมายถึง การรวบรวมข้อมูล การระบุปัญหา และการวางแผนปรับปรุง

D = Do หมายถึง การปฏิบัติตามแผน

C = Check หมายถึง การตรวจสอบผลการปฏิบัติ

A = Act หมายถึง การแก้ไขปัญหา หรือปรับปรุงจัดระบบใหม่ ซึ่งจะย้อนกลับ

ไปในขั้นตอนแรกคือวางแผนเพื่อการปรับปรุงต่อไป

การดำเนินการประกันคุณภาพจำเป็นต้องมีการวางแผนใหม่เสมอ ๆ เพราะความต้องการของลูกค้ามีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง จึงจำเป็นต้องปรับปรุงคุณภาพและดำเนินการอย่างต่อเนื่อง การดำเนินการเหล่านี้อาจมีผลทำให้การรักษาระดับคุณภาพไว้ได้ลำบาก จึงมีความจำเป็นต้องสร้างมาตรฐานซึ่งถือเป็นมาตรฐานสำหรับการปฏิบัติงานให้มีคุณภาพ ทุกครั้งที่มีการวางแผนคุณภาพจะต้องมีกำหนดมาตรฐาน (standard) เพื่อให้การควบคุมคุณภาพเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

จากนิยามและแนวคิดดังกล่าวสรุปได้ว่า การประกันคุณภาพ หมายถึง กิจกรรมหรือการปฏิบัติงานที่มีการวางแผนและประยุกต์ใช้อย่างมีระบบ เพื่อบรรลุความต้องการด้านคุณภาพ

การประกันคุณภาพการศึกษา ตามความหมายของการประกันคุณภาพและคุณภาพการศึกษา จึงเป็นการวางแผนและกระทำกิจกรรมอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าผลผลิตบรรลุความต้องการด้านคุณภาพ คณะทำงานของที่ประชุมอธิการบดีแห่งประเทศไทย (2537 : 4) ได้นิยามการประกันคุณภาพการศึกษาว่า หมายถึง แผนงานและปฏิบัติการทั้งหลายที่เป็นระบบ เพื่อให้เกิด

ความมั่นใจว่าการให้การศึกษาจะสนองตอบต่อคุณภาพที่กำหนด สภาคุณภาพอุดมศึกษา (Higher Education Quality Council. 1993 : 4) ได้ให้ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษาว่าเป็นปฏิบัติการที่สถาบันรับผิดชอบจัดการศึกษาโดยใช้กระบวนการและวิธีการที่ทำให้การศึกษามีคุณภาพและได้มาตรฐานทางวิชาการ จึงกล่าวได้ว่าการประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง กระบวนการหรือกลไกใด ๆ ที่จะรักษาไว้ซึ่งคุณภาพของการศึกษาให้ได้มาตรฐานและมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

หลักการของการประกันคุณภาพการศึกษา โรเจอร์ (Roger. 1993 : 6) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาว่า (1) จะต้องมีการระบุอะไรคือสิ่งที่ต้องการให้ได้มาตรฐาน (2) มีการกำหนดมาตรฐานการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของนักศึกษาและต้องย้อนกลับไปประเมินความต้องการของนักศึกษาอยู่เสมอเพื่อกำหนดและควบคุมความเที่ยงตรงของมาตรฐาน (3) กำหนดมาตรฐานและวิธีการอย่างชัดเจนเพื่อให้บรรลุมาตรฐานเหล่านั้น (4) ใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ในการกำหนดวิธีการและมาตรฐาน เพื่อกำหนดการดำเนินการและตรวจสอบข้อบกพร่อง และ (5) ต้องมีการพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เพื่อไปสู่วิถีทางที่จะเกิดคุณภาพได้อย่างสมบูรณ์

ในการประกันคุณภาพการศึกษา สถาบันการศึกษาจะได้รับการตรวจสอบจากภายนอกในรูปแบบต่าง ๆ เช่น (1) การตรวจสอบด้านวิชาการ (academic audit) เพื่อประเมินประสิทธิภาพของระบบการประกันคุณภาพ (2) การวิจัยเพื่อการประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการจัดการศึกษา (3) การประเมินคุณภาพ (quality assessment) ด้านการจัดการเรียนการสอน (4) การตรวจสอบจากภายนอกโดยบุคคลจากวิชาชีพเดียวกัน และ (5) การตรวจสอบโดยบุคคลภายนอกอื่น ๆ การตรวจสอบและประเมินเหล่านั้นจะต้องเน้นการส่งเสริมให้เกิดคุณภาพ เกิดประโยชน์ เป็นเหตุเป็นผล ปฏิบัติได้จริง มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล รวมทั้งให้ความเป็นอิสระแก่สถาบัน สถาบันการศึกษาจะต้องพิจารณาการตรวจสอบ และการประเมินเหล่านั้นเข้ากับกระบวนการปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง โดยจะต้องทำการทบทวนแนวคิดและวิธีใช้การจัดการเรียนการสอน และการบริหารจัดการด้านต่าง ๆ และการปรับปรุงคุณภาพจะต้องเป็นที่ยอมรับของทุกคนทั้งอาจารย์และนักศึกษา โดยทุกคนต้องมีความเข้าใจตรงกันและร่วมมือกันในการปรับปรุงคุณภาพของสถาบันการศึกษา (Colling and Harvey. 1995 : 30 - 32)

1.1.2 การควบคุมคุณภาพภายในของสถาบันการศึกษา

การประกันคุณภาพทางวิชาการของสถาบันการศึกษา สถาบันจำเป็นต้องจัดให้มีการควบคุมคุณภาพภายในที่มีประสิทธิภาพ เพื่อก่อให้เกิดความมั่นใจในคุณภาพของบัณฑิตที่จบการศึกษาจากสถาบันการศึกษา สังคมให้การยอมรับและเห็นคุณค่าของสถาบันการศึกษา นอกจากนี้การปรับปรุงพัฒนาอย่างจริงจังและต่อเนื่องของสถาบันการศึกษาจะมีผลให้บุคลากรในมหาวิทยาลัยเกิดความ

ร่วมมือร่วมใจ มีการประสานภายในกลุ่มบุคลากรมีผลให้สถาบันมีความก้าวหน้าทางวิชาการ และเป็น
หนทางไปสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ (Roger. 1993 : 6 - 7 ; Colling and Harvey. 1995 : 31 - 35)

ทบวงมหาวิทยาลัยได้เล็งเห็นความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษาและการควบคุม
คุณภาพภายในของสถาบันการศึกษา จึงได้ประกาศนโยบายและแนวปฏิบัติในการประกันคุณภาพใน
ระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2539 ดังนี้ (ทบวงมหาวิทยาลัย. 2539 ก : 1-2)

"... 1. ทบวงมหาวิทยาลัยจะพัฒนาให้มีระบบและกลไกการประกันคุณภาพการศึกษาขึ้น
เพื่อเป็นเครื่องมือในการรักษามาตรฐานการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา โดยเน้นหลัก
การของการให้สถาบันอุดมศึกษามีระบบการควบคุมคุณภาพทางวิชาการ และปรับปรุง
การปฏิบัติการกิจทุก ๆ ด้านอย่างต่อเนื่อง...

2. ทบวงมหาวิทยาลัยจะส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษามีการพัฒนาระบบการประกัน
คุณภาพการศึกษาขึ้นภายในสถาบัน เพื่อเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพการจัดการ
ศึกษา โดยมุ่งเน้นให้มีการสร้างกลไกการควบคุมคุณภาพ (quality control) ของ
องค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีผลต่อคุณภาพการศึกษาที่เป็นรูปธรรมขึ้น ทั้งนี้แต่ละสถาบัน
อาจจัดให้มีระบบการตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินการขึ้นเป็นการภายในได้ตาม
ความเหมาะสม..."

ทบวงมหาวิทยาลัยได้กำหนดแนวปฏิบัติในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของ
สถาบันอุดมศึกษาไว้โดยสรุปว่า สถาบันควรมีระบบควบคุมคุณภาพของการดำเนินการภายในสถาบัน
ทั้งในระดับสถาบัน คณะ หรือสาขาวิชา และต้องมีระบบการตรวจสอบและประเมินผลของระบบ
การควบคุมคุณภาพภายในจากทบวงมหาวิทยาลัยและองค์กรภายนอกที่เกี่ยวข้องควบคู่กันไป และ
ทบวงมหาวิทยาลัยได้กำหนดให้สถาบันการศึกษาจัดให้มีหน่วยงานที่รับผิดชอบการดำเนินการด้าน
การประกัน คุณภาพขึ้นเป็นกลเฉพาะ โดยมีหน้าที่พัฒนา บริหาร และติดตามการดำเนินการด้านการ
ประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถาบันโดยใกล้ชิด และให้สถาบันการศึกษาพัฒนาระบบกลไกการ
ประกัน คุณภาพการศึกษาขึ้นภายในสถาบัน เพื่อกำกับและตรวจสอบการดำเนินการจัดการศึกษาให้มี
ประสิทธิภาพ รวมถึงจัดให้มีระบบการควบคุมคุณภาพขององค์ประกอบต่าง ๆ ที่ใช้ในการผลิตบัณฑิต
ซึ่งจะมีผลโดยตรงต่อคุณภาพบัณฑิต (ทบวงมหาวิทยาลัย. 2539 ก : 1)

นอกจากนี้ทบวงมหาวิทยาลัยได้ให้แนวทางในการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อให้สถาบัน
อุดมศึกษาต่าง ๆ มีคุณภาพมาตรฐานตามที่มุ่งหวังอย่างน้อยขึ้นต่ำตามที่ควรจะเป็น โดยกำหนด
แนวทางการประกันคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย 2 ส่วนคือ (1) การควบคุมคุณภาพภายใน (internal
quality control) เป็นการที่สถาบันการศึกษาจัดให้มีระบบการควบคุมภายในขององค์ประกอบต่าง ๆ ที่

มีผลต่อคุณภาพของบัณฑิต ซึ่งเป็นดัชนีบ่งชี้ของคุณภาพการจัดการศึกษา สถาบันอุดมศึกษาจะต้องจัดให้มีระบบควบคุมคุณภาพที่เหมาะสม มีกฎเกณฑ์และแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนและเป็นที่ยอมรับให้เกิดขึ้นภายในสถาบัน (2) การตรวจสอบและการประเมิน (quality auditing and assessment) ทบวงมหาวิทยาลัยจะจัดให้มีการตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินการจัดระบบควบคุมคุณภาพภายใน โดยเน้นให้สถาบันการศึกษาได้มีการพัฒนาและใช้ระบบการควบคุมภายในหรือระบบที่จะส่งเสริมความมีคุณภาพที่น่าเชื่อถือว่าจะทำให้เกิดคุณภาพขึ้น

จากนโยบายและแนวปฏิบัติในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของทบวงมหาวิทยาลัยได้ให้ความสำคัญของการมีเสรีภาพทางวิชาการ และความมีอิสระในการบริหารสถาบัน อุดมศึกษาสามารถกำหนดรายละเอียดการดำเนินการและเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพของการจัดการศึกษาตามความเหมาะสมกับสถานการณ์ของแต่ละสถาบัน ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่แต่ละสถาบัน การศึกษาจะต้องจัดให้มีการควบคุมคุณภาพภายในขึ้น โดยจัดให้มีหน่วยงานรับผิดชอบด้านการประกัน คุณภาพขึ้นและพัฒนาระบบการประกันคุณภาพที่เหมาะสม พร้อมทั้งจะรับการตรวจสอบโดย คณะอนุกรรมการมาตรฐานอุดมศึกษาที่มาทำการตรวจสอบ และประเมินเพื่อให้การรับรองมาตรฐาน การศึกษา

ในการควบคุมคุณภาพภายในของสถาบันการศึกษา สถาบันการศึกษาจำเป็นต้องจัดทำ โครงสร้างและระบบการประกันคุณภาพ "ภายใน" ซึ่งนับว่าเป็นงานที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง การ บริหารจัดการภายในของสถาบันการศึกษาควรจะต้องครอบคลุมในเรื่อง (1) กลไกเพื่อการสร้าง มาตรฐานและข้อกำหนดคุณภาพของสถาบันทั้งในด้านโครงสร้างพื้นฐาน ระบบบริหารการศึกษารวม ทั้งระบบการเรียนการสอน ระบบการประเมินผลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิชาการ (2) กลไกสำหรับการ ประเมินและตรวจสอบคุณภาพ (quality assessment and quality audit) ตามมาตรฐานและข้อกำหนด เพื่อให้การประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพมีความสมบูรณ์และเชื่อถือได้ กลไกนี้ควรมีข้อกำหนดให้ สามารถเอื้ออำนวยต่อการประเมินและตรวจสอบจากบุคคล หรือกลุ่มบุคคล หรือองค์กรภายนอกได้ (3) กลไกการประกันคุณภาพ (quality assurance) เพื่อให้ความมั่นใจว่าได้คุณภาพตามที่ได้ตั้ง มาตรฐานหรือข้อกำหนด โดยเฉพาะเมื่อได้ทำการประเมินและตรวจสอบแล้ว ถ้าพบว่ากิจกรรมนั้น ๆ ยังไม่ถึงระดับที่กำหนดไว้จะต้องมีกระบวนการและวิธีการให้ได้มาตรฐานตามที่กำหนดไว้อย่างชัดเจน และมีความมั่นใจในความสำเร็จของการปรับปรุงแก้ไขนั้น (อดุล วิริยะเวชกุล, 2539) คอลลิง และฮาร์วี (Colling and Harvey, 1995 : 34) ให้ข้อเสนอแนะว่าการควบคุมคุณภาพภายในของสถาบันการศึกษา อาจดำเนินงานโดยจัดให้มีหน่วยงานหรือคณะทำงานทำหน้าที่รับผิดชอบการสนับสนุนส่งเสริมให้มี การพัฒนาปรับปรุงคุณภาพภายในขึ้น โดยทุกฝ่ายร่วมมือกันระหว่างเจ้าหน้าที่ อาจารย์ทุกระดับ รวมทั้งนักศึกษา จัดให้มีการสื่อสารให้ทุกฝ่ายเข้าใจจุดมุ่งหมาย กระบวนการและผลที่ได้รับ มีการประสาน งานกับผู้บริหาร ผู้ประเมินคุณภาพภายนอกและคณะผู้ดำเนินการพัฒนาคุณภาพภายในให้เป็นที่ยอมรับ

ทุกฝ่าย ทั้งนี้ในขณะผู้ดำเนินการพัฒนาคุณภาพภายในจะต้องรับผิดชอบการให้ข้อมูลแก่ทุกฝ่าย กำหนดจุดมุ่งหมายของการดำเนินการอย่างชัดเจน สร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างสมาชิกในคณะ และผู้เกี่ยวข้อง สนับสนุนและกระตุ้นให้ทุกฝ่ายเกิดการปรับปรุงพัฒนางานอย่างสม่ำเสมอ โดยทุกคนจะต้องเข้าใจตรงกันว่า การควบคุมคุณภาพภายในและการปรับปรุงคุณภาพเป็นกระบวนการที่ต้องกระทำอย่างมีระบบ และมีความต่อเนื่องไม่มีวันจบเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการใช้ทรัพยากร และบรรลุเป้าหมายที่กำหนด

ในกระบวนการควบคุมคุณภาพภายในของสถาบันการศึกษา คอลลิง และฮาร์วี (Colling and Harvey, 1995 : 32) เสนอว่า สิ่งที่เป็นสำหรับการควบคุมคุณภาพภายในของสถาบันการศึกษา คือ เทคนิควิธีสำคัญที่จะก่อให้เกิดการปรับปรุงสถาบันอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ การประเมินตนเองของบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งแนวคิดนี้สอดคล้องกับพาร์กิน (Parkin, 1984 : 17-17) ที่กล่าวว่าการประเมินตนเองเป็นกลไกของกระบวนการพัฒนา ซึ่งเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดความร่วมมือประสานงานภายในกลุ่มบุคลากรของสถาบัน ทำให้สมาชิกของสถาบันได้มีความรู้สึกร่วมได้มีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าของสถาบัน และที่สำคัญคือช่วยให้ผู้บริหารและคณาจารย์ของสถาบันได้ทราบจุดเด่นและจุดอ่อนของสถาบัน อันจะเป็นประโยชน์สำหรับการปรับปรุงกิจการของสถาบันให้ดียิ่งขึ้น

1.2 แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินตนเอง

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการประเมินตนเองในประเด็นต่าง ๆ ต่อไปนี้ (1) แนวคิดเบื้องต้นเกี่ยวกับการประเมินตนเอง (2) หลักการของการประเมินตนเอง (3) แนวทางการประเมินตนเอง

1.2.1 แนวคิดเบื้องต้นเกี่ยวกับการประเมินตนเอง

การประเมินอย่างเป็นระบบมีความสำคัญต่อการวางแผนเพื่อการพัฒนาสถาบันการศึกษา การควบคุมคุณภาพภายในของการศึกษาของสถาบันการศึกษา หรือการประเมินเพื่อรับรองสถาบัน จำเป็นต้องใช้การประเมินตนเอง (self study or self evaluation) เป็นข้อมูลสำคัญ ฮาร์แมน (Harman, 1996 : 88 - 89) ได้ให้ความเห็นว่าในการประกันคุณภาพ การประเมินจะต้องประกอบด้วย (1) การประเมินตนเอง (self study or self evaluation) (2) การประเมินจากบุคคลภายนอก (external evaluation) หรืออาจใช้กลุ่มบุคคลในวิชาชีพเดียวกัน (peer review) (3) การใช้สถิติวิเคราะห์ข้อมูล หรือใช้ตัวบ่งชี้ในการปฏิบัติ (performance indicators) (4) การสำรวจจากนักศึกษา ผู้จบการศึกษา ลูกจ้าง และอาจารย์ (5) การตรวจสอบความรู้ ทักษะ ความสามารถของนักศึกษา และในการประเมินสถาบันจะมีจุดเน้นที่ต้องประเมินระดับแผนก คณะ และสถาบัน ประเมินรายวิชา และหลักสูตร หรือโปรแกรม ตลอดจนประเมินหน่วยงานด้านการบริหารและบริการ

การประเมินสถาบันการศึกษาอาจประเมินได้โดยบุคคล 2 ฝ่าย คือ บุคคลภายในสถาบันและบุคคลภายนอกสถาบัน การประเมินโดยบุคคลในสถาบัน เลิฟโกรฟ (Davis. 1980 : 42; citing Lovegrove. 1978) ได้อธิบายว่า บุคคลภายในสถาบันคือ บุคคลที่ปฏิบัติงานอยู่ในโปรแกรมที่เป็นเป้าหมายของการประเมิน พนักงานของสถาบัน บุคคลภายในของการประเมินคณะวิชา คืออาจารย์ของคณะวิชา บุคคลอื่น ๆ ถือว่าเป็นบุคคลภายนอก ในการประเมินอาจต้องอาศัยบุคคลทั้งสองฝ่าย ฮอกเบน (Davis. 1980 : 42 ; citing Hogben. 1977) ได้เสนอคำถามซึ่งเป็นกุญแจสำคัญว่า "ประเมินโดยใคร" และ "ประเมินเพื่อใคร" ได้คำตอบ 4 ประการคือ (1) ประเมินโดยบุคคลภายในเพื่อภายใน (2) ประเมินโดยบุคคลภายในเพื่อภายนอก (3) ประเมินโดยบุคคลภายนอกเพื่อภายใน (4) ประเมินโดยบุคคลภายนอกเพื่อภายนอก นอกจากนี้ยังมีองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องคือใครเป็นผู้เริ่มการประเมิน ใครเป็นเจ้าของการประเมิน และใครเป็นผู้ประเมิน โดยมีการร่วมมือกันเพื่อให้ได้ประโยชน์สูงสุดในการประเมิน

ความหมายของการประเมินตนเอง

ฮอปกินส์ (Hopkins. 1989 : 116) ได้ให้ความหมาย การประเมินตนเองว่า หมายถึง การประเมินโดยบุคคลหรือคณะบุคคลที่ประเมินหรือตรวจสอบการปฏิบัติงานของตน โดยการแสวงหาข้อมูลทั้งภายในและภายนอกสถาบันเพื่อการปรับปรุงและพัฒนางานของตนให้มีประสิทธิภาพบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนด

วัลลภ กันทรพิชัย (2535 : 5) กล่าวว่า การประเมินภายใน ถ้าประเมินโดยบุคคลที่ทำงานนั่นเอง เพื่อนำผลมาปรับปรุงงานที่คณะของตนเองทำงานไม่ใช่เพื่อรายงานผู้ใด จัดว่าเป็นการประเมินตนเอง (self evaluation) ส่วนการประเมินโดยไม่ใช่คณะผู้ทำงานเอง แม้ว่าจะอยู่ในองค์กรเดียวกัน จัดเป็นการประเมินภายในองค์กร (internal evaluation)

สมศักดิ์ สิ้นธุระเวช (2540 : 28) ได้ให้ความหมายการประเมินตนเองของโรงเรียนไว้ว่า หมายถึง กระบวนการที่มุ่งให้ทุกฝ่ายได้ประเมินการทำงานของตนเอง แล้วนำผลการประเมินมาปรับปรุงและพัฒนางานของโรงเรียนให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย การประเมินตนเองของโรงเรียนเป็นกลไกหนึ่งของการควบคุมคุณภาพภายใน เพื่อการปรับปรุงคุณภาพของการศึกษาในโรงเรียน โดยการป้องกันและการสร้างระบบควบคุมที่ดี

กรมวิชาการ (2535. ก : 2) ให้ความหมายการประเมินตนเองว่า เป็นการที่คณะทำงานทำการตรวจสอบการทำงานของตนเองเป็นระยะๆ ตั้งแต่เริ่มวางแผนการทำงาน การปฏิบัติงานและสรุปผลงาน เพื่อนำผลที่ได้จากการตรวจสอบนั้นไปปรับปรุงการทำงานในช่วงต่อไปได้ทันที

พระเทพเวที (สมคิด พรหมจรรย์. 2535 : 57 ; อ้างอิงมาจาก พระเทพเวที. 2535) ให้ได้แนวคิดว่าการประเมินตนเองเป็นการประเมินที่มุ่งเน้นที่การประเมินภายใน เป็นลักษณะของการตรวจสอบ

พิจารณาตนเองตามหลักพุทธศาสนา เป็นเรื่องของการฝึกฝนพัฒนาตนเอง โดยมีความเชื่อว่ามนุษย์มีศักยภาพที่จะบรรลุจุดมุ่งหมาย เมื่อบรรลุจุดมุ่งหมายแล้วก็ทำให้มีจิตสำนึกในการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ สามารถพิจารณาตนเองได้ และได้ให้ความเห็นว่าการประเมินตนเองต้องอาศัยข้อมูลจากการวัดภายในและภายนอก หมายความว่าผู้อื่นก็ประเมิน ตนเองก็ประเมิน ถ้าแต่ละคนมีจิตสำนึกในการศึกษาพัฒนาตนเอง คอยวัดตนเองอยู่ การประเมินตนเองก็มีความเป็นไปได้มาก และยอมรับการวัดและประเมินจากภายนอกมากขึ้น คนที่ต้องการพัฒนาตนเองมีความต้องการให้คนอื่นช่วยวัดและประเมินตนเองด้วย เพื่อให้รู้ว่าก้าวหน้าแค่ไหน มีปัญหาและอุปสรรคอะไรบ้าง

เดรสเซล (Dressel. 1976 : 409) ให้ความหมายของการประเมินตนเองว่า เป็นการประเมินโดยบุคคล หรือคณะบุคคลที่ปฏิบัติงานนั้นๆ เพื่อให้ทราบจุดเด่นและจุดบกพร่องของตน

คณะกรรมการศึกษาแห่งชาติ (2540 ก : 110) ให้ความหมายของ การประเมินตนเองว่าเป็น การประเมินซึ่งผู้ปฏิบัติงานประเมินภารกิจของตน เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนางานให้มีคุณภาพเป็นกระบวนการพัฒนาที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มีการปรับปรุงคุณภาพและควบคุมคุณภาพ ผู้ประเมินต้องมีจิตสำนึกกว้างงานต่าง ๆ ต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา และเป็นหน้าที่ของทุกคน

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2541. 223) ได้ให้ความหมายและแนวคิดของการประเมินตนเองว่า การประเมินตนเอง เป็นกระบวนการตรวจสอบข้ออ้างหย่อนในสิ่งที่ทำ เพื่อคิดค้นวิธีการปรับปรุงแก้ไข และชื่นชมกับผลสำเร็จ เพื่อเป็นพลังใจสร้างสรรคงานของตนเอง ในการประเมินตนเองพึงดำรงความเป็นกลางให้มากที่สุด วิธีการที่ทำให้ผู้ประเมินมีใจเป็นกลางโดยอาศัยหลักการประเมินตนเอง 3 ประการ คือ 1) มีจิตสำนึกในการศึกษา ต้องการพัฒนาตนเอง 2) มีความมุ่งมั่นเพื่อกันหาความจริง ความถูกต้อง และความดีงาม และ 3) เห็นว่าประสบการณ์ทุกอย่างเป็นการเรียนรู้

สำหรับการประเมินตนเองด้านการเรียนการสอน ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2525 : 193) ได้กล่าวถึง การประเมินผลการสอนด้วยตนเองว่าเป็นการประเมินผลการสอนด้วยตัวเองของอาจารย์ผู้สอน เนื่องจากตัวอาจารย์ผู้สอนเองเป็นบุคคลสำคัญในการสอนและการปรับปรุงการสอน ถ้าอาจารย์ผู้สอนเข้าใจและรู้จักตนเองอย่างดีพอแล้ว ทำให้ตระหนักในการที่จะทำดียิ่งๆ ขึ้นไป การสอนก็จะดีขึ้นไปเอง ดังนั้นแหล่งข้อมูลอันดับแรกจึงอยู่ที่ตัวผู้สอน ให้ผู้สอนประเมินผลการสอนด้วยตนเองด้วยวิธีใดก็ตาม ทำให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนมากที่สุด

วัตถุประสงค์ของการประเมินตนเอง

วัตถุประสงค์ของการประเมินตนเองของสถาบันการศึกษา คือ การประเมินเพื่อการปรับปรุงและพัฒนางาน เพราะการประเมินทำให้ผู้ปฏิบัติงานทราบถึงปัญหา ข้อบกพร่องและข้อดีของโครงการที่ทำอยู่ ผลที่ได้จากการประเมินเป็นตัวบ่งชี้ที่สำคัญในการปรับปรุงและพัฒนางานสำหรับ

วัตถุประสงค์ของการประเมินตนเองของสถาบันการศึกษา นอกจากนี้ได้มีผู้ให้ความเห็นที่น่าพิจารณา ดังนี้

• ฮอลลี (Holly. 1987 : 212) ให้ความเห็นว่า การประเมินตนเองของสถาบันการศึกษา เป็นกิจกรรมที่มุ่งประเมินภายในสถาบันการศึกษา เพื่อวัตถุประสงค์ที่สำคัญ 2 ประการคือ (1) เพื่อตรวจสอบผลของการจัดการศึกษา ซึ่งเป็นการตรวจสอบผลการปฏิบัติงานตามภารกิจหลักของสถาบันการศึกษา โดยมุ่งให้เกิดการพัฒนาภายในสถาบันการศึกษา (2) เพื่อการยกระดับมาตรฐานการทำงานหรือปรับปรุงกระบวนการทำงานของสถาบันการศึกษาให้ดียิ่งขึ้น ส่วนพาร์กิน (Parkin. 1984 : 16) และนัททอลล์ และแมคคอร์มิก (Nuttall and McCormick. 1987 : 202) ให้ความเห็นว่าวัตถุประสงค์ของการประเมินตนเองที่สำคัญคือ เพื่อการพัฒนา ปรับปรุงคุณภาพของการศึกษาในสถาบันการศึกษา โดยผ่านกระบวนการการตรวจสอบตนเองอย่างมีระบบ สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2541 : 223) ได้ให้ความเห็นว่า การประเมินตนเองเป็นการประเมินเพื่อใช้ผลการประเมินในการปรับปรุงพัฒนาตนเองและพัฒนางาน พัฒนาการบริหารหรือหน่วยงานให้มีประสิทธิภาพสูงสุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคโลกาภิวัตน์ที่มีการประกันคุณภาพการศึกษา การประเมินตนเองด้วยระบบที่พร้อมให้ตรวจสอบได้ ซึ่งเป็นการประกันคุณภาพการศึกษาที่ดีที่สุด

จากสารดังกล่าว สรุปได้ว่า การประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอน เป็นกระบวนการที่อาจารย์ผู้สอนใช้ตรวจสอบการปฏิบัติงานของตนเองอย่างเป็นระบบ โดยอาศัยข้อมูลภายในและภายนอกตน มีวัตถุประสงค์เพื่อการปรับปรุงคุณภาพการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

1.2.2 หลักการของการประเมินตนเอง

หลักการที่สำคัญในการประเมินทางการศึกษาได้แก่ การกำหนดสิ่งที่จะประเมินอย่างชัดเจน วางแผนการประเมินอย่างครอบคลุม ใช้เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลหลายชนิด เลือกใช้เครื่องมือที่มีคุณภาพ เกณฑ์ในการวัดต้องชัดเจน และผู้ประเมินต้องปราศจาก ความลำเอียง นอกจากนี้ความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักการประเมินที่สำคัญ จากผลการประชุมที่วิทยาลัยเชอร์ชิลล์ แห่งเคมบริดจ์ (Churchill College, Cambridge) ปี 1972 ซึ่งนักการประเมินผลที่สำคัญ หลายคนได้ร่วมประชุมและสรุปแนวทางการประเมินผลเกี่ยวกับการศึกษาไว้หลายประเด็น ดังนี้ (Stenhouse. 1975 : 115-116)

- 1) การประเมินผลควรตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ผลการประเมินหลาย ๆ ฝ่าย
- 2) ในการประเมินผลควรคำนึงถึงความซับซ้อนของหน่วยงาน และกระบวนการเรียนการสอน
- 3) การเก็บข้อมูลที่จะใช้ในการประเมิน ควรใช้จากการสังเกตเพิ่มเติม นอกเหนือจากการใช้แบบสอบถามและแบบทดสอบ

4) ผู้ประเมินควรออกแบบการประเมินให้ถูกต้อง และเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของการประเมิน

5) ผู้ออกแบบการประเมิน ควรคำนึงถึงฐานะบทบาทของผู้ประเมินด้วย ซึ่งในบางครั้งจะขัดแย้งกันในตัวผู้ประเมินที่มีหลายบทบาท เช่น ในฐานะผู้เชี่ยวชาญ ในฐานะผู้ตัดสินใจหรือ ในฐานะผู้รับจ้างการประเมิน

6) ผู้ออกแบบการประเมินควรทราบแนวทางการประเมิน คำนึงถึงการเก็บรวบรวม ข้อมูล ตลอดจนการควบคุมตัวแปรต่าง ๆ เพื่อให้ผลการประเมินเป็นที่น่าเชื่อถือ

7) ผู้ออกแบบการประเมิน ควรคำนึงถึงความยุ่งยากซับซ้อนของการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษา ซึ่งจะต้องเกี่ยวข้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ดังนั้นผู้ประเมินจะต้องระมัดระวังในเรื่องของการวิเคราะห์ข้อมูล

8) การออกแบบประเมินผลที่แตกต่างกันจะตอบสนองจุดมุ่งหมายของการประเมินที่แตกต่างกัน ฉะนั้นในการประเมินหลักสูตรหรือโปรแกรมหนึ่ง ๆ อาจจะออกแบบการประเมินที่แตกต่างกัน

นอกจากนี้ ไอส์แนค และ ไมเคิล (Isnac and Micheal. 1983 : 61) ให้ความเห็นเกี่ยวกับหลักการประเมินตนเองว่าจะต้องไม่นำประสบการณ์อื่นใด นอกเหนือจากจุดมุ่งหมายที่ทำการประเมินมาร่วมพิจารณาตัดสินคุณค่าของสิ่งที่ประเมิน และในการประเมินควรคำนึงถึงผล (effects) ของสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ตลอดจนแรงจูงใจของบุคลากรในสถาบันการศึกษา การประเมินตนเองของสถาบันการศึกษาเป็นการประเมินที่มีความแตกต่างจากการประเมินทั่วไปในบางส่วน กล่าวคือเป็นการประเมินที่ผู้ปฏิบัติงานเป็นผู้ประเมินด้วยตนเอง และเป็นการประเมินทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

ทริทส์เชอร์ (Tritscher. 1981 : 36-38) กล่าวว่า สิ่งแรกที่ต้องกระทำให้ในการประเมินตนเองคือ กำหนดจุดมุ่งหมายของการประเมิน ซึ่งอาจมีได้หลายข้อ เช่น เพื่อปรับปรุงการปฏิบัติงาน หรือเพื่อประโยชน์ด้านอื่นๆ เป็นต้น แต่สิ่งที่สำคัญคือ ต้องทำความเข้าใจให้ชัดเจนว่าจะประเมินใคร ประเมินอะไร และผู้ประเมินคือใคร ทริทส์เชอร์ ได้เสนอหลักการของการประเมินตนเองไว้ 3 ประการ ดังนี้

(1) ในขั้นเริ่มต้นก่อนลงมือประเมิน ผู้ปฏิบัติงานต้องวางแผนการประเมิน โดยกำหนดเป้าหมาย เกณฑ์ที่ใช้ในการประเมิน ระบบการประเมิน ขั้นตอนในการประเมินและการรายงานผล ตลอดจนแนวทางการนำผลการประเมินไปใช้เพื่อการตัดสินใจ ทั้งนี้เพื่อช่วยให้การดำเนินการประเมินเป็นไปอย่างต่อเนื่อง

(2) การปรับตนเอง (self-adjusting) ผู้ประเมินต้องทบทวนระบบของการประเมินตนเองด้วยตนเอง พิจารณาความเที่ยงตรง (validity) ในการวัด เพื่อให้การวัดมีประสิทธิภาพ และผู้ประเมินต้องพิจารณาให้ได้ว่า สารสนเทศที่ได้มานั้นมีประโยชน์หรือไม่ ขั้นตอนในการประเมินที่กำหนดไว้มี

ความเหมาะสมเพียงใด ความพยายามในการตรวจสอบระบบการประเมินก็เพื่อปรับระบบการประเมินให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

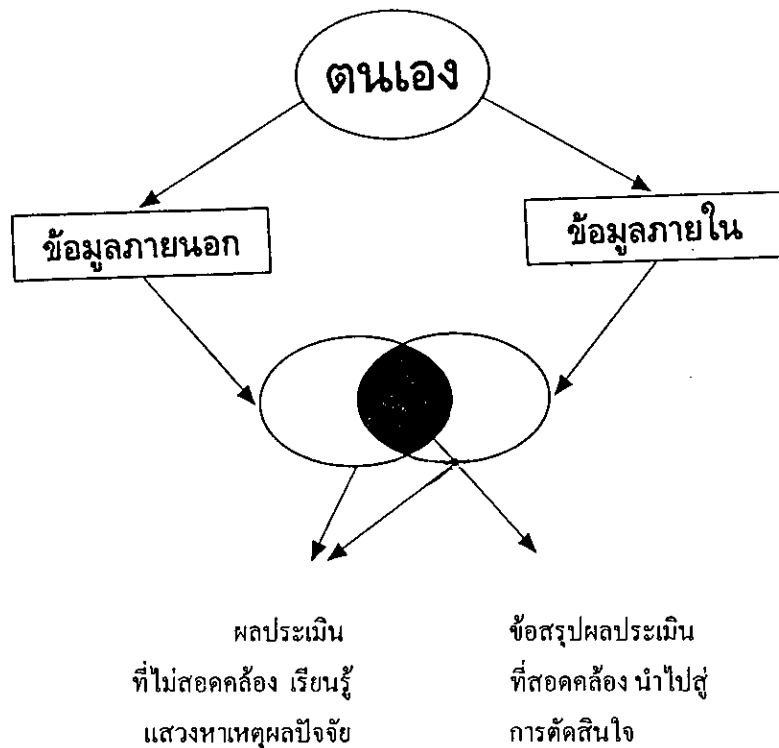
(3) การคำนึงถึงข้อมูล (depending on data) ผู้ประเมินต้องตระหนักว่าต้องได้ข้อมูลที่ครอบคลุมครบถ้วน การวิเคราะห์ข้อมูลต้องสัมพันธ์กับการตัดสินใจหรือการสรุป เพราะถ้าข้อมูลครอบคลุมครบถ้วน กระบวนการวิเคราะห์ก็จะช่วยให้ผลการประเมินตนเองมีความน่าเชื่อถือมากขึ้น ควรมีการเก็บบันทึกหลักฐาน ข้อเท็จจริงต่าง ๆ ช่วยให้การประเมินตนเองเกิดประโยชน์อย่างแท้จริง

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2535 ก : 1) ได้เสนอหลักการประเมินเพื่อการพัฒนาตนเองของสถาบันการศึกษา ดังนี้

(1) ผู้ปฏิบัติงานในสถาบันการศึกษาทุกคนต้องเป็นผู้ทำการประเมินการทำงานของตนเอง ไม่มีการแบ่งเป็นฝ่ายประเมินผลและฝ่ายถูกประเมิน ซึ่งสิ่งนี้ต้องระมัดระวังมาก การประเมินตนเองในสถาบันการศึกษาจะดำเนินไปได้ด้วยดี ไม่ควรมีการตั้งคณะผู้ประเมินสถาบันการศึกษา เพราะถ้าตั้งคณะผู้ประเมินขึ้นก็กลายเป็นการประเมินภายในไม่ใช่การประเมินตนเอง

(2) ผู้ประเมินเป็นผู้ใช้ผลการประเมินปรับปรุงหรือพัฒนางานของตนเอง ต้องไม่มีการรายงานการประเมินตนเองต่อต้านสังกัด แต่มีรายงานผลการทำงานตามปกติ เช่น รายงานการประชุม สรุปผลงาน รายงานการประชุมตามปกติของสถาบันการศึกษา เป็นต้น

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2541 : 225-6) ได้เสนอหลักการของการประเมินตนเองว่า การประเมินตนเองจำเป็นต้องมีระบบการประเมิน และมีการใช้ทั้งข้อมูลภายในและข้อมูลภายนอก ผลของการประเมินที่ไม่สอดคล้องหรือไม่บรรลุเป้าหมาย ผู้ประเมินต้องเรียนรู้และแสวงหาเหตุผลปัจจัยเพื่อการแก้ไขปรับปรุงตนเอง ส่วนข้อสรุปผลการประเมินที่สอดคล้องหรือบรรลุเป้าหมายจะนำไปสู่การตัดสินใจคงไว้หรือพัฒนาต่อไป ดังภาพประกอบ 2

ภาพประกอบ 2 การประเมินตนเองโดยใช้ข้อมูลภายในและข้อมูลภายนอก
(สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. 2541 : 225)

นอกจากนี้เคลส์ (Kells. 1981 : 24-25) ได้เสนอหลักการของการประเมินตนเองของสถาบัน 4 ประการ ดังนี้

(1) การประเมินตนเองของผู้ปฏิบัติงานจะเกิดขึ้นได้ เมื่อผู้ปฏิบัติงานเกิดแรงจูงใจภายในที่ต้องการปรับปรุงและพัฒนางานให้ก้าวหน้า โดยผู้บริหารสถาบันควรจัดให้มีการประชุมปรึกษาหารือเกี่ยวกับเป้าหมายคุณภาพของงาน และวิธีการประเมิน เพื่อให้เกิดแรงจูงใจต้องการประเมินตนเองและแก้ไขปรับปรุงการปฏิบัติงานของตน

(2) ควรมีการจัดการประชุมเพื่อศึกษาและวางแผนงานอย่างครบวงจร เพื่อให้การประเมินตนเองมีประสิทธิภาพ และควรมีการกำหนดเกณฑ์การประเมินที่ชัดเจน และครอบคลุมทุกด้าน

(3) ควรออกแบบกระบวนการประเมินอย่างเหมาะสม โดยเริ่มตั้งแต่การศึกษาสภาพปัญหา กำหนดเป้าหมาย บุคลากรผู้ร่วมงาน ข้อมูลที่ต้องการศึกษา ผลสำเร็จตามเป้าหมาย และการจัดลำดับความสำคัญของงาน แล้วจึงกำหนดขอบข่ายของกระบวนการประเมิน ขั้นตอนในการประเมินและวิธีการประเมิน

(4) ควรกำหนดให้มีการพัฒนางานโดยจัดให้การพัฒนางานเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการประเมิน

นอกจากนี้ เคลส มีความเห็นว่าการประเมินตนเองและการปรับปรุงหรือพัฒนางานจะเกิดขึ้นเมื่อกระบวนการประเมินมีความสะดวก มีข้อมูลสารสนเทศใหม่ๆ สนับสนุน มีการตั้งใจและการให้รางวัล และที่สำคัญคือ ผู้ประเมินตนเองมีความรู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนสำคัญและมีความหมายต่อกระบวนการพัฒนาสถาบัน

จากการศึกษาของ สมคิด พรหมจู้ (2535 : 231-233) เรื่อง การพัฒนาระบบการประเมินตนเองสำหรับศูนย์ประสานงานการศึกษานอกโรงเรียนระดับอำเภอ ผลการศึกษาสรุปได้ว่า ในการประเมิน ตนเองของศูนย์ประสานงานการศึกษานอกโรงเรียนระดับอำเภอ ได้ยึดหลักการประเมินตนเอง 4 ประการ คือ

1) หลักพุทธศาสนา การประเมินตนเองเป็นการประเมินที่มุ่งเน้นที่การประเมินภายในเป็นลักษณะของการตรวจสอบ พิจารณาตนเองตามหลักพุทธศาสนา เป็นเรื่องของการฝึกฝนพัฒนาตนเอง โดยมีความเชื่อว่ามนุษย์เป็นสัตว์ที่ฝึกได้ มีศักยภาพที่จะบรรลุจุดหมายหรือมีวัตถุประสงค์เพื่อบรรลุจุดหมายแล้วก็ทำให้มีจิตสำนึกในการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ นอกจากนี้ยังมีหลักเกี่ยวกับเรื่องของการเตือนตนเอง การพิจารณาตนด้วยตนเอง ซึ่งเป็นตัวเสริมที่ช่วยให้ไม่ประมาท และช่วยในการเร่งรัดพัฒนาวิธีส่งเสริมให้แต่ละคนประเมินตนเอง

การพัฒนาคนให้สามารถประเมินตนเองได้ มีองค์ประกอบหรือปัจจัยที่สำคัญ 3 ประการ คือ (1) ต้องสร้าง ต้องทำให้ผู้ประเมินมีจิตสำนึกในการศึกษา มีความพอใจหรือความต้องการที่จะศึกษาพัฒนาตนเอง (2) มีความต้องการจุดหมายที่เป็นวัตถุประสงค์ที่เป็นความจริง ความถูกต้องและความดี (3) มองประสบการณ์ทุกอย่างเป็นการเรียนรู้ คนที่มองประสบการณ์ต่าง ๆ เป็นการเรียนรู้นี้เป็นลักษณะที่มีผลดี ไม่ถือว่าการประเมินเป็นเรื่องของการจับผิด แต่กลับเห็นว่าการประเมินทำให้ตนเองได้รับความรู้ ทราบจุดเด่นและจุดบกพร่องของตนเอง เพื่อที่จะได้นำข้อมูลมาปรับปรุงและพัฒนาคนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2) หลักการบริหาร การบริหารเป็นกระบวนการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องของการปฏิบัติงาน ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ คือ การวางแผน การปฏิบัติตามแผน และการประเมินผล การประเมินผลการดำเนินงานช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานได้ทราบถึงผลการดำเนินงาน จุดเด่น จุดด้อยของการปฏิบัติงาน รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน ดังนั้นผู้ปฏิบัติงาน จึงต้องมีความรู้และความสามารถในการประเมินผลการปฏิบัติงานของตนเอง เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการตัดสินใจปรับปรุงและพัฒนาคนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3) หลักการศึกษา คำว่า "ศึกษา" ในภาษาไทย หมายถึง เล่าเรียน ตรงกับคำว่า "สิกขา" ในภาษาบาลี ซึ่งเป็นการปฏิบัติ คำว่า สิกขา ก็คือการเห็นซึ่งตนเองเห็นโดยตนเอง เห็นเพื่อประโยชน์แก่ตนเอง

4) หลักจิตวิทยา การประเมินตนเองของผู้ปฏิบัติงานสามารถทำให้ผู้ปฏิบัติงานได้ทราบถึงผลการดำเนินงาน จุดเด่น จุดด้อย รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินงาน ซึ่งเป็นแรงจูงใจให้ผู้ปฏิบัติงานได้มีข้อมูลเกี่ยวกับผลการปฏิบัติงานและนำข้อมูลมาใช้ในการปรับปรุงและพัฒนางานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

พิชิต ฤทธิ์จรูญ (2538 : 82) ได้สรุปหลักของการประเมินตนเองของโรงเรียนไว้ดังนี้

1) การวางแผนการประเมิน โดยมีการกำหนดจุดมุ่งหมายของการประเมิน กำหนด ขอบข่าย สิ่งที่จะประเมิน รูปแบบและวิธีการประเมิน เครื่องมือและเทคนิคในการรวบรวมข้อมูล กำหนดเกณฑ์การประเมิน และฝึกฝนพัฒนาผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการประเมิน

2) การดำเนินการประเมิน ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ สอดแทรกกิจกรรมการประเมินในระบบการทำงานทุกขั้นตอน สร้างบรรยากาศในการดำเนินงานแบบประชาธิปไตย ใช้วิธีการประเมินทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

3) ผู้ประเมินและผู้ใช้ผลการประเมิน ให้ผู้ปฏิบัติงานในโรงเรียนเป็นผู้ประเมินการทำงานของตนเอง และเป็นผู้นำผลการประเมินไปใช้ เพื่อการปรับปรุงและพัฒนาตนเอง

4) การประสานงานความร่วมมือ ในการประเมินตนเองของโรงเรียนต้องอาศัยการประสานความร่วมมือทั้งบุคลากรภายในโรงเรียนทุกคน และบุคลากรจากหน่วยงานภายนอกโรงเรียน

5) หลักการพื้นฐานที่ควรคำนึงถึงคือ (1) หลักพุทธศาสนา ที่ให้บุคคลตรวจสอบ พิจารณาตนเองเพื่อการเตือนตน และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ (2) หลักการบริการ เมื่อมีการวางแผน ดำเนินงานตามแผนแล้วต้องมีการประเมินผล เพื่อการปรับปรุงและพัฒนาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (3) หลักการศึกษา ซึ่งเป็นการตรวจสอบตนเองหรือประเมินตนเองเพื่อให้เห็นการทำงานของตนเอง และนำผลมาใช้ในการปรับปรุงพัฒนา และ (4) หลักจิตวิทยาที่มุ่งให้เกิดแรงจูงใจให้บุคคลมีกำลังใจในการปฏิบัติและพัฒนา

กล่าวโดยสรุป การประเมินตนเองของสถาบันการศึกษา ควรมีหลักการที่สำคัญคือมีการวางแผนการประเมินอย่างครอบคลุมและเหมาะสม ดำเนินการประเมินตนเองอย่างต่อเนื่อง และเป็นระบบ โดยใช้ข้อมูลภายในและภายนอก มีการนำผลการประเมินไปใช้เพื่อการปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีการประสานงานกับบุคลากรทุกฝ่าย เพื่อให้การประเมินมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด

1.2.3 แนวทางการประเมินตนเอง

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีผู้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับแนวทางการประเมินที่น่าสนใจ ดังนี้

ฮอปกินส์ (Hopkins. 1989 : 102) ได้เสนอแนวคิดว่า การประเมินตนเองของสถาบันการศึกษา เป็นกระบวนการแสวงหาข้อมูลเพื่อการปรับปรุงและพัฒนาสถาบันการศึกษา ดังนั้นกระบวนการประเมินจึงควรเชื่อมโยงเข้ากับแผนพัฒนาของสถาบันการศึกษา และได้เสนอกระบวนการประเมินไว้ ดังนี้

1) สถาบันการศึกษาควรมีแผนพัฒนาบุคลากร และดำเนินการฝึกอบรมบุคลากรให้มีความรู้และเข้าใจในหลักการ วิธีการ และกระบวนการประเมิน เพื่อให้บุคลากรสามารถดำเนินการประเมินอย่างถูกต้องและมีความใส่ใจในการประเมิน

2) แผนการประเมินควรเชื่อมโยงกับแผนพัฒนาสถาบันโดยกำหนดขอบข่าย สิ่งที่มีงประเมิน แหล่งข้อมูล และชนิดของข้อมูล ขั้นตอนและช่วงเวลาในการประเมิน

3) ควรจัดทำคู่มือการประเมิน ซึ่งประกอบด้วยเป้าหมาย วัตถุประสงค์ หลักการ ขั้นตอน และวิธีการประเมิน ตารางการดำเนินงาน เพื่อให้บุคลากรใช้เป็นคู่มือในการประเมินงานที่รับผิดชอบ

4) กระบวนการในการประเมิน ประกอบด้วยการดำเนินงาน 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การวางแผนการประเมิน ได้แก่ การกำหนดเหตุผล วัตถุประสงค์ ขอบข่าย หรือ สิ่งที่มีงประเมิน กำหนดแหล่งข้อมูล หรือข้อมูลที่ต้องการ กำหนดเครื่องมือและวิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการประเมิน ได้แก่ การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล การแปลผลและจัดทำรายงาน

ขั้นตอนที่ 3 การนำผลการประเมินไปใช้ ได้แก่ การเผยแพร่ การเสนอผลการประเมินต่อผู้บริหารหรือผู้เกี่ยวข้อง และการใช้ผลการประเมินในการตัดสินใจเพื่อการปรับปรุงและพัฒนางาน

สโตรนัค (Hopkins. 1989 : 31; citing Stronach. 1986) ได้เสนอว่ากระบวนการประเมินควรประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ (1) การเตรียมการประเมิน (2) การเก็บรวบรวมข้อมูล (3) การวิเคราะห์ข้อมูล และ (4) การรายงานผลหรือให้ผลย้อนกลับ

เทนต์และเวลส์ (Tainton and Wells. 1982 : 6) ได้เสนอรูปแบบการประเมินโรงเรียนที่ใช้วิธีการเรียนแบบเรียนร่วมมือ ซึ่งใช้วิธีการประเมินตนเองของโรงเรียน ประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้

1) การวางแผนเบื้องต้น โดยการกำหนดเหตุผลที่ต้องประเมิน กำหนดสิ่งที่ต้องการประเมิน กำหนดผู้รับบริการ กำหนดจุดเน้นของการประเมินและระบุคำถามที่ต้องการคำตอบ

2) การวางแผนการประเมิน โดยการกำหนดข้อมูล แหล่งข้อมูล ผู้ให้ข้อมูล ช่วงเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล และการออกแบบวิธีการรวบรวมข้อมูล

3) การดำเนินการประเมิน โดยการรวบรวมข้อมูลจากข้อมูลที่มีอยู่เดิมและข้อมูลใหม่ บันทึกและจัดหมวดหมู่ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลและจัดทำรายงานผลการประเมิน

4) การรายงานและใช้ผลการประเมิน โดยการรายงานผลการประเมินต่อผู้รับบริการและใช้ผลการประเมินเพื่อการตัดสินใจปรับปรุงและพัฒนา

ทริตส์เชอร์ (Tritscher, 1980 : 38-39) กล่าวว่าในการประเมินตนเองต้องมีการกำหนดรายการประเมิน มีการพัฒนาบุคลากรเพื่อให้ผู้ทำหน้าที่ประเมินมีความเข้าใจและมีทัศนคติที่ดีต่อการประเมิน ต้องมีการวางแผนการประเมิน จัดเตรียมการประเมินและการใช้ผลการประเมินเพื่อปรับปรุงและพัฒนา งาน รวมทั้งต้องจัดทำคู่มือการประเมินสำหรับบันทึกรายการประเมินและเสนอแนวทางการประเมินตนเองดังนี้

1) สะสมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลและทรัพยากรที่มีอยู่ ควรบันทึกรายละเอียดของการประเมินตนเองไว้อย่างสม่ำเสมอเพื่อให้มีข้อมูลเพียงพอ

2) แสวงหาข้อมูลจากภายนอก ได้แก่ ข้อเสนอแนะ และข้อเสนอแนะจากบุคคลหรือหน่วยงานภายนอก รวมถึงปรึกษาหน่วยงานภายนอกเกี่ยวกับการออกแบบการประเมินตนเอง เทคนิคการสร้างแบบสอบถามสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล ตลอดจนการนำผลการประเมินไปใช้ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเพื่อให้เกิดการพัฒนา การแสวงหาข้อมูลและรับคำปรึกษาจากบุคคลภายนอกจะช่วยให้การประเมินตนเองมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3) ดำเนินการประเมินอย่างต่อเนื่อง โดยมีการวางแผนการประเมินทั้งระยะสั้นและระยะยาว สำนักงานปฏิรูปการศึกษา (สมหวัง พริยานุวัณน์, 2541 : 227; อ้างอิงมาจาก สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, 2539) ได้กำหนดขั้นตอนการประเมินตนเองของโรงเรียนไว้ดังนี้

1) มีการวางแผนทั้งระยะสั้นและระยะยาว กำหนดจุดมุ่งหมายของการประเมิน ขอบข่ายของการประเมิน ระยะเวลา รูปแบบวิธีการประเมิน และที่สำคัญคือ เกณฑ์การประเมิน

2) ดำเนินการประเมินอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ สอดแทรกกิจกรรมการประเมินในทุกขั้นตอนของการดำเนินการ สร้างบรรยากาศการทำงานแบบประชาธิปไตย ใช้วิธีการประเมินทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

3) นำผลการประเมินไปปรับปรุงและพัฒนางานของตนเอง มีการบันทึกผลการปรับปรุงแก้ไข และรายงานต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ด้านการประเมินการสอน พวงแก้ว ปุณยชนก (2525 : 177-183) ได้กล่าวถึงแนวปฏิบัติในการประเมินผลการสอนว่า การประเมินผลการสอนของอาจารย์อาจใช้รูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง หรือหลายรูปแบบด้วยกัน ได้แก่

1) การประเมินตนเองของอาจารย์ร่วมกับการประเมินการสอนตอนกลางภาคการศึกษา โดยนิสิต/นักศึกษาตอบแบบสอบถามที่ครอบคลุมเรื่อง วิธีการสอน วัสดุประกอบการสอน กิจกรรม

การสอน แบบทดสอบ ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างนิสิต/นักศึกษา กับอาจารย์ ในขณะเดียวกัน อาจารย์ก็ประเมินตนเองโดยใช้แบบสอบถามชุดเดียวกัน เมื่อได้ข้อมูลป้อนกลับแล้ว อาจารย์ผู้สอน ควรใช้ข้อมูลนั้นปรับปรุงการสอนของตนและแจ้งให้นิสิต/นักศึกษาทราบถึงการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง นั้น ๆ ด้วย เมื่อสิ้นภาคเรียน อาจารย์ผู้สอนอาจรายงานให้ผู้บริหารทราบถึงข้อมูลที่ได้จากการประเมิน และการปรับปรุงการสอนที่อาจารย์ได้กระทำโดยอาศัยข้อมูลเหล่านั้น ผู้บริหารและอาจารย์อาจร่วมกัน อภิปรายและสรุปผลการประเมินประสิทธิภาพร่วมกัน

2) ให้ศิษย์เก่าประเมิน โดยอาจารย์ผู้สอนเป็นผู้เลือกศิษย์เก่าให้เป็นผู้ประเมินกลุ่มหนึ่ง ศิษย์เก่าอีกกลุ่มหนึ่งได้มาด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่าง ให้นำหน่วยงานที่ทำหน้าที่ประเมินประสิทธิภาพของ อาจารย์ดำเนินการเก็บข้อมูล วิเคราะห์ สรุปผล และนำผลการประเมินมาอภิปรายร่วมกับอาจารย์ ผู้ถูกประเมินเพื่อหาแนวทางปรับปรุงการสอนต่อไป

3) ใช้ผลการเรียนของนิสิต/นักศึกษา โดยอาจารย์และหน่วยประเมินการสอนร่วมกันเลือก รายวิชาที่จะประเมินผล ตลอดจนเลือกวิธีการประเมินผลด้วย โดยศึกษาสัมฤทธิ์ผลของนิสิต/นักศึกษา ตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่ตั้งไว้

4) การประเมินการสอนโดยคณะกรรมการซึ่งได้มาจากการเลือกตั้งโดยอาจารย์ร่วมกับฝ่าย บริหาร กรรมการชุดนี้อาจเป็นนิสิต/นักศึกษา หรืออาจารย์ล้วน ๆ หรืออาจเป็นกรรมการร่วมกัน ทั้ง 2 ฝ่าย คณะกรรมการชุดนี้ประเมินการสอนของอาจารย์โดยใช้วิธีสุ่มสัมภาษณ์ผู้เรียน และสัมภาษณ์ อาจารย์ผู้สอนเกี่ยวกับปรัชญาการสอนและวิธีการสอน ตลอดจนการสังเกตการสอนของอาจารย์แล้ว วิเคราะห์ และรายงานผลให้อาจารย์ผู้ถูกประเมินและหน่วยประเมินการสอนทราบ

นอกจากนี้ยังได้ให้ความเห็นว่าการประเมินการสอนของอาจารย์ควรจะได้พิจารณาว่า วิธีใดมีส่วดี หรือมีข้อจำกัดอย่างไร เพื่อประโยชน์ในการเลือกแนวปฏิบัติที่เหมาะสม

สำหรับการประเมินการสอนด้วยตนเอง พวงแก้ว ปุณยภณก (2525 : 183) กล่าวว่า การที่ ผู้สอนประเมินตนเอง มีข้อดีคือข้อมูลบางส่วนไม่มีใครรู้ได้นอกจากอาจารย์ผู้สอนจะรู้ตัวเอง และการ ที่อาจารย์ผู้สอนได้ประเมินตนเอง ทำให้เกิดความรู้สึกที่ดี แต่มีข้อจำกัดที่อาจารย์ผู้สอนอาจเข้าใจ ตัวเอง จึงมีการประเมินตนเองสูงกว่าปกติ และได้เสนอแนะว่าสิ่งที่จะประเมินในการประเมินของ อาจารย์ควรสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

ธนุ กุลชล (2525 : 100) ให้ความเห็นเกี่ยวกับการประเมินตนเองของอาจารย์ผู้สอนว่า นักวิจัยส่วนมากลงความเห็นว่า การที่อาจารย์ผู้สอนมีสำนึกถึงความรับผิดชอบในการสอนและ ขวนขวายหาทางประเมินประสิทธิภาพการสอนของตนเอง ข่อมเป็นผู้ที่มีโอกาสพัฒนาการสอนของ ตนได้มาก เพราะมีความตั้งใจพัฒนาให้มีประสิทธิภาพอยู่แล้ว ผู้เกี่ยวข้องต้องพยายามกระตุ้นให้ อาจารย์ผู้สอนทำการประเมินประสิทธิภาพการสอนของตนด้วยความสมัครใจ และอย่าบังคับเกินไป

จะทำให้ไม่เกิดประโยชน์ เนื่องจากอาจประเมินให้ตนเองคู่มือในสายตาของผู้อื่น และได้เสนอแนะแนวทางการประเมินการสอนไว้ ดังนี้

- 1) การวัดประสิทธิภาพการสอนของอาจารย์ ควรมีเกณฑ์มาตรฐานที่แน่นอน
- 2) ระบบการประเมินประสิทธิภาพการสอนของอาจารย์จะได้ผลหรือไม่ ขึ้นอยู่กับผู้ประเมินจะต้องมีใจกว้าง มีการวางแผนและเตรียมงานอย่างรอบคอบ เลือกเครื่องมือและเวลาที่เหมาะสม ทั้งนี้ผู้บริหารต้องมีความเข้าใจและให้การสนับสนุน
- 3) การประเมินการสอนด้วยตัวอาจารย์ผู้สอนเอง จัดเป็นการประเมินที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการสอนมากที่สุด แต่ควรให้นักศึกษาประเมินประสิทธิภาพการสอนของอาจารย์ควบคู่กันไปด้วย
- 4) การประเมินการสอนด้วยตนเองจะมีประสิทธิภาพมาก ถ้าอาจารย์เป็นผู้ริเริ่มวางแผนและดำเนินการประเมินประสิทธิภาพการสอนของตนเองอย่างเป็นระบบ อาจารย์จะตื่นตัวในการเตรียมการสอนและดำเนินการสอนอย่างตั้งใจ สถาบันการศึกษาหรือหน่วยงานภายนอก ไม่ควรบังคับให้อาจารย์ต้องประเมินตนเอง มิฉะนั้นจะไม่ช่วยให้เกิดการปรับปรุงประสิทธิภาพการสอนเท่าที่ควร ควรกระตุ้นให้อาจารย์เห็นความสำคัญของการประเมินประสิทธิภาพการสอน และริเริ่มทำการประเมินด้วยตนเอง จะได้ผลมากที่สุด

ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2525 : 193) เสนอหลักและวิธีปฏิบัติการประเมินการสอนในระดับอุดมศึกษา ดังนี้

1) ความสำคัญของการประเมินผลการสอน การประเมินการสอนจะมีคุณค่าถ้าอาจารย์ผู้สอนเห็นความสำคัญของการประเมินการสอนเพื่อการปรับปรุงในส่วนที่ควรปรับปรุง อาจารย์ที่มีประสบการณ์สูงจะมั่นใจว่าตนเองสอนดี จะไม่เห็นความสำคัญของการประเมินการสอน ส่วนอาจารย์ที่สอนไม่ดีจะไม่ค่อยสนใจการสอน และมักรู้ตัวเองว่าสอนไม่เต็มที่ หรือสอนไม่ดีเท่าที่ควร ก็จะไม่อยากประเมินการสอน กลัวว่าจะพบความไม่ดีของตนเอง แต่แท้ที่จริงอาจารย์ทั้งสองประเภทนี้มีความต้องการในการประเมินผลการสอนมากที่สุด เพราะจะทำให้อาจารย์ทราบว่าตนเองสอนไม่ดีอย่างไร ควรปรับปรุงอะไร ส่วนอาจารย์ที่มีความมุ่งมั่นและปรารถนาดีต่อการสอน พร้อมจะรับการเปลี่ยนแปลง การประเมินการสอนจะมีคุณค่าต่ออาจารย์ในกลุ่มนี้อย่างมาก เพราะจะช่วยให้อาจารย์รู้ว่าตนเองสอนเป็นอย่างไร และควรปรับปรุงอะไรเพื่อการสอนที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2) จุดมุ่งหมายของการประเมินผลการสอน การประเมินผลการสอนจะมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญ คือ การประเมินเพื่อปรับปรุงการสอน ซึ่งแยกเป็น 2 แนว คือ (1) การประเมินเพื่อปรับปรุงการสอนของอาจารย์เอง (self-improvement) การประเมินแนวนี้จะมุ่งที่การได้ข้อมูลเพื่อปรับปรุงการสอนของตนเอง ข้อมูลจะเก็บไว้ที่อาจารย์ผู้สอน ผู้สอนจะพิจารณาหาทางแก้ไขด้วยตนเอง (2) การประเมินเพื่อการปรับปรุงบริการด้านการสอน การประเมินด้านนี้เป็นผลต่อเนื่องจากประการแรก เมื่ออาจารย์ผู้สอน

ทราบผลการประเมินการสอนแล้ว จะมีข้อมูลเกี่ยวเนื่องกับการบริการด้านต่าง ๆ ผู้ที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการบริการ ควรนำมาพิจารณาเปรียบเทียบ หาทางปรับปรุงการบริการด้านการสอนให้ดียิ่งขึ้น

3) แหล่งและการได้มาซึ่งข้อมูลเพื่อการประเมิน เมื่อกำหนดจุดมุ่งหมายของการประเมินแล้ว ควรทำความเข้าใจว่าใครควรเป็นผู้ประเมิน จะได้ข้อมูลการประเมินจากใคร และจะได้มาอย่างไร ในกรณีอาจารย์ผู้สอนประเมินตนเอง แหล่งข้อมูลที่สำคัญคือ ตัวผู้สอนเอง วิธีประเมินผลการสอนของตนเองทำได้หลายวิธี เช่น การบันทึกสั้นๆ บ่อยๆ หลังการสอนเกี่ยวกับจุดอ่อนและจุดดี ตลอดจนเทคนิคที่ใช้ได้ผลดีของการสอนแต่ละชั่วโมง หรือใช้การบันทึกเทป หรือวิดิทัศน์บันทึก นอกจากนี้อาจหาข้อมูลจากเพื่อนร่วมงานจากผู้บังคับบัญชา จากผลการสอบ และจากนักศึกษา โดยการสัมภาษณ์หรือพูดคุย การใช้เครื่องมือโสตทัศนูปกรณ์ การใช้แบบสอบถาม เป็นต้น

4) การดำเนินการประเมินผลการสอน ประกอบด้วยขั้นตอนการวางแผนและเตรียมการ ดำเนินการ การแปลความและรายงาน และการนำผลไปใช้

การวางแผนเตรียมการดำเนินการ ดังนี้ (ก) ผู้สอนควรกำหนดว่าจะประเมินอะไรบ้าง ประเมินเมื่อไร (ข) กำหนดแหล่งข้อมูล ได้แก่ ตัวผู้สอนเอง ผู้เรียน ผู้ร่วม หรือผู้ที่เกี่ยวข้องอื่นๆ (ค) เตรียมเครื่องมือ โดยจัดหาและดำเนินการอย่างเหมาะสม เช่น เตรียมแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และอื่นๆ

การแปลความและรายงาน ผู้ประเมินควรนำข้อมูลที่ได้นำมาพิจารณาตีความ อาจใช้สถิติ ประกอบเพื่อให้ผลการพิจารณาถูกต้องยิ่งขึ้น การประเมินตนเองของอาจารย์ ข้อมูลที่ได้ควรเพียงพอต่อการปรับปรุงตนเอง และไม่จำเป็นต้องเปรียบเทียบกับบุคคลอื่น

5) การนำผลไปใช้ การนำผลการประเมินไปใช้ มีข้อควรคำนึงถึงคือ ข้อมูลที่ได้จากการประเมินการสอนของอาจารย์ มีจุดมุ่งหมายเพื่อปรับปรุงการสอน ก็ควรใช้เพื่อปรับปรุงการสอน ไม่ควรนำไปใช้เพื่อการบริหารหรือการพิจารณาความดีความชอบ และการพิจารณาผลการประเมินไม่ควรพิจารณาคนเดียว แม้ว่าจะเป็นการประเมินตนเองก็ตาม การให้ผู้อื่นช่วยวิเคราะห์ ช่วยวิพากษ์วิจารณ์ด้วยจะทำให้การประเมินเกิดประโยชน์ยิ่งขึ้น

ฟินช์ เฮลม์ และเอลต์กิน (Finch, Helm and Eltkin. 1997 : 161-162) ให้ความเห็นเกี่ยวกับการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์สอดคล้องกับ ธนู กุลชล (2525 : 99) และ ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ (2525 : 193) ว่า การประเมินการสอนด้วยตนเองของอาจารย์ผู้สอน เป็นการประเมินที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนมากที่สุด อาจารย์ผู้สอนควรประเมินตนเองเกี่ยวกับปรัชญาในการสอน การเตรียมการสอน และการดำเนินการสอนอย่างต่อเนื่อง และควรประเมินการจัดการเรียนการสอนในแนวนอนโดยใช้การประเมินจากแฟ้มสะสมงาน (portfolio) ซึ่งจะบ่งบอกถึงแบบของการสอนได้ดี ในขณะเดียวกันควรให้ผู้เรียนประเมินอาจารย์ผู้สอนควบคู่ไปด้วย โดยให้ผู้เรียนประเมินการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ในช่วงกลางภาคการศึกษา โดยอาจารย์

ผู้สอนควรให้ข้อมูลเกี่ยวกับเหตุผลของการประเมินและวิธีการประเมินแก่ผู้เรียน และควรเตรียมการประเมินตั้งแต่ต้นภาคเรียนของการเรียนการสอนจะช่วยให้การประเมินเกิดประโยชน์ยิ่งขึ้น

จากการศึกษาแนวทางการประเมินตนเอง สรุปได้ว่าการประเมินตนเอง ผู้ประเมินจะต้องพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมิน มีเจตคติที่ดีต่อการประเมิน มีการวางแผนการประเมิน โดยกำหนดจุดมุ่งหมายของการประเมิน ขอบข่ายของการประเมิน ระยะเวลา รูปแบบวิธีการประเมิน และเกณฑ์การประเมิน มีการเตรียมการและดำเนินการประเมินอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบในทุกขั้นตอนของการทำงาน โดยใช้วิธีการประเมินทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ และนำผลการประเมินไปปรับปรุงและพัฒนางานของตนเอง

1.3 การประเมินตนเองของสถาบันการศึกษาพยาบาล

การประเมินตนเองของสถาบันการศึกษาพยาบาล จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง ยังไม่พบมีการประเมินตนเองของสถาบันการศึกษาพยาบาลที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อปรับปรุงหน่วยงาน หรือการปฏิบัติงานของตนเองโดยตรง จากการสัมภาษณ์ รองศาสตราจารย์ ดร.ประนอม โอทกานนท์ คณบดีคณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้กล่าวว่าการประเมินตนเองของสถาบันการศึกษาพยาบาลส่วนใหญ่ดำเนินการเพื่อเสนอต่อสภาการพยาบาลแห่งประเทศไทย เป็นขั้นตอนของการปฏิบัติเพื่อการขอการรับรองตามที่สภาการพยาบาลกำหนด การประเมินทำในลักษณะของการศึกษาตนเอง (self-study) การดำเนินการของสภาการพยาบาลในลักษณะนี้จะเป็นการกระตุ้นให้สถาบันการศึกษาพยาบาลพัฒนาหรือปรับปรุงเพื่อให้ได้คุณภาพยิ่งขึ้น (ประนอม โอทกานนท์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ศรีนวล สติวิทยานันท์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2540) เนื่องจากสภาการพยาบาลได้กำหนดให้สถาบันการศึกษาพยาบาลทุกสถาบันต้องผ่านการรับรองวิทยฐานะ โดยใช้เกณฑ์ตามข้อบังคับของสภาการพยาบาล เพื่อให้ผู้ที่สำเร็จการศึกษาพยาบาลต่าง ๆ สามารถขอขึ้นทะเบียนและรับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาล และผดุงครรภ์ได้ ตามพระราชบัญญัติวิชาชีพการพยาบาลและผดุงครรภ์ พ.ศ.2528 สภาการพยาบาลได้กำหนดแนวทางการขอรับรองหลักสูตรและสถาบันการศึกษา ดังนี้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการพยาบาล : 2529 : 1-2)

1.3.1 การกำหนดให้คณะอนุกรรมการทำงานพิจารณาการขอรับรองสถาบันการศึกษา พิจารณาแต่งตั้งอนุกรรมการการทำงานจากคณะอนุกรรมการเป็นคราว ๆ ไป ครั้งละ 2-3 ท่าน เพื่อทำการประเมินสถาบันที่ยื่นขอรับรองสถาบัน โดยคณะอนุกรรมการรับรองหลักสูตรและสถาบันการศึกษาที่ได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่ประเมินรายงานและตรวจเยี่ยมสถาบัน ต้องไม่สังกัดในสถาบันที่จะขอรับการประเมินในแต่ละครั้ง

1.3.2 ในการพิจารณารับรองสถาบันให้คณะอนุกรรมการรับรองหลักสูตร และสถาบันการศึกษา ทำหน้าที่ทั้งการประเมินและรายงานการประเมินตนเอง ตามเกณฑ์การประเมินและตรวจเยี่ยมสถาบันด้วยทุกครั้ง

1.3.3 การเสนอรายงานการประเมินตนเองเพื่อการรับรองสถาบัน ให้ดำเนินการดังนี้

- 1) สถาบันที่เคยได้รับการรับรองแล้ว ให้เสนอรายงานการประเมินตนเองล่วงหน้า ก่อนหมดวาระการรับรอง ทั้งนี้ให้เสนอได้ตั้งแต่วันที่ 30 มิถุนายน-31 ธันวาคม ของปีการศึกษานั้น
- 2) สำหรับสถาบันที่เปิดดำเนินการใหม่ ให้เสนอหลักสูตร รายงานการประเมินตนเอง ซึ่งแสดงถึงความพร้อมของสถาบัน ก่อนเปิดดำเนินการสอนล่วงหน้าอย่างน้อย 6 เดือน

1.3.4 คณะอนุกรรมการฯ เสนอผลการพิจารณาให้คณะกรรมการสภาการพยาบาลให้ความเห็นชอบ

1.3.5 เสนอประกาศการรับรองสถาบันและหลักสูตรในราชกิจจานุเบกษา

1.3.6 แจกผลให้สถาบันการศึกษาทราบอย่างเป็นทางการ

1.3.7 สถาบันใดได้รับการรับรองสถาบันแล้ว หากมีการปรับปรุงหลักสูตรในประเด็นต่อไปนี้

- 1) โครงสร้างของหลักสูตร และ/หรือ
- 2) ปรัชญาและวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

ให้สถาบันเสนอหลักสูตรที่ปรับปรุงต่อสภาการพยาบาลเพื่อการรับรองอย่างน้อย 6 เดือน ก่อนที่จะดำเนินการเปิดสอนในปีการศึกษานั้น

1.3.8 สถาบันใดที่ได้รับการรับรองสถาบันแล้ว หากมีการเปลี่ยนแปลงระบบการจัดการศึกษา หรือมีการเปิดสอนหลักสูตรใหม่ ให้เสนอหลักสูตรและรายงานการประเมินตนเองต่อสภาการพยาบาลพิจารณารับรองสถาบัน อย่างน้อย 6 เดือน ก่อนที่จะเปิดดำเนินการเปิดสอนในปีการศึกษานั้น

คณะกรรมการสภาการพยาบาล ได้กำหนดแบบรายงานการประเมินตนเองเพื่อรับรองสถาบัน การศึกษาวิชาการพยาบาลและผดุงครรภ์ ประกอบด้วยการประเมินตนเอง 4 ด้าน คือ (1) องค์การและการบริหาร ประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นมา ปรัชญา วัตถุประสงค์ โครงสร้างขององค์การ การบริหารองค์การ (งบประมาณ งานบุคคล งานบริหารวิชาการ) หน้าที่ของสถาบันการศึกษา ผู้บริหารสถาบันการศึกษา อาจารย์ประจำ อัตราส่วน อาจารย์ประจำ ต่อนักศึกษาและสัดส่วนวุฒิอาจารย์ ภาระการสอน เจ้าหน้าที่ (2) การส่งเสริมและพัฒนาอาจารย์ และนักศึกษา ประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาอาจารย์ นักศึกษา ระเบียบการบริหารงานด้านกิจการนักศึกษา องค์กัรนักศึกษา กิจกรรมที่นักศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการ (3) อาคารสถานที่และอุปกรณ์การศึกษา ประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับอาคารเรียน หอพักนักศึกษา สถานที่สำหรับจัดกิจกรรมต่าง ๆ สถานที่สำหรับการศึกษา ภาคนปฏิบัติ อุปกรณ์การศึกษาในห้องปฏิบัติการพยาบาล และห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์และ

วิทยาศาสตร์สุขภาพ โสเภทัศน์อุปกรณ์ ปริมาณหนังสือ ตำรา และสิ่งพิมพ์ประเภทต่าง ๆ ในห้องสมุด (4) หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับ ปรัชญา และวัตถุประสงค์ของ หลักสูตร หลักสูตรพยาบาลศาสตรระดับวิชาชีพ การคิดหน่วยกิต การลงทะเบียน การจัดการเรียน การสอน เกณฑ์การวัดผลและการสำเร็จการศึกษา

การประเมินตนเองเพื่อการรับรองวิทยฐานะของสถาบันการศึกษาจะส่งเสนอคณะ อนุกรรมการสภาการพยาบาล หลังจากนั้นจะได้รับการประเมินสถาบันโดยบุคคลภายนอกสถาบันคือ คณะกรรมการสภาการพยาบาลซึ่งเป็นบุคคลในวิชาชีพของสถาบันการศึกษาของพยาบาลอื่น ๆ ทำการ ประเมินโดยใช้เกณฑ์ของสภาการพยาบาล และสภาการพยาบาลดำเนินการรับรองวิทยฐานะตามความ เห็นของคณะอนุกรรมการ การประเมินสถาบันด้วยตนเองร่วมกับการประเมินจากบุคคลภายนอกนี้ มีส่วนช่วยให้สถาบันการศึกษาพยาบาลทุกสถาบันปรับปรุงและพัฒนาตนเอง มีผลให้มาตรฐานการ ศึกษาพยาบาลดียิ่งขึ้น

ตอนที่ 2 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนของสถาบันการศึกษาพยาบาล

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาพยาบาล

การจัดการศึกษาพยาบาลเริ่มต้นโดยหน่วยราชการ ใน พ.ศ. 2439 ด้วยจุดมุ่งหมายที่จะ ผลิตพยาบาลและผดุงครรภ์เพื่อให้บริการในงานการแพทย์และสาธารณสุข ต่อมาในปี พ.ศ.2468 จึงปรากฏมีจุดมุ่งหมายทางการศึกษาขึ้น ด้วยพระราชดำริและพระราชานุเคราะห์ของพระมหิตลาธิเบศรอดุลยเดชวิกรมพระบรมราชชนก ในการปรับปรุงให้โรงเรียนพยาบาล โรงพยาบาลศิริราช มี อาคารสถานที่ที่เหมาะสม และพัฒนาต่อไปอย่างมั่นคง พระองค์ทรงจัดจ้างพยาบาลจากสหรัฐอเมริกา มาจัดดำเนินการศึกษาของโรงเรียน และจัดเตรียมครูโดยส่งพยาบาลไทยไปศึกษาวิชาการพยาบาล ณ สหรัฐอเมริกา และฟิลิปปินส์ ทำให้การศึกษาพยาบาลไทยก้าวหน้าสู่มาตรฐานสากล และจัดดำเนินการ ศึกษาในมหาวิทยาลัยเพื่อให้โรงเรียนพยาบาลคณะแพทยศาสตร์และศิริราชพยาบาล จัดการศึกษา พยาบาลในระดับปริญญาตรีได้เป็นแห่งแรกใน พ.ศ. 2499 (ละออง หุตางกูร. 2534 : 86) การพัฒนาการ ศึกษาของพยาบาลในประเทศไทย จากแนวคิดที่ว่า การมี "สุขภาพดี" เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ทุกคนที่พึงมีเท่าเทียมกัน ในการประชุม ณ เมืองอัลมาดา ประเทศสหภาพโซเวียต พ.ศ. 2521 ที่ประชุม ได้ตกลง ยอมรับหลักการว่าสาธารณสุขมูลฐาน (Primary Health Care) เป็นกลวิธีที่จะทำให้ ประชาชน ทุกคนมีสุขภาพอนามัยอย่างทั่วถึง ประเทศไทยได้ลงนามในกฎบัตรการพัฒนาสุขภาพ เพื่อยืนยันว่าประเทศไทยจะสนับสนุนการสาธารณสุขมูลฐานให้ประชาชนไทยมี "สุขภาพดีถ้วนหน้า ในปี 2543" รัฐได้กำหนดเป็นนโยบายไว้ในแผนพัฒนาการสาธารณสุขตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ โดยเฉพาะฉบับที่ 4 (พ.ศ.2525-พ.ศ.2529) ได้ระบุให้ใช้การสาธารณสุขมูลฐาน สถาบัน การศึกษาพยาบาลจำเป็นต้องปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน เพื่อผลิตพยาบาลให้สอดคล้อง

ความต้องการของสังคมและแผนพัฒนาการสาธารณสุขของชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2526 - พ.ศ. 2530) กำหนดให้ "(2)...พัฒนาเนื้อหาหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับปัญหาสาธารณสุขของประเทศ" นโยบายนี้มีผลต่อการจัดการศึกษาพยาบาลเป็นอย่างมากเพราะบทบาทของการพยาบาลได้ขยายกว้างออกไปกว่าบทบาทในอดีต ปรังญาวิชาชีพพยาบาลแต่เดิมนั้นมุ่งที่จะให้การพยาบาลผู้ป่วยที่เจ็บป่วยมากกว่าการส่งเสริมป้องกัน ลักษณะการจัดการศึกษาจึงเน้นโรงพยาบาลและเน้นโรค ซึ่งต่างจากการจัดการศึกษาพยาบาลปัจจุบันที่เน้นชุมชน เพื่อเตรียมผู้สำเร็จการศึกษาให้สามารถวิเคราะห์ปัญหา ความต้องการของชุมชนได้ สามารถแก้ไขปัญหาให้บริการสร้างเสริมและปรับปรุงความเป็นอยู่ของชุมชนให้มีคุณภาพทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และคุณธรรม (สายหยุด นิยมวิภาต. 2526 : 49 - 50) สถาบันการศึกษาพยาบาลหลายแห่งได้ปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรใหม่เพื่อผลิตพยาบาลที่สามารถปฏิบัติงานสาธารณสุขมูลฐานได้ โดยให้ความรู้กว้างขวางในด้านสังคม เศรษฐกิจ พัฒนาการ และระบบสื่อสาร ตลอดจนความรู้ด้านวิชาชีพในการป้องกันส่งเสริมสุขภาพ รักษาพยาบาล และฟื้นฟูสมรรถภาพแก่บุคคล ครอบครัว และชุมชน โดยสามารถบูรณาการความรู้เหล่านั้นออกมาใช้ได้ (สายหยุด นิยมวิภาต. 2526 : 54-55) แผนพัฒนาสาธารณสุข ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2531 - พ.ศ. 2535) มีนโยบายสนับสนุนให้สถาบันการศึกษาพยาบาลทุกสถาบันมีมาตรฐานใกล้เคียงกัน การปรับปรุงหลักสูตรและการจัดการศึกษาภาคปฏิบัติให้สอดคล้อง และส่งเสริมความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษาพยาบาลเป็นนโยบายสำคัญ ในขณะที่ในองค์กรของวิชาชีพพยาบาลได้ส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาโดยรักษามาตรฐานและคุณภาพของการศึกษาวิชาชีพ เน้นที่จะจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถภาพและคุณภาพในการผลิตบุคลากรทางการพยาบาลให้แก่สังคม โดยประเมินสถาบันการศึกษาเพื่อทำการรับรองสถาบันการศึกษาพยาบาลทั่วประเทศ และเพื่อให้ข้อมูลแก่สถาบันในการปรับปรุงหลักสูตรและการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 พ.ศ. 2540 - 2544 ด้านการผลิตและพัฒนากำลังคนด้านสุขภาพซึ่งเน้นให้การผลิตและพัฒนากำลังคนด้านสุขภาพให้มีคุณภาพและปริมาณเพียงพอ โดยคำนึงถึงคุณลักษณะ ประเภท การกระจาย และศักยภาพที่เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพการณ์และความเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมือง สภาพแวดล้อม และปัญหาสุขภาพของประชาชน

จากสภาพความต้องการของสังคม นโยบายของประเทศและองค์กรวิชาชีพทำให้สถาบันการศึกษาพยาบาลทุกแห่งพยายามปรับปรุงการจัดการศึกษา เพื่อให้สามารถผลิตพยาบาลได้อย่างมีคุณภาพและมีปริมาณเพียงพอกับความต้องการของสังคม

2.1.1 จุดประสงค์ของการศึกษาพยาบาล

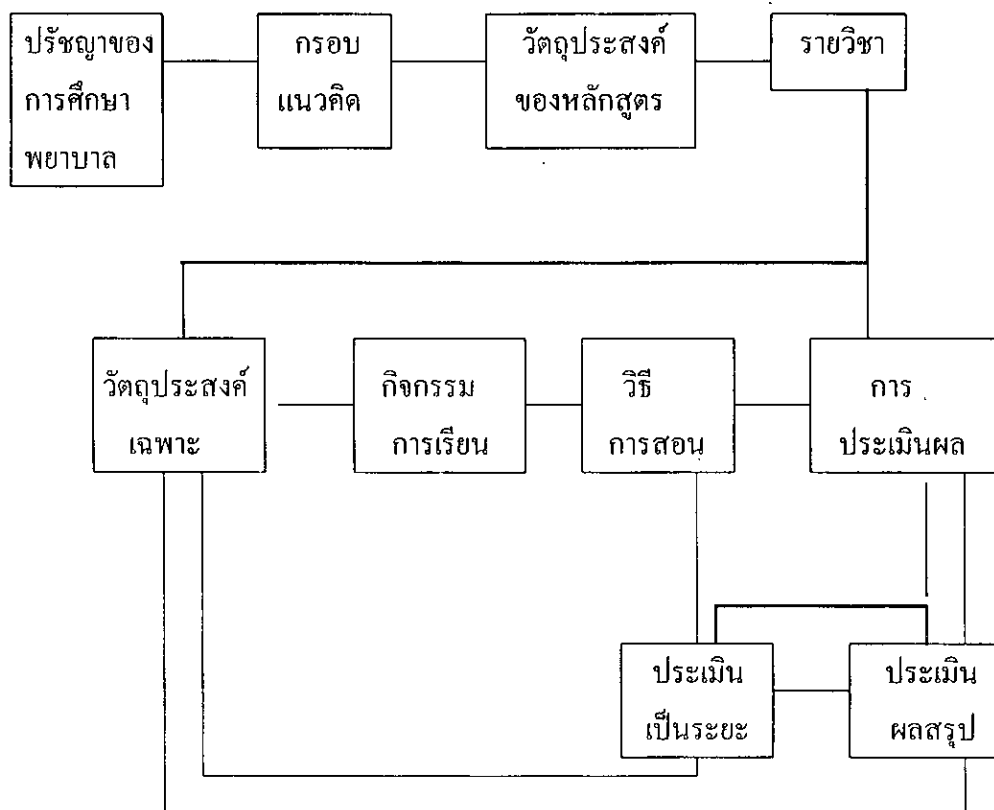
การจัดการศึกษาวิชาชีพโดยทั่วไป มีจุดมุ่งหมาย 2 ประการ คือ (1) การผลิตทรัพยากรคนเพื่อให้บริการแก่สังคมในแต่ละสาขาวิชาชีพให้มีประสิทธิภาพ และมีจำนวนเพียงพอ (2) จุดมุ่งหมายในการพัฒนาทางวิชาการ เพื่อการก้าวทันโลกของวิชาชีพโดยเฉพาะการจัดการศึกษาวิชาชีพในสถาบันอุดมศึกษา จะต้องมุ่งสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการในวิชาชีพของตนตามหน้าที่และนโยบายการศึกษาของสถาบัน (ละออ หุตางกูร. 2534 : 85) หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตประกอบด้วยการศึกษาทั่วไป (general education) และการศึกษาวิชาชีพ (professional education) การศึกษาทั่วไปจัดขึ้นเพื่อเตรียมคนให้เป็นคนดี มีความรู้มีความรับผิดชอบสร้างสัมพันธภาพและให้ความร่วมมือกับชุมชนได้ ส่วนการศึกษาด้านวิชาชีพจะเน้นในเนื้อหาวิชาเฉพาะการฝึกทักษะวิชาชีพ (Heidgerken. 1965 : 270) ละออ หุตางกูร. (2534 : 109-113) เสนอข้อคิดเกี่ยวกับจุดประสงค์ของการจัดการศึกษาทางพยาบาลศาสตรบัณฑิตในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 7 และฉบับที่ 8 ในช่วงเวลา พ.ศ.2535 - 2544 ไว้ดังนี้

- 1) การจัดการศึกษาเพื่อเสริมประสิทธิภาพของพยาบาลในการประกอบวิชาชีพในสังคมที่เปิ่รับนานาชาติมากขึ้น
- 2) การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความสามารถของพยาบาลในการใช้เทคโนโลยีการสื่อสาร เช่น ให้มีความรู้พื้นฐานและความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์
- 3) การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอัตรภาพในการประกอบวิชาชีพการพยาบาล เช่น การสร้างเสริมความสามารถจัดบริการการพยาบาลอย่างเป็นระบบ
- 4) การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถภาพ และคุณภาพในการผลิตบุคลากรทางการพยาบาลให้แก่สังคม ซึ่งจะพัฒนาได้โดยการจัดสรรหน้าที่ของสถาบันการศึกษาอย่างมีระบบเพื่อให้สถาบันการศึกษาซึ่งมีทรัพยากรที่เอื้อแก่การพัฒนาการศึกษาได้ใช้ทรัพยากรอย่างเต็มความสามารถ
- 5) การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างเจตคติและความสมัครใจของผู้จบการศึกษาพยาบาลใน อันที่จะประกอบวิชาชีพในสถานที่หรือท้องถิ่นที่ต้องการบริการวิชาชีพในประเทศ
- 6) การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการพยาบาลทั้งในหลักสูตรขั้นพื้นฐาน และการศึกษาเพิ่มเติมอย่างสืบเนื่อง ให้มีคุณธรรม จริยธรรม และความรู้ ความสามารถอันดี พร้อมด้วยความรู้เท่าถึงการนทางกฎหมาย

จุดประสงค์ของการเรียนการสอนทางพยาบาลศาสตรบัณฑิต นอกจากจะเน้นให้พยาบาลเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในศาสตร์ทั่วไปและศาสตร์เฉพาะสาขาแล้ว จะต้องเป็นผู้มีความสามารถในการประกอบอาชีพในสังคม สามารถใช้เทคโนโลยีและการสื่อสาร สามารถสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาคุณภาพของการบริการวิชาชีพ พร้อมด้วยคุณธรรมและจริยธรรม

2.1.2 หลักสูตรและองค์ประกอบของหลักสูตรพยาบาลศาสตร์

หลักสูตรพยาบาลศาสตร์ประกอบด้วย ปรัชญาของการศึกษาพยาบาล กรอบแนวคิด วัตถุประสงค์ของหลักสูตร รายวิชา วัตถุประสงค์เฉพาะของรายวิชา กิจกรรมการเรียนและวิธีการสอน และการประเมินผล (King, 1986 : 113) ดังภาพประกอบ 4

ภาพประกอบ 3 หลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน (King, 1986 : 113)

1) ปรัชญาของการศึกษาพยาบาล (Philosophy of Nursing Education)

ปรัชญาของหลักสูตรพยาบาลศาสตร์ส่วนใหญ่ สร้างให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของสถาบันการศึกษา ความเป็นประชาธิปไตยและเป้าหมายของวิชาชีพพยาบาล ปรัชญายึดถือแนวคิดพื้นฐานความเป็นคน สังคม ระบบการให้บริการ สุขภาพ การเรียนรู้ การสอน และการศึกษาพยาบาล ดังรายละเอียดดังนี้ (King, 1986 : 113-115)

คน เป็นระบบเปิดที่มีการติดต่อกับสิ่งแวดล้อม คนทุกคนมีคุณค่าในตัวเอง มีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น มีการสื่อสาร มีการคิด มีการเลือกและตัดสินใจตามการรับรู้และประสบการณ์ของแต่ละคนมีความสนใจและมีเป้าหมายตามบทบาทของแต่ละคน ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการรักษาสุขภาพ มีสิทธิที่จะได้รับรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพของตนเอง

สังคม ในสังคมประชาธิปไตยประชาชนมีอิสรภาพโดยมีกฎหมายคุ้มครองอยู่ ระบบในสังคมประกอบด้วยองค์กรต่าง ๆ เช่น ระบบครอบครัว ระบบการศึกษา ระบบการทำงาน ระบบการพักผ่อนหย่อนใจ ศาสนาและองค์กรการกุศลต่าง ๆ ในชุมชน ระบบการดูแลสุขภาพ องค์กรในสังคมจะเป็นผู้ดูแลสุขภาพของชุมชนโดยผ่านทางภาครัฐและเอกชน

ระบบการดูแลสุขภาพ การดูแลสุขภาพแยกออกเป็น 3 ระดับ คือ การดูแลเบื้องต้น การดูแลระดับที่สอง และการดูแลระดับที่สาม ระบบการดูแลสุขภาพจะรวมถึงจริยธรรมและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพของแต่ละคนและเป็นกลุ่ม สังคมจะรับผิดชอบให้แต่ละคนได้รับการดูแลสุขภาพโดยทีมสุขภาพ เพื่อให้แต่ละคนดำรงความมีสุขภาพที่ดี และสามารถแสดงบทบาทของตนเองได้ในสังคม

สุขภาพ หมายถึง วิถีทางของแต่ละคนที่จะต่อสู้กับความกดดันรอบข้าง ในการดำเนินชีวิตตั้งแต่เกิด ตลอดช่วงการเจริญเติบโต และพัฒนาการของแต่ละคนในสังคมและวัฒนธรรมที่เขาเกิด แต่ละคนพยายามที่จะดำรงสุขภาพของตนเองให้ดียิ่งขึ้น จะมีการปรับตัวอยู่ตลอดเวลาต่อความกดดันทั้งภายในและภายนอกสิ่งแวดล้อม โดยใช้ศักยภาพสูงสุดที่มีอยู่ในตัว เพื่อให้สามารถดำรงภาวะสุขภาพที่ดีของตน การฝึกการดูแลสุขภาพของตนเองจึงเริ่มต้นที่ครอบครัว

การรักษาพยาบาล เป้าหมายของการพยาบาล คือ การส่งเสริมสุขภาพ การดำรงรักษาและฟื้นฟูสภาพ การดูแลรักษาผู้รับบริการ และการดูแลให้ผู้รับบริการตายอย่างมีศักดิ์ศรี การพยาบาลเป็นกระบวนการของการกระทำ การมีปฏิริยาโต้ตอบ การมีปฏิสัมพันธ์และการติดต่อสื่อสารระหว่างพยาบาลและผู้รับบริการ โดยการให้ข้อมูลเกี่ยวกับการรับรู้ของผู้รับบริการ และร่วมมือกันในการวางแผนการให้การพยาบาล เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน ถ้าผู้รับบริการไม่สามารถให้ความร่วมมือกับพยาบาลได้ พยาบาลจะเป็นผู้กำหนดเป้าหมายด้วยตนเอง โดยวางแผน วินิจฉัย กำหนดเป้าหมาย การพยาบาล ลงมือปฏิบัติ และประเมินผลการดูแลผู้รับบริการ เพื่อให้บรรลุความต้องการของผู้รับบริการแต่ละคนและเป็นกลุ่ม บทบาทของพยาบาลมีความเป็นอิสระ เช่น วิชาชีพอื่น ๆ และสามารถที่จะทำงานร่วมกับทีมสุขภาพอื่น ๆ เพื่อให้การดูแลสุขภาพบรรลุความต้องการของประชาชน

การเรียนรู้ เป็นกิจกรรมและความต้องการของแต่ละคน การเรียนรู้เป็นลักษณะของการคิดและตัดสินใจ การเรียนรู้เป็นประสบการณ์ของแต่ละคนในการเจริญเติบโต แต่ละคนจะมีรูปแบบ เป้าหมาย และอัตราความเร็วในการเรียนที่แตกต่างกันไป การให้ข้อมูลย้อนกลับ และการให้แรงเสริมจะช่วยให้การเรียนรู้ประสบความสำเร็จ

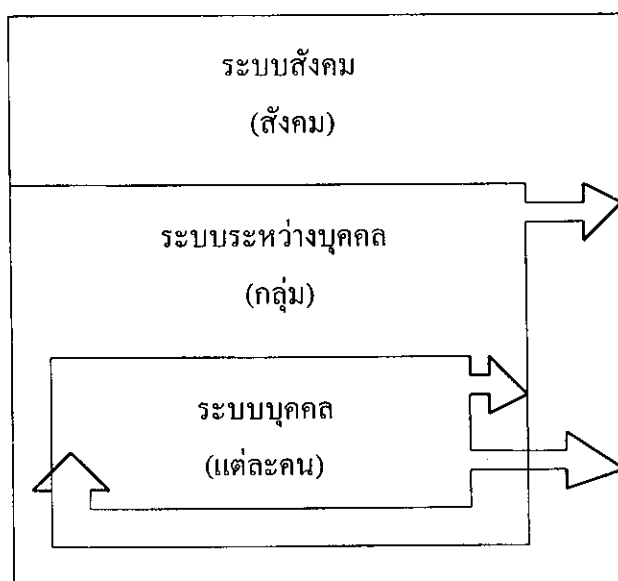
การสอน เป็นกระบวนการที่ซับซ้อนประกอบด้วยกิจกรรมการวางแผน การเลือก การประเมินผล การจัดระเบียบ การเรียงลำดับ การให้ความสะดวก การแนะนำ การปฏิบัติและการประเมินผู้เรียนแต่ละคน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายความสำเร็จของหลักสูตร บรรยากาศที่ดีในการสอน

จะทำให้ผู้สอนมีอิสระในการสอน และผู้เรียนจะมีอิสระในการเรียน โดยผู้สอนจะสอนตรงตามเป้าหมายความต้องการและความสนใจของผู้เรียน

การศึกษาพยาบาลมีเป้าหมายที่จะเตรียมผู้เรียนแต่ละคนให้เป็นพยาบาล การให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียนจะทำให้ผู้เรียนมีการเรียนรู้และมีการคิดอย่างมีเหตุผล ซึ่งจะส่งผลต่อการให้การพยาบาลและการดูแลสุขภาพที่ดี นอกจากนี้ผู้เรียนจะได้รับความรู้ ทักษะและเจตคติ โดยการฝึกประสบการณ์วิชาชีพเช่นเดียวกับกิจกรรมที่พยาบาลวิชาชีพทำ ตลอดจนมีการฝึกการตัดสินใจตามข้อมูลอย่างมีเหตุผลเช่นเดียวกับสมาชิกในวิชาชีพและในสังคมประชาธิปไตย

ปรัชญาของหลักสูตรเป็นแนวทางให้สถาบันการศึกษาพยาบาลสร้างกรอบของหลักสูตรต่อไป

2) กรอบแนวคิดของหลักสูตร (conceptual framework for curriculum)

ภาพประกอบ 4 ระบบปฏิสัมพันธ์ที่ไม่หยุดนิ่ง (dynamic interacting system) (King. 1986 : 11)

กรอบแนวคิดของหลักสูตรพยาบาลศาสตร์เป็นแนวคิดเกี่ยวกับระบบเปิดที่ไม่หยุดนิ่ง 3 ระบบ ได้แก่ ระบบบุคคล แต่ละคนจะมีความสัมพันธ์กัน ระบบระหว่างบุคคลเป็นปฏิสัมพันธ์ ตั้งแต่ 2 คน ขึ้นไป และระบบสังคม เช่น ครอบครัว โรงเรียน โบสถ์ โรงพยาบาล ระบบทั้ง 3 จะมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ระบบสังคมจะเป็นตัวกำหนดสิ่งแวดล้อมในแต่ละคน การพัฒนาการเจริญเติบโต การเรียน และกำหนดบทบาทในชีวิต

เป้าหมายของการพยาบาล คือ ภาวะสุขภาพ เป้าหมายนี้หมายถึงการส่งเสริมสุขภาพ การดำรงรักษาสุขภาพที่ดี การป้องกันโรค ความเจ็บป่วยและความพิการ รวมไปถึงการดูแลรักษาพยาบาลคนที่เจ็บป่วยและพิการตลอดจนช่วยให้แต่ละคนตายอย่างมีศักดิ์ศรี

กรอบแนวคิดข้างต้นทำให้สามารถกำหนดมโนคติหลักที่สามารถนำมาสร้างหลักสูตร คือ (1) มโนคติหลักที่ช่วยให้มีความรู้เกี่ยวกับตนเอง ผู้อื่น และสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การเรียนรู้เรื่องตนเอง ภาพลักษณ์ การเรียน การเจริญเติบโตและการพัฒนาการ เวลาและสถานที่ (2) มโนคติหลักที่ทำให้มีความรู้เกี่ยวกับระบบปฏิสัมพันธ์ ได้แก่ การติดต่อสื่อสาร ปฏิสัมพันธ์ บทบาท และความเครียด (3) มโนคติหลักที่ทำให้เรียนรู้เกี่ยวกับระบบสังคม คือ การจัดองค์การ ได้แก่ พลัง อำนาจ การควบคุม ฐานะ บทบาท และการตัดสินใจ

กรอบแนวคิดนี้ช่วยในการกำหนดองค์ประกอบของหลักสูตรที่ช่วยให้ผู้เรียนแต่ละคนเป็นพยาบาลวิชาชีพ จากปรัชญาและกรอบแนวคิดเหล่านั้นไปสร้างวัตถุประสงค์ของหลักสูตรต่อไป

3) วัตถุประสงค์ของหลักสูตร

วัตถุประสงค์ของหลักสูตรพยาบาลศาสตร์ ไฮด์เจอร์เก็น (Heidgerken. 1965 : 246) ได้ให้ความเห็นว่าควรมีลักษณะดังนี้ (1) เป็นตัวกำหนดทิศทางความรู้ และหลักเกณฑ์ในการประเมินเป้าหมายและกระบวนการ (2) ตอบสนองต่อความต้องการและความสนใจของผู้เรียน (3) มีกิจกรรมทางวิชาชีพเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม (4) กล่าวถึงความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการพยาบาล เช่น วิทยาศาสตร์ มนุษยวิทยา และทุกวิชาที่เกี่ยวข้อง (5) กล่าวถึงสังคม ชนิดของสังคม สุขภาพ การสื่อสาร และความต้องการของสังคม และ (6) กล่าวถึงจิตวิทยาการศึกษาที่บ่งชี้ให้เห็นถึงความแตกต่างของบุคคล การประเมินผลการเรียนรู้ ตลอดจนข้อความรู้เกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานที่จะนำมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตร

คิง (King. 1986 : 118) ได้กำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตรพยาบาลศาสตร์ไว้ว่าเมื่อนักศึกษาสำเร็จการศึกษาในหลักสูตรแล้ว ควรมีความสามารถดังนี้ (1) ประสมประสานความรู้ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ในการส่งเสริมสุขภาพ ดำรงรักษาสุขภาพ ฟื้นฟูสุขภาพ และป้องกันความเจ็บป่วย โดยการวางแผนให้การพยาบาล และประเมินผลการปฏิบัติการพยาบาลทั้งรายบุคคลและเป็นกลุ่ม (2) มีการติดต่อสื่อสารระหว่างพยาบาล ทีมสุขภาพ ผู้รับบริการ และครอบครัวเพื่อให้ความช่วยเหลือผู้เจ็บป่วยให้กลับมามีสุขภาพดี (3) มีจริยธรรมในการให้การพยาบาล และการดูแลสุขภาพ (4) ใช้ความรู้ทางการพยาบาลและศาสตร์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการวางแผนให้การพยาบาล (5) รับผิดชอบในการดูแลสุขภาพแก่ผู้รับบริการทั้งรายบุคคลและเป็นกลุ่ม (6) อธิบายบทบาทอิสระของพยาบาลวิชาชีพ (7) ใช้ทฤษฎีการพยาบาลในการให้การพยาบาลผู้รับบริการ ทั้งรายบุคคลและเป็นกลุ่ม (8) ให้การพยาบาลขั้นพื้นฐานและขั้นสูงได้เป็นอย่างดี และ (9) พัฒนาตนเองและวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง

จากวัตถุประสงค์ของหลักสูตรพยาบาลศาสตรดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าการจัดการศึกษาพยาบาลจะมุ่งให้พยาบาลมีความรู้ มีความสามารถ มีประสบการณ์ที่เป็นมาตรฐาน และมีจริยธรรม สามารถตอบสนองความต้องการด้านสุขภาพของสังคมและเป้าหมายของวิชาชีพได้เป็นอย่างดี

4) รายวิชาที่สอน

รายวิชาที่สถาบันการศึกษาพยาบาลกำหนดให้นักศึกษาต้องเรียน คือ วิชาพื้นฐาน และวิชาทางการพยาบาล มีรายละเอียดดังนี้ (King. 1986 : 120)

วิชาพื้นฐาน เป็นวิชาที่ต้องเรียนก่อนวิชาทางการพยาบาล (prerequisite courses) ประกอบด้วย 3 หมวดวิชา ได้แก่ หมวดวิชามนุษยศาสตร์ ได้แก่ วิชาภาษาอังกฤษ ภาษาไทย ศิลป ดนตรี ตรรกวิทยา ปรัชญา จิตวิทยา การติดต่อสื่อสาร ประวัติศาสตร์ หมวดวิชาสังคมศาสตร์ ได้แก่ วิชา สังคมวิทยา กฎหมาย เศรษฐศาสตร์ เป็นต้น หมวดวิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ได้แก่ วิชา ฟิสิกส์ เคมี ชีววิทยา ชีวเคมี ชีวฟิสิกส์ คณิตศาสตร์ สถิติ คอมพิวเตอร์ กายวิภาคศาสตร์ สรีรวิทยา จุลชีววิทยา และรายวิชาเลือกสรรจากสาขาวิชาอื่น ๆ

รายวิชาทางการพยาบาล เป็นเนื้อหาสาระทางวิชาชีพที่บอกรวมโนมติ หลักการและทฤษฎีทางการพยาบาล รายวิชาและจำนวนหน่วยกิตสำหรับสาขาพยาบาลศาสตร เพื่อสนองตามปรัชญากรอบแนวคิด และวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ควรมีดังนี้ (King. 1986 : 121)

รายวิชาพยาบาล	หน่วยกิต
ประวัติและปรัชญาพื้นฐานของพยาบาล	3
ทฤษฎีการพยาบาล	3
กฎหมายและจริยธรรมทางการพยาบาล	3
หลักการเรียนการสอนในการให้ความรู้แก่ผู้รับบริการ	3
การพยาบาลเบื้องต้น : มโนคติ กระบวนการและทักษะ	3
ฝึกประสบการณ์วิชาชีพการพยาบาลเบื้องต้น	3
ทักษะพื้นฐานทางห้องปฏิบัติการ	2
การพยาบาลชุมชน	3
ฝึกประสบการณ์วิชาชีพการพยาบาลชุมชน	3
การพยาบาลเป็นกลุ่ม	3
ฝึกประสบการณ์ในการพยาบาลเป็นกลุ่ม	3
การพยาบาลรายบุคคล	3
ฝึกประสบการณ์ในการพยาบาลรายบุคคล	9
บทบาทและหน้าที่ของพยาบาลวิชาชีพ	2
ฝึกประสบการณ์ในบทบาทและหน้าที่ของพยาบาลวิชาชีพ	3
วิชาเลือกสรรทางการพยาบาลหรือสาขาวิชาอื่น	6-12

รวมรายวิชาทางการพยาบาลจำนวน 66 หน่วยกิต การจัดเรียงลำดับรายวิชาก่อนหลังขึ้นอยู่กับความรู้และความเชื่อของผู้สอนที่ต้องการให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะอะไรมาก่อน ก่อนที่จะเรียนความรู้และทักษะที่ยากขึ้นต่อไป การจัดเรียงลำดับรูปแบบนี้เป็นการจัดลำดับตามแนวคิดของ เพียเจต์ (Piaget) บรูเนอร์ (Bruner) บลูม (Bloom) และไทเลอร์ (Tyler) ที่เรียนจากง่ายไปหายาก เรียนจากความรู้ที่ไม่ซับซ้อนไปสู่ที่ซับซ้อนมากขึ้น (King. 1986 : 122)

5) วัตถุประสงค์เฉพาะของรายวิชา

รายวิชาแต่ละวิชาจะมีการกำหนดวัตถุประสงค์เฉพาะในรูปของพฤติกรรมในด้านความรู้ ทักษะ เจตคติ และเลือกกิจกรรมการเรียนรู้ที่จะทำให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ของรายวิชา ผู้สอนจะเป็นผู้กำหนดยุทธวิธีในการสอน และเตรียมอุปกรณ์การสอนที่สัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของรายวิชา กิจกรรมการเรียนรู้และวิธีการสอน รวมทั้งการกำหนดประเมินผลการเรียนในรายวิชา

6) กิจกรรมการเรียนการสอนและวิธีสอนของการศึกษาพยาบาล

เมื่อพิจารณาภารกิจหลักของพยาบาล ซึ่งแฮนเดอร์สัน (Handerson. 1966 : 5) ผู้เขียนตำราทางการพยาบาล ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันทั่วไป กล่าวว่า ภารกิจหลักของพยาบาล คือ ช่วยเหลือคนแต่ละคนทั้งผู้เจ็บป่วย และคนปกติ โดยปฏิบัติกิจกรรมใดก็ตามที่จะทำให้ผู้นั้นมีสุขภาพดี หรือหายจากโรคเร็วขึ้น หรือตายอย่างสงบ รวมทั้งช่วยให้ผู้ป่วยมีกำลังใจ มีความรู้และสามารถช่วยเหลือตนเองได้เร็วที่สุด ซึ่งต่อมาบทบาทของพยาบาลได้ขยายครอบคลุมการปฏิบัติต่อครอบครัวและชุมชน ความหมายของการพยาบาลในระยะต่อมาก็คือ การพยาบาลเป็นศิลปะแห่งการช่วยเหลือ การให้การดูแลสอนบุคคลใดบุคคลหนึ่ง โดยเฉพาะหรือครอบครัว หรือชุมชน เพื่อส่งเสริมการมีสุขภาพดี และบรรเทาจากโรค (Yura and Walsh. 1978 : 17) จากความหมายของการพยาบาลจะบ่งถึงภารกิจของพยาบาล การจัดการเรียนการสอนจึงต้องสอดคล้องกับภารกิจดังกล่าว

ด้านการจัดเนื้อหาวิชา ไฮด์เจอร์เกน (Heidgerken. 1965 : 365) ได้จัดเนื้อหาวิชาในการศึกษาพยาบาลไว้ 4 ด้านคือ (1) ด้านความรู้ (cognitive) หมายถึง ความรู้ที่เป็นแนวคิดพื้นฐานแนวคิดหลัก ข้อสรุป หลักการ กฎ หรือทฤษฎีทางการพยาบาล และวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งกำหนดเป็นเนื้อหาสาระของหลักสูตร (2) ด้านการคิดและการแก้ปัญหา (syntactical) เน้นความสามารถในการแก้ปัญหของผู้เรียน โดยใช้ความรู้จากการสังเกต การจำแนก การอ้างอิง การทำนายการมีความคิดสร้างสรรค์ และความสามารถวินิจฉัยสั่งการได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการพัฒนาทักษะปฏิบัติในด้านการสื่อสารด้วย (3) ด้านเจตคติ (attitude) จำแนกเป็น 2 ด้านคือ ด้านบุคลิกภาพส่วนตัวเน้นประสบการณ์ สร้างเสริมความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การเข้ากลุ่ม และด้านประสิทธิภาพของการดำเนินชีวิต การสร้างเสริมความรู้สึกรักใคร่ที่ดี เป็นพลเมืองดี มีคุณธรรมและวัฒนธรรมและ

กระทำตนอยู่ในบทบาทของวิชาชีพ กฎหมาย (4) ด้านการปฏิบัติ เป็นการประยุกต์ความรู้จาก 3 ด้านไปใช้ในการปฏิบัติ

การกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน ไพฑูรย์ สินดารัตน์ (2524 : 52- 66) ได้เสนอแนะการเลือกวิธีสอนว่าให้พิจารณาถึงความเหมาะสมในด้านผู้สอน เนื้อหาวิชา จุดมุ่งหมาย จำนวนและลักษณะผู้เรียน รวมถึงบทบาทและความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียนเป็นสำคัญและได้กล่าวถึงการกำหนดงานของผู้เรียนว่ามีหลัก 2 ประการคือ (1) พิจารณาในแง่ของเนื้อหางานที่ให้อาจจะเสริมเนื้อหาให้ลึกซึ่งสมบูรณ์กว้างขวางมากยิ่งขึ้น อาจมอบหมายในรูปของการวิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์ หัวข้อใดหัวข้อหนึ่ง เพื่อเป็นการฝึกฝนให้ผู้เรียนรู้จักประเมินสิ่งที่รับรู้และเรียนไป (2) ในแง่ของวิธีการ วิธีการที่ผู้สอนควรคำนึงถึงอันดับแรกคือ การให้ผู้เรียนสามารถศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง รู้วิธีการสืบเสาะแสวงหาความรู้ รู้วิธีการหรือแนวที่จะดำเนินการเพื่อให้ได้ความรู้มา รู้จักวิเคราะห์ ประเมินสรุป สามารถเสนอความรู้ที่ได้มาอย่างเหมาะสม และรู้วิธีการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม

สำหรับการจัดการเรียนการสอนทางด้านพยาบาลศาสตร์ จะมีลักษณะเฉพาะคือแบ่งเป็นการเรียนการสอนทางภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ โดยเน้นความสำคัญในการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ มากกว่าหรือมากกว่าภาคทฤษฎี (จินตนา ยูนิพันธุ์. 2527 : 173) ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนทางการศึกษาพยาบาลจึงต้องจัดให้ควบคู่กันไปทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ส่วนวิธีการสอนและการจัดกิจกรรมสร้างประสบการณ์ในการสอนภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ จะต้องสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่ได้กำหนดไว้เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่สามารถปฏิบัติได้จริง ผู้เรียนเกิดพัฒนาการที่เหมาะสม สอดคล้องกับความมุ่งหมายของหลักสูตร

7) การประเมินผลการศึกษาพยาบาล

การประเมินผลเป็นกระบวนการในการกำหนดรายละเอียดคุณลักษณะหรือพฤติกรรมความสามารถของบุคลากร โดยใช้เครื่องมือเป็นหลักในการวัด (ไพศาล หวังพานิช. 2523 : 13) การประเมินผลการเรียนรู้มีจุดมุ่งหมายเพื่อ (1) บ่งชี้ว่าผู้เรียนมีทักษะความรู้ที่สำคัญเพียงพหรือไม่ (2) เพื่อวินิจฉัยจุดเด่นและจุดด้อยของผู้เรียน (3) เพื่อบ่งชี้ถึงระดับสัมฤทธิ์ผลในการเรียนของผู้เรียน (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. 2520 ข : 117)

ลักษณะการประเมินโดยทั่วไปมี 2 ลักษณะคือ (Saylor, Alexander and Lewis. 1974 : 298 - 299) (1) การประเมินความก้าวหน้า (formative evaluation) หมายถึงการประเมินผลในขณะที่มีการใช้หลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนกำลังดำเนินอยู่ การประเมินกระทำเพื่อการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงโปรแกรมการศึกษา (2) การประเมินผลสรุป (summative evaluation) หมายถึงการประเมินเมื่อการดำเนินการตามแผนการต่างๆ สิ้นสุดลง

ลักษณะการประเมินผลการเรียนรู้ทางการพยาบาล จินตนา ยูนิพันธุ์ (2527 : 174 - 181) ได้กล่าวถึงลักษณะการประเมินผลการเรียนรู้ไว้ดังนี้

7.1) การประเมินก่อนเรียน เป็นการตรวจสอบว่า ผู้เรียนมีความรู้ มีทัศนคติและทักษะ ก่อนที่จะเข้าเรียนอย่างไรบ้าง เพื่อเป็นประโยชน์ในการจัดเรียงเนื้อหา ประสบการณ์การเรียนรู้ให้ ต่อเนื่องกัน

7.2) การประเมินระหว่างดำเนินการสอน เป็นการตรวจสอบควบคุมพฤติกรรมของผู้เรียน ว่าประสบการณ์ที่ผู้เรียนกำลังได้รับเป็นไปในแนวทางที่พึงปรารถนาหรือไม่ การประเมินในช่วงนี้ อาจกระทำอย่างไม่เป็นทางการ เป็นกิจกรรมแทรก ซึ่งกิจกรรมที่อาจใช้ในการประเมินระหว่างดำเนินการสอน ได้แก่ (1) การใช้คำถาม เป็นกิจกรรมที่ใช้ในการประเมินระหว่างสอนที่ดีที่สุดเป็นประโยชน์ ในการควบคุมและตรวจสอบพฤติกรรมการเรียนการสอน ส่งเสริมพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน (2) การสังเกต การสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนนี้ จะช่วยเป็นข้อบ่งชี้ว่า การจัดประสบการณ์การเรียนรู้สอดคล้องกับความสามารถของผู้เรียน ความสนใจหรือความต้องการหรือไม่ (3) การใช้เครื่องมือการประเมินผล กิจกรรมนี้เหมาะที่จะใช้ในการเรียนการสอน การพยาบาลภาคปฏิบัติมากกว่าภาค ทฤษฎี เพราะภาคทฤษฎีเวลามีจำกัด เครื่องมือที่สามารถนำมาใช้ในการประเมินลักษณะนี้ได้แก่ แบบ ประเมินที่ครูสร้างขึ้นเอง แบบทดสอบ เป็นต้น

7.3) การประเมินผลหลังเรียน เป็นการตรวจสอบผลผลิตว่า ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปตาม จุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้มากน้อยเพียงใด มีวิธีการประเมิน 2 แบบ คือ (1) การวัดอิงกลุ่ม (norm - referenced measurement) เป็นการวัดที่ขึ้นอยู่กับเกณฑ์มาตรฐานสัมพัทธ์ หรือพฤติกรรมของกลุ่ม การวัดแบบนี้ มุ่งระบุนหาความแตกต่างระหว่างผู้เรียน และเป็นแรงกระตุ้นที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ แบบแข่งขันระหว่างผู้เรียนด้วยกันเอง (2) การวัดอิงเกณฑ์ (criterion - referenced measurement) เป็นการวัดที่ขึ้นอยู่กับเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ มุ่งประเมินว่าผู้เรียนสามารถหรือไม่สามารถทำอะไรได้ บ้าง ซึ่งเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดจะหมายถึงจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม การวัดอิงเกณฑ์นี้นับว่ามีคุณค่า ในทางการเรียนการสอนทางพยาบาลศาสตร์ โดยเฉพาะการศึกษาภาคปฏิบัติเพราะผู้สอนจะต้อง ประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียนว่าเรียนรู้อะไรบ้าง ก่อนที่จะให้การรับรองว่าผู้เรียนมีสมรรถภาพเพียงพอ ในการประกอบอาชีพพยาบาลได้ (3) การวัดแบบอิงเกณฑ์อิงกลุ่ม เป็นการวัดที่ประยุกต์มาจากแนวคิด 2 แบบดังกล่าวข้างต้น การประเมินลักษณะนี้มุ่งกระตุ้นและส่งเสริมให้ผู้เรียนมีการเรียนรู้มากที่สุด เท่าที่จะทำได้ มีการประเมินบ่อยครั้งเพื่อให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียนและผู้สอน เพื่อการปรับปรุง การเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

เครื่องมือประเมินผลที่ใช้ในการศึกษาพยาบาล ทอร์เรส และสแตนตัน (Torres and Stanton, 1982 : 95 - 96) ได้สรุปเกี่ยวกับเครื่องมือและแนวการพิจารณาเครื่องมือประเมินผล ที่ใช้ในการ ศึกษาพยาบาลว่ามี 5 ชนิดคือ (1) แบบทดสอบปรนัย มีประโยชน์ในการวัดความรู้ความเข้าใจ การ นำไปใช้ ใช้สำหรับการทดสอบเพื่อจัดระบบ (2) แบบทดสอบอัตนัยใช้ได้ดีในการวัดการวิเคราะห์ การ สังเคราะห์ และการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดสร้างสรรค์ (3) สถานการณ์จำลองใช้สำหรับ วัดความรู้ เจตคติ ทักษะในการคิดวิเคราะห์แต่การสร้างค่อนข้างยากและใช้เวลานาน (4) งานที่

มอบหมายเฉพาะบุคคล ใช้สำหรับการวัดมโนทัศน์ ความรู้ความสามารถในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ เช่น ภาคนิพนธ์ รายงานการศึกษา แผนการพยาบาล เป็นต้น (5) ทดสอบการปฏิบัติในคลินิกเป็นการประเมินความสามารถของผู้เรียนในการปฏิบัติการพยาบาล ซึ่งวิธีการประเมินจะต้องใช้การสังเกต และการสอบถาม

กล่าวโดยสรุปองค์ประกอบของหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตประกอบด้วย ปรัชญาการศึกษา กรอบแนวคิด วัตถุประสงค์ของหลักสูตร รายวิชาที่สอน เนื้อหาวิชา การจัดการเรียนการสอน และการประเมินผล ซึ่งต้องสอดคล้องกับหลักการจัดการศึกษาสำหรับวิชาชีพระดับอุดมศึกษาทั่วไป โดยที่การเรียนการสอนจะเน้นที่การศึกษาภาคปฏิบัติค่อนข้างมาก หรือมากเท่ากับภาคทฤษฎี เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้รับบริการและวิชาชีพ

2.2 การจัดการเรียนการสอนของสถาบันการศึกษพยาบาล

การเรียน เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในบุคคล ซึ่งเป็นผลมาจากการมีประสบการณ์อย่างหนึ่งอย่างใด ทำให้บุคคลมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม จากจุดเริ่มต้นจนถึงผลนั้น มีกระบวนการทางจิตวิทยาเกิดขึ้นภายในบุคคล เรียกว่า กระบวนการเรียนรู้ (learning process) (จินตนา ยูนิพันธุ์, 2527 : 7) ทฤษฎีการเรียนรู้ของกานเย (Gagne', 1975 : 15-19) อธิบาย กระบวนการเรียนรู้ว่าเป็นกระบวนการที่เกี่ยวกับการจัดข้อมูล กานเยอธิบายว่า การเรียนรู้เป็นปรากฏการณ์ที่เปรียบเทียบได้กับการทำงานของเครื่องคอมพิวเตอร์ ซึ่งมีการส่งตัวป้อนเข้าผ่านระบบประสาทสัมผัส แล้วเกิดผลตอบสนองขึ้นภายใน ได้ผลลัพธ์ออกมาเป็นผลผลิตและถูกส่งออกสู่สิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นที่มาของสิ่งเร้า ส่วนโรเจอร์ (Roger, 1969 : 16) เชื่อว่ามนุษย์มีศักยภาพในด้านดี ต้องการมีเอกลักษณ์ของตนเอง มีพลังภายใน ผลักดันให้เรียนรู้ และแสวงหาประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีความหมายต่อตนเอง และได้เสนอลักษณะสำคัญ 5 ประการของการเรียนรู้แบบนี้คือ (1) การมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องด้วยเป็นส่วนตัว (2) ริเริ่มด้วยตนเอง (3) แผ่ขยายพาดพิงไปถึงสิ่งอื่นได้ (4) ประเมินโดยผู้เรียนเอง (5) สำคัญที่สุดของการเรียน คือ ความหมายของสิ่งที่เรียนรู้

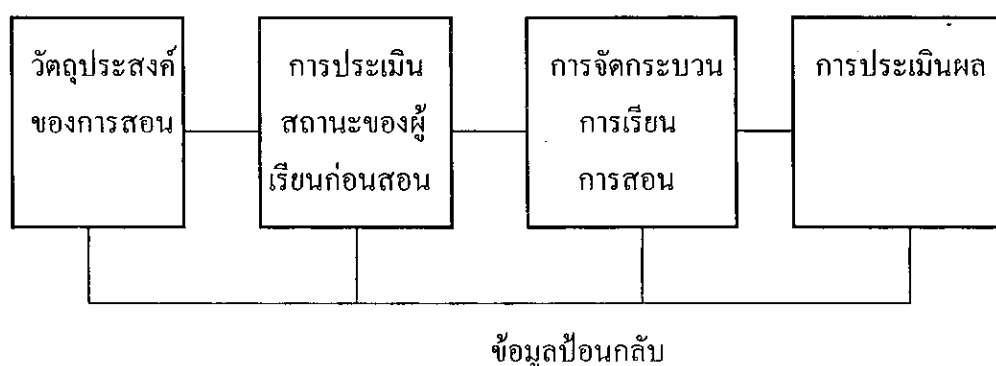
การสอน เป็นการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนการสอนนี้รวมถึง การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และการแนะแนว ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ จะจัดในห้องเรียนหรือนอกห้องเรียน เช่น ในหอผู้ป่วย ชุมชน บ้านผู้ป่วย โดยการจัดกิจกรรมอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การเตรียมการสอน การดำเนินการสอนแก่นักศึกษา ผู้สอนจะต้องเป็นผู้ริเริ่มกระทำกิจกรรมนี้ และจะต้องดำเนินการประเมินผลเพื่อให้มีข้อมูลย้อนกลับและทำการปรับปรุงการสอนเสมอ (จินตนา ยูนิพันธุ์, 2527 : 11)

สรุปได้ว่าการเรียนการสอนเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นร่วมกัน เป็นกระบวนการที่ต้องรับผิดชอบร่วมกันระหว่างผู้เรียนและผู้สอน

2.3 ระบบการเรียนการสอนทางการศึกษา

การจัดระบบการเรียนการสอนเป็นองค์ประกอบสำคัญ จะช่วยให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สัจจ อูทรานันท์ (2532 ก : 6) ได้นิยามระบบการเรียนการสอนว่า เป็นการจัดองค์ประกอบของการเรียนการสอนให้มีความสัมพันธ์กัน เพื่อสะดวกต่อการนำไปสู่จุดหมายปลายทางของการเรียนการสอนที่กำหนดไว้

รูปแบบของระบบการสอนได้มีผู้พัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอนไว้น่าสนใจ ได้แก่ ระบบการเรียนการสอนของกลาสเซอร์ (Glasser. 1962 : 279) ประกอบด้วยองค์ประกอบ 5 ส่วน คือ (1) วัตถุประสงค์ของการสอน (2) การประเมินสถานะของผู้เรียนก่อนสอน (3) การจัดกระบวนการเรียนการสอน (4) การประเมินผลการเรียนการสอน และ (5) ข้อมูลป้อนกลับ ดังแสดงไว้ในภาพประกอบ 5

ภาพประกอบ 5 ระบบการเรียนการสอนของกลาสเซอร์ (Glasser. 1962 : 280)

วัตถุประสงค์ของการสอน การสอนทุกครั้งจำเป็นจะต้องกำหนดวัตถุประสงค์ไว้ให้ชัดเจน เพื่อให้กำหนดองค์ประกอบอื่น ๆ ที่ตามมาได้สะดวก

การประเมินสถานะของผู้เรียนก่อนสอน เป็นการตรวจสอบว่าผู้เรียนมีความรู้ความสามารถเพียงพอที่จะเรียนสิ่งใหม่ที่กำลังจะสอนหรือไม่ หากพบว่าผู้เรียนมีความรู้ความสามารถเพียงพอแล้วก็ดำเนินการสอนต่อไปได้ แต่ถ้าหากพบว่าผู้เรียนยังมีพื้นฐานไม่เพียงพอก็จำเป็นต้องให้ความรู้พื้นฐานผู้เรียนเสียก่อน

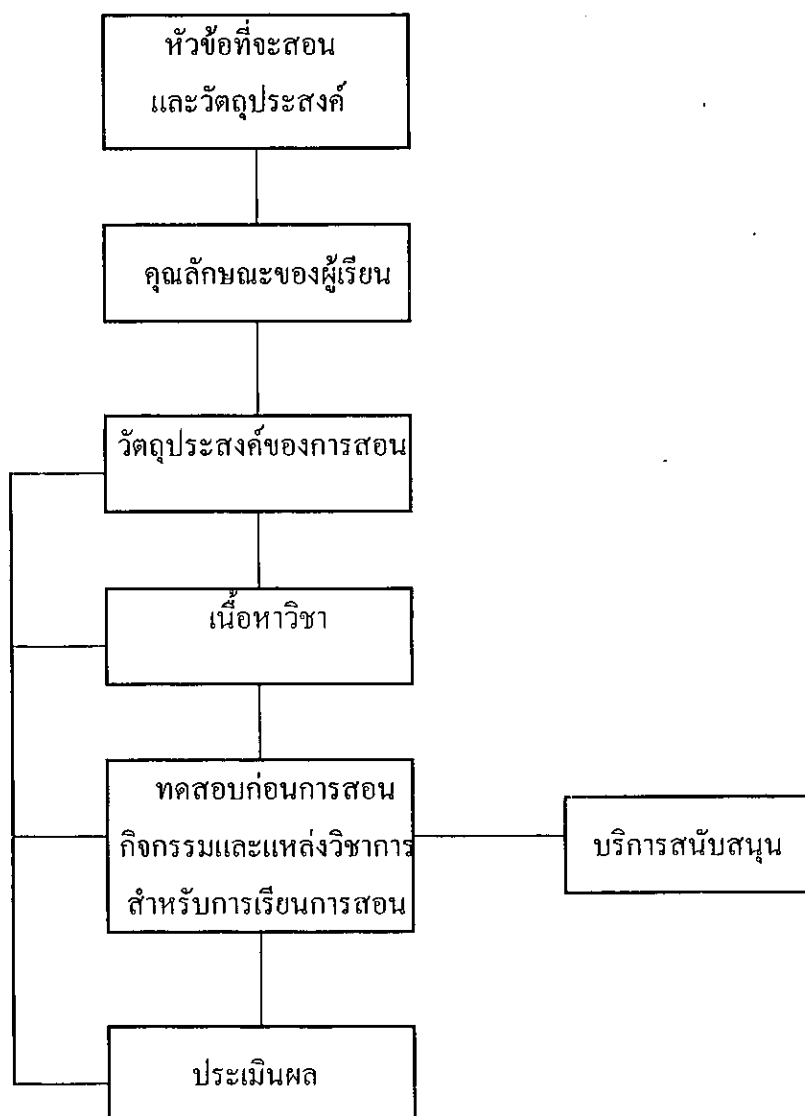
การจัดกระบวนการเรียนการสอน เป็นขั้นที่ผู้สอนจะต้องตัดสินใจเลือกดำเนินการกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจหรือเกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

การประเมินผล เป็นขั้นที่ดำเนินต่อจากกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อจะได้ทราบว่าผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่เพียงใด

ข้อมูลป้อนกลับ เป็นการนำเอาผลที่ได้จากการประเมินไปประกอบพิจารณาแก้ไขการดำเนินงานในส่วนที่ 1, 2 และ 3 หากพบว่าส่วนไหนยังมีข้อบกพร่องก็จะต้องทำการปรับปรุงแก้ไขให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น

ระบบการเรียนการสอนของเคมป์

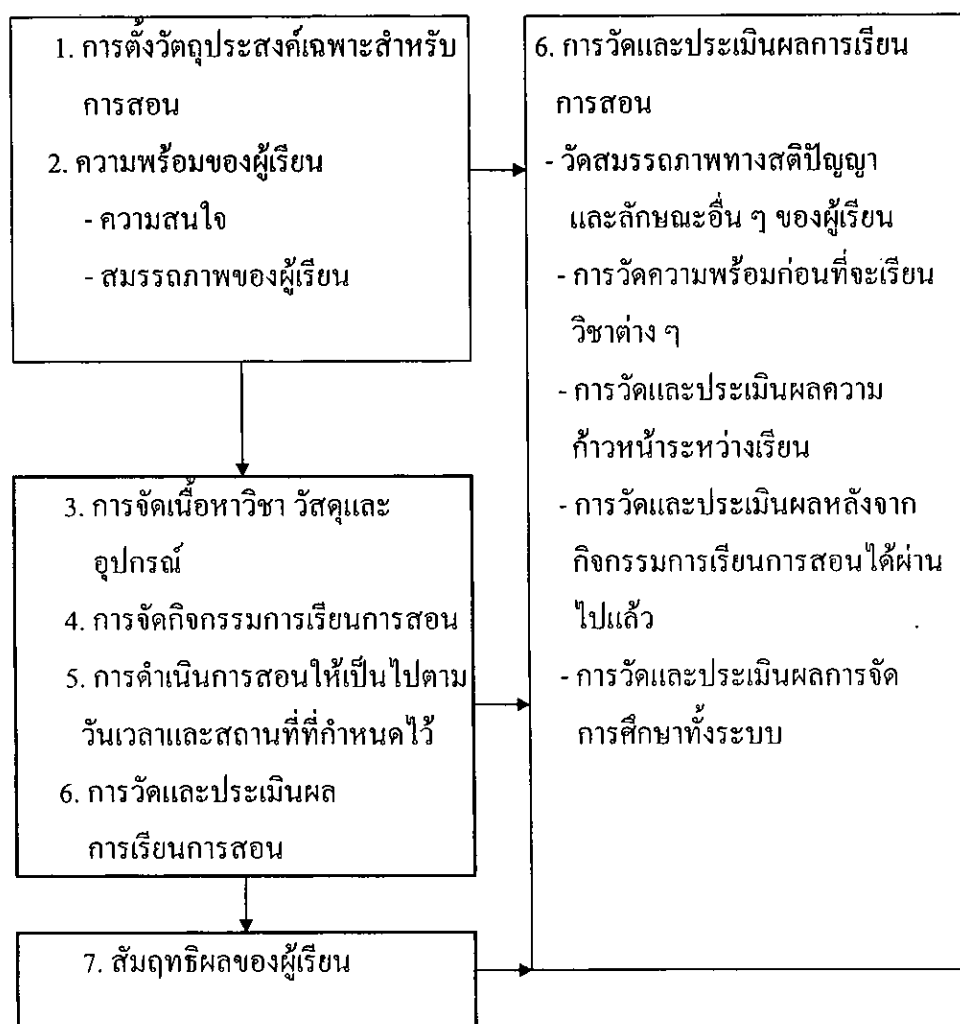
เคมป์ (Kemp. 1971 : 55) ได้กำหนดระบบการเรียนการสอนไว้โดยประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้ (1) กำหนดหัวข้อที่จะสอนและเขียนวัตถุประสงค์ทั่วไป (2) ศึกษาคุณลักษณะของผู้เรียน (3) ระบุวัตถุประสงค์ของการสอนในเชิงพฤติกรรม (4) กำหนดเนื้อหาวิชาที่สนับสนุนวัตถุประสงค์ในแต่ละข้อ (5) ทดสอบเพื่อวัดความรู้ความสามารถก่อนที่จะทำการสอน (6) เลือกกิจกรรมและแหล่งวิชาการสำหรับการเรียนการสอน (7) ประสานงานในเรื่องต่าง ๆ และดำเนินการไปตามแผนการที่กำหนดไว้ (8) ประเมินผลการเรียนของผู้เรียนว่าบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้เพียงใด และ (9) พิจารณาว่าควรจะได้มีการแก้ไขปรับปรุงแผนการเรียนการสอนให้ดีขึ้นอย่างไร ดังแสดงในภาพประกอบ 6

ภาพประกอบ 6 ระบบการเรียนการสอนของเคมพ์ (Kemp. 1971 : 56)

ระบบการเรียนการสอนของคลอสไมร์ และริปเปิล

คลอสไมร์ และริปเปิล (Klausmeir and Ripple. 1971 : 11-13) ได้กำหนดองค์ประกอบของระบบการสอนไว้ 7 ส่วนคือ (1) การตั้งวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน (2) การเตรียมความพร้อมของนักเรียน (3) การจัดเนื้อหาวิชา วัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือต่าง ๆ (4) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน (5) การดำเนินการสอน (6) การวัดและประเมินผลการเรียนการสอน และ (7) สัมฤทธิ์ผลของนักเรียน ความสัมพันธ์ของส่วนประกอบต่าง ๆ ดังแสดงในภาพประกอบ 7

ภาพประกอบ 7 ระบบการเรียนการสอนของคลอสไมร์และริปเปิล

(Klausmeir and Ripple. 1971 : 11)

สัจจ อุทรานันท์ (2532 ข : 26) ได้เสนอองค์ประกอบของระบบการเรียนการสอน ดังนี้

1) ตัวป้อน (input) องค์ประกอบที่เป็นตัวป้อนในระบบการเรียนการสอนนั้น ได้แก่ ครู ผู้เรียน หลักสูตร และสิ่งแวดล้อมทางการเรียน

1.1) ครู เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญยิ่งที่ทำให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ การเตรียมการสอนของครูจึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากคุณภาพการเรียนของผู้เรียนนั้นมีความเกี่ยวข้องกับคุณภาพในการสอนของครูโดยตรง

1.2) ผู้เรียน ผู้เรียนเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญในการสอน ครูจำเป็นต้องรู้จักผู้เรียนก่อน และก่อนที่จะดำเนินการสอนควรทำการทดสอบความรู้พื้นฐานเดิมของผู้เรียน และ

การประเมินพฤติกรรมก่อนการเรียนเกี่ยวกับความถนัดทางการเรียน ความสามารถเข้าใจในสิ่งที่ครูสอน และความพยายามในการเรียน

1.3) หลักสูตร หลักสูตรมีความเกี่ยวข้องกับระบบการเรียนการสอน ตั้งแต่จุดเริ่มต้นจนถึงจุดหมายปลายทาง ตัวป้อน (Input) ได้แก่ วัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนกับเนื้อหาสาระที่จะนำไปสอน

1.4) สิ่งแวดล้อมทางการเรียน การจัดสิ่งแวดล้อมทางการเรียน คือ การจัดเวลาเรียน การจัดห้องเรียน การเลือกแหล่งวิทยาการ และเป็นสิ่งแวดล้อมทางการเรียนในลักษณะของการจัดแหล่งวิชาการและการบริการสนับสนุน

2) กระบวนการดำเนินงาน (process) เป็นการดำเนินงานตามกระบวนการ ในส่วนนี้จะประกอบด้วยกิจกรรมย่อย ๆ ได้แก่ การเตรียมความพร้อม การดำเนินการสอน การสร้างเสริมทักษะ และกิจกรรมการสนับสนุน ดังรายละเอียดดังนี้

2.1) การเตรียมความพร้อม ความพร้อมเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นต่อการเรียนการสอน การเตรียมความพร้อมทำได้โดยการเร้าความสนใจ และการประเมินสถานภาพหรือความรู้ของผู้เรียน ก่อนที่จะสอนจะทำให้ทราบว่าผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในสิ่งเป็นพื้นฐานเพียงใดเพื่อจะได้จัดประสบการณ์เรียนรู้ให้ต่อเนื่องจากความรู้พื้นฐานเดิมของผู้เรียน

2.2) การให้เนื้อหาสาระใหม่ เป็นการให้ข้อมูลใหม่แก่ผู้เรียน ถ้าเป็นการเรียนการสอนเกี่ยวกับการให้ความรู้แล้ว เวลาของการสอนจะถูกใช้ไปในส่วนนี้ประมาณร้อยละ 65 ของเวลาทั้งหมด แต่ถ้าเป็นการสอนเกี่ยวกับทักษะ ควรจะใช้เวลาสำหรับการสาธิตให้ดูประมาณร้อยละ 25 ของเวลาทั้งหมด การดำเนินการสอนหรือการให้ข้อมูลใหม่แก่ผู้เรียนนี้จะเกี่ยวข้องกับกิจกรรมการใช้กลวิธีการสอน และการใช้สื่อการสอนให้เหมาะสมกับความสนใจและความต้องการของผู้เรียน

2.3) การสร้างเสริมทักษะ กิจกรรมสร้างเสริมทักษะมีเป้าหมายหลักเพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะและความรู้ความเข้าใจในสิ่งที่เรียนมาแล้วดียิ่งขึ้น ถ้าเป็นการสอนในลักษณะของการให้ความรู้แล้ว ควรจะให้เวลาสำหรับการฝึกทักษะประมาณร้อยละ 25 ของเวลาทั้งหมด แต่ถ้าเป็นการสอนเพื่อให้เกิดทักษะ เวลาของการฝึกทักษะในส่วนนี้ควรใช้เวลาประมาณร้อยละ 60 ของเวลาทั้งหมด

2.4) กิจกรรมการสนับสนุน ก่อนที่จะสิ้นสุดการเรียนการสอนอาจจะมีกิจกรรมบางอย่างที่สมควรจะจัดทำได้แก่ การสรุปทบทวนเพื่อเป็นการย้ำและทำให้เกิดความเข้าใจหรือสามารถนำเอาหลักการต่าง ๆ ไปใช้ นอกจากนี้ อาจจะมีการส่งงานต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้เตรียมตัวสำหรับการเรียนการสอนที่จะมีขึ้นในครั้งต่อไปด้วย

3) การควบคุม หมายถึง วิธีการที่จะทำให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งได้แก่ การใช้คำถามชนิดต่าง ๆ การสร้างเสริมกำลังใจ และการตรวจสอบความรู้ของผู้เรียนในขณะที่กำลัง

เรียน เพื่อจะได้รู้ว่าผู้เรียนมีความเข้าใจหรือเกิดทักษะตามที่ต้องการเพียงใด การควบคุมคุณภาพจะรวมถึงการประเมินผลการเรียนก่อนที่จะสิ้นสุดการสอนอีกด้วย

4) ผลผลิต (output) ผลผลิตของการสอนก็คือ ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนในด้านความรู้ความเข้าใจ ความสามารถในการแก้ปัญหา ทักษะ และเจตคติในการคิดแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน ถ้าการเรียนการสอนเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ แสดงว่าการเรียนการสอนที่ผ่านไปในันบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย

5) ข้อมูลป้อนกลับ (feedback) ส่วนที่เป็นข้อมูลป้อนกลับก็คือ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลหลังจากการเรียนการสอนได้ผ่านไปแล้ว ถ้าหากผลผลิตที่ได้จากการสอนต่ำกว่าจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ในตอนแรก ก็จำเป็นจะต้องวิเคราะห์หาจุดบกพร่อง เพื่อปรับปรุงแก้ไขต่อไป

ระบบการเรียนการสอนทางพยาบาลศาสตร์ จินตนา ยูนิพันธุ์ (2527 : 27-33) มีความเห็นสอดคล้องกับ สัจด์ อุทรานันท์ ที่มีความเห็นว่าระบบการเรียนการสอนที่สมบูรณ์ควรมีการควบคุม (control) และได้เสนอระบบการเรียนการสอนการพยาบาลศาสตร์ ไว้ดังนี้

1) ปัจจัยเบื้องต้นของระบบการสอน ได้แก่ อาจารย์ ผู้เรียน หลักสูตร และสิ่งแวดล้อมทางการเรียนการสอน

1.1) อาจารย์ อาจารย์พยาบาลซึ่งทำการสอนทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติในคลินิก ประสิทธิภาพของระบบการเรียนการสอนส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพของอาจารย์ อาจารย์พยาบาลต้องเป็นผู้มีความรู้ และความสามารถในด้านวิชาชีพการพยาบาลและวิชาการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเป็นอย่างดี มีความสามารถและความชำนาญในการปฏิบัติการพยาบาล มีบุคลิกดีมีความมั่นใจในตนเอง เข้าใจตนเองและผู้อื่น มีทัศนคติที่ดีต่อการสอนและวิชาชีพ การพยาบาล มีความประพฤติดี มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี รักษาจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพพยาบาล และมีความรู้ในเรื่องหลักการและวิธีการสอน รวมถึงมีทักษะด้านการสอนด้วย

1.2) ผู้เรียน คือ นักศึกษาพยาบาล เป็นผู้ที่อยู่ในวัยรุ่นตอนปลาย และวัยผู้ใหญ่ตอนต้นในการจัดการเรียนการสอนพยาบาลศาสตร์ อาจารย์จะต้องทำการศึกษาผู้เรียนให้เข้าใจถึงธรรมชาติของผู้เรียน เข้าใจถึงความรู้ ความสามารถ ความเชื่อ และทักษะพื้นฐานเดิมของนักศึกษา ความถนัดทางการเรียน ความต้องการและความคาดหวังของผู้เรียน

1.3) หลักสูตร หลักสูตรเป็นแนวทางที่อาจารย์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ หลักสูตรจะเป็นเครื่องมือนำไปสู่จุดมุ่งหมายของการศึกษา หลักสูตรจึงเป็นตัวป้อนที่สำคัญอย่างหนึ่งมีความสัมพันธ์กับการเรียนการสอนและความคาดหวังของสังคมเป็นอย่างมาก

1.4) สิ่งแวดล้อมทางการเรียนการสอน การประสบความสำเร็จของนักศึกษาในด้านการเรียนและพัฒนาการด้านต่าง ๆ สิ่งแวดล้อมเป็นปัจจัยเสริมการเรียนการสอนที่สำคัญ ได้แก่ สภาพห้องเรียน การจัดเวลาเรียน การเลือกแหล่งวิทยาการต่าง ๆ การศึกษาวิชาการพยาบาล การสอนภาคปฏิบัติมี

ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง การเรียนรู้ในคลินิกเป็นการเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้รับประสบการณ์โดยตรง ซึ่งจะทำให้เกิดการเรียนรู้ทั้งด้านสติปัญญา ทักษะ และทัศนคติ

สิ่งแวดล้อมที่เป็นปัจจัยเสริมการเรียนการสอนในคลินิกที่สำคัญ (จินตนา ยูนิพันธุ์ 2527 : 30 ; อ้างอิงมาจาก Hinchiff. 1979). ได้แก่ (1) โรงพยาบาล ชนิดของโรงพยาบาล ขนาด ปรัชญา นโยบาย และเป้าหมายของโรงพยาบาล (2) ประเภทของตึกหรือแผนกที่ฝึกหัด จำนวนผู้ป่วย จำนวนบุคลากร ลักษณะของบุคลากร. (3) ผู้ป่วยและญาติ ประเภทของโรค อายุ เพศ ระดับการศึกษา ภูมิฐานะ อาชีพ (4) การจัดโรงพยาบาลหรือแผนกต่าง ๆ ระบบการบริหาร การแบ่งงานการสื่อสาร ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ร่วมงาน อิทธิพลของกลุ่มเพื่อน (5) การศึกษาของอาจารย์และวิธีการสอนในคลินิก (6) ทัศนคติของอาจารย์ต่อผู้เรียนและทัศนคติต่อเป้าหมายของการศึกษา

2) กระบวนการดำเนินการ (process) หรือการปฏิบัติ เป็นการนำปัจจัยเบื้องต้นหรือตัวป้อน มาทำให้เกิดผลผลิตตามที่ต้องการ กระบวนการจะเริ่มต้นจากการกำหนดจุดมุ่งหมายของการเรียน การสอน การกำหนดเนื้อหาวิชา การดำเนินการสอนและการประเมินผลการสอน

2.1) การกำหนดจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน จุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน เป็นพฤติกรรมที่คาดหวังไว้ว่าจะเกิดขึ้นเมื่อเสร็จสิ้นการเรียนการสอน เป็นสิ่งแสดงให้เห็นถึงสัมฤทธิ์ผลของผู้เรียน และช่วยให้อาจารย์สามารถกำหนดเนื้อหาวิชาที่จะสอนและเป็นแนวทางให้อาจารย์เลือกวิธีสอน เลือกประสบการณ์การเรียนรู้ และเลือกวิธีการประเมินผลการสอนได้อย่างเหมาะสม

2.2) การกำหนดเนื้อหาวิชา เนื้อหาวิชาจะช่วยให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมตามที่กำหนดไว้ แบ่งออกเป็นข้อมูลที่เป็นความรู้ ทัศนคติและทักษะ ข้อมูลที่เป็นความรู้ เป็นเนื้อหาวิชาประเภทที่เป็นทฤษฎี หลักการ และมโนคติทางการพยาบาลที่เกี่ยวข้อง เนื้อหาวิชาที่เป็นทัศนคติ (attitude) เป็นสิ่งที่อาจารย์จะต้องปลูกฝัง ทัศนคติเป็นความรู้สึกนึกคิดที่มีคุณค่า สิ่งของ หรือสถานการณ์ต่าง ๆ ในลักษณะของการชอบหรือไม่ชอบ ส่วนค่านิยม (value) เป็นสิ่งที่คนส่วนใหญ่ยอมรับกันว่ามีคุณค่า เป็นที่พึงปรารถนาของคนในสังคมนั้น ๆ อาจารย์จะต้องกำหนดเนื้อหาวิชาที่จะช่วยพัฒนาทัศนคติและค่านิยมทางวิชาชีพและค่านิยมทางการบริการให้แก่นักศึกษาพยาบาล รวมทั้งจะต้องแก้ไขทัศนคติและค่านิยมที่เป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติวิชาชีพด้วย เนื้อหาเกี่ยวกับทักษะ (psychomotor skills) ทักษะทางการพยาบาล เป็นทักษะที่มีความซับซ้อน ผู้ปฏิบัติทักษะจะต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถด้านร่างกาย มีความรู้ ทัศนคติ และค่านิยมพื้นฐานที่จำเป็นจึงจะปฏิบัติทักษะทางการพยาบาลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

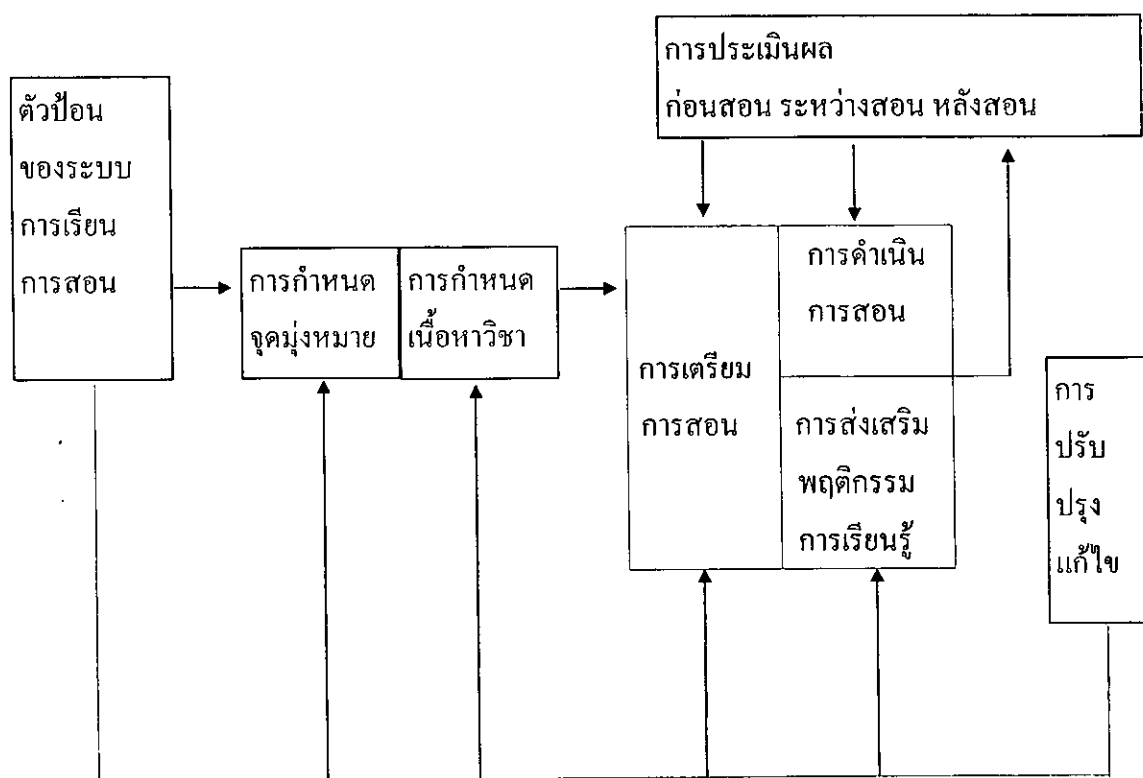
2.3) การดำเนินการสอน ขั้นตอนนี้มีความสำคัญมาก มีความครอบคลุมวิธีการมากมาย ตั้งแต่การเตรียมการสอน ประกอบด้วยการเตรียมความพร้อมของผู้เรียน การเตรียมสภาพแวดล้อมของการเรียนการสอน การเลือกวิธีการสอน การเลือกกิจกรรมการสอน และการเลือกสื่อทัศนูปกรณ์เพื่อใช้ในการสอน ดำเนินการสอน อาจารย์จะเป็นผู้ส่งเสริมพฤติกรรมการเรียนรู้โดยใช้คำถามหรือใช้แรงเสริมอื่น ๆ ควบคู่ไปด้วย

3) การควบคุม การควบคุมเป็นสิ่งที่ช่วยให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ การประเมินผลการเรียนการสอน ซึ่งจะกำกับให้การเรียนการสอนเป็นไปตามคาดหวัง โดยการตรวจสอบ ความรู้ ทักษะ และทักษะของผู้เรียน การประเมินความก้าวหน้าในขณะที่ผู้เรียนทำกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อหาทางแก้ไขปรับปรุง และการควบคุมจะรวมถึงการประเมินผลการเรียนการสอน เพื่อดูว่าผู้เรียนมีสัมฤทธิ์ผลมากน้อยเพียงใด

4) ผลผลิต (output) คือ ผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในด้านความรู้ ทักษะ และทักษะ การเปลี่ยนแปลงนี้ควรเป็นไปตามจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนที่กำหนดไว้

5) ข้อมูลย้อนกลับ (feedback) ข้อมูลย้อนกลับนี้ได้จากการวิเคราะห์ผลของการประเมินผลการเรียนการสอน ทั้งการประเมินความก้าวหน้า การประเมินผลสรุป และประเมินผลผลิต ผลของการวิเคราะห์นี้จะเป็นข้อมูลที่จะช่วยให้ผู้สอนได้นำไปปรับปรุงแก้ไขที่ส่วนใดส่วนหนึ่งของระบบ เพื่อให้ได้ผลผลิตตรงตามความต้องการ

องค์ประกอบของระบบการเรียนการสอนแสดงดังภาพประกอบ 8

ภาพประกอบ 8 ระบบการเรียนการสอนทางพยาบาลศาสตร์ (จินตนา ยูนิพันธุ์, 2527 : 33)

2.4 องค์ประกอบของระบบการเรียนการสอนทางการศึกษาพยาบาล

2.4.1 ปัจจัยเบื้องต้น หรือตัวป้อน (input)

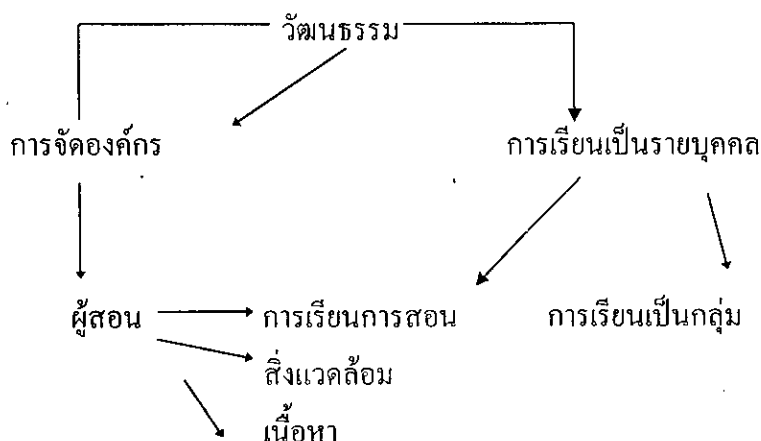
ปัจจัยเบื้องต้นหรือตัวป้อนของระบบการเรียนการสอน คือ อาจารย์หรือผู้สอน ผู้เรียน หลักสูตร และสิ่งแวดล้อมทางการเรียนการสอน ซึ่งทุกองค์ประกอบนี้มีความสัมพันธ์กันและมีความสำคัญต่อคุณภาพของการเรียนการสอนอย่างยิ่ง

1) อาจารย์หรือผู้สอน

ในระบบการเรียนการสอน จะศึกษาเกี่ยวกับผู้สอนในประเด็นที่สำคัญ 3 ประเด็น คือ บทบาทของผู้สอน กิจกรรมของผู้สอน และลักษณะสำคัญของผู้สอน ดังนี้

บทบาทของผู้สอนทางพยาบาลศาสตร์

บทบาทของผู้สอนของแต่ละสถาบันการศึกษาจะมีความแตกต่างกัน ฮิมลิช และ นอร์แลนด์ (Heimlich and Norland, 1994 : 51-63) กล่าวว่า ผู้สอนมีบทบาทที่สำคัญ 7 ประการ คือ (1) เป็นผู้อำนวยการการเรียนการสอน หรือแลกเปลี่ยนความรู้ในกระบวนการเรียนการสอน (2) เป็นผู้จัดสิ่งแวดล้อมในการเรียนการสอน รวมถึงสร้างบรรยากาศในการเรียนการสอนทั้งด้านกายภาพ และจิตวิทยา (3) เป็นผู้เลือกเนื้อหาในการเรียนการสอน (4) เป็นผู้ส่งเสริมการเรียนรู้เป็นรายบุคคล (5) เป็นผู้ริเริ่มหรือเป็นผู้นำการมีปฏิสัมพันธ์ในการเรียนเป็นกลุ่ม (6) เป็นตัวแทนขององค์กรในด้านการเรียนการสอน หรือแลกเปลี่ยนความรู้ (7) เป็นผู้สืบทอดวัฒนธรรมในสิ่งที่สังคมต้องการ โดยผู้สอนจะต้องวางแผนการสอน (planning) นำแผนไปปฏิบัติ (implementing) และประเมินผล (evaluating) ในกระบวนการแลกเปลี่ยนความรู้ โดยผู้สอนจะต้องมีปรัชญาเกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนความรู้บนพื้นฐานความเชื่อ ทศนคติ และคุณค่าซึ่งสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบในกระบวนการเรียนการสอนหรือแลกเปลี่ยนความรู้ ดังภาพประกอบ 9

ภาพประกอบ 9 บทบาทของผู้สอนกับองค์ประกอบของการเรียนการสอน

(Heimlich and Norland, 1994 : 65)

เรเนน (Ranen. 1974 : 36) กล่าวว่าคณะกรรมการการฝึกหัดครูของสหรัฐอเมริกา ได้กำหนด บทบาทของผู้สอนไว้ 6 ประการคือ (1) บทบาทของผู้สอนในฐานะผู้อำนวยการในการเรียนรู้ของผู้เรียน มีความรับผิดชอบในการเลือก จัดเรียงประสบการณ์การเรียนรู้ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ และเป็นผู้จัดสิ่งแวดล้อม ทั้งทางกายภาพ สังคม และด้านจิตวิทยาเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ รวมถึงเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้เรียนด้วย (2) บทบาทของผู้สอนในฐานะเป็นผู้ประสานงาน (3) บทบาทของผู้สอนในฐานะเป็นผู้สืบทอดวัฒนธรรม (4) บทบาทของผู้สอนในฐานะเป็นตัวเชื่อมระหว่างสถาบัน การศึกษากับชุมชน ทั้งนี้ผู้สอนต้องมีความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมในสังคม ช่างซึ่งถึงวัฒนธรรมในสังคม สามารถถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรม รวมถึงดำรงรักษาศิลปวัฒนธรรมและประเพณีของสังคม (5) บทบาท ในฐานะสมาชิกของสถาบันการศึกษา ผู้สอนควรมีบทบาทในการพัฒนาหลักสูตร และวางแผนการ สอน โดยทำงานร่วมกับคณาจารย์เป็นกลุ่มและนักศึกษา โดยใช้ความรู้ความสามารถของตนให้เกิด ประโยชน์ต่อกลุ่ม ยอมรับนับถือความรู้ ค่านิยม ทักษะและความเห็นซึ่งกันและกัน (6) บทบาทใน ในฐานะสมาชิกของวิชาชีพ ผู้สอนต้องมีส่วนร่วมในวิชาชีพ พัฒนาตนเองร่วมกับสมาชิกของวิชาชีพ เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ติดตามความรู้ใหม่ ค้นคว้าวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนและพัฒนาวิชาชีพ

กิจกรรมของผู้สอน

กิจกรรมหลักของผู้สอนคือ การสอน กระบวนการเรียนการสอน เป็นกระบวนการที่มี ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและผู้สอน เป็นปฏิสัมพันธ์ที่มีจุดมุ่งหมายทางการศึกษา ผู้สอนจะต้องกระทำ กิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้ (1) กำหนดจุดมุ่งหมายของการศึกษาทั่วไป (2) ศึกษาผู้เรียน (3) กำหนดจุด มุ่งหมายของการเรียนการสอนเฉพาะเรื่อง (4) กำหนดเนื้อหาและอุปกรณ์การเรียนการสอน (5) จัด สถานการณ์ให้ผู้เรียนได้มีกิจกรรมการเรียนรู้ (6) สนับสนุนและแนะนำให้ผู้เรียนทำกิจกรรมการเรียนรู้ (7) จัดสถานการณ์ให้ผู้เรียนได้นำสิ่งที่เรียนรู้ไปใช้ในสถานการณ์จริง (8) ประเมินผลของกระบวนการ เรียนการสอน (Conley. 1973 : 453-456) จินตนา ยูนิพันธ์ (2527 : 40) ได้เสนอกิจกรรมของผู้สอนที่ สอดคล้องกับระบบการเรียนการสอน ดังนี้ (1) การวิเคราะห์ตัวป้อน (ปัจจัยเบื้องต้น) ของระบบการ เรียนการสอน (2) กำหนดจุดมุ่งหมาย (3) กำหนดเนื้อหาวิชา (4) การเตรียมการสอน (5) การดำเนิน การสอน (6) การส่งเสริมพฤติกรรมการเรียนรู้ (7) การประเมินการสอน

ลักษณะสำคัญของผู้สอน

ลักษณะหรือบุคลิกภาพของผู้สอนมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ และการปรับตัวของผู้เรียน ทั้งนี้ขึ้น กับความสามารถทางสติปัญญา อารมณ์ การควบคุมอารมณ์ ทักษะ ความสนใจและความต้องการ ของผู้สอน พรชุตี คุณานุกร (ปราณี สังขะตะวรรณ. 2537 : 121; อ้างอิงมาจาก พรชุตี คุณานุกร. 2523) ได้กล่าวถึงลักษณะที่ดีของครูตามที่ปรากฏอยู่ในคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า คือ (1) การทำ ตัวเป็นที่รักแก่ศิษย์และบุคคลทั่วไป (2) มีความหนักแน่น จิตใจมั่นคง ก่อรูปด้วยความรู้ที่นำเคารพ (3) เป็นผู้ได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้ที่มีความประพฤติอันดีงาม (4) การเป็นผู้มีความมานะในการดัดเตือน

สั่งสอนโดยไม่เกรงกลัวว่าจะถูกเกลียดหรือโกรธ มีความเฉลียวฉลาดในการใช้คำพูด (5) ความเป็นผู้ที่มีความอดทนต่อถ้อยคำ โดยมีเจตนาดีเป็นที่ตั้ง (6) การรู้จักสอนจากง่ายไปหายาก (7) การรู้จักแนะนำในทางที่ถูกที่ควร และได้กล่าวถึงปัจจัยที่เอื้ออำนวยให้ประสบความสำเร็จในการสอน ได้แก่ (1) คุณสมบัติส่วนบุคคลและทางสังคม คือ มีความกระตือรือร้นเกี่ยวกับวิชาที่สอนและการสอนมีความเข้าใจและเข้ากับนักศึกษาได้ดี ในแวดวงของชั้นเรียนมีพฤติกรรมการสอนในชั้นเรียนน่าสนใจ สนุกสนานและเร้าใจ มีความเฉียบแหลมและมีอารมณ์ขันที่เหมาะสม การใช้คำพูดแสดงถึงความเป็นผู้มีวิชาการ การแต่งกายแสดงถึงรสนิยมอันสูง (2) คุณสมบัติทางวิชาชีพคือมีความรอบรู้ในสาขาวิชาของตนเป็นอย่างดี อ่านหนังสือมากสามารถอภิปรายได้อย่างกว้างขวางในชั้นเรียน เสนอเนื้อหาและอุปกรณ์การสอนที่น่าสนใจในชั้นเรียน และเสนอเนื้อหาเพิ่มเสริมเนื้อหาหลักที่สัมพันธ์เกี่ยวข้องกับเนื้อหาทางสาขานั้น สามารถพัฒนาระบบระเบียบที่ดีเหมาะสมกับวิชาที่สอน มีประมวลรายวิชาที่ละเอียดสำหรับนักศึกษา การสอนในชั้นเรียนก่อให้เกิดการตอบสนองที่ดีและมีความหมาย มีการบรรยายที่น่าสนใจและให้ความรู้อย่างดี ใช้เทคนิคการสอนแบบต่าง ๆ กัน สนับสนุนให้นักศึกษาทำงานเป็นกลุ่มร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพสูง และมีการประเมินผลอย่างยุติธรรมและเหมาะสม

ในการสอนทางพยาบาลศาสตร์ จะประกอบด้วยการสอนภาคทฤษฎีและการสอนภาคปฏิบัติ หรือการสอนในคลินิก พวงรัตน์ บุญญานุรักษ์ (2526 : 117) ได้กล่าวถึงลักษณะ 3 ประการของการเป็นผู้สอนการพยาบาลในคลินิก คือ (1) อัตมโนทัศน์ (self-concept) ผู้สอนต้องเป็นผู้ที่มีอัตมโนทัศน์ในทางบวก มีความเข้าใจตนเอง เข้าใจพฤติกรรมของตนเอง มีความรู้สึกว่าตนมีค่าในฐานะเป็นบุคคลในวิชาชีพพยาบาล ในฐานะที่เป็นครูผู้สอน เป็นผู้มีความมั่นใจในการสอน มองตนเอง และผู้อื่นในรูปของความเจริญอย่างต่อเนื่องทั้งด้านวิชาชีพ และส่วนบุคคล (2) ความรู้ ผู้สอนจะต้องเป็นผู้มีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในศาสตร์สาขาการพยาบาลและศาสตร์สาขาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง และสามารถประยุกต์ความรู้ทางทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติอย่างเกิดประโยชน์ และมีการติดตามความก้าวหน้าทางด้านวิชาการอย่างต่อเนื่อง และที่จำเป็นคือต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ทางศึกษาศาสตร์ มีความรู้ในทฤษฎีการเรียนการสอน และมีความสามารถในการสอนด้วย (3) ความสามารถทางการพยาบาลในคลินิก ทั้งนี้เพราะวิชาชีพพยาบาลเป็นวิชาชีพที่มีการบริการเป็นแกนหลัก ดังนั้นผู้สอนวิชาการพยาบาลจะต้องเป็นผู้มีทักษะในการปฏิบัติการพยาบาล สามารถปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักศึกษาได้ ความสามารถในการพยาบาลในคลินิกนี้ จะต้องเป็นการพยาบาลในลักษณะสร้างสรรค์ ซึ่งจะต้องแสดงถึงความสามารถดังนี้ (ก) ใช้หลักการ และแนวความคิดทางวิทยาศาสตร์ ในการปฏิบัติการพยาบาลให้ปรากฏในสถานการณ์จริง (ข) ความสามารถทางเทคนิคที่แสดงออกควรยึดหยุ่นได้ด้วยหลักการ และเหตุผล เพื่อสนองความต้องการของผู้ป่วยรายบุคคลได้ (ค) แสดงความสามารถในการรวบรวมศึกษาข้อมูล เพื่อให้ข้อตัดสินใจทางการพยาบาลอย่างเหมาะสม (ง) วางแผนจัดรูปแบบ และสั่งการแก่บุคลากรต่าง ๆ อย่าง

ถูกต้อง โดยได้ควบคุมให้เป็นไปตามความต้องการของผู้ป่วย (จ) สร้างรูปแบบของการติดต่อสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ และมีสัมพันธภาพที่ดี เพื่อการสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ที่เหมาะสม

2) ผู้เรียน

ผู้เรียนเป็นองค์ประกอบสำคัญในระบบการเรียนการสอน หากไม่มีผู้เรียน การเรียนการสอนก็จะไม่มีได้ ในฐานะที่ผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ของผู้เรียน ผู้สอนมีความจำเป็นต้องศึกษาผู้เรียน ให้เข้าใจถึงธรรมชาติของนักศึกษาพยาบาล ซึ่งเป็นผู้ที่อยู่ในวัยรุ่นตอนปลาย และวัยผู้ใหญ่ตอนต้น นอกจากนั้นผู้สอนจำเป็นจะต้องศึกษาให้เข้าใจถึงความรู้ความสามารถ ความเชื่อ ความถนัดทางการเรียน รวมทั้งความต้องการและความคาดหวังของผู้เรียน

การศึกษาธรรมชาติและลักษณะของผู้เรียนนั้น เป็นสิ่งจำเป็นที่ผู้สอนจะต้องทำ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ คือ (1) ช่วยให้การจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมเหมาะสมขึ้น (2) ช่วยทำให้ช่องว่างระหว่างผู้เรียนและผู้สอนน้อยลง (3) ช่วยให้การจัดเนื้อหาวิชาเป็นไปตามลักษณะความต้องการของผู้เรียน (4) การรู้จักภูมิหลังของผู้เรียน ช่วยให้ผู้สอนเข้าใจผู้เรียนมากขึ้น (5) ทำให้สามารถให้คำปรึกษาเกี่ยวกับกิจกรรมนักศึกษาได้ถูกต้องเหมาะสม (6) ทำให้สามารถทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดี เพื่อสร้างเสริมและเปลี่ยนแปลงทัศนคติของผู้เรียนในทางที่ดีขึ้น และ (7) ทำให้สามารถปรับปรุงเนื้อหาวิชาที่สอนให้เข้าใจหลักการดำเนินชีวิตในสังคมมากขึ้น (ไพฑูรย์ สินลารัตน์. 2524 : 9)

ผู้เรียนในสถาบันการศึกษาพยาบาลนี้ เป็นผู้เรียนในระดับอุดมศึกษา ส่วนใหญ่เป็นผู้เรียนที่มีอายุระหว่าง 18-22 ปี เป็นช่วงวัยรุ่นตอนปลาย และวัยผู้ใหญ่ตอนต้น ดังนั้นจึงถือได้ว่าผู้เรียนเหล่านั้นเป็นผู้ใหญ่แล้ว โนวล์ส (Knowles. 1980 : 39) ได้กล่าวถึงนักศึกษาที่เป็นผู้ใหญ่ หรือกำลังเจริญเป็นผู้ใหญ่ไว้ดังนี้ (1) มีการเปลี่ยนแปลงอัตมโนทัศน์จากภาวะของการอาศัยผู้อื่น (dependency) ไปสู่ภาวะการพึ่งตนเอง หรือเป็นตัวของตัวเอง (self-directed) ความต้องการการเป็นอิสระ (autonomy) มากขึ้น รวมทั้งพัฒนาความเป็นเอกลักษณ์ (self-identity) ของตนขึ้นมา และลักษณะการเป็นอิสระ และความเป็นเอกลักษณ์นี้จะสูงมากขึ้นตามวัย (2) มีประสบการณ์ชีวิตมากขึ้น จึงถือว่าทุกคนคือแหล่งของความรู้และประสบการณ์ ผู้ที่อยู่ในวัยผู้ใหญ่จะเป็นผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ และมีทักษะในการสื่อสารดีพอที่จะถ่ายทอดประสบการณ์ได้ มีพัฒนาการเป็นแบบฉบับของตนเอง และมีความเป็นตัวของตัวเอง (3) มีความพร้อมที่จะเรียนและคุ้นเคยต่อการพัฒนาบทบาทในการทำงาน และบทบาทในสังคม ผู้ที่อยู่ในวัยนี้ในช่วงชีวิตที่ผ่านมา มีประสบการณ์มาก ในประสบการณ์เหล่านี้มีการพัฒนาบทบาทของตน ซึ่งเป็นไปตามความคาดหวังของสังคม การสนับสนุนของครอบครัว บทบาทเหล่านี้ครอบคลุมถึงบทบาทการเป็น พี่ น้อง บุตร เพื่อน บุคคลในสังคม และผู้เรียนบางคนอาจจะมีประสบการณ์ในการทำงานทั้งที่บ้านหรือนอกบ้านก่อนมาเข้าเรียนในสถาบันการศึกษาพยาบาล

(4) มีความซาบซึ้งในกาลเวลา เห็นความสำคัญของเวลา แทนที่จะรอคอยโอกาสในการใช้ความรู้เป็นการแสวงหาโอกาสที่ในการใช้ความรู้ทันที ดังนั้นผู้เรียนในวัยนี้จึงมีเป้าหมายเพื่อแสวงหาโอกาสที่จะหาความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง และตนเองสามารถใช้ความรู้นั้น ๆ ได้

นอกจากนี้ โนวัลส (Knowles, 1980 : 25) ยังได้กล่าวถึงพฤติกรรมของการมีวุฒิภาวะ (maturity) ซึ่งหมายถึงการเป็นผู้ใหญ่ เป็นผู้พัฒนาความเป็นผู้ใหญ่ พฤติกรรมเหล่านี้ได้แก่ การเป็นอิสระ ว่องไว ขยันขันแข็ง สนใจความเป็นจริงหรือเหตุผล รู้แจ้งเห็นจริง มีความสามารถมาก มีความรับผิดชอบมาก ความสนใจกว้าง ไม่เห็นแก่ตัว และยอมรับตนเอง

ส่วนผู้เรียนในสถาบันการศึกษาพยาบาล จินตนา ยูนิพันธุ์ (2527 : 50) มีความเห็นว่าจะมีความคล้ายคลึงกับลักษณะนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาอื่น ๆ แต่จะมีข้อแตกต่างในเรื่องของกลุ่มเพศ ในสถาบันการศึกษาพยาบาลจะมีแต่นักศึกษาหญิง มีเพียงบางสถาบันเท่านั้นที่รับนักศึกษาชาย การที่เป็นเช่นนี้เหตุผลหนึ่งก็คือ การจัดสวัสดิการในด้านหอพักเป็นไปไม่สะดวกนักหากมีทั้งนักศึกษาชายและหญิง เพราะการศึกษาวិชาการพยาบาลจำเป็นต้องมีการฝึกภาคปฏิบัติ ซึ่งบางครั้งต้องฝึกนอกเวลาราชการ สถาบันการศึกษาจึงจำเป็นต้องมีสวัสดิการในด้านนี้

ลักษณะการเรียนของผู้เรียน

ลักษณะการเรียนเป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับความสนใจ ความเอาใจใส่ ความมานะอดทน และความขยันขันแข็งในการเรียน (สัจ จูทรานันท์, 2532 ก : 52) ผู้เรียนแต่ละคนมีลักษณะการเรียนแตกต่างกัน บางคนมีความตั้งใจสนใจในการเรียนเป็นอย่างดี โดยไม่ต้องมีผู้ใดบังคับควบคุมเลย แต่ผู้เรียนบางคนอาจไม่เอาใจใส่ต่อการเรียน จึงไม่สามารถศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองได้ ต้องมีผู้ชี้แจง กำหนดกิจกรรม กำหนดเวลาให้ ในเรื่องลักษณะของการเรียนหรือพฤติกรรมการเรียนซึ่งแตกต่างกันนี้ จินตนา ยูนิพันธุ์ (2527 : 52) กล่าวว่านักศึกษาที่ศึกษาได้ดีในสภาพการณ์ที่มีโครงสร้างชัดเจน (high structure) มีลักษณะดังนี้คือ การเรียนการสอนขึ้นอยู่กับผู้สอน เชื่อฟังและคล้อยตามผู้สอน มีความรู้สึกกังวลใจว่าจะต้องพบปะกับผู้สอนเพื่อกำหนดเกณฑ์ในการเรียนการสอน มีความต้องการที่รู้เกณฑ์ของผู้สอน ขึ้นอยู่กับผู้สอนในการที่จะบอกความสำคัญของแต่ละหัวข้อที่จะเรียน และขึ้นอยู่กับผู้สอนในการที่จะบอกความสัมพันธ์ของแต่ละหัวข้อที่จะเรียน ส่วนนักศึกษาที่ศึกษาได้ดีในสภาพการณ์ที่มีโครงสร้างที่ยืดหยุ่นได้ (low-structure) มีลักษณะ ดังนี้ คือ ตัดสินกระบวนการศึกษาของตนเอง ไม่สนใจหรือบางครั้งอาจต่อต้านผู้สอน สนใจกับเกณฑ์ของตนเอง ต้องการข้อมูลที่มาช่วยกำหนดเกณฑ์ในการเรียนการสอน ชอบที่จะตัดสินใจด้วยตนเองเกี่ยวกับความสำคัญของแต่ละหัวข้อที่จะเรียนและชอบที่จะศึกษาค้นหาความสัมพันธ์ของแต่ละหัวข้อที่จะเรียนด้วยตนเอง นอกจากนี้ยังมีข้อค้นพบต่อไปว่า สัมฤทธิ์ผลทางการเรียน พฤติกรรมทางวาจา และความพอใจของนักศึกษากลุ่มแรก แต่ต้องมาเรียนในชั้นผู้สอนที่มีลักษณะยืดหยุ่นมากจะต่ำกว่ากลุ่มอื่นๆ ส่วนนักศึกษากลุ่มที่สอง ไม่ว่าเรียนในชั้นที่ผู้สอนมีลักษณะเข้มงวดหรือยืดหยุ่น จะไม่มีความแตกต่างกันในเรื่องสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน

3) หลักสูตร

หลักสูตรเป็นเอกสารที่ใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนหรือจัดประสบการณ์ของผู้สอนทั้งในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2524 : 27-31) ได้จำแนกองค์ประกอบของหลักสูตรอุดมศึกษาซึ่งมีเป้าหมายในการผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ดี เป็นคนดีมีคุณธรรม มีรสนิยม รู้จักเลือก และมีวิจารณญาณในทางที่เหมาะสมและสร้างสรรค์ โดยจำแนกองค์ประกอบของหลักสูตรออกเป็น 3 ส่วน คือ (1) การศึกษาวิชาชีพ (professional education) เป็นเนื้อหาความรู้และกิจกรรมต่าง ๆ ที่สถาบันอุดมศึกษาจัดขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ทำความเข้าใจ และปฏิบัติได้ในวิชาชีพใดวิชาชีพหนึ่ง เช่น ครู แพทย์ พยาบาล สถาปนิก เป็นต้น (2) การศึกษาทั่วไป (general education) ความรู้และกิจกรรมต่าง ๆ ที่สถาบันอุดมศึกษาจัดขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนได้มีทักษะ แนวคิด และบุคลิกที่กว้างขวาง ไม่คับแคบเฉพาะในสาขาวิชาชีพของตน มีความรับผิดชอบ สร้างเสริมคุณธรรมด้านต่าง ๆ เพื่อเสริมให้เป็นคนที่สมบูรณ์ขึ้น ประกอบวิชาชีพของตนได้ดี และมีประสิทธิภาพมากขึ้น (3) รายวิชาเลือก เป็นรายวิชาที่ที่ผู้เรียนมีโอกาสได้เลือกเรียนในส่วนที่ตนสนใจ โดยทั่วไปวิชาเลือกมักจะอยู่ในหลักสูตรวิชาชีพ และวิชาการศึกษาทั่วไปอยู่บ้างแล้ว ในบางสาขาวิชาจะบรรจุรายวิชาเลือกอื่น ๆ เพิ่มเติมให้ นอกเหนือจากวิชาเลือกดังกล่าวด้วย

การพิจารณาหลักสูตรในฐานะปัจจัยเบื้องต้นของระบบการเรียนการสอน ผู้สอนจะต้องพิจารณาวัตถุประสงค์ของหลักสูตร โครงสร้างของหลักสูตร และการประเมินผลการเรียนการสอน ดังนี้

3.1) วัตถุประสงค์ทางการศึกษา ในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีระบบ ผู้สอนจะต้องเขียนวัตถุประสงค์ทางการศึกษา ซึ่งจุดมุ่งหมายนี้จะต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ถ้าไม่เป็นเช่นนั้นผู้สอนจะกำหนดวัตถุประสงค์ตามความเห็นของตน และจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่ตนกำหนดไว้ก็จะทำให้ผู้เรียนเกิดความสับสน และมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ดังนั้นผู้สอนจึงจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่จะต้องเข้าใจวัตถุประสงค์ของหลักสูตรอย่างลึกซึ้ง เพื่อจะได้จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้สอดคล้องกัน

3.2) โครงสร้างของหลักสูตร ผู้สอนต้องศึกษาโครงสร้างของหลักสูตร ลักษณะการจัดเนื้อหาวิชา ความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาในหมวดวิชา กลุ่มวิชา และรายวิชาต่าง ๆ โดยเฉพาะศึกษาลักษณะรายวิชาในหลักสูตร เพื่อจะได้ทราบถึงประสบการณ์การเรียนรู้อื่น ๆ ที่ผู้เรียนได้รับก่อนที่ผู้เรียนลงทะเบียเรียนในรายวิชาที่จะสอน และประสบการณ์การเรียนรู้ที่ผู้เรียนจะได้รับต่อไปตลอดหลักสูตร เพื่อที่ผู้สอนจะได้จัดประสบการณ์การเรียนรู้ในรายวิชาของตนอย่างต่อเนื่อง เป็นลำดับขั้น เชื่อมต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน และไม่ซ้ำซ้อนอีกด้วย

3.3) การประเมินผลการเรียนการสอน ในเอกสารหลักสูตรจะมีส่วนหนึ่งที่กล่าวถึงระบบการประเมินผล ที่จะใช้ในการจัดการศึกษาตามหลักสูตรนั้น ๆ ผู้สอนจำเป็นจะต้องศึกษาให้เข้าใจถึงระบบ

ที่กำหนดให้ และนำไปใช้ในการประเมินผลการสอน ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งของระบบ การเรียนการสอน หากผู้สอนไม่ประเมินผลในระบบที่กำหนดไว้จะก่อให้เกิดความสับสนระหว่าง ผู้เรียนผู้สอน และผู้บริหาร

สำหรับหลักสูตรการศึกษาพยาบาล ทบวงมหาวิทยาลัยได้กำหนดเกณฑ์มาตรฐานการศึกษา หลักสูตรระดับปริญญาตรี เรียกว่า “เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรพยาบาลศาสตรระดับวิชาชีพ พ.ศ.2539” มีโครงสร้าง ดังนี้ (ทบวงมหาวิทยาลัย. 2540 : 19-21)

ปรัชญาและวัตถุประสงค์ของหลักสูตร มุ่งให้มีความสัมพันธ์สอดคล้องกับแผนพัฒนาการ ศึกษาระดับอุดมศึกษาของชาติและจะต้องสอดคล้องกับปรัชญาหรือปณิธานของสถาบันอุดมศึกษา มาตรฐานทางวิชาการและวิชาชีพของสาขาพยาบาลศาสตร์ซึ่งรวมถึงการผดุงครรภ์ด้วย โดยเน้นการ ผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพควบคู่กับการมีคุณธรรม จริยธรรม ทั้งนี้ควรคำนึงความถึงก้าวหน้าทางวิชาการ และสอดคล้องกับความต้องการของสังคม

โครงสร้างหลักสูตร ให้ประกอบด้วย หมวดวิชาศึกษาทั่วไป หมวดวิชาเฉพาะและหมวด วิชาเลือกเสรี ให้มีจำนวนหน่วยกิตรวมไม่น้อยกว่า 130 หน่วยกิต และอย่างมากไม่เกิน 150 หน่วยกิต โดยมีสัดส่วนจำนวนหน่วยกิตขั้นต่ำของแต่ละหมวดวิชาดังต่อไปนี้

ก. หมวดวิชาศึกษาทั่วไป หมายถึง วิชาที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรอบรู้อย่างกว้างขวาง มีโลกทัศน์ที่กว้างไกล มีความเข้าใจธรรมชาติของตนเอง ผู้อื่น และสังคม เป็นผู้ใฝ่รู้ สามารถคิดอย่างมีเหตุผล สามารถใช้ภาษาในการติดต่อสื่อสารความหมายได้ดี เป็นคนที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ มีคุณธรรม ตระหนักในคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมทั้งของไทยและของประชาคมนานาชาติ สามารถนำ ความรู้ไปใช้ในการดำเนินชีวิต และดำรงตนอยู่ในสังคมได้เป็นอย่างดีและมีความสุข สถาบันอุดม ศึกษาอาจจัดวิชาศึกษาทั่วไปในลักษณะจำแนกเป็นรายวิชาหรือลักษณะบูรณาการใด ๆ ก็ได้ โดยผสมผสานเนื้อหาวิชาที่ครอบคลุมสาระของกลุ่มวิชาสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ ภาษาและกลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์กับคณิตศาสตร์ ในสัดส่วนที่เหมาะสมและครอบคลุมเนื้อหาสาระทุกกลุ่มวิชา เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของวิชาศึกษาทั่วไป โดยให้มีจำนวนหน่วยกิตรวมไม่น้อยกว่า 30 หน่วยกิต

ข. หมวดวิชาเฉพาะ หมายถึง กลุ่มวิชาพื้นฐานวิชาชีพ และกลุ่มวิชาชีพ ที่มุ่งหมายให้ ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจในวิชาชีพ และสามารถปฏิบัติงานรับใช้สังคมได้อย่างมีคุณภาพ ประสิทธิภาพและมีคุณธรรม จริยธรรม โดยมีจำนวนหน่วยกิตรวมไม่น้อยกว่า 94 หน่วยกิต จำแนกได้ ดังนี้

กลุ่มวิชาพื้นฐานวิชาชีพ หมายถึง รายวิชาบังคับพื้นฐานเฉพาะรายวิชาที่สัมพันธ์กับ วิชาชีพ และให้หมายรวมถึงรายวิชาทางวิทยาศาสตร์สุขภาพ โดยให้มีจำนวนหน่วยกิตรวมไม่น้อยกว่า 24 หน่วยกิต

กลุ่มวิชาชีพ หมายถึง รายวิชาเฉพาะสาขาวิชาชีพด้านพยาบาลศาสตร์ ให้มีจำนวนหน่วยกิตรวมไม่น้อยกว่า 70 หน่วยกิต โดยให้มีกลุ่มรายวิชาภาคทฤษฎีไม่น้อยกว่า 40 หน่วยกิต และกลุ่มรายวิชาภาคปฏิบัติไม่น้อยกว่า 20 หน่วยกิต

ค. หมวดวิชาเลือกเสรี หมายถึง วิชาใด ๆ ในหลักสูตรระดับปริญญาตรีที่สถาบันอุดมศึกษาเปิดสอน โดยให้มีจำนวนหน่วยกิตรวมไม่น้อยกว่า 6 หน่วยกิต

ทั้งนี้ รายวิชาใดที่นับหน่วยกิตไว้ในหมวดวิชาใดหรือกลุ่มวิชาใดแล้วจะนำหน่วยกิตของรายวิชานั้นมานับในหมวดวิชาอื่นหรือกลุ่มวิชาอื่นอีกไม่ได้

การคิดหน่วยกิต

รายวิชาภาคทฤษฎี ที่ใช้เวลาบรรยายหรืออภิปรายปัญหา 1 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ หรือไม่น้อยกว่า 15 ชั่วโมง ตลอดหนึ่งภาคการศึกษาปกติ ให้มีค่าเท่ากับ 1 หน่วยกิต

รายวิชาภาคปฏิบัติ ที่ใช้เวลาฝึกหรือทดลอง 2 ถึง 3 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ หรือตั้งแต่ 30 ถึง 45 ชั่วโมง ตลอดหนึ่งภาคการศึกษาปกติ ให้มีค่าเท่ากับ 1 หน่วยกิต

การฝึกงานหรือการฝึกภาคสนาม ที่ใช้เวลาฝึกปฏิบัติหรือฝึกภาคสนามภายในและ/หรือภายนอกสถานที่ 4 ถึง 6 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ หรือตั้งแต่ 60 ถึง 90 ชั่วโมง ตลอดหนึ่งภาคการศึกษาปกติ ให้มีค่าเท่ากับ 1 หน่วยกิต

การลงทะเบียนเรียน ให้ลงทะเบียนเรียนได้ไม่น้อยกว่า 9 หน่วยกิต และไม่เกิน 22 หน่วยกิต ในแต่ละภาคการศึกษาปกติ สำหรับหลักสูตรที่เรียนเต็มเวลา

หากสถาบันอุดมศึกษาใดมีเหตุผลและความจำเป็นพิเศษ การลงทะเบียนเรียนที่มีจำนวนหน่วยกิตแตกต่างไปจากความข้างต้น ก็อาจทำได้ แต่ทั้งนี้ต้องไม่กระทบกระเทือนต่อมาตรฐานการศึกษา

เกณฑ์การวัดผลและการสำรวจการศึกษา ผู้เรียนครบตามจำนวนหน่วยกิตที่กำหนดของแต่ละหลักสูตร และจะต้องได้เต็มระดับคะแนนเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 2.00 จากระดับ 4 เต็ม จึงถือว่าเรียนจบหลักสูตรพยาบาลศาสตรระดับวิชาชีพ

4) สิ่งแวดล้อมทางการเรียนการสอน

สภาพแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อการเรียนการสอนจะครอบคลุมถึงสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ทางจิตใจและทางสังคม (King. 1986 : 37)

สภาพแวดล้อมทางกายภาพ เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับสภาพห้องเรียน ขนาด และลักษณะของห้องเรียน แสงสว่างในห้องเรียน อากาศถ่ายเทในห้องเรียน ความร้อนหนาวขณะที่ผู้เรียนอยู่ในห้องเรียน เก้าอี้สำหรับนั่งเรียน การจัดเรียงเก้าอี้เพื่อจัดกิจกรรมการเรียนในลักษณะต่าง ๆ กัน ระยะห่างระหว่างผู้เรียนกับอาจารย์และกระดานดำ เสียงต่าง ๆ ที่รบกวนขณะมีการเรียนการสอน สิ่งเหล่านี้เป็นสภาพการเรียนการสอนที่ผู้สอนจะต้องรวบรวมข้อมูล เพื่อผู้สอนจะได้สามารถวางแผนการสอนให้เหมาะสมกับสภาพ ทั้งนี้แม้ว่าผู้สอนจะไม่สามารถดำเนินการปรับปรุงด้วยตนเองได้ แต่ผู้สอนจำเป็นต้อง

จะต้องเป็นผู้รวบรวมข้อมูล และเสนอแนะให้ผู้บริหารสถาบันการศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบในการปรับปรุง สิ่งแวดล้อมทางการเรียนการสอนจะรวมถึงโสตทัศนูปกรณ์ที่มีอยู่ในสถาบันการศึกษานั้น ๆ จำนวนและชนิดของอุปกรณ์ดังกล่าวที่สถาบันเหล่านั้นมีอยู่ อุปกรณ์ที่ต้องการมีอยู่ในหน่วยงานใด ผู้สอนจะดำเนินการอย่างไร จึงจะมีโอกาสได้ใช้อุปกรณ์เหล่านั้นได้ เมื่อเป็นดังนี้การสำรวจอุปกรณ์การสอน ผู้สอนจะต้องกระทำก่อนการวางแผนการสอน เพื่อให้การวางแผนและการดำเนินการสอน ซึ่งเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของระบบการเรียนการสอนเป็นไปด้วยความเรียบร้อย และมีประสิทธิภาพ

สภาพแวดล้อมทางจิตใจและสังคม สิ่งแวดล้อมทางจิตใจและสังคมแยกออกจากกันให้ชัดเจนได้ยากมักเกี่ยวข้องกัน และจะเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียน และสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ

ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียน เนื่องจากผู้สอนเป็นแบบอย่างที่ดีต่อผู้เรียน ประสิทธิภาพการสอนของผู้สอนขึ้นอยู่กับ การปฏิบัติตามแบบอย่างที่ดีสอนให้ผู้เรียนกระทำ ดังที่ เรเนน (Ranen. 1974 : 33) ซึ่งได้ศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาพยาบาลเกี่ยวกับแบบอย่างของอาจารย์ พยาบาล และถือว่าแบบอย่างจากอาจารย์มีอิทธิพลต่อการสร้างแบบอย่างของนักศึกษาอย่างมาก และ ยังมีความคิดเห็นว่า การแสดงออกซึ่งแบบอย่างของความเป็นอาจารย์ และแบบอย่างของพยาบาล ขณะศึกษาวิชาการพยาบาลภาคปฏิบัติในคลินิกมีส่วนสำคัญที่จะช่วยให้ผู้เรียนมีความเป็นพยาบาล อย่างสมบูรณ์ อาจารย์มีส่วนรับผิดชอบในการปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างแก่นักศึกษาเป็นอย่างมาก

ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียน มีความสำคัญมากตามแนวความเชื่อเกี่ยวกับการสอน ที่ว่า การสอนหมายถึงการนำหรือจัดการเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ นั่นหมายความว่าผู้เรียนจะต้องเป็นผู้ที่ต้องเป็นผู้กระทำด้วยตนเอง ดังนั้นลักษณะการสอนจึงมีลักษณะที่สำคัญ คือ (1) ผู้เรียนและผู้สอน จะกระตุ้นให้อีกฝ่ายหนึ่งใช้ศักยภาพของตนอย่างเต็มที่ (2) ผู้เรียนและผู้สอนจะสลับบทบาทกัน กล่าวคือ ผู้เรียนกลายเป็นผู้สอน และผู้สอนกลายเป็นผู้เรียน ในบางโอกาสการที่จะเป็นเช่นนี้ได้ บรรยากาศการเรียนการสอนจะต้องเป็นแบบเปิด ขอมรับความคิดเห็นซึ่งกันและกัน บรรยากาศการเรียนการสอนจะเป็นแบบประชาธิปไตย (3) ผู้เรียนและผู้สอนมีความเชื่อมั่น และประจักษ์ในความ สามารถของตนเอง ผู้เรียนจะฝึกฝนหาความรู้ที่มีความหมายสำหรับตน รับผิดชอบในการแสวงหา ความรู้ พัฒนาทัศนคติและทักษะ ดังนั้นบรรยากาศในห้องเรียนจะเป็นบรรยากาศของการแลกเปลี่ยน ประสบการณ์ในทางสร้างสรรค์ และผู้เรียนมีการเลียนแบบอาจารย์ผู้สอนในแนวทางปฏิบัติ (Reilly. 1980 : 23)

ฮิมลิชและนอร์แลนด์ (Heimlich and Norland. 1994 : 52-56) กล่าวว่า การสอนควรมีการ กำหนดจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมไว้ก่อน และเน้นว่าผู้เรียนและผู้สอนจะต้องยอมรับบทบาทร่วมกัน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และในกิจกรรมการเรียนการสอนจะมุ่งที่การเรียนรู้ (learning) และผู้เรียน (learner) เป็นหลักมิใช่มุ่งที่การสอน (teaching) เท่านั้น การสอนลักษณะนี้ทำให้

ความร่วมมือ หรือความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนมีความสำคัญเด่นชัดขึ้น ผู้เรียนและผู้สอนจะต้องมีการวางแผนร่วมกันในทุก ๆ ระยะของการเรียนการสอน จุดมุ่งหมายของผู้เรียนและผู้สอน คือ จุดมุ่งหมายอันเดียวกัน และจะต้องทำงานร่วมกันเพื่อให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายนั้น ผู้เรียนจึงมีบทบาทสำคัญและเป็นผู้กระทำ (active role) ด้วยตนเองทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนมีความสำคัญมาก ผู้เรียนและผู้สอนจะทำงานร่วมกันได้ดีขึ้น เมื่อทั้งสองฝ่ายยอมรับความสามารถซึ่งกันและกัน มีความรู้สึกร่วมกันว่าทั้งสองฝ่ายต้องรับผิดชอบ บรรยากาศที่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน เชื่อมั่นในความสามารถซึ่งกันและกันจึงเป็นสิ่งจำเป็น

5) สิ่งแวดล้อมอื่น ๆ

การเรียนการสอนในสถาบันการศึกษาพยาบาลมีสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนที่สำคัญ เช่น กลุ่มเพื่อน และกลุ่มพยาบาลประจำการ

กลุ่มเพื่อนนั้น จะเป็นสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการสอนอย่างเห็นได้ชัด ทั้งนี้เพราะสังคมในสถาบันการศึกษาจะมีการรวมตัวกันหรือจับกลุ่มกันของนักศึกษา ในการรวมกลุ่มกันนี้ผู้สอนจะสังเกตเห็นพฤติกรรมของกลุ่ม คือ ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของกลุ่ม ปฏิสัมพันธ์กลุ่ม โครงสร้างของกลุ่ม จุดมุ่งหมายของกลุ่ม และปทัสถานของกลุ่มที่ชัดเจนได้ ลักษณะของกลุ่มเหล่านี้มีผลต่อแรงจูงใจ และสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน ทั้งนี้เพราะหากกลุ่มเพื่อนมีบรรยากาศที่เป็นกันเอง มีความเข้าใจช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ผู้เรียนมักจะมีแนวโน้มที่จะมีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนดีไปด้วย นอกจากนี้กลุ่มเพื่อนยังมีอิทธิพลต่อความคิดเห็นต่อวิชาชีพพยาบาลของนักศึกษาพยาบาลอีกด้วย ดังที่ผ่องศรี เกียรติเลิศนภา (2526 : 106-108) พบว่า ความรับรู้ของนักศึกษาพยาบาลจาก 5 สถาบัน ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่ากลุ่มเพื่อนมีความสัมพันธ์กับความเห็นต่อวิชาชีพพยาบาลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

กลุ่มพยาบาลประจำการ พยาบาลประจำการมีส่วนสำคัญในการเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติการพยาบาลแก่นักศึกษา และพยาบาลประจำการร่วมมือกับครูผู้สอนวิชาการพยาบาล และร่วมมือในการทำงานประจำวันกับสมาชิกอื่นในทีมสุขภาพ ที่เป็นแบบอย่างการทำงานแก่นักศึกษาอีกด้วย พยาบาลประจำการจึงเป็นปัจจัยเบื้องต้นที่สำคัญในการเรียนการสอนประการหนึ่ง เพื่อเตรียมผู้เรียนเข้าสู่วิชาชีพ ดังนั้นในการจัดการเรียนการสอน ผู้สอนควรคำนึงถึงองค์ประกอบส่วนนี้ด้วย ทั้งนี้เพราะการรับรู้ของนักศึกษาพยาบาลต่อพยาบาลประจำการ มีความสัมพันธ์กับความเห็นต่อวิชาชีพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 (ผ่องศรี เกียรติเลิศนภา. 2526 : 107-108)

2.4.2 กระบวนการดำเนินงาน (process) หรือการปฏิบัติการสอน

การดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร เป็นการจัดการเรียนการสอน ซึ่งอาจารย์ผู้สอนเป็นองค์ประกอบสำคัญที่สุด เป็นผู้นำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติจริงในห้องเรียน เพื่อให้บังเกิดผลตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร โบแชมปี (Beauchamp, 1981 :164) และ โอลิวา (Oliva, 1988 : 28) ได้เสนอว่า การนำหลักสูตรไปปฏิบัติในการจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วย การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอนในห้องเรียน การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนเพื่อให้อาจารย์ได้พัฒนาการเรียนการสอน ส่วน สจ๊วต อุทรานันท์ (2532 ข : 203-270) ได้เสนอว่าการดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตรควรประกอบด้วย การปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่น การจัดทำแผนการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการวัดและการประเมินผลตามหลักสูตร

นอกจากนี้ แรมสมร อยู่สถาพร (2536 : 267) ได้เสนอขั้นตอนการดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร ได้แก่ ขั้นการศึกษาหลักสูตร และจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่จะใช้ให้เข้าใจชัดเจน เพื่อนำข้อมูลมาสร้างแผนการสอน วางแผนการใช้งบประมาณ และกำหนดกลยุทธ์ในการบริหารหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพ ขั้นที่ 2 จะเกี่ยวข้องกับการสร้างวัสดุหลักสูตร และเอกสารประกอบหลักสูตร เช่น เอกสารอ่านเสริม คู่มือและสื่อการเรียนการสอน เป็นต้น ขั้นที่ 3 นั้นจะเกี่ยวข้องกับการเตรียมความพร้อมของอาจารย์ โดยเข้าโครงการฝึกอบรมให้เข้าใจในตัวหลักสูตร ขั้นที่ 4 ดำเนินการสอน อาจารย์จะสามารถดำเนินการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะได้รับการเตรียมความพร้อม และความรู้ความเข้าใจในตัวหลักสูตรเป็นอย่างดี นับเป็นขั้นตอนที่สำคัญมากเพราะเป็นจุดเริ่มต้นของการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติจริง ขั้นการประเมินผล ซึ่งจะครอบคลุมทั้งการประเมินผลที่เกี่ยวกับตัวนักศึกษา การสอนของอาจารย์หรือการประเมินตัวหลักสูตร จะช่วยให้ได้ข้อมูลมาปรับปรุงการใช้หลักสูตรของสถาบันการศึกษาต่อไป

การดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร ประกอบด้วยขั้นเตรียมการสอน ขั้นดำเนินการกิจกรรมการสอน และขั้นประเมินผลการเรียนการสอน

1) ขั้นเตรียมการสอน การเตรียมการสอนเป็นการวางแผนก่อนสอน สิ่งที่ต้องพิจารณาได้แก่ การเตรียมการสอนในขั้นนี้ อาจารย์ควรศึกษาหลักสูตร ทำความเข้าใจวัตถุประสงค์ รูปแบบ โครงสร้าง เนื้อหาวิชา วิธีการจัดการเรียนการสอน พิจารณาถึงความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม สภาพปัจจุบันของสถานศึกษานั้นๆ แล้วทำความเข้าใจกับรายวิชา อาจารย์ต้องศึกษาและทำความเข้าใจจุดมุ่งหมายในรายวิชา เพื่อเป็นแนวทางในการเลือกและกำหนดเนื้อหาวิชา และจัดกิจกรรมเนื้อหาให้ต่อเนื่องกันควรพิจารณาพื้นฐานของผู้เรียนว่ามีพื้นฐานความรู้เดิมเป็นอย่างไร อาจใช้วิธีทดสอบก่อนสอนหรือสอบถาม เพื่อการเตรียมเนื้อหาให้เหมาะสมกับผู้เรียน ทั้งนี้ควรกำหนดการเรียนรู้ก่อนเรียน บทเรียนหนึ่งๆ และกำหนดวิธีประเมินการเรียนรู้ก่อนเรียนแล้ว จึงเลือกเนื้อหาวิชาและกำหนด

กิจกรรมการสอนรวมทั้งการกำหนดวัตถุประสงค์และอุปกรณ์การสอน โดยการเลือกให้เหมาะสมกับเนื้อหาวิชา (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. 2535:74)

การเตรียมการสอนในขั้นตอนก่อนดำเนินการสอน ผู้สอนควรศึกษาหลักสูตรที่ใช้เกี่ยวกับ รูปแบบของหลักสูตร กำหนดรายวิชา องค์ประกอบเนื้อหา ประสิทธิภาพการเรียนรู้ คำอธิบายรายวิชา จุดมุ่งหมายของชั้นปี และจุดมุ่งหมายรายวิชา เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจน ในกรณีที่อาจารย์ผู้นั้น มิได้เป็นผู้ร่วมพัฒนาหลักสูตร การเตรียมการสอนในขั้นแรก คือ การจัดทำแผนการสอนหรือประมวล รายวิชาซึ่งจะครอบคลุมแผนงานต่าง ๆ เพื่อให้การดำเนินงานขั้นต่าง ๆ ของระบบการเรียนการสอนที่ บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ พวงรัตน์ บุญญานุรักษ์ (2532 : 191) กล่าวว่า ประมวลการสอน รายวิชานั้นคล้ายกับสัญญาระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนว่าด้วยองค์ประกอบที่ผู้สอนจัดขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนมี การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามที่ระบุไว้ในจุดมุ่งหมายของรายวิชา ดังนั้นแนวปฏิบัติโดยทั่วไปผู้สอน จะพัฒนาประมวลการสอนก่อนจะมีการเรียนการสอนและในช่วงแรกของการเรียนการสอน ผู้สอน จะให้ผู้เรียนได้ทบทวนทำความเข้าใจหรือปรับแก้หากผู้เรียนและผู้สอนเห็นว่าเหมาะสม

การจัดทำแผนการสอน ประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญ ได้แก่ (1) การกำหนดวัตถุประสงค์รายวิชา (2) การกำหนดเนื้อหาในรายวิชา (3) การกำหนดวิธีการสอนและประสิทธิภาพการเรียนรู้ (4) การกำหนดวิธีการประเมินผล และ (5) การระบุเอกสารการค้นคว้า ดังรายละเอียด ดังนี้

ขั้นที่ 1 การกำหนดวัตถุประสงค์รายวิชา

การกำหนดวัตถุประสงค์รายวิชา เป็นการกำหนดวัตถุประสงค์ขั้นเริ่มแรกเพื่อ เป็นพื้นฐานของการกำหนดเนื้อหาวิชา ทั้งที่เป็นความรู้ ทักษะ และทัศนคติ การเขียนวัตถุประสงค์ รายวิชาจะเขียนเป็นวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม ซึ่งเมเยอร์ (พวงรัตน์ บุญญานุรักษ์. 2532 : 195; อ้างอิง มาจาก Mayer. 1975) ได้เสนอการเขียนวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมไว้ 3 ขั้นตอน คือ (1) กำหนดเกิด พฤติกรรมขั้นสุดท้ายที่ผู้เรียนควรจะแสดงออก (2) กำหนดเงื่อนไขของพฤติกรรมที่ต้องการว่าเกิดจะ ขึ้นได้ในกรณีใดและ (3) กำหนดมาตรฐานของพฤติกรรมนั้น ๆ ว่าระดับใดจึงจะเป็นที่ยอมรับ

การกำหนดพฤติกรรมขั้นสุดท้ายที่ควรจะแสดงออกนั้น เป็นขั้นแรกที่ผู้สอนจะ ต้องทำ เป็นการคำนึงว่า หลังจากการเรียนการสอนสิ้นสุดลงไปแล้วนั้น ผู้เรียนควรจะมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ทั้งในด้านการคิด ทักษะหรือทักษะในลักษณะใด ผู้สอนควรยึดลำดับขั้นตอนการ พัฒนาด้านความคิด ทักษะและด้านทักษะเป็นหลักพิจารณาว่าต้องการให้ผู้เรียนเปลี่ยนพฤติกรรมไป ถึงลำดับไหน ในการกำหนดพฤติกรรมนี้ผู้สอนจะกำหนดพฤติกรรมเพียงพฤติกรรมเดียวในจุดมุ่งหมาย 1 ข้อ ทั้งนี้เพื่อมิให้เกิดความสับสนในการประเมินผลการเรียนการสอน

ขั้นที่ 2 การกำหนดเนื้อหาในรายวิชา

การเลือกเนื้อหาวิชานั้นควรใช้จุดมุ่งหมายรายวิชาเป็นแนวทาง ทั้งนี้เพราะจุดมุ่งหมายจะบ่งชี้เนื้อหาที่เป็นทั้งความรู้ ทักษะ ทักษะ และกระบวนการอยู่แล้ว นอกจากนี้การเลือกเนื้อหาจะต้องใช้หลักสูตรเป็นแนวทางด้วย เพราะในหลักสูตรกำหนดจุดเน้นของวิชามโนมิตหลักไว้เป็นแนวทางอยู่แล้ว

ในการกำหนดเนื้อหาวิชา ผู้สอนควรใช้แนวทางในการคัดเลือกเนื้อหาวิชามาบรรจุไว้ในรายวิชาตามที่ทาบ (Taba. 1967 : 267-284) ได้กล่าวไว้โดยสรุปคือ (1) ความตรงและความสำคัญของเนื้อหา (validity and significance of content) มีความถูกต้อง ทันสมัย และความเป็นแก่นสาร คือ เป็นเนื้อหาที่มีความเป็นวิทยาศาสตร์ เป็นลักษณะของมโนมิต (concept) หลักการหรือทฤษฎีต่าง ๆ (2) ความสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของสังคม (consistency with social realities) ความรู้ที่มีการอ้างอิงถึงสภาพสังคมในปัจจุบัน ทำให้ผู้เรียนซึ่งเรียนรู้สาระในรายวิชาต่าง ๆ นำไปใช้ประโยชน์ได้จริงตามสภาพแห่งสังคมนั้น (3) ความสมดุลระหว่างความกว้างและความลึกซึ้ง เนื้อหาที่บรรจุไว้ในรายวิชาจะครอบคลุมเนื้อหาที่เพียงพอในแนวกว้าง ครอบคลุมสาระเนื้อหาที่เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต และต้องเป็นเนื้อหาที่มีความลึกซึ้งในบางเรื่องอย่างเพียงพอตรงตามจุดมุ่งหมายของรายวิชา (4) สามารถสนองจุดมุ่งหมายได้อย่างกว้างขวาง เนื้อหาที่เลือกบรรจุไว้ในรายวิชาต้องเพียงพอที่ให้ผู้เรียนมีความรู้ มีทัศนคติ และมีทักษะอย่างกว้างขวางพอ ส่งเสริมให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์มีความสามารถในการแสดงออกและเป็นเนื้อหาสาระที่จะทำให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนพฤติกรรมต่าง ๆ ที่พึงประสงค์ (5) ความสอดคล้องกับวุฒิภาวะในการเรียนรู้ และประสบการณ์ของผู้เรียน เนื้อหาวิชาที่เหมาะสมกับพื้นฐานเดิมของผู้เรียน ประสบการณ์เดิมของผู้เรียนซึ่งจะทำให้ผลของการเรียนรู้เป็นไปตามที่มุ่งหวังไว้ (6) ความสอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของผู้เรียน การเลือกเนื้อหาวิชาจะต้องคำนึงถึงแรงจูงใจ ความต้องการ และความคาดหวังของผู้เรียน ซึ่งจะมีผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนสนใจที่จะเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งนั้น ๆ มากขึ้น

ขั้นที่ 3 การกำหนดวิธีการสอน และประสบการณ์การเรียนรู้

การกำหนดวิธีการสอนในแผนการสอนนี้จะช่วยให้อาจารย์ผู้สอน และผู้เรียนทราบทิศทางของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ บทบาทของผู้เรียน และบทบาทของผู้สอน วิธีสอนและการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่นำมาใช้ในการเรียนการสอนทางพหุบาลศาสตร์หลายวิธี การเลือกวิธีสอนนั้นส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ของรายวิชา ลักษณะของเนื้อหาวิชาและขึ้นอยู่กับความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของผู้สอน

วิธีการสอนในการจัดการเรียนการสอนทางการพยาบาล มีการเรียนการสอนทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ การจัดการเรียนการสอนต้องจัดควบคู่กันไป การเรียนการสอนภาคทฤษฎีเป็นการจัดการเรียนด้านเนื้อหาสาระ เป็นการปูพื้นฐานความรู้ทางข้อมูล วิธีการสอนจึงเหมือนกับการสอนในระดับอุดมศึกษาทั่วไป คือ (1) รูปแบบการสอนที่เน้นข้อความรู้ (the didactic model or fact oriented model) ลักษณะการสอนขึ้นอยู่กับตัวผู้สอนในฐานะของผู้ถ่ายทอดเนื้อหาความรู้ให้แก่ผู้เรียน ด้วยการใช้ตำราและการบรรยาย อาจเรียกว่า การสอนแบบเน้นเนื้อหาและเน้นครูเป็นศูนย์กลาง (Kozma and others. 1978 : 130) (2) รูปแบบการสอนแก้ปัญหา (the problem-solving model or inquiry or discovery model) เป็นการจัดการเรียนการสอนที่สนับสนุนให้ผู้เรียนค้นคว้าหาคำตอบและข้อความรู้ด้วยตนเอง โดยครูทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน พร้อมกับให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียนเพื่อให้ทราบผลการเรียนของตนเอง ชเวียร์ (Schweer. 1972 : 29) ให้ความเห็นว่าวิธีการสอนนี้จะช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้อย่างกว้างขวาง สามารถนำไปใช้ในการพยาบาลได้อย่างสมบูรณ์ (3) รูปแบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง (the interpersonal learning model) เป็นการจัดการเรียนการสอนที่มีการตกลงร่วมกันระหว่างผู้สอนและผู้เรียน โดยผู้เรียนมีสิทธิเลือกเรียนในสิ่งที่ต้องการได้ (Ellis and others. 1981 : 346)

ในการวางแผนการจัดการเรียนการสอนทางการพยาบาล อาจารย์พยาบาลควรจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (learner-centered teaching) หรือจัดให้ผู้เรียนเรียนรู้โดยพึ่งตนเอง (self-directed learning) หรือจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการแก้ปัญหา (problem solving learning) ดังรายละเอียดดังต่อไปนี้

การสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เป็นการสอนที่ให้ความสำคัญกับกระบวนการเรียนรู้ ผู้เรียน และกลุ่มผู้เรียนมากกว่าเนื้อหาวิชาและผู้สอน โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม กำหนดวัตถุประสงค์ และวิธีการเรียน ให้ผู้เรียนรู้จักตัดสินใจเลือกเรียนตามที่ยากเรียนหรือเห็นว่ามีประโยชน์ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพึ่งตนเองและรับผิดชอบการเรียนมากขึ้น เทต (Ashcroft. 1995 : 42; citing Tate. 1993 : 291-292) ได้รวบรวมความแตกต่างระหว่างการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางกับการสอนที่ยึดผู้สอนเป็นศูนย์กลาง ดังตาราง 1

ตาราง 1 ความแตกต่างระหว่างการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางกับการสอนที่ยึดผู้สอนเป็นศูนย์กลาง

ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง	ผู้สอนเป็นศูนย์กลาง
การเรียนการสอนเน้นที่กระบวนการ	การเรียนการสอนเน้นที่เนื้อหา
เน้นที่จะเรียนรู้ “อย่างไร” (how)	เรียนรู้จากคำบอกของผู้สอน
เรียนเป็นกลุ่ม คณะ เรียนแบบร่วมมือ	ผู้เรียนต่างคนต่างเรียน ไม่สนใจรวมกลุ่ม
ผู้เรียนมีอิสระในการเรียน	ผู้เรียนไม่มีอิสระในการเรียน
วัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนปรับเปลี่ยนได้	ผู้สอนเป็นผู้กำหนดวัตถุประสงค์
ผู้เรียนตื่นตัวในการทำกิจกรรมและสังเคราะห์ความรู้จากแหล่งต่างๆ	ผู้เรียนเปรียบเหมือนผู้เริ่มหัดเรียนรู้จากที่ผู้สอนบอก
การสอนยืดหยุ่น ไม่เรียนเฉพาะในห้องเรียน	เรียนโดยการบรรยายในห้องเรียน
ผู้สอนมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวก	ผู้สอนมีบทบาทเป็นผู้เชี่ยวชาญ
ประเมินผลโดยผู้เรียนมีส่วนร่วม และประเมินผลด้วยวิธีการหลายวิธี	ประเมินผลโดยการสอบข้อเขียน
การวัดผลไม่เน้นการทดสอบและระดับคะแนน	การวัดผลเน้นที่การสอบและระดับคะแนน

การสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางได้รับการยอมรับจากผู้สอนจำนวนมาก จากการประชุมของยูเนสโกเมื่อ ค.ศ.1989 ได้กล่าวถึงบทบาทของผู้สอนได้เปลี่ยนจากผู้บอกเป็นผู้คอยชี้แนะและให้คำปรึกษา และบทบาทผู้เรียนจากผู้รับเป็นผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรม (UNESCO. 1989 : 111)

การจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เป็นการจัดให้ผู้เรียนใช้กระบวนการสร้างความรู้ด้วยตนเอง และฝึกฝนให้ใช้กระบวนการอย่างชำนาญ คือ มีทักษะกระบวนการ 2 ประการที่สำคัญ คือ (1) กระบวนการคิด เป็นการใช้การคิดตั้งแต่ระดับพื้นฐาน เช่น ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ไปจนถึงกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การสอนเพื่อให้ผู้เรียนใช้กระบวนการคิด เช่น วิธีการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก วิธีใช้ทักษะกระบวนการ 9 ขั้น เป็นต้น (2) กระบวนการกลุ่ม เป็นแนวทางให้ผู้เรียนใช้กลุ่มเพื่อร่วมกันสร้างความรู้ โดยร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมกันรับผิดชอบงานจนงานบรรลุเป้าหมาย วิธีการสอนที่ทำให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการคิด และกระบวนการกลุ่ม เป็นการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนคิดเป็นโดยจัดให้เรียนเป็นกลุ่ม หรือใช้กลุ่มสัมพันธ์ การอภิปราย วิธีการเรียนแบบร่วมมือ (พิมพ์พันธุ์ เดชะคุปต์. 2542 : 41)

บทบาทของผู้สอนในการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง คือ จัดการเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียนสร้างความรู้เอง ใช้ทักษะกระบวนการเพื่อให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง จัดให้ผู้เรียนมี

ส่วนร่วมในการเรียนอย่างแท้จริง ให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับสมาชิกภายในกลุ่ม ระหว่างกลุ่มและ
ผู้สอน ผู้สอนสร้างบรรยากาศเอื้อต่อการเรียนรู้ทั้งทางกายภาพและจิตใจ เพื่อให้ผู้เรียนเรียนอย่างมี
ความสุข วัตถุประสงค์และประเมินผลทั้งทักษะกระบวนการและเนื้อหาสาระ ซึ่งเป็นการประเมินตามสภาพจริง
พัฒนาให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ และผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวก
(facilitator) คือ เป็นผู้จัดประสบการณ์รวมทั้งสื่อการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนใช้เป็นแนวทางสร้าง
ความรู้ด้วยตนเอง (พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์. 2542 : 39-42)

การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางที่นำให้ความสนใจวิธีหนึ่งที่มีจุดมุ่งหมาย
เพื่อให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดแก้ปัญหาได้คือ การเรียนแบบร่วมมือ (cooperative learning)
เป็นการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนรู้จักการทำงานเป็นทีม และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ได้มี ผู้นำเอาการ
เรียนแบบร่วมมือเข้ามาใช้ ซึ่งแตกต่างไปจากการเรียนแบบกลุ่มที่เคยรู้จักกันมาก่อน ลินด์ เกรน
(Lindgren 1973 : 367) ได้ให้ความหมายของการเรียนแบบร่วมมือว่า หมายถึง การร่วมมือกันทำงาน
เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมาย ซึ่งทุกคนยอมรับจุดมุ่งหมายร่วมกัน และเมื่อทำงานสำเร็จแล้วส่งผลให้ผู้ร่วม
งานเกิดความพอใจ โคแกน (Kogan. 1994 : 4-11) กล่าวว่า การเรียนแบบร่วมมือมีแนวคิดสำคัญ 6
ประการ คือ (1) เรียนเป็นกลุ่มหรือทีม กลุ่มขนาดเล็กที่จะเปิดโอกาสให้ทุก ๆ คน ร่วมมืออย่างเท่าเทียม
กัน ในกลุ่มควรประกอบด้วยสมาชิกมีความสามารถแตกต่างกัน (2) ทุกคนมีความเต็มใจ มีความเต็มใจ
ร่วมมือในการเรียน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ยอมรับซึ่งกันและกัน (3) มีการจัดการ เพื่อให้การทำงาน
เป็นกลุ่มราบรื่น ได้แก่ การกำหนดบทบาทไว้ล่วงหน้า ร่วมกันว่าใครทำ ใครพูด ใครเขียน ใครฟังใน
เวลาที่กำหนด (4) มีทักษะ เป็นทักษะทางสังคม ทักษะการสื่อความหมาย การแก้ปัญหาและความ
ขัดแย้ง (5) ใช้หลัก 4 ประการในการเรียนแบบร่วมมือ คือ การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน และเข้าใจ
ร่วมกันว่าความสำเร็จของแต่ละคน คือ ความสำเร็จของกลุ่ม ทุกคนในกลุ่มมีหน้าที่ความรับผิดชอบ
ทุก ๆ คน ต้องมีส่วนร่วมในการค้นคว้า และมีการกำหนดบทบาทให้ใครทำอะไรก่อนและหลัง และทุก
คนมีปฏิสัมพันธ์ไปพร้อม ๆ กัน ใช้เทคนิคการจัดกิจกรรมอย่างเหมาะสม

นอกจากนี้จอห์นสันและจอห์นสัน (Johnson and Johnson. 1987 : 23-24) ได้กล่าวถึงการ
เรียนแบบร่วมมือว่า (1) สมาชิกกลุ่มต้องมีความรับผิดชอบต่อกันร่วมกัน โดยมีจุดมุ่งหมายร่วมกัน
(2) สมาชิกกลุ่มมีปฏิสัมพันธ์กัน อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน (3) สมาชิกกลุ่ม
แต่ละคนมีความรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มความสามารถ (4) สมาชิกมีทักษะในการทำ
งานกลุ่ม และมีมนุษยสัมพันธ์ดี (5) สมาชิกกลุ่มใช้กระบวนการกลุ่มในการเรียนรู้และการทำงาน

การเรียนแบบร่วมมือจึงก่อให้เกิดประโยชน์ในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิก
ทุกคนมีโอกาสพูด แสดงความคิดเห็น ลงมือทำเท่าเทียมกัน ทุกคนร่วมกันคิด วิเคราะห์และตัดสินใจ

ทั้งนี้จะช่วยให้ผู้เรียนมีทักษะทางสังคมที่ดี มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ซึ่งจะส่งเสริมให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

การเรียนรู้โดยพึ่งตนเอง (self-directed learning) มีหลักการดังต่อไปนี้ (Knowles. 1975 : 19-21) (1) การเรียนรู้โดยพึ่งตนเองถือหลักว่ามนุษย์มีศักยภาพที่จะพัฒนาตนเองเป็นผู้มีวุฒิภาวะสูงซึ่งสามารถพึ่งพาตนเองได้ (2) ประสบการณ์ของผู้เรียนจะมีมากขึ้น ถ้าผู้เรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง (3) ผู้เรียนมีความพร้อมที่จะเรียนในสิ่งที่เห็นว่าจำเป็นและนำไปแก้ปัญหาของตนได้ และผู้เรียนแต่ละคนมีความพร้อมในการเรียนรู้ต่างกัน (4) การเรียนรู้ขึ้นอยู่กับงานหรือปัญหาเป็นหลัก ดังนั้นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้จึงอยู่ในลักษณะของโครงการหรือหน่วยการเรียนรู้เพื่อแก้ปัญหา (problem-solving learning project or unit) (5) การเรียนรู้มาจากแรงจูงใจภายใน เช่น ความต้องการบรรลุผลสำเร็จ (self-esteem) ความอยากรู้อยากเห็นของผู้เรียน เป็นต้น

จะเห็นได้ว่า การเรียนรู้โดยพึ่งตนเองเป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้รับแรงจูงใจในสิ่งที่เห็นว่ามีประโยชน์ ซึ่งเป็นผลให้มีการเรียนรู้ได้มากกว่า และจำได้มากกว่าการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นผู้รอรับความรู้จากผู้สอน ซึ่งลักษณะสำคัญของการเรียนรู้โดยพึ่งตนเองประกอบด้วย (Candy. 1991 : 208; citing Boud and Bridge. 1974) (1) ก้าวไปตามความสะดวก โดยผู้เรียนเป็นผู้กำหนดเวลา สถานที่ที่เห็นว่าสะดวกและเหมาะสมกว่า (2) มีการเลือก ผู้เรียนเป็นผู้วางแผนการเรียน กำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ตามที่ตนต้องการ (3) ผู้เรียนกำหนดวิธีการเรียนด้วยตนเอง เช่น การศึกษาด้วยตนเอง การเข้าฟังการบรรยาย การอ่านหนังสือ การใช้สื่อการเรียนการสอน ชุดการเรียน หน่วยการเรียนการสอน บทเรียน โปรแกรม โปรแกรมคอมพิวเตอร์ (4) ผู้เรียนกำหนดเนื้อหา ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสนใจและความต้องการของผู้เรียนแต่ละคน

การเรียนรู้โดยพึ่งตนเอง ผู้เรียนมีบทบาทในการรับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเอง โดยเริ่มจากการวางแผนการเรียน ปรึกษาผู้สอนเพื่อให้ผู้สอนตรวจสอบแผน การขอคำแนะนำในเรื่องวิธีการ และแหล่งความรู้ที่ไปศึกษาค้นคว้า โดยผู้เรียนทำสัญญาการเรียน (learning contract) เพื่อเป็นหลักประกันแก่ผู้สอนว่าผู้เรียนจะดำเนินการตามแผนการเรียน และเป็นแรงจูงใจที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความรับผิดชอบตามสัญญาที่ให้ไว้กับผู้สอน (Buzzell and Roman. 1988 : 135)

การเรียนรู้จากการแก้ปัญหา (problem-solving learning) เป็นการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเรียนรู้จากปัญหา เป็นการฝึกให้ผู้เรียน รู้จักหาความรู้ด้วยตนเอง รู้จักคิด รู้จักแก้ปัญหอย่างเป็นกระบวนการภายใต้สถานการณ์ที่จัดไว้ ซึ่งการสอนที่ผู้เรียนเรียนรู้โดยการแก้ปัญหา ได้แก่ การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก และการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นหลัก

การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เป็นการสอนที่ใช้ “ปัญหา” เป็นเครื่องกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความต้องการที่จะไปหาความรู้เพื่อแก้ปัญหา โดยให้ผู้เรียนเป็นผู้ตัดสินใจในสิ่งที่ต้องการแสวงหา และรู้จักการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ผู้สอนมีส่วนร่วมน้อยที่สุด ผู้เรียนใช้ความรู้ที่ได้เรียนจากหลายวิชา

(multi-disciplines) ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติมาบูรณาการในการแก้ปัญหา การเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นหลัก ผู้เรียนจะได้ผ่านการเรียนรู้ 3 ประการ คือ (1) การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก (problem-based learning) เป็นการนำปัญหาไปเชื่อมโยงกับความรู้เดิม ความคิดอย่างมีเหตุผล และการแสวงหาความรู้เพื่อแก้ปัญหา โดยการเรียนรายบุคคลหรือการเรียนกลุ่มย่อย (2) การเรียนรู้โดยพึ่งตนเอง (self-directed learning) ผู้เรียนมีเสรีภาพในการใช้ความรู้ความสามารถ แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รับผิดชอบในการกำหนดการดำเนินงานของตนเอง รู้จักคัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้และการประเมินตนเอง (3) การเรียนรู้กลุ่มย่อย (small-group learning) เป็นวิธีการให้ผู้เรียนรู้จักพัฒนาความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น รู้จักทำงานเป็นทีม ยอมรับประโยชน์ของการทำงานร่วมกัน ในการค้นคว้าหาแนวคิดใหม่ ๆ (ทองจันทร์ หงส์คารมย์. 2537 : 10-11)

การเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นหลัก เป็นการเรียนการสอนอีกรูปแบบหนึ่งที่เหมาะสมกับการนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนสำหรับนักศึกษาพยาบาล เป็นการนำการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลักไปสู่การปฏิบัติมากขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ชุมชนและสิ่งแวดล้อมที่ใกล้เคียงกับสภาพที่จะออกไปปฏิบัติงานเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้ว โดยจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในชุมชนให้ผู้เรียน ผู้สอน ประชากรในชุมชน และผู้แทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกันจัดกิจกรรมให้แก่ชุมชน ซึ่งตัวอย่างการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นหลักสำหรับผู้เรียนนั้น ประกอบด้วย (1) การสังเกตพฤติกรรม และการรับบริการทางสุขภาพของครอบครัวหนึ่งๆ ในระยะเวลาที่กำหนด (2) การปฏิบัติงานในชุมชนเมือง นอกชุมชนเมือง หรือในเขตชนบท เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจความสัมพันธ์ของงานสาธารณสุขกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ ในการพัฒนาชุมชน และรวมทั้งงานพิเศษ เช่น ผู้มีรายได้น้อยหรือกลุ่มแม่บ้าน เป็นต้น (3) การมีส่วนร่วมในการสำรวจและวินิจฉัยชุมชน หรือกิจกรรมอื่นที่จัดในชุมชน เช่น การให้ภูมิคุ้มกันโรค ให้สุขศึกษา โฆษณา และการดูแลเด็ก เป็นต้น (4) การนิเทศงานที่สถานบริการสาธารณสุขต่างๆ ได้แก่ สถานีอนามัย และโรงพยาบาลชุมชน

การเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นหลักนี้ นอกจากใช้การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลักแล้ว ผู้เรียนจะเรียนรู้ได้โดยยึดสมรรถฐานเป็นหลัก (competency-based learning) ทำให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ ได้รับประสบการณ์ รู้จักประเมินและพัฒนาตนเองในการปฏิบัติงานตามสาขาวิชาชีพก่อนสำเร็จการศึกษา (สิวกรณ์ อุบลเขตต์ และคณะ. 2531 : 85)

ในด้านการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ กุลยา ตันติผลาชีวะ (2532 : 85) จำแนกเป็น 3 ลักษณะ ดังนี้ (1) การเรียนการสอนในชั้นเรียนเป็นการฝึกที่เน้นการใช้ข้อมูลจริง เพื่อศึกษาปัญหาและใช้กิจกรรมการแก้ปัญหา ผู้เรียนจะต้องเก็บข้อมูลจากสถานการณ์จริง แล้วนำเข้าไปศึกษาในชั้นเรียน เพื่ออภิปรายวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ เชิงทฤษฎีที่จะนำไปสู่การปฏิบัติ (2) การเรียนการสอนในห้องทดลอง เป็นการศึกษาที่เน้นการฝึกหัดและทดลองก่อนการปฏิบัติงานจริงต่อผู้ป่วย โดยมีการฝึกที่ใกล้เคียงความจริง

มากที่สุด (3) การฝึกปฏิบัติ เป็นการสร้างเสริมประสบการณ์และทักษะทางวิชาชีพโดยการฝึกปฏิบัติในหอผู้ป่วย ซึ่งเป็นการประยุกต์ใช้ทฤษฎีเพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะทุกด้าน

เนื่องจากวิธีการสอน และการจัดประสบการณ์การเรียนรู้มีหลายวิธี อาจารย์ผู้ทำการสอนต้องศึกษา และมีทักษะในการเลือกวิธีสอนที่เหมาะสม ในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในทิศทางที่เหมาะสม

ชมพันธุ์ คุญชร ณ อุรุยา (2530 : 14) ได้เสนอหลักทั่วไปในการเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ ได้แก่ (1) ผู้เรียนควรมีโอกาสฝึกหัดพฤติกรรมตามที่วัตถุประสงค์กำหนดไว้แต่ละข้อ (2) ประสบการณ์การเรียนรู้จะต้องเป็นที่พึงพอใจของผู้เรียนในการที่จะปฏิบัติพฤติกรรมตามที่ระบุไว้ในวัตถุประสงค์ (3) ประสบการณ์การเรียนรู้ที่จัดให้นั้นจะต้องอยู่ในขอบข่ายความสามารถของผู้เรียน เหมาะสมกับความรู้และสภาพร่างกายและจิตใจของผู้เรียน (4) มีประสบการณ์การเรียนรู้หลาย ๆ อย่างซึ่งอาจนำมาใช้ในการที่จะให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ข้อเดียวกันได้ และ (5) ประสบการณ์การเรียนรู้ อย่างเดียวกัน อาจนำไปสู่ผลหลายอย่าง นอกจากนี้ชมพันธุ์ คุญชร ณ อุรุยา (2530 : 22) ยังได้เสนอเกณฑ์ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งมี 3 เกณฑ์ คือ (1) ความต่อเนื่อง โดยการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ต่อเนื่องกัน และจัดให้มีประสบการณ์นั้นบ่อย ๆ (2) การเรียงลำดับก่อนหลังเพื่อให้ได้เรียนเนื้อหาที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น และ (3) การบูรณาการเนื้อหา โดยการจัดประสบการณ์ในลักษณะที่ให้ผู้เรียนได้เพิ่มพูนความคิดเห็น และได้แสดงพฤติกรรมที่สอดคล้องกับเนื้อหาที่เรียน

บีวิส (Bevis. 1982 : 208) ได้เสนอเกณฑ์ในการเลือกวิธีสอน คือ (1) สอดคล้องกับปรัชญาของหลักสูตร ปรัชญาของสถาบันการศึกษาและโดยเฉพาะทฤษฎีการเรียนรู้ซึ่งเป็นที่ยอมรับในสถาบัน (2) เหมาะสมสำหรับกระบวนการคิด และลักษณะของผู้เรียน (3) คำนึงถึงอัตราความเร็วในการเรียนรู้ของผู้เรียน และ (4) เหมาะสมที่จะพัฒนาการเรียนรู้และพฤติกรรมที่เป็นเป้าหมาย

การสอนวิชาการพยาบาลให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน ผู้สอนอาจต้องใช้วิธีการสอนหลายวิธี ในการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียน และภาคปฏิบัติในคลินิก อาจารย์และนักศึกษาพยาบาลควรมีการอภิปรายร่วมกันแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์การเรียนการสอนและเกิดประโยชน์สูงสุด

ขั้นที่ 4 การกำหนดวิธีการประเมินผล

ในการเตรียมการสอนผู้สอนจำเป็นต้องวางแผนว่าตนเองจะประเมินวิธีการสอนของตนอย่างไรบ้าง ผลการประเมินจะเป็นผลดีต่อการพัฒนาดตนเองของผู้สอนเอง และเป็นแนวทางในการพัฒนาการสอน ซึ่งเป็นกระบวนการที่สำคัญยิ่งที่ทำให้ระบบการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพอยู่เสมอ (King. 1986 : 37)

การกำหนดแผนการประเมินผลการเรียนรู้ เป็นขั้นตอนสุดท้ายของการเตรียมการสอน หลังจากที่มีการกำหนดเนื้อหาวิชาทั้งหมด กำหนดวิธีสอนและประสบการณ์การเรียนรู้แล้วจำเป็นต้อง

มีการกำหนดแผนการประเมินการสอนและการประเมินผลการเรียนรู้ของนักศึกษา โดยคณาจารย์ทั้งสถาบันการศึกษาจะต้องกำหนดร่วมกันว่าระบบการประเมินผลนั้นจะใช้ระบบใดแบบใด มีการให้เกรดอย่างไร เกณฑ์ในการให้เกรดการสำเร็จการศึกษาเป็นอย่างไร สิ่งเหล่านี้คณาจารย์ทั้งสถาบันต้องร่วมกันตัดสินใจ เกณฑ์ของการให้เกรดอาจารย์ผู้สอนจะเป็นผู้กำหนดว่าจะใช้เกณฑ์อะไร มีการสอบหรือไม่ มีการศึกษาอย่างอิสระหรือไม่ มีการให้คะแนนอย่างไร ผู้สอนต้องกำหนดให้ชัดเจน และมีการชี้แจงให้นักศึกษาเข้าใจ รวมทั้งเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ร่วมอภิปราย หรือเสนอแนะวิธีการแก้ไขด้วย เช่น อาจเสนอแนะกิจกรรมการเรียนรู้ และกิจกรรมการประเมินผลใหม่ (พวงรัตน์ บุญญานุรักษ์, 2532 : 203) นอกจากนี้ข้อมูลที่ได้จากการประเมินจะส่งผลย้อนกลับไปวิเคราะห์และออกแบบการสอนใหม่

ขั้นที่ 5 การระบุเอกสารการค้นคว้า

ส่วนท้ายของประมวลการสอนคือเอกสารค้นคว้า ผู้สอนควรเสนอแนะหนังสือ ตำราต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยอาจจะระบุว่าเล่มใดจำเป็นต้องอ่าน เล่มไหนสมควรอ่านควบคู่กันไปด้วย ทั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นอย่างดี

กล่าวโดยสรุปในขั้นการเตรียมการสอน ผู้สอนต้องศึกษาและวิเคราะห์ปัจจัยเบื้องต้นของระบบการเรียนการสอนอย่างรอบคอบ จัดทำประมวลการสอนอย่างเหมาะสมสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรและความต้องการของผู้เรียนก่อนดำเนินการสอน

2) ขั้นดำเนินการกิจกรรมการสอน

ขั้นตอนนี้ผู้สอนจะลงมือปฏิบัติการสอนจริงในห้องเรียน หรือในคลินิก การดำเนินการกิจกรรมการสอนมีขั้นตอนดังนี้ (De Tornyay and Thompson, 1982 : 26-31)

2.1) การเตรียมความพร้อม เป็นกิจกรรมกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความสนใจในบทเรียน เห็นความสำคัญของบทเรียน โดยปกติจะใช้เวลาประมาณ 3-5 นาที ไม่ควรนานเกิน 10 นาที (Davies, 1981 : 51) อาจเป็นการทบทวนเรื่องที่เรียนไปแล้ว การตัดข่าวจากหนังสือพิมพ์ ทำกิจกรรมให้ผู้เรียนรู้สึกน่าสนใจ เช่น หุ่นจำลอง เกม บทบาทสมมติ การสร้างสถานการณ์จำลอง การให้ผู้เรียนเล่าประสบการณ์เกี่ยวกับผู้ป่วย การใช้เพลง การสนทนาเกี่ยวกับเรื่องทั่วไป การใช้สไลด์ หรือสื่ออื่นๆ หรือใช้คำถาม คำถามที่ใช้อาจเป็นคำถามเกี่ยวกับข้อเท็จจริง ซึ่งผู้เรียนจะตอบเกี่ยวกับข้อมูลที่ผู้เรียนระลึกได้จากการเรียนที่เพิ่งเรียนผ่านไป หรืออาจใช้คำถามที่ต้องการคำตอบเชิงพรรณนา ซึ่งทำให้ผู้เรียนต้องรวบรวมความคิดในการตอบเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ที่เรียนมา จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในบทเรียนต่อไปที่จะเรียน

2.2) การดำเนินการกิจกรรมตามที่กำหนดไว้ คือ ดำเนินการปฏิบัติตามแผนการสอนที่เตรียมไว้ตามลำดับ กิจกรรมขั้นตอนนี้ใช้เวลามากกว่ากิจกรรมอื่น ๆ ในขั้นตอนนี้ผู้สอนจะดำเนินการส่งเสริมพฤติกรรมการเรียนรู้ควบคู่กันไปด้วย

การส่งเสริมพฤติกรรมการเรียนรู้ ผู้สอนต้องส่งเสริมพฤติกรรมการเรียนรู้ควบคู่ไปกับการดำเนินการสอน จะทำให้ผู้เรียนมีการเรียนรู้มากขึ้น เดอ ทอนเยย์ และทอมป์สัน (De Tornyay and Thompson. 1982 : 5) กล่าวว่า จากการวิจัยพิสูจน์ว่า การที่ผู้สอนสนใจฟัง และชมเชย เมื่อผู้เรียนแสดงความคิดเห็น จะทำให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นมากขึ้น และผู้เรียนที่ได้รับคำชมเชยจากครูจะมีผลการเรียนดีกว่าผู้เรียนที่ไม่ได้รับคำชมเชยและพบว่าผู้เรียนมีผลการเรียนสูงเมื่อได้รับคำชมเชย ไม่ว่าผู้เรียนจะเป็นผู้เรียนที่เก่งหรือไม่ก็ตาม

วิธีการส่งเสริมพฤติกรรมการเรียนรู้มีหลายวิธี ได้แก่ (1) การใช้คำพูดชมเชย โดยผู้สอนจะต้องพูดพร้อมกับมีท่าทางที่แสดงว่าคำพูดนั้นเป็นความจริง (2) การให้ผู้เรียนเล่าประสบการณ์ที่เป็นความสำเร็จของตนเอง (3) การเฉลยข้อทดสอบ เป็นการช่วยให้ผู้เรียนทราบความก้าวหน้าของตนเอง (4) การทำงานเป็นกลุ่ม การทำงานเป็นทีม อาจมีการแข่งขันกันบ้าง (5) การให้ผู้เรียนมีกิจกรรมที่กระตุ้นความคิดและต้องลงมือทำ จะทำให้ผู้เรียนรู้สึกว่าได้ค้นคว้าสนใจ เช่น ใช้หุ่นจำลองสถานการณ์จำลอง (6) การใช้คำถามเพื่อเสริมให้การบรรยายน่าสนใจ การใช้คำถามจะช่วยให้ผู้เรียนและผู้สอนสืบค้นความคิดใหม่ร่วมกัน (สังัด อุทรานันท์. 2532 ก : 98-100; อ้างอิงมาจาก Peter. 1975)

2.3) การสรุปบทเรียน ควรจะทำทันทีที่ดำเนินการตามกิจกรรมการสอนที่วางแผนไว้แล้วที่สุดลง เป็นการสรุปแนวคิดและสาระสำคัญของการสอนในบทนั้น ๆ โดยผู้สอนเป็นผู้สรุปหรืออาจให้ผู้เรียนช่วยกันสรุปหรือใช้โสตทัศนูปกรณ์เข้าช่วยจะเร้าความสนใจมากยิ่งขึ้น

กล่าวโดยสรุปการดำเนินการสอนจะครอบคลุมถึงการเตรียมการสอน การดำเนินการกิจกรรมการสอน และการส่งเสริมพฤติกรรมการเรียนรู้ กิจกรรมทั้ง 3 ประการนี้ถ้าดำเนินการอย่างถูกต้องและเหมาะสม และสอดคล้องกับวิธีการสอนแต่ละชนิดจะทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3) ขั้นตอนประเมินผลการเรียนการสอน

การประเมินผล เป็นการดำเนินการประเมินผลตามแผนการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนที่กำหนดไว้ใน การเตรียมการสอน ถ้ามีการประเมินผลก่อนเรียนควรศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างผลที่ได้ก่อนเรียนกับผลที่ได้รับหลังเรียน ผลของการประเมินจะมีประโยชน์ต่อการพัฒนาการเรียนการสอนและพัฒนาผู้สอน ซึ่งจะทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

การประเมินผลการเรียน เป็นกระบวนการซึ่งผู้สอนตัดสินคุณค่าของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน โดยเปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน การให้คะแนนเป็นการให้สัญลักษณ์ที่มีความหมายแทนระดับของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน คะแนนที่ผู้เรียนได้อาจจะสะท้อนให้เห็นถึงผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนในบางมิติเท่านั้น (Reilly. 1980 : 96) จุดมุ่งหมายสำคัญของการประเมินผลคือ (1) บ่งชี้ว่าผู้เรียนมีทักษะความรู้ที่สำคัญเพียงพอหรือไม่ (2) เพื่อวินิจฉัยจุดเด่นจุดด้อย

ของผู้เรียน (3) บ่งชี้ถึงระดับสัมฤทธิ์ผลในการเรียนของผู้เรียน (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. 2520 : 117) ในระบบการเรียนการสอน การประเมินผลการเรียนการสอน เป็นกระบวนการควบคุมให้การเรียนการสอนบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ (สัจจ อุทรานันท์. 2532 ก : 30) การประเมินผลการเรียนการสอนจึงแบ่งได้เป็น 2 ส่วนใหญ่ ๆ คือ การประเมินผลการเรียนของผู้เรียนและการประเมินผลการสอนของผู้สอน

เกี่ยวกับลักษณะการประเมินผลการเรียน บุญชม ศรีสะอาดและคณะ (2521 : 3-4) กล่าวว่า การประเมินผลการเรียนการสอนมี 3 ลักษณะด้วยกัน คือ (1) การประเมินผลก่อนเรียน (pre-evaluation) เป็นการประเมินพื้นฐานของผู้เรียนก่อนที่จะเริ่มเรียน เพื่อเป็นประโยชน์ในการเรียนการสอนหรือการจัดสถานการณ์การเรียนการสอนให้เหมาะสมกับพื้นฐานของแต่ละคน (2) การประเมินผลระหว่างเรียน (formative evaluation) เป็นการประเมินผลเพื่อพัฒนาการสอนของผู้สอน พัฒนาการเรียนของผู้เรียน ไม่เกี่ยวข้องกับการตัดสินได้ตกหรือการให้ระดับคะแนน และ (3) การประเมินผลเพื่อตัดสินผลการเรียน (summative evaluation) เป็นการประเมินผลเพื่อตัดสินผลการเรียนได้หรือตก และให้ระดับคะแนนจะต้องใช้วิธีวัดหลาย ๆ วิธี

3.1) การประเมินผลก่อนเรียน

ผู้สอนจำเป็นต้องรู้พื้นฐานความรู้เดิมของผู้เรียนที่ตนเองจะสอนว่าเป็นอย่างไร มีความรู้ความเข้าใจเพียงพอที่จะเรียนเนื้อหาใหม่หรือไม่ เพื่อจะได้จัดประสบการณ์การเรียนรู้ได้ต่อเนื่องและเหมาะสมกับพื้นฐานของผู้เรียนแต่ละคน การประเมินผลก่อนสอนนอกจากจะทำให้ได้ข้อมูลเบื้องต้นแล้ว ยังใช้เพื่อเปรียบเทียบกับพฤติกรรมหลังเรียน อันเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยทางการเรียนการสอนต่อไป (สัจจ อุทรานันท์. 2532 ก : 95 ; จินตนา ยูนิพันธุ์. 2527 : 176)

ในการสอนทางการแพทย์ การประเมินผลก่อนเรียนมีความสำคัญยิ่ง โดยเฉพาะการเรียนการสอนภาคปฏิบัติการพยาบาล เพราะทักษะทางการแพทย์เป็นทักษะที่ซับซ้อน ต้องมีความรู้และทักษะพื้นฐานเพียงพอ

การประเมินผลก่อนเรียน ควรกระทำในขั้นเตรียมการสอน โดยมีขั้นตอนคือ (1) ศึกษาจุดมุ่งหมายของการสอนที่กำหนดไว้ (2) กำหนดความรู้ ทักษะ และทักษะที่จำเป็นก่อนการเรียนโดยทำการวิเคราะห์วัตถุประสงค์ของการสอนว่า หากผู้เรียนจะฝึกฝนพฤติกรรมนั้นได้จะต้องมีความรู้ ทักษะ และทักษะอย่างใดมาก่อนบ้าง (3) ทำการรวบรวมข้อมูล เพื่อตัดสินว่าผู้เรียนมีความพร้อมที่จะเรียนบทเรียนนี้มากน้อยเพียงใด

ในการประเมินถ้าพบว่าผู้เรียนบางคนเรียนรู้ไม่เท่าเทียมผู้อื่น อาจจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพิ่มเติมให้เป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม หากพบว่าผู้สอนส่วนใหญ่มีพื้นฐานการเรียนรู้ไม่เพียงพอผู้สอนอาจดำเนินการปรับปรุงวัตถุประสงค์ของการเรียนมากขึ้นหรือปรับปรุงแผนการสอนใหม่ก็ได้ (จินตนา ยูนิพันธุ์. 2527 : 177)

การประเมินผลก่อนเรียนนี้ ผู้สอนควรใช้เวลาไม่มากนัก ควรใช้วิธีการง่าย ๆ และให้ได้ข้อมูลครบถ้วน เช่นการสอบถาม หรือใช้เป็นประเมินสั้น (สัจจ อูทรานันท์. 2532 ก : 96)

3.2) การประเมินระหว่างการดำเนินการสอน

ในระหว่างการดำเนินการสอน ผู้สอนมีความจำเป็นต้องมีการควบคุมพฤติกรรมของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนสนใจการเรียน และเพื่อเป็นการประกันว่าประสบการณ์ที่ผู้เรียนกำลังได้รับเป็นไปในแนวทางที่พึงประสงค์ รวมทั้งจะเป็นข้อมูล ให้ผู้สอนดำเนินการปรับปรุงการสอนของตนได้ทันที

วิธีการประเมินระหว่างดำเนินการสอน จะประเมินอย่างไม่เป็นทางการ เพราะเป็นช่วงที่ผู้สอนดำเนินการสอน กิจกรรมการประเมินที่เหมาะสมที่สุด คือการใช้คำถาม เพราะเป็นประโยชน์ด้านการควบคุม และตรวจสอบพฤติกรรมการเรียนการสอนแล้วยังเกิดประโยชน์ในการส่งเสริมพฤติกรรมเรียนด้วย นอกจากนี้อาจใช้การสังเกต และใช้เครื่องมือประเมิน ในกรณีการสอนภาคปฏิบัติการพยาบาล (พวงรัตน์ บุญญานุรักษ์. 2532 : 212) ในการเรียนการสอนภาคปฏิบัติการพยาบาล อาจใช้เครื่องมือที่ผู้สอนสร้างขึ้นเอง เช่น แบบทดสอบ เป็นต้น การประเมินระหว่างเรียนนี้จะช่วยให้ผู้เรียนทราบความก้าวหน้าของตนและผู้สอนสามารถวินิจฉัย จุดเด่น จุดด้อยของผู้เรียน และดำเนินการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้เหมาะสมต่อไป

3.3) การประเมินผลหลังเรียน

การประเมินผลหลังเรียนเป็นการตรวจสอบผลผลิต (output) ว่ามีการเปลี่ยนแปลงไปตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้มากน้อยเพียงใด เพื่อนำผลไปปรับปรุงแก้ไขส่วนต่าง ๆ ของระบบการสอน (Klausmeir and Ripple. 1971 : 13) การวัดผลหลังเรียนนี้อาศัยแนวคิด 2 แบบ คือ การวัดอิงกลุ่ม (norm-referenced measurement) และการวัดอิงเกณฑ์ (criterion - referenced measurement)

การวัดอิงกลุ่ม เป็นการวัดที่ขึ้นอยู่กับเกณฑ์มาตรฐานสัมพัทธ์ (a relative standard) หรือพฤติกรรมของกลุ่มเป็นสำคัญ เป็นการวัดที่มุ่งหาความแตกต่างระหว่างผู้เรียน และเป็นแรงกระตุ้นก่อให้เกิดการเรียนรู้แบบแข่งขันระหว่างผู้เรียนด้วยกัน แบบสอบที่สร้างขึ้นตามแนวคิดนี้ เรียกว่าแบบสอบอิงกลุ่ม (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. 2520 ข : 118) แบบสอบแบบนี้ย่อต่อการตรวจและการหาความตรงและความเที่ยง จึงใช้กันมากและสมาคมพยาบาลแห่งชาติของสหรัฐอเมริกา (National League for Nursing) ใช้เป็นแบบสอบวัดความรู้ก่อนเรียนวิชาการพยาบาล และแบบสอบเพื่อรับใบประกอบโรคศิลปะ (Guinee'. 1978 : 47)

การวัดอิงเกณฑ์ เป็นการวัดที่ขึ้นอยู่กับเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ล่วงหน้า เป็นการวัดที่มุ่งประเมินว่าผู้เรียนสามารถทำอะไร ได้บ้าง แต่มิได้ตีความหมายของคะแนนในแง่การเปรียบเทียบกับคะแนนของเพื่อนร่วมชั้น (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. 2520 ข : 120) เกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้นี้ หมายถึงจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมนั่นเอง การวัดอิงเกณฑ์นี้เหมาะสมกับการเรียนการสอนทางพยาบาลศาสตร์

โดยเฉพาะในทางการศึกษาภาคปฏิบัติเป็นอย่างมาก เพราะว่าผู้สอนจะต้องรู้ว่าผู้เรียนเรียนรู้อะไรบ้าง จึงจะตัดสินผลตามเกณฑ์การประเมินผล การที่ระบุให้ชัดว่าผู้เรียนจะต้องมีความสามารถใดบ้างใน จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม และนำเอาจุดมุ่งหมายนี้เป็นเกณฑ์ในการประเมินผลหลังเรียนจึงมีประโยชน์ อย่างยิ่ง

กิน (Guinee', 1978 : 48-50) ได้กล่าวถึงแนวทางการดำเนินการวัดและประเมินผล อิงเกณฑ์ ดังนี้ (1) การวางแผนบันทึกประจำตัวของผู้เรียน บันทึกนี้จะแสดงถึงผลการประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียน ซึ่งกระทำเป็นระบบ ๆ และผลการประเมินสรุปสัมฤทธิ์ผลของผู้เรียนเมื่อเทียบกับ เกณฑ์หรือจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม บันทึกนี้ผู้สอนจะใช้บันทึกนี้เพื่อประโยชน์ในการแนะแนวและ ผู้เรียนควรจะต้องได้รับทราบความก้าวหน้าด้านการเรียนรู้ของตนเอง รวมทั้งรับทราบวิธีการประเมิน หรืออาจกล่าวได้ว่ามีส่วนร่วมในการประเมินผลนั่นเอง (2) กำหนดเกณฑ์การวัดและประเมินผล ได้แก่ การกำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม ทั้งด้านทัศนคติ และทักษะ ผู้เรียนควรจะได้รับทราบวัตถุประสงค์นี้ด้วยพร้อมทั้งทำความเข้าใจให้แน่ชัดว่าตนเองจะต้องมีการเรียนรู้อะไรในระดับใด (3) การ ประเมินผลก่อนเรียน ซึ่งจะทำให้ผู้สอนมีข้อมูลเพื่อการเปรียบเทียบว่า ก่อนเรียนผู้เรียนมีความสามารถ อย่่างใดและระดับใดบ้าง (4) กำหนดเครื่องมือในการประเมินระหว่างการดำเนินการสอน และประเมิน หลังสอน แล้วจึงรวบรวมข้อมูล โดยใช้เครื่องมือ นั้น ๆ เครื่องมือนี้ต้องสร้างขึ้นเพื่อวัดพฤติกรรมที่ระบุ ไว้ในจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมอย่างแท้จริง ต่อจากนั้นจึงนำผลของการวัดมาพิจารณาเป็นคะแนนของ ผู้เรียนต่อไป

ระบบการประเมินผลที่กล่าวมาแล้ว ทั้งแบบอิงกลุ่มและอิงเกณฑ์นั้น มีข้อโต้แย้งกันอยู่ ในปัจจุบัน ดังนั้นสมหวัง พธิยานุวัฒน์ จึงเสนอระบบการประเมินผลการเรียนแบบอิงเกณฑ์อิงกลุ่ม ซึ่งประยุกต์มาจากแนวคิดในการวัดทั้ง 2 แบบ ระบบใหม่นี้มีข้อดีคือ (1) มุ่งกระตุ้นและส่งเสริมให้ ผู้เรียนมีการเรียนรู้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ การประเมินแบบนี้มีการประเมินบ่อยครั้งเพื่อให้ข้อมูล ย้อนกลับแก่ผู้เรียนและผู้สอน เพื่อการปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (2) มุ่ง สนับสนุนให้มีการเรียนรู้ทั้งแบบเกื้อกูล และแข่งขันในเวลาเดียวกัน ซึ่งจะเหมาะสำหรับการเรียนทาง วิชาการพยาบาล เพราะจะช่วยปลูกฝังให้ผู้เรียนรู้จักการทำงานร่วมกัน เป็นผู้มีความสามารถในการ ประสานงานได้ดี ในขณะที่เดียวกันก็ยังมีการแข่งขัน ซึ่งจะปลูกฝังให้ผู้เรียนมีลักษณะเป็นตัวของตัวเอง ทำงานได้อย่างอิสระอีกด้วย (3) เป็นแบบประเมินผลที่ยุติธรรมเนื่องจากผู้เรียนจะทราบล่วงหน้าอย่าง ชัดแจ้งว่าตนจะถูกประเมินในแง่ใดบ้าง ตลอดจนทราบว่ากิจกรรมการเรียนที่พึงปฏิบัติมีอย่างใดและ (4) ระบบการประเมินนี้จะมีลักษณะที่ช่วยให้ผู้เรียนมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ที่ผู้เรียนได้รับ กับคะแนนซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ระดับสัมฤทธิ์ผลของผู้เรียน

วิธีการประเมินผลการเรียนแบบอิงเกณฑ์อิงกลุ่มประกอบด้วย (สมหวัง พธิยานุวัฒน์, 2520 ข : 184-185) (1) แบ่งเนื้อเรื่องของวิชาออกเป็นหน่วยบทเรียนได้อย่างมีความหมาย และสมเหตุ

สมผล (2) กำหนดจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมประจำหน่วยบทเรียนนั้น ๆ (3) สร้างแบบสอบอิงเกณฑ์ เพื่อตรวจสอบว่าผู้เรียนได้เรียนรู้อะไรบ้าง หลังจากการเรียนรู้ในหน่วยบทเรียนแต่ละบท ซึ่งเป็นการ ประเมินผลระหว่างการดำเนินการสอนหรือการประเมินความก้าวหน้า (4) ดำเนินการประเมินว่าผู้เรียน มีความรู้ที่จำเป็นตามมาตรฐานที่กำหนดไว้มากน้อยเพียงใด โดยเทียบกับเกณฑ์หรือวัตถุประสงค์ที่ ผู้เรียนทราบล่วงหน้าแล้ว ในขณะที่ผู้สอนก็จะทราบว่าผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ที่จำเป็นในแต่ละ หน่วยบทเรียนมากเท่าใด หลังจากได้ดำเนินการประเมินแบบอิงเกณฑ์ในแต่ละหน่วยบทเรียนเรียบร้อยแล้ว ผู้สอนจะแบ่งผู้เรียนออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่มีความรู้พื้นฐานจำเป็นอย่างพอเพียง ซึ่งถือว่าเป็น พวกที่สอบได้ กับกลุ่มที่ขาดความรู้พื้นฐานที่จำเป็นซึ่งถือว่าเป็นพวกที่สอบตก (5) สร้างแบบสอบตาม แนวคิดการวัดอิงกลุ่ม แล้วใช้คะแนนซึ่งเป็นผลการวัดโดยใช้แบบสอบอิงกลุ่มนี้เป็นดัชนีบ่งชี้ถึงระดับ สัมฤทธิ์ผลในการเรียนวิชานั้น ๆ เฉพาะกลุ่มผู้เรียนที่สอบได้ ซึ่งหมายถึงผ่านการทดสอบจากแบบสอบ ประจำหน่วยบทเรียนแบบอิงเกณฑ์ การวัดอิงกลุ่มในตอนนี้เป็น การวัดว่าผู้เรียนคนใดจะมีสัมฤทธิ์ ผลทางการเรียนสูง ผู้ใดมีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนต่ำ โดยพิจารณาการจับกลุ่มของคะแนนตามธรรมชาติ เป็นหลัก หรือใช้วิธีแบ่งกลุ่มตามหลักสถิติแล้วแต่ความเหมาะสม

ขั้นตอนการประเมินผลการเรียน

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ มีขั้นตอนดำเนินการคือ (1) กำหนดวัตถุประสงค์ของการจัด ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการสอน พร้อมทั้งให้คำนิยามของสิ่งที่ต้องการวัด (2) เลือกแนวคิด ในการวัดให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์และสิ่งที่ต้องการวัด (3) เลือกหรือสร้างเครื่องมือในการวัดและ ประเมินผลการเรียนรู้ (4) ใช้เทคนิคการวัดหลายวิธี เพื่อให้วัดและประเมินการเรียนรู้ได้ครบถ้วน (5) ควร มีการวัดหลาย ๆ ครั้ง เพื่อผลของการวัดและประเมินผลถูกต้อง แม่นยำมากที่สุด (6) ผู้สอนควรศึกษา จุดเด่นจุดด้อยของเทคนิค และเครื่องมือในการวัด เพื่อจะเลือกใช้ได้อย่างถูกต้อง (7) ผู้สอนควรศึกษาการ แปลความหมายข้อมูลที่ได้ ตามแนวของการวัดที่เลือกใช้เพื่อจะได้นำไปใช้ประโยชน์ได้ เหมาะสม (8) ผู้สอนต้องกำหนดพฤติกรรมที่พึงประสงค์และประเมินผลการเรียนอย่างครอบคลุม (Conley. 1973 : 359-361; Reilly 1980 : 143-144)

การประเมินผลการเรียนอย่างครบถ้วน จินตนา ยูนิพันธุ์ (2527 : 189) ได้เสนอแนวคิดการ ประเมินผลการเรียนอย่างครบถ้วน ประกอบด้วย (1) การประเมินผลของการเรียน (product evaluation) การประเมินแบบนี้เป็นการประเมินว่าผู้เรียน เรียนรู้อะไรบ้าง เป็นการประเมินตอนปลายหลังจากการ เรียน หรือการปฏิบัติงานสิ้นสุดลง วิธีการประเมินผลของการเรียนนี้ ผู้สอนอาจจะประเมินได้จาก ผลการเรียนหรือผลการทำงาน ดังตัวอย่าง เช่น รายงานที่นักศึกษาเขียนตามที่ผู้สอนมอบหมาย แผน การปฏิบัติการพยาบาล (2) การประเมินกระบวนการเรียนรู้ (process evaluation) การประเมินแบบนี้ เป็นการประเมินกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการทำงาน มีการกระทำอย่างถูกขั้นตอน ประเมินวิธีการ แสวงหาความรู้ เป็นการศึกษาพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของผู้เรียนว่ามีการพัฒนามากน้อยเพียงไร (3) การ

ประเมินโครงสร้าง (structural evaluation) การประเมินโครงสร้างของการเรียนรู้ เช่น การเข้าชั้นเรียน การเข้าทำงาน การมีรายงานส่งตามเวลา มีการบันทึกตรงตามเวลา แต่ไม่ดูเนื้อหาของรายงาน การบันทึก หรือวิธีการ

นอกจากนี้การประเมินด้านโครงสร้างยังเกี่ยวข้องกับการพิจารณาถึงวิธีการของการประเมินว่าวิธีการที่ใช้อยู่เหมาะสมหรือไม่ มีปัญหาในการใช้อย่างไรบ้าง

เครื่องมือที่ใช้ในการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนทางพยาบาลศาสตร์

การประเมินผลการเรียนการสอนทางพยาบาลศาสตร์มีวิธีหลายวิธี และใช้เครื่องมือหลายแบบ ผู้สอนจะต้องสามารถเลือกใช้ให้เหมาะสม เทคนิควิธีและเครื่องมือในการวัดผล ได้แก่ การสังเกต แบบสอบถามมาตรฐาน (standard test) แบบสอบซึ่งผู้สอนสร้างขึ้น แบบสอบอัตนัย แบบสอบปรนัย แบบวัดสัมฤทธิ์ผล แบบวัดความถนัด แบบสอบหรือการวินิจฉัย แบบวัดการกระทำ แบบสอบถาม แบบสำรวจ แบบมาตราส่วนให้ค่า วิธีการศึกษาเป็นรายบุคคล การประชุมปรึกษาระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน การบันทึกพฤติกรรมการประเมินตนเอง การศึกษาปฏิบัติการเฉพาะกรณี การบันทึกทางการพยาบาล การบันทึกแบบปัญหา การศึกษาพยาบาลเฉพาะกรณี บันทึกกระบวนการที่เกิดขึ้นระหว่างผู้ป่วยและพยาบาล (Conley. 1973 : 364-366; Reilly. 1980 : 145-163)

ในกระบวนการเรียนการสอน ผู้สอนจำเป็นต้องใช้เครื่องมือหลายชนิดในการประเมิน เนื่องจากเครื่องมือแต่ละชนิดจะเหมาะกับการประเมินเฉพาะอย่าง ประกอบกับเหตุผลในเรื่องความสลับซับซ้อนของพฤติกรรมมนุษย์ ความแตกต่างระหว่างบุคคลในการเรียนรู้ ความเหมาะสมของวิธีการประเมินผลที่มีต่อการวัดความรู้ ทักษะ ค่านิยมและทักษะของผู้เรียนและวัตถุประสงค์ของการประเมิน ซึ่งอาจแตกต่างกันในการประเมินแต่ละครั้ง ผู้สอนจึงมีความจำเป็นต้องศึกษาถึงการสร้างเครื่องมือและวิธีการประเมินแบบต่าง ๆ เพื่อสามารถใช้เครื่องมือได้อย่างเหมาะสม ซึ่งจะส่งเสริมให้การวัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

การประเมินการสอน

การประเมินการสอนเป็นกิจกรรมที่สำคัญของผู้สอน ซึ่งจะก่อประโยชน์โดยตรงต่อผู้สอนในการปรับปรุงการสอนของผู้สอนเอง โดยทั่วไปการประเมินประสิทธิภาพของการสอนจะดูได้จากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียน แต่ในการประเมินประสิทธิภาพของการสอนที่สมบูรณ์จะต้องครอบคลุมเรื่องต่าง ๆ 8 ประการ คือ (1) ทักษะของผู้สอนต่อผู้เรียน (2) ทักษะของผู้สอนต่อเนื้อหาวิชา (3) ลักษณะบุคลิกภาพของผู้สอน (4) การจัดการเรียนการสอน (5) วิธีเสนอเนื้อหาวิชา (6) สภาพในห้องเรียน บรรยากาศในการเรียน (7) การรวบรวมเรียบเรียงเนื้อหา (8) การสื่อความหมายและอื่น ๆ โดยแหล่งที่มาของข้อมูลที่สำคัญ ได้แก่ ผู้เรียน เพื่อนร่วมงาน การประเมินตนเอง และผู้บริหารหรือผู้บังคับบัญชา (จินตนา ยูนิพันธุ์. 2527 : 195)

การจัดการเรียนการสอนของสถาบันการศึกษาพยาบาล ผู้วิจัยรวบรวมเนื้อหาตามรูปแบบของระบบ ประกอบด้วยปัจจัยเบื้องต้นของการเรียนการสอน การดำเนินการสอนประกอบด้วยกำหนดยุทธศาสตร์ การกำหนดเนื้อหาวิชา การเตรียมการสอน การดำเนินการสอน การส่งเสริมพฤติกรรมการเรียนรู้ และการประเมินผลเพื่อดูผลผลิตของการจัดการเรียนการสอนและเพื่อการปรับปรุงแก้ไขการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2.4.3 ผลผลิต (output)

การประเมินผลผลิต เป็นการประเมินผลหลังจากการดำเนินงานสิ้นสุดลง ซึ่งประกอบด้วย การประเมินผลลัพธ์ (output evaluation) โดยพิจารณาจากปริมาณและคุณภาพของผลผลิตเปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์ของโครงการ ตลอดจนการนำเอาความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติงาน ทั้งนี้เพื่อที่จะตัดสินใจว่าควรคงไว้หรือปรับปรุง หรือยกเลิกการใช้โปรแกรมนั้น (Stufflebeam, 1971 : 136)

ผลผลิตของการจัดการเรียนการสอน คือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในด้านความรู้ ทักษะและทักษะที่เกิดขึ้นในผู้เรียนให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร มีคุณภาพและมีปริมาณที่บรรลุวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน โดยใช้หลักสูตรและรายวิชาที่มีคุณภาพที่ได้รับการปรับปรุงทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติและแผนการสอนที่ใช้มีคุณภาพทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ จินตนา ยูนิพันธ์ (2527 : 32) กล่าวว่า ผลผลิตของระบบการเรียนการสอนทางพยาบาลศาสตร์ คือ ผู้สำเร็จการศึกษาสามารถปฏิบัติการพยาบาลที่มีคุณภาพโดยอาศัยความรู้ และมีคุณธรรม มีทัศนคติและค่านิยมที่ดีต่อวิชาชีพ เป็นผู้รักจรรยาบรรณของวิชาชีพ และกล่าวว่าการประเมินผลผลิตของการจัดการเรียนการสอนที่ได้จากการวิเคราะห์ผลการเรียนการสอนจะเป็นข้อมูลที่จะช่วยให้ผู้สอนได้นำไปปรับปรุงองค์ประกอบต่าง ๆ ของระบบการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้การเรียนการสอนได้ผลผลิตที่มีคุณภาพต่อไป

ตอนที่ 3 แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ในสถาบันการศึกษาพยาบาล

3.1 การประกันคุณภาพการศึกษากับการประเมินการจัดการเรียนการสอนในต่างประเทศ

การประกันคุณภาพทางการศึกษาที่มีการดำเนินการมาแต่ดั้งเดิม คือ การรับรองหลักสูตร (programme accreditation) โดยสมาคมวิชาชีพ ต่อมาภายหลังจึงได้มีการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาขึ้น

สหราชอาณาจักร เป็นกลุ่มประเทศแรกของโลกที่ได้มีการวางหลักเกณฑ์แนวปฏิบัติ และปฏิบัติอย่างจริงจังในการประกันคุณภาพทางการศึกษาต่อเนื่องกันมาเป็นเวลานาน โดยมีนโยบายประกันคุณภาพทางการศึกษาทั้งการสอนและวิจัยให้มีกลไกปฏิบัติตามนโยบายและดำเนินการปฏิบัติ

อย่างจริงจังและได้ผลเป็นที่น่าพอใจ ทั้งนี้มีองค์กรภายนอกคือ สภาคุณภาพการอุดมศึกษา (Higher Education Quality Council-HEQC) เป็นผู้ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพทางการศึกษา และต่อมาได้มีการจัดสรรงบประมาณโดยยึดผลการประเมินคุณภาพการศึกษา (quality assessment) ทั้งด้านการสอนและการวิจัยเป็นเกณฑ์ หากสถาบันใดไม่สามารถจัดการศึกษาให้มีคุณภาพเป็นที่น่าพึงพอใจจะถูกตัดงบประมาณ การประเมินคุณภาพการศึกษาของสถาบันต่าง ๆ ที่ถูกประเมินจะเน้นที่ประเด็นหลัก 3 ประการ คือ (1) การจัดการเรียนการสอนได้คุณภาพ (2) ผลิตรายงานวิจัยได้คุณภาพ (3) รับนักศึกษาในปริมาณที่สมควรไม่มากหรือน้อยเกินไป (สรวุฒิ สุจริตจร. 1997 : 143-145)

ในกระบวนการประเมินคุณภาพการศึกษา องค์ประกอบสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา คือ การประเมินคุณภาพการเรียนการสอน มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทราบคุณภาพของการเรียนการสอนในสาขาวิชาต่าง ๆ เพื่อความชอบธรรมและความคุ้มค่าในการใช้ทรัพยากรในการจัดการศึกษา โดยเน้นที่การเข้าไปดูกระบวนการเรียนการสอน ตลอดจนทรัพยากรการศึกษาต่าง ๆ โดยตรง เพื่อให้สามารถประเมินได้ชัดเจนถึง “คุณภาพ” ของการเรียนการสอนในสาขาวิชานั้น ๆ (Burnett and Gore. 2539 : 18)

ประเทศสหราชอาณาจักร ประเมินคุณภาพการสอนโดยสภาคุณภาพการอุดมศึกษา ซึ่งได้ยุบรวมกับสภาจัดสรรเงินอุดหนุนสถาบันอุดมศึกษาแห่งประเทศอังกฤษ (Higher Education Funding Council for England - HEFCE) การประเมินมีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบและประเมินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนว่ามีการดำเนินการอย่างไร สามารถดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนการสอน ตามที่สถาบันกำหนดไว้หรือไม่ หากพบข้อบกพร่องจะแจ้งเตือนให้สถาบันได้ทราบ เพื่อปรับปรุงแก้ไข การประเมินประกอบด้วยการประเมิน 6 ประเด็นหลัก ดังนี้ (สรวุฒิ สุจริตจร. 2540 : 145) (1) โครงสร้างการออกแบบ และรายละเอียดของหลักสูตร (2) การสอน การเรียนรู้ และการประเมินผลความก้าวหน้าและความสัมฤทธิ์ผลทางการศึกษาของนักศึกษา (4) การสนับสนุนและการให้คำแนะนำแก่นักศึกษา (5) แหล่งความรู้เพื่อการเรียนรู้ของนักศึกษา (6) การประกันคุณภาพและการปรับปรุงคุณภาพ

วิธีการประเมิน สาขาวิชาที่จะได้รับการประเมินดำเนินการ ดังนี้ (Burnett and Gore. 2540 : 18) (1) จัดทำรายงานการประเมินตนเอง (2) นำเสนอรายงานการประเมินตนเองต่อสภา (3) สภาแต่งตั้งผู้ประเมินไปเยี่ยมชมการเรียนการสอนและตรวจสอบทรัพยากรการศึกษา (4) คณะผู้ประเมินให้คะแนนโดยมาตรวัด 1-4 ตามลำดับคุณภาพการเรียนการสอน พร้อมทั้งเขียนรายงานเสนอสภา (5) ตีพิมพ์เผยแพร่รายงาน

การประเมินคุณภาพ ผู้ประเมินจะตรวจสอบจากรายงานการประเมินตนเองตรวจสอบเอกสารต่าง ๆ ตรวจสอบและประเมินการสอน ดังมีรายละเอียดดังนี้ (สรวุฒิ สุจริตจร. 2540 : 145-146) (1) ด้านโครงสร้าง การออกแบบ และรายละเอียดของหลักสูตร กรรมการผู้ประเมิน จะพิจารณาราย

ละเอียดว่าจะสามารถให้ความรู้ที่ลึกซึ้งต่อการประกอบอาชีพอย่างเพียงพอหรือไม่ หลักสูตรที่สร้างขึ้นนั้นจะทำให้สถาบันสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้หรือไม่ ความทันสมัยของหลักสูตร วิธีการเตรียมการสอนและอุปกรณ์การสอนของอาจารย์ โครงสร้างการบริหารของสาขาวิชาในการดำเนินกิจกรรมทางการสอน และสาขาวิชามีหลักฐานใดบ้างที่บ่งบอกว่างานค้นคว้าวิจัยที่สาขาดำเนินการนั้นให้ประโยชน์ต่อการพัฒนาการสอน (2) ด้านการสอน การเรียนรู้ และการประเมินผล กรรมการผู้ประเมินจะพิจารณาวิธีการสอนและการประเมินผลทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ รวมถึงการมอบหมายงานระหว่างภาคการศึกษาและโครงการต่าง ๆ บรรยายภาคในการเรียน การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศช่วยในการเสริมสร้างการเรียนรู้ของนักศึกษา (3) ด้านความก้าวหน้าและความสัมฤทธิ์ผลของนักศึกษา กรรมการผู้ประเมินจะพิจารณาอัตราการสูญเสีย ได้แก่ การตก การออก การลดและถอนรายวิชาและสัมฤทธิ์ผลเป็นบัณฑิต การติดตามความก้าวหน้าทางการเรียนของนักศึกษา การได้งานทำ ผลการตรวจสอบ การประเมินผลต่าง ๆ โดยผู้ตรวจสอบภายนอก รวมทั้งข้อเสนอแนะและความคิดเห็นต่าง ๆ เกี่ยวกับบัณฑิตจากผู้จ้างงาน (4) ด้านการสนับสนุนและการให้คำแนะนำแก่นักศึกษา กรรมการผู้ประเมินจะพิจารณานโยบายการรับนักศึกษา คุณภาพของนักศึกษาแรกเข้า กลไกการช่วยเหลือนักศึกษาและวัตถุประสงค์ ทั้งด้านวิชาการและการดำเนินชีวิตในสถาบัน (5) ด้านแหล่งความรู้ กรรมการผู้ประเมินจะพิจารณาคุณภาพของคณาจารย์และบุคลากรสนับสนุนวิชาการ คุณภาพและจำนวนตำรา เอกสารทางวิชาการต่าง ๆ ทรัพยากรปฏิบัติการ ทรัพยากรเทคโนโลยีสารสนเทศ รวมไปถึงจนถึงสภาพแวดล้อมในความเป็นอยู่ของนักศึกษาว่าเสริมสร้างการเรียนรู้หรือไม่ (6) ด้านการประกันคุณภาพและการปรับปรุงคุณภาพ กรรมการผู้ประเมินจะพิจารณาแนวปฏิบัติด้านการประกันและปรับปรุงคุณภาพของสาขาวิชา ความสนใจพัฒนาตนเองของคณาจารย์ทั้งทางด้านวิชาการและเทคนิคการสอน แนวปฏิบัติในการคัดเลือกและบรรจุคณาจารย์ การประเมินทักษะการสอนมีการปฏิบัติอย่างไร การวิจัยและการรับทุนวิจัยของคณาจารย์ การรับฟังความเห็นจากนักศึกษาและบุคคลภายนอกเพื่อการปรับปรุงคุณภาพทางการศึกษา

สาขาวิชาจะได้รับการประเมินในประเด็นต่าง ๆ จนครบทุกประเด็น โดยมีการระบุผลการประเมินเป็นลำดับขั้น 4, 3, 2, และ 1 ซึ่งมีความหมายดังต่อไปนี้

4 หมายถึง วัตถุประสงค์และเป้าหมายสัมฤทธิ์ผลตามที่ตั้งไว้ทุกประการ ไม่มีสิ่งใดที่ต้องปรับปรุงแก้ไข

3 หมายถึง สามารถปฏิบัติได้จริงตามเป้าหมายที่วางไว้ โดยบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ต้องการ แต่อาจมีบางสิ่งยังต้องปรับปรุงแก้ไขอยู่บ้าง

2 หมายถึง สามารถปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมายได้โดยรวม แต่ยังต้องปรับปรุงแก้ไขหลาย ๆ สิ่ง

1 หมายถึง การปฏิบัติไม่บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ตั้งไว้ ต้องปรับปรุงแก้ไขมาก

ผลการประเมินที่ระบุเป็นลำดับขั้นจะให้ป็นรายประเด็นของการประเมิน และต้องได้ลำดับขั้นที่ 2 ขึ้นไปจึงจะถือว่ายอมรับได้ หากสาขาวิชาใด ได้ผลการประเมินในประเด็นใดเป็น 1 จะได้รับโอกาสให้ปรับปรุงแก้ไขภายในระยะเวลา 1 ปี หากไม่สามารถปรับปรุงให้ดีขึ้นได้ จะถูกตัดงบประมาณสนับสนุนสาขาวิชานั้นอย่างสิ้นเชิง ส่วนการจัดการกับบุคลากรของสาขาวิชาจะตกเป็นภาระของสถาบันที่สาขาวิชานั้นสังกัดอยู่ พร้อมทั้งจะพิมพ์รายงานผลการประเมินเปิดเผยแก่สาธารณชนทั่วไปด้วย

การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ สรวุฒิ สุจริตจร (2540 : 148) ให้ความเห็นว่า การจัดการศึกษาให้มีคุณภาพจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากทั้งระดับสถาบันและระดับสาขาวิชา และได้ยกตัวอย่างของสาขาวิชาวิศวกรรมเคมี มหาวิทยาลัยเบอร์มิงแฮม ซึ่งได้รับผลการประเมินอยู่ในเกณฑ์ดีเยี่ยม ในปี 1995 ทั้งนี้เนื่องจากมหาวิทยาลัยมีความเชื่อว่า การจะประกันคุณภาพมหาวิทยาลัยว่าปฏิบัติงานดีจริง การตรวจสอบภายในจะต้องทำทุก ๆ ด้าน ในด้านคุณภาพทางวิชาการของมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยจะดำเนินการตรวจสอบภายใน 2 ลักษณะ คือ การตรวจสอบประจำปี และการตรวจสอบโดยละเอียด (in - depth review) ทำให้สาขาวิชาต่าง ๆ ตื่นตัวในการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนให้ดีขึ้น และประเมินตนเองโดยตรวจสอบการเรียนการสอนและการปฏิบัติหน้าที่ต่าง ๆ ให้การศึกษابرรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้ โดยการตรวจสอบคุณภาพการเรียนการสอนประจำปีมีลักษณะเป็นการประเมินตนเอง (self-assessment) ของสาขาวิชามีหัวหน้าสาขาวิชาเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการ เพื่อให้สาขาวิชาได้พิจารณาสมรรถนะการทำงานของตน ตรวจสอบหาจุดบกพร่องและดำเนินการแก้ไข หัวหน้าสาขาวิชาจะต้องพิจารณารายงานจากผู้ตรวจสอบภายนอก ผลการวิเคราะห์แบบสอบถามนักศึกษา และสถิติการติดตามความก้าวหน้าของนักศึกษาประกอบด้วยหัวหน้าสาขาวิชาต้องทำรายงานผลการตรวจสอบส่งมหาวิทยาลัย ทั้งนี้การตรวจสอบคุณภาพการเรียนการสอนภายในสาขาวิชาจะมีคณะทำงานด้านตรวจสอบคุณภาพการเรียนการสอนประจำคณะวิชา ช่วยเหลือดำเนินการตรวจสอบว่าสาขาวิชาปฏิบัติตรวจสอบคุณภาพอย่างไร นำพึงพอใจหรือไม่ และรายงานให้คณะบดีทราบ สมาชิกของคณะทำงานต้องมีอาจารย์จากคณะอื่นด้วยอย่างน้อย 1 คน และสรวุฒิ สุจริตจร (2540 : 149) กล่าวว่า การตรวจสอบคุณภาพการเรียนการสอนเป็นการตรวจสอบกิจกรรมการสอนต่าง ๆ ที่สาขาวิชารับผิดชอบในทุกแง่มุม มีลักษณะเป็นการประเมินตนเองหากแต่มีบุคคลภายนอกเข้าร่วมพิจารณาการประเมินด้วย นอกจากนี้ยังนำผลการพิจารณาคุณภาพโดยสมาคมวิชาชีพเข้าประกอบการพิจารณาด้วย

สรวุฒิ สุจริตจร (2540 : 150-151) สรุปสาระสำคัญของการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพของอังกฤษว่า เกิดจากการจัดกิจกรรมการบริหารสาขาวิชาโดยเน้นการประกันคุณภาพทางการศึกษา คือ จัดให้มี “คณะกรรมการงานสอน” ดูแลและประเมินกิจกรรมการสอนทั้งหมด สาขาวิชามีอาจารย์และนักวิจัยที่มีคุณภาพจำนวนมากพอ อาจารย์กลุ่มนี้จะเป็นอาจารย์สอนเสริมให้แก่นักศึกษา

นอกจากนี้สาขาวิชามีการดำเนินการที่ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพคือ (1) ทุก ๆ รายวิชาจะให้นักศึกษาตอบแบบสอบถามประจำรายวิชา เพื่อนำผลจากการตอบแบบสอบถามนั้นไปพิจารณาปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนรายวิชานั้น ๆ และนำไปใช้ในการประเมินผลการสอนของอาจารย์ด้วย (2) มีการประเมินการสอนของอาจารย์ทุก ๆ 2 ปี (3) ทุกปีนักศึกษาจะมีโอกาสตอบแบบสอบถามประจำปีของมหาวิทยาลัย เพื่อนำผลไปพิจารณาในการประเมินประจำปีของสาขาวิชา (4) มีการประเมินหลักสูตร ความพร้อมของสาขาวิชา ในการรับรองหลักสูตรโดยสมาคมวิชาชีพทุก ๆ 5-6 ปี (5) ทุก ๆ 5 ปี โดยประมาณ มีการประเมินโดยละเอียด (6) มีการปรับปรุงหลักสูตรอย่างสม่ำเสมอ โดยได้รับความเห็นจากคณาจารย์ กลุ่มผู้แทนนักศึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิจากภาคอุตสาหกรรม (7) การจัดการเรียนการสอนได้รับการทบทวนและปรับปรุงอยู่เสมอ โดยอาศัยความเห็นที่ได้รับจาก “คณะกรรมการกิจกรรมสัมพันธ์อาจารย์นักศึกษา” และ “คณะกรรมการประจำสาขาวิชา” (8) การดำเนินงานของสาขาวิชาด้านการสอน การประเมินผลนักศึกษา ได้รับการตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอกอยู่เสมอ

จะเห็นได้ว่าการประกันคุณภาพการศึกษาของสหราชอาณาจักร ซึ่งเป็นประเทศแรกที่มีการจัดระบบการประกันคุณภาพการศึกษาอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ใช้ระบบการประเมินการจัดการศึกษาระดับสถาบันและระดับสาขาวิชาที่เข้มแข็ง โดยทุกฝ่ายให้ความสำคัญกับคุณภาพการเรียนการสอน และการประเมินตนเองเพื่อการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดคุณภาพของการจัดการเรียนการสอนขึ้นได้เป็นอย่างดี

ประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นประเทศที่มีระบบอุดมศึกษาที่มีมาตรฐานการศึกษาเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป โดยรัฐบาลกลางหรือรัฐบาลประจำมลรัฐมีบทบาทในการประกันคุณภาพการศึกษาน้อยมาก ส่วนมากบทบาทจะขึ้นอยู่กับองค์กรรับรองวิทยฐานะอิสระและสมาคมวิชาชีพเป็นส่วนใหญ่ (วันชัย ศิริชนะ, 2536 : 6) แนวคิดในเรื่องการประกันคุณภาพการศึกษาได้รับอิทธิพลมาจากแบบอย่างของการอุดมศึกษาของอังกฤษ การมีคณะกรรมการสอบไล่ ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอก ร่วมกับคณาจารย์และผู้บริหารทำการสอบไล่ นักศึกษาปีสุดท้ายในรูปของการสอบปากเปล่า ลักษณะการกำกับคุณภาพและมาตรฐานของการศึกษาระดับอุดมศึกษา ในระยะแรก ๆ ของอเมริกาก็ดำเนินไปอย่างไม่เป็นทางการและผันแปรไปตามสถาบัน (Young, 1980 : 5) ในช่วงทศวรรษที่ 1960 รัฐบาลได้เข้ามาเกี่ยวข้องกับสถาบันอุดมศึกษาด้านมาตรฐานการศึกษาครั้งแรกในรูปของการตรวจสอบคุณสมบัติสถาบันที่ขอรับเงินอุดหนุน เป็นการติดตามผลการใช้เงินในโครงการต่าง ๆ ในขณะที่องค์กรรับรองวิทยฐานะได้วางมาตรฐานการดำเนินงานและพัฒนาวิธีการใหม่ ๆ ในการรับวิทยฐานะ ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของสหรัฐจึงมีระบบโครงสร้างแบบไตรภาคี (triad structure) ที่ประกอบด้วย รัฐบาลกลาง รัฐบาลมลรัฐ และองค์กรรับรองวิทยฐานะ (Harclerod, 1980 : 5) ปัจจุบันสหรัฐอเมริกาได้เสริมสร้างมาตรฐานการทำงานขององค์กรรับรองวิทยฐานะ โดยมีองค์กรกลางในการรับรองวิทยฐานะ

ทำหน้าที่แทนองค์กรระดับภูมิภาค องค์กรระดับชาติและองค์กรระดับวิชาชีพ เป็นองค์กรหลักแห่งเดียว คือ สภารับรองวิทยฐานะการศึกษาระดับอุดมศึกษา (Council on Postsecondary Accreditation - COPA) เป็นองค์กรกลางในการรับรองวิทยฐานะ มีนโยบายในการวางมาตรฐานและพัฒนาวิธีการรับรองวิทยฐานะให้เป็นที่ยอมรับ เพื่อให้ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายใต้โครงสร้างไตรภาคีดำเนินไปอย่างเหมาะสมและเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน (Florida Postsecondary Education Planning Commission. 1985 : 11-14)

การประเมินคุณภาพการจัดการเรียนการสอนระดับสถาบัน ในกระบวนการรับรองวิทยฐานะของสหรัฐอเมริกา กำหนดให้สถาบันการศึกษาจัดทำรายงานการศึกษาตนเอง (self-study) โดยสถาบันการศึกษาและจัดทำรายงานตามรูปแบบและเกณฑ์ที่สมาคมกำหนด สมาคมจะส่งรายงานให้กรรมการตรวจเยี่ยมที่แต่งตั้งขึ้น สถาบันการศึกษาและสมาคมนัดหมายวันตรวจเยี่ยม หลังจากนั้นคณะกรรมการจะเดินทางไปตรวจเยี่ยมและเขียนรายงานตามความเห็น โดยผู้บริหารสถาบันมีส่วนร่วมในการให้ความเห็น และให้ข้อมูลเพิ่มเติมก่อนจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์ส่งให้สมาคมพิจารณา เมื่อสมาคมพิจารณาแล้วจะแจ้งผลการตัดสินใจให้สถาบันการศึกษาทราบ เพื่อดำเนินการปรับปรุงและพัฒนาตนเองตามข้อสรุปในรายงานการศึกษาตนเองและตามข้อเสนอแนะของสมาคม และทำการประเมินผลใหม่ภายใน 5-6 ปี (New England Association of School and Colleges. 1983 : 8-16)

การศึกษาตนเอง (self-study) ของสถาบันการศึกษา เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญมากในการรับรองวิทยฐานะของสหรัฐอเมริกา ทุกสมาคมกำหนดให้สถาบันที่ยื่นขอรับรองวิทยฐานะต้องทำการศึกษาตนเองหรือประเมินผลตนเองประกอบการพิจารณา โดยในแบบประเมินตนเองนั้น ผู้กรอกจะต้องตอบคำถามชี้แจงในรายการข้อมูลต่าง ๆ ตามที่สมาคมกำหนดอย่างครบถ้วน

จากข้อมูลที่ผู้วิจัยศึกษาพบว่ารายการข้อมูลประกอบการจัดทำรายงานการศึกษาตนเองของสถาบันการศึกษา สมาคมส่วนใหญ่จะกำหนดให้สถาบันรายงานตนเองเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานเบื้องต้นในการรับรองวิทยฐานะ 8 ประการ ได้แก่ (1) ปณิธานและวัตถุประสงค์ (2) องค์กรและการบริหาร (3) หลักสูตรและการสอน (4) อาจารย์ (5) ห้องสมุดและสื่อการศึกษา (6) การบริการนักศึกษา (7) อาคารสถานที่ และ (8) ทรัพยากรทางการเงิน

การศึกษาตนเอง (self-study) เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนของสถาบันการศึกษาต่าง ๆ จะขึ้นอยู่กับสมาคมที่ดำเนินการเกี่ยวกับการรับรองวิทยฐานะระดับภาค เช่น สมาคมโรงเรียนและวิทยาลัยของนอร์ธเวสต์ (Northwest Association of Schools and Colleges. 1988 : 20-37) กำหนดให้สถาบันการศึกษารายงานการศึกษาตนเองเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนดังนี้

ด้านหลักสูตรและการสอน ประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับหลักสูตรทั้งหมดของสถาบัน ตารางสอนของสถาบัน ระยะเวลาการเรียน หลักสูตรศึกษาทั่วไปของสถาบัน กระบวนการพัฒนาหลักสูตร

โครงสร้างการบริหารงานวิชาการของสถาบัน ระบบและวิธีการประเมินผลหลักสูตร และระบบการสอนซ่อมหรือสอนเสริมให้นักศึกษา

ด้านอาจารย์ประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนอาจารย์ประจำและอาจารย์พิเศษ จำแนกตามตำแหน่งทางวิชาการ คุณวุฒิของอาจารย์ประจำและสถาบันการศึกษาที่จบ เงินเดือนของอาจารย์ประจำ อายุงานของอาจารย์ประจำ ประสบการณ์การสอนของอาจารย์ประจำ ภาระงานภาคการศึกษาล่าสุดของอาจารย์ประจำ และแผนการพัฒนาอาจารย์

ด้านบริการศึกษา ประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับหลักการและวัตถุประสงค์ของงานกิจการนักศึกษา โครงสร้างงานกิจการนักศึกษา นโยบายสถาบันว่าด้วยสิทธิเสรีภาพและวินัยนักศึกษาและกิจกรรมนักศึกษาต่าง ๆ กลไกการทำงานของฝ่ายรับนักศึกษาและการติดต่อสัมพันธ์กับโรงเรียนมัธยม สถิติการโอนย้าย สมัครใหม่ ตกออก และการเรียนสำเร็จของนักศึกษา สถิติจำนวนนักศึกษาและบัณฑิตของฝ่ายทะเบียน ลักษณะกิจกรรมการปฐมนิเทศ บริการให้คำปรึกษาและแนะแนวที่ได้จัดให้นักศึกษาและสถิติบุคลากรที่เกี่ยวข้อง นโยบายและขอบเขตการให้ความช่วยเหลือด้านการเงิน บริการร้านหนังสือ การให้บริการที่พักและอาหาร

ในสหรัฐอเมริกาการรับรองวิทยฐานะในระดับหลักสูตร ส่วนใหญ่กระทำโดยสมาคมวิชาชีพต่าง ๆ ซึ่งเกณฑ์รับรองวิทยฐานะของสมาคมวิชาชีพจะต่างจากเกณฑ์รับรองวิทยฐานะของสมาคมระดับชาติและระดับภูมิภาค เกณฑ์ของสมาคมวิชาชีพจะมีความเฉพาะเจาะจงสูงตามความต้องการของวิชาชีพ เช่น สมาคมแพทยศึกษา (Liaison Committee on Medical Education. 1985 : 9-18) ได้กำหนดให้สถาบันการศึกษารายงานตนเองเกี่ยวกับ (1) จุดมุ่งหมาย (2) การบริการ (3) การจัดการ ได้แก่ การจัดการทั่วไป การจัดการหลายวิทยาเขต (4) หลักสูตร ได้แก่ ระยะเวลา รูปแบบและการจัดการ วิชาศึกษาทั่วไป วิชาเฉพาะ เนื้อหาสาระ การประเมินสัมฤทธิ์ผลของนักศึกษา การให้คำปรึกษา กิจกรรมเสริมหลักสูตร (5) นักศึกษา ได้แก่ การรับเข้า การให้ความช่วยเหลือทางการเงิน บริการสุขภาพ และการแนะแนวส่วนตัว (6) ทรัพยากร ได้แก่ การเงิน อาคารสถานที่ คณาจารย์ ห้องสมุด สถานที่สำหรับการสอนในคลินิก

3.2 การประเมินการจัดการเรียนการสอนสาขาการศึกษาพยาบาล

การประเมินการจัดการศึกษาสาขาการศึกษาพยาบาล เพื่อการรับรองวิทยฐานะของสหรัฐอเมริกา โดยหน่วยงานรับรองมาตรฐานด้านการจัดการศึกษาสาขาการศึกษาพยาบาล (The National League for Nursing Accreditation) ซึ่งได้รับการยอมรับจากสภารับรองมาตรฐานระดับอุดมศึกษาแห่งประเทศสหรัฐอเมริกา (Council on Postsecondary Accreditation - COPA) ทำหน้าที่ดำเนินการและประสานงานเพื่อให้เกิดมาตรฐานการศึกษาพยาบาลทั้งที่เป็นของรัฐและเอกชน องค์กรนี้ให้ความสำคัญกับกระบวนการประเมินตนเองและการปรับปรุงหลักสูตรของสถาบันเป็นอย่างมาก เห็นได้จาก

วัตถุประสงค์ขององค์กร 5 ประการ (National League for Nursing. 1991 : VI) คือ (1) เพื่อสนับสนุนพัฒนา และปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาพยาบาลอย่างต่อเนื่องทั่วประเทศสหรัฐอเมริกาและปริมณฑล (2) เพื่อประเมินหลักสูตรพยาบาลตามความประสงค์และเป้าหมายของรัฐและกำหนดเกณฑ์สำหรับการรับรองวิทยฐานะ (3) เพื่อให้ผู้บริหารสถาบันของรัฐ ผู้บริหาร อาจารย์ และนักศึกษาของหลักสูตรพยาบาลได้ประเมินตนเองอย่างต่อเนื่องเพื่อปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอน (4) เพื่อให้พยาบาล ผู้บริหาร อาจารย์ และนักศึกษา ได้ร่วมงานกันเพื่อปรับปรุงการจัดการศึกษา (5) เพื่อให้มีกระบวนการตรวจสอบคุณภาพโดยบุคคลภายนอก

จากวัตถุประสงค์ดังกล่าว โดยเฉพาะในข้อ 3 จะเห็นว่าสมาคมพยาบาลแห่งชาติ ประเทศสหรัฐอเมริกาได้ให้ความสำคัญในการประเมินตนเองของผู้บริหารสถาบันการศึกษา ผู้บริหารระดับต่าง ๆ อาจารย์ ตลอดจนนักศึกษาของหลักสูตรพยาบาลศาสตร์ได้ประเมินการปฏิบัติงานหรือหน้าที่ของตนเองเพื่อการปรับปรุงการเรียนการสอนในทุกระดับ ทั้งนี้องค์กรได้แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้น 1 ชุดเพื่อทำหน้าที่ในการรับรองสถาบันการศึกษาโดยตรง

กระบวนการประเมินตนเอง องค์กรรับรองมาตรฐานการศึกษาพยาบาลแห่งชาติ กำหนดให้สถาบันการศึกษาที่จะขอการรับรองประเมินตนเองอย่างเป็นระบบ มีการดำเนินงาน 4 ขั้นตอน คือ การกำหนดวัตถุประสงค์ การกำหนดโครงสร้าง การเขียนรายงานและการเสนอรายงาน

1. การกำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมินตนเอง มีจุดมุ่งหมายที่สำคัญคือ (1) วิเคราะห์ความต้องการของชุมชนที่เป็นปัจจุบัน (2) วินิจฉัยความซับซ้อนในหลักสูตร (3) ตัดสินความต้องการการปรับปรุงและความก้าวหน้าของหลักสูตร

2. การกำหนดโครงสร้างการเขียนรายงานการประเมินตนเอง ดังนี้ (1) ความเชื่อและวัตถุประสงค์ของหลักสูตร (2) การประเมินความสอดคล้องของปรัชญาและวัตถุประสงค์กับความต้องการของการศึกษาพยาบาลในปัจจุบัน (3) ประเมินการบรรลุวัตถุประสงค์ของสถาบันการศึกษาพยาบาลโดยการวิเคราะห์กิจกรรมทั้งหมด (4) พิจารณาถึงวิธีการอื่น ๆ ที่จะทำให้บรรลุผลสำเร็จยิ่งขึ้น

องค์กรรับรองมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติเชื่อว่าผลของการประเมินตนเองจะก่อให้เกิดประโยชน์ 2 ประการ คือ (1) เป็นส่วนสำคัญของการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรและเป็นประโยชน์แก่สถาบันการศึกษาด้านการจัดการเรียนการสอนและอื่น ๆ (2) เป็นข้อมูลที่สามารถเปรียบเทียบให้เห็นเกณฑ์การรับรอง และการบรรลุวัตถุประสงค์ของหน่วยการศึกษาพยาบาลได้อย่างชัดเจน

3. การเขียนรายงานการประเมินตนเอง ใช้เมื่อคณะกรรมการเยี่ยมชมตรวจสอบที่และกรรมการตรวจสอบใช้เป็นส่วนหนึ่งของเอกสารในการประเมินหลักสูตรการพยาบาล

4. การเสนอรายงานเพื่อพิจารณา ผู้บริหารสถาบันการศึกษาพยาบาลส่งรายงานการประเมินตนเองให้กรรมการเยี่ยมชมตรวจ

การเยี่ยมชมตรวจรับรอง ผู้เยี่ยมชมตรวจเพื่อการรับรองมาตรฐานจะทำข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสภาพการรับรองหลักสูตรต่อคณะกรรมการตรวจสอบ โดยใช้รายงานการศึกษาตนเองเป็นพื้นฐานในการพิจารณาเปรียบเทียบระหว่างรายงานการศึกษาตนเองกับความเป็นจริง ผู้เยี่ยมชมต้องเขียนรายงานสิ่งที่พบ ซึ่งสัมพันธ์กับเกณฑ์การรับรองที่กำหนด และส่งรายงานไปยังกรรมการตรวจสอบ เพื่อการประเมินผลและตัดสินใจการรับรองมาตรฐานของสถาบันการศึกษานั้น ๆ

รายงานการศึกษาตนเองเป็นผลจากการประเมินตนเอง การรายงานการศึกษาตนเองของสถาบันการศึกษา เพื่อการรับรองวิทยฐานะ ประกอบด้วยข้อมูล ดังนี้ (1) การบริหารองค์กรและหน่วยการพยาบาล (2) สรุปข้อมูลเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการศึกษาสั้น ๆ เกี่ยวกับประวัติความเป็นมา ระดับปริญญาที่ให้ มีสาขาหรือวิทยาเขตหรือไม่ การจัดการศึกษาต่อเนื่อง ศูนย์การวิจัยและศูนย์การพยาบาล รวมถึงการพัฒนาต่าง ๆ ของสถาบันภายหลังจากที่ได้รับรองครั้งที่ผ่านมาข้อมูลเกี่ยวกับนักศึกษา และลักษณะของนักศึกษา และข้อมูลเกี่ยวกับอาจารย์ทั้งหมดและกิจกรรมของอาจารย์ (3) การรายงานเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน และ (4) แสดงความคิดเห็นในส่วนท้ายของการประเมิน

การรายงานการประเมินตนเองเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนของสถาบันการศึกษา พยาบาล องค์กรรับรองมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ ประเทศสหรัฐอเมริกากำหนดให้สถาบันการศึกษาในระดับสาขาวิชาประเมินตนเอง และรายงานรายละเอียดเกี่ยวกับ (1) แหล่งความรู้ ได้แก่ ห้องสมุด และทรัพยากรการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่เป็นปัจจัยเบื้องต้นของการศึกษามีเพียงพอหรือไม่ การบริหารจัดการห้องสมุด อุปกรณ์ต่าง ๆ สำหรับห้องสมุด การค้นหาข้อมูลสามารถทำได้หรือไม่ มีแหล่งส่งเสริมการเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น ศูนย์ทักษะการเรียนรู้ การสอนเสริม และการให้คำปรึกษา เป็นต้น (2) นักศึกษา การรับนักศึกษาใหม่มีนโยบายอย่างไร การคัดเลือก การสัมฤทธิ์ผลเป็นบัณฑิต การตก การออกกลางคัน และการสูญเสียต่าง ๆ (3) อาจารย์ จำนวนอาจารย์ประจำ และอาจารย์พิเศษมีเพียงพอที่จะทำให้การเรียนการสอนบรรลุเป้าหมายหรือไม่ อัตราส่วนของเวลาทำงานของอาจารย์เกี่ยวกับการสอน การให้คำแนะนำ การบริหาร การประชุม การทำกิจกรรม การศึกษาหาความรู้และการบริการ (4) อาจารย์มีวุฒิทางการพยาบาลระดับปริญญาโทสาขาการพยาบาลเป็นอย่างน้อย มีความรู้และประสบการณ์เพียงพอ มีความสามารถทางคลินิกเหมาะสมกับความรับผิดชอบ (5) หลักสูตรและการเรียนการสอน หลักสูตรมีความสัมพันธ์กับปรัชญาของสถาบันหรือไม่ หลักสูตรเน้นที่ความรับผิดชอบต่อพยาบาล และสะท้อนถึงมาตรฐานวิชาชีพการพยาบาล เน้นการเรียนรู้ที่เป็นทั้งศิลปะ ศาสตร์ และความเป็นมนุษย์ การเรียนการสอนวิชาการพยาบาลจะมีการอธิบายถึงเหตุผลและวิธีการเรียน การประเมินผลและกิจกรรมต่าง ๆ ก่อนการเรียนการสอน การศึกษาภาคปฏิบัติในคลินิกมีเวลาในการฝึกเพียงพอมีอุปกรณ์ในการฝึกภาคปฏิบัติในคลินิกเพียงพอสำหรับการเรียนรู้ให้บรรลุเป้าหมายของหลักสูตร (6) การประเมินผล มีการประเมินระหว่างดำเนินการของหลักสูตรเพื่อพัฒนา คงไว้และทบทวนหลักสูตร ระบุแผนการประเมินซึ่งจะคำนึงถึงความต้องการของนักศึกษาด้วย ผลการประเมินที่สอดคล้องกับปรัชญา

ของสถาบันหรือไม่ การประเมินเมื่อนักศึกษาจบหลักสูตร การประเมินจะพิจารณาคุณสมบัติของบัณฑิต
 ครอบคลุม 5 ประการดังนี้ (1) การมีความคิดอย่างมีวิจารณญาณ (2) ความสามารถในการสื่อสารด้านการ
 พุด การเขียน การสื่อสาร โดยไม่ใช้คำพูดและกระบวนการกลุ่ม (3) ความสามารถด้านการพยาบาล
 ประเมินความสามารถของบัณฑิตเกี่ยวกับการปฏิบัติการพยาบาล โดยมีพื้นฐานจากทฤษฎี มีทักษะ
 ปฏิบัติ และจิตสังคมในการดูแลผู้ป่วย (4) อัตราการจบการศึกษา (5) อัตราการรับเข้าทำงานจะต้องมี
 รายงานพร้อมทั้งอธิบายวิธีการวัดและแสดงเครื่องมือในการวัด พิจารณาว่าผลผลิตที่ได้สอดคล้องกับ
 ปรัชญาของสถาบันหรือไม่ นอกจากนี้จะต้องประเมินความพึงพอใจของบัณฑิตต่อโปรแกรมการเรียน
 การเข้าร่วมพัฒนาวิชาชีพ การศึกษาต่อ การวิจัย การพัฒนานุคลิกภาพ สุขภาพกายและใจ ความพึงพอ
 ใจในตน ประสิทธิภาพของตน การเป็นพลเมืองดี

กล่าวโดยสรุปการประเมินตนเองเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนของสถาบันการศึกษา
 พยาบาลในระดับหลักสูตรหรือสาขาวิชาพยาบาล การประเมินตนเองจะครอบคลุมด้านแหล่งความรู้
 คุณลักษณะของนักศึกษา อาจารย์ หลักสูตรและการเรียนการสอน และการประเมินผลซึ่งจะเน้น
 ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ

ถ้าพิจารณาถึงการประกันคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของสถาบันการศึกษาทั่วไป
 ประเทศไทยใช้ระบบการประกันคุณภาพของ BS EN ISO9001 มาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการ
 เรียนการสอน ได้แก่

มาตรฐานข้อ 4.9 ว่าด้วยการควบคุมกระบวนการ (process control) ระบุว่า องค์กรต้องชี้แจง
 และวางแผนกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการส่งมอบบริการ ซึ่งอยู่ในขอบข่ายของระบบบริหาร
 คุณภาพ ได้แก่ (1) การวางแผนและการพัฒนาหลักสูตร (2) การนิเทศนักศึกษา (3) การสอน การเรียนรู้
 (4) การกำกับดูแลหลักสูตร (5) การทบทวนและการประเมินหลักสูตร (6) เอกสารประกอบหลักสูตร
 และโครงการ (7) กำหนดการเรียนการสอน (8) การลงทะเบียน ขั้นตอนการบันทึกเวลาการเข้าเรียน
 (9) ข้อกำหนดเกี่ยวกับเอกสารโสตทัศนูปกรณ์ประกอบการเรียนการสอน เอกสารประกอบการบรรยาย
 (10) อาหารและที่พัก (ถ้ามี) (11) สิ่งอำนวยความสะดวกในห้องปฏิบัติการ (12) สิ่งอำนวยความสะดวก
 ในการประชุมเชิงปฏิบัติการ (13) ห้องสมุด (14) ทรัพยากรต่าง ๆ ที่ใช้เพื่อการเรียนการสอน
 (15) การจัดการสอนภายนอกสถาบัน

มาตรฐานข้อ 4.10 ว่าด้วยการตรวจวัดและทดสอบ ได้แก่ (1) การได้รับการตรวจและ
 ทดสอบคุณสมบัติก่อนรับเข้าศึกษา (2) การตรวจสอบภายในกระบวนการ (3) การตรวจสอบขั้น
 สุดท้ายและการทดสอบ (4) บันทึกการตรวจสอบและการทดสอบ

มาตรฐานข้อ 4.11 ว่าด้วยการควบคุมเครื่องมือตรวจวัดและทดสอบ

มาตรฐานข้อ 4.12 ว่าด้วยสถานะการตรวจสอบและทดสอบ

มาตรฐานข้อ 4.13 ว่าด้วยการควบคุมผลิตภัณฑ์/บริการที่ไม่เป็นไปตามข้อกำหนด มีข้อปฏิบัติได้แก่ (1) การจัดให้มีการสอนเพิ่มเติม/สอนเสริม (2) จัดสอบใหม่ หรือให้ทำงานบางส่วนซ้ำ/เพิ่มเติม (3) โอนไปเรียนหลักสูตร/โครงการอื่น และ (4) ขอให้ลาออกไป (BSI Quality Assurance. 1994 : 13-19)

เกี่ยวกับการประเมินการเรียนการสอนของสถาบันการศึกษาเพื่อการพัฒนาและปรับปรุง สมศักดิ์ สินธุระเวช (2540 : 36-37) ได้กล่าวถึงการตรวจสอบการเรียนการสอนเพื่อการพัฒนาและปรับปรุง ดังนี้

การเรียนการสอน ประกอบด้วย การประเมิน 2 ส่วนด้วยกัน คือ การประเมินการเรียน และการประเมินการสอน

การประเมินการเรียน ประกอบด้วย การประเมินเกี่ยวกับ (1) สภาพแวดล้อมของการเรียนรู้ ได้แก่ การให้โอกาสการเรียนรู้ จัดบรรยากาศด้านกายภาพและด้านจิตใจเอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ความสัมพันธ์ระหว่างบ้านหรือชุมชนกับโรงเรียน การใช้แหล่งความรู้ที่เหมาะสม และการคาดหวังผลผลิตของนักเรียน (2) การเรียนรู้ของนักเรียน ได้แก่ ความรับผิดชอบของนักเรียน การเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ การทุ่มเทของนักเรียน และภาพสะท้อนกลับของนักเรียนและการประเมินของตนเอง (3) การเรียนรู้ของครูผู้สอน ได้แก่ การรายงานเรื่องการปฏิบัติการสอน แนวโน้มที่จะพัฒนาไปสู่ความเชี่ยวชาญและการร่วมมือของอาจารย์

การประเมินการสอน ประกอบด้วย การประเมินเกี่ยวกับ (1) การวางแผนและการนำไปใช้ ได้แก่ ความสอดคล้องกับหลักสูตร กิจกรรมการสอนที่ตอบสนอง การร่วมมือของครูและนักเรียน ยุทธศาสตร์การจัดการที่ได้ผล และการสอนซ่อมเสริม (2) การประเมินและการรายงาน ได้แก่ กระบวนการประเมินผลร่วมกันหลายฝ่าย นักเรียนมีส่วนร่วมในยุทธศาสตร์การประเมิน การรายงานผลที่ร่วมกันหลายฝ่าย (3) ผลการสอนและการประเมินผล ได้แก่ การวิพากษ์วิจารณ์ผลการสอนและการประเมินผล รวมทั้งการประเมินผลที่ร่วมกันหลายฝ่าย

จากการทบทวนเอกสาร ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การประเมินตนเองของสถาบันการศึกษาเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการควบคุมคุณภาพภายในของสถาบัน เป็นการประเมินโดยบุคคล หรือคณะบุคคล ในสถาบันเพื่อตรวจสอบการปฏิบัติงานของตนในระดับหลักสูตรหรือสถาบัน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อปรับปรุง และพัฒนางานของตนให้มีคุณภาพตามเป้าหมายหรือมาตรฐานที่กำหนด และพร้อมที่จะรับการตรวจสอบหรือการประเมินจากภายนอกเพื่อให้สถาบันการศึกษาได้มาตรฐาน การประเมินตนเองของสถาบันการศึกษาในระดับหลักสูตรเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนจะเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะนำไปสู่การประกันคุณภาพการศึกษา ทั้งนี้สถาบันการศึกษาจะต้องมีการจัดทำมาตรฐานคุณภาพ (standard of quality) ด้านการเรียนการสอน จัดให้มีการประเมินตนเองตลอดเวลา เพื่อปรับปรุงการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยครอบคลุมทุกประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน ได้แก่ การจัดการเรียนการ

สอนที่สอดคล้องกับหลักสูตร คุณภาพของอาจารย์และนักศึกษา รวมทั้งคุณภาพของห้องสมุดและแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ สื่อการศึกษา อุปกรณ์การเรียน รวมถึงคุณภาพของการวัดและประเมินผล ซึ่งจะก่อให้เกิดความสำเร็จตามเป้าหมายคุณภาพในที่สุด

3.3 การประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ผู้สอน

การจัดให้มีการประกันคุณภาพการศึกษา โดยใช้การตรวจสอบคุณภาพภายในของสถาบันการศึกษา เป็นองค์ประกอบที่สำคัญควบคู่กับการตรวจสอบโดยบุคคลภายนอก จะทำให้สถาบันการศึกษาเกิดการปรับปรุงและพัฒนาจนสามารถบรรลุเป้าหมายด้านคุณภาพของการจัดการศึกษาได้ อมรวิรัช นาคทรพรพ (2540 : บทคัดย่อ) กล่าวว่า หัวใจสำคัญของการประกันคุณภาพอยู่ที่การกระตุ้นให้สถาบันอุดมศึกษามีกลไกตรวจสอบการทำงานของตนเอง ควบคู่ไปกับการตรวจสอบโดยบุคคลภายนอก และให้ความเห็นว่าคุณภาพการสอนมีความสำคัญยิ่งต่อการประกันคุณภาพของสถาบันอุดมศึกษา

การประเมินตนเอง (self-evaluation) เป็นการตรวจสอบคุณภาพภายในของสถาบันระดับบุคคล (อุทุมพร จามรมาน. 2530 : 101) เป็นการประเมินโดยบุคคลหรือคณะบุคคลที่ปฏิบัติงานนั้น เพื่อนำผลการประเมินไปปรับปรุงงานที่ตนเองปฏิบัติอยู่

แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินตนเอง คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2540 : 110) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินตนเองว่า เป็นการประเมินซึ่งผู้ปฏิบัติงานประเมินภารกิจของตนเอง เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนางานให้มีคุณภาพ เป็นกระบวนการพัฒนาที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มีการปรับปรุงคุณภาพ และควบคุมคุณภาพ ผู้ประเมินต้องมีจิตสำนึกว่างานต่างๆ ต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา และเป็นหน้าที่ของทุกคน

การประเมินคุณภาพของการจัดการเรียนการสอนเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาสถาบันการศึกษา อมรวิรัช นาคทรพรพ (2540 : 123) กล่าวว่า “คุณภาพการสอนสำคัญตลอดกาล” หลายประเทศที่ให้ความสำคัญกับ “การสอน” และ “การเรียนรู้” เช่น สหรัฐอเมริกาเน้นมากในเรื่องอาจารย์ผู้สอนและการสอน ส่วนอังกฤษจะย้ำเรื่องการมีระบบพัฒนาหลักสูตร และการประเมินการสอนที่ดีเพื่อเป็นหลักประกันคุณภาพของการเรียนรู้ จัดให้มีการเข้าไปสังเกต และประเมินคุณภาพการสอนโดยตรง ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2525 : 185-198) ได้ให้ความเห็นว่าอาจารย์ผู้สอนเป็นแหล่งและที่มาของข้อมูลสำคัญที่สุดของการประเมินการสอน ตัวอาจารย์เป็นบุคคลสำคัญที่สุดในการสอนและการปรับปรุงการสอน ถ้าอาจารย์เข้าใจตนเอง รู้จักตนเองอย่างดี และตระหนักที่จะสอนให้ดียิ่งขึ้น การสอนจะมีคุณภาพขึ้น ดังนั้นการประเมินตนเองจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาการสอนเป็นอย่างดี และให้ข้อเสนอว่าในการประเมินการสอนควรดำเนินการอย่างเป็นระบบ ดังนี้

1) กำหนดจุดมุ่งหมายของการประเมินการสอน การประเมินการสอนมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญคือ เพื่อประโยชน์ของผู้เรียน ประโยชน์แก่ผู้สอนเกี่ยวกับการได้รับทราบข้อดี ข้อบกพร่องในการสอน และหาทางปรับปรุงแก้ไข ประโยชน์ต่อผู้บริหาร และเพื่อประโยชน์ในการวิจัย

2) วางแผนและดำเนินการประเมิน โดยกำหนดผู้ประเมิน ผู้ถูกประเมิน กำหนดวิธีการประเมิน และกำหนดสิ่งที่จะประเมิน ได้แก่

- 2.1) ประเมินจุดประสงค์ของวิชา ว่าเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร
- 2.2) ประเมินเนื้อหาว่าเหมาะสมเพียงพอหรือไม่ ยากง่ายเพียงใด
- 2.3) ประเมินผู้สอน ว่าสอนดีหรือไม่ อย่างไร
- 2.4) ประเมินวิธีสอน ใช้วิธีอะไรบ้าง เหมาะสมหรือไม่อย่างไร
- 2.5) ประเมินความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียน อยู่ในลักษณะใด อย่างไร
- 2.6) ประเมินกิจกรรมและงานที่ให้ผู้เรียนทำ ว่าผู้เรียนเห็นว่าเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร
- 2.7) ประเมินวิทยากรหรือเอกสารประกอบ
- 2.8) ประเมินอุปกรณ์ และเครื่องมือประกอบการสอน
- 2.9) ประเมินลักษณะการให้คะแนน
- 2.10) ข้อคิดและข้อเสนอแนะทั่วไป

ผู้สอนอาจเลือกหัวข้อให้เหมาะสมกับลักษณะการสอนของตน ไม่จำเป็นต้องประเมินครบทุกข้อ และไม่ควรประเมินในสิ่งที่ตนเองทำไม่ได้ ผู้ประเมินควรประกอบด้วยตัวอาจารย์ผู้สอน และคนอื่น ๆ ได้แก่ ผู้เรียน เพื่อนร่วมงาน หรือผู้บังคับบัญชา

3) นำข้อมูลที่ได้ไปปรับปรุงการสอน ทั้งนี้ควรจะทำเป็นโครงการพัฒนาการสอน นอกจากนี้ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า การประเมินการสอนควรมีแผนงานที่แน่นอนและดำเนินการประเมินอย่างต่อเนื่อง

สรุปได้ว่า การประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ผู้สอน เป็นการประเมินเพื่อการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ถ้าอาจารย์ผู้สอนทุกคนประเมินการปฏิบัติงานของตน และนำผลที่ได้ไปพัฒนาการจัดการเรียนการสอน จะก่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอน พร้อมทั้งจะรับการตรวจสอบจากบุคคลอื่นๆ ทั้งภายในและภายนอกสถาบัน และก่อให้เกิดคุณภาพทางการศึกษาของสถาบันการศึกษาขึ้นได้ ทั้งนี้การประเมินตนเองของอาจารย์ผู้สอนจะต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบและดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยอาจารย์ผู้สอนจะต้องมีความตระหนักถึงคุณภาพของการจัดการเรียนการสอน มีความรับผิดชอบในการสอนและต้องการพัฒนาคุณภาพการสอนของตน ผลที่ได้จะเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่าย คือ ผู้เรียน ผู้สอน และสถาบันการศึกษา

3.4 การพัฒนารูปแบบการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ใน

สถาบันการศึกษาพยาบาล

รูปแบบการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ในสถาบันการศึกษาพยาบาล ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นโดยอาศัยแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับระบบและแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาระบบการประเมินตนเอง ดังนี้

3.4.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับระบบ

การประเมินที่เป็นระบบ จะทำให้การประเมินมีประสิทธิภาพ ซึ่ง สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2541 : 96) กล่าวว่า การประเมินที่มีประสิทธิภาพ และได้ผลเป็นที่น่าเชื่อถือได้นั้น จะต้องพิจารณาปัจจัยสำคัญในแต่ละส่วนของแนวคิดเป็นระบบ ซึ่งประกอบด้วย 3 ส่วนใหญ่ๆ คือ

- 1) ปัจจัยนำเข้า หรือปัจจัยเบื้องต้น (inputs)
- 2) กระบวนการ หรือการปฏิบัติ (process)
- 3) ผลที่ได้จากการดำเนินการ หรือผลผลิต (outputs)

ซึ่งแต่ละส่วนจะมีปัจจัยสำคัญที่ควรได้รับการพิจารณา หรือตรวจสอบในการประเมินแนวคิดเกี่ยวกับระบบนี้ คินเดรด (Kindred, 1980 : 6) กล่าวว่า ระบบคือวิธีการซึ่งเป็นวิธีการทำงาน หรือกระบวนการทำงานที่มีระเบียบขั้นตอนเฉพาะของตนเอง เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์รวมอย่างมีความต่อเนื่อง และเป็นวงจรซ้ำๆ ระบบควรประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ประการ คือ สิ่งแวดล้อม ตัวระบบ กระบวนการ และผลที่ได้ ซึ่งหมายถึงเป้าหมายและจุดมุ่งหมายของระบบ ลักษณะขององค์ประกอบของระบบนี้ มีดังนี้

1) ระบบต้องมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม โดยระบบเปิดรับปัจจัยที่ป้อนเข้าจากสิ่งแวดล้อมและผลิตผลที่ได้ออกมาให้สภาพแวดล้อม กระบวนการที่ระบบรับปัจจัยป้อนเข้าและให้ผลผลิตออกมานี้ จัดเป็นระบบที่มีปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม

2) ระบบต้องมีจุดมุ่งหมาย เช่น จุดมุ่งหมายของระบบมนุษย์ คือ ชีวิต เป็นต้น

3) ระบบต้องมีกฎหรือระเบียบของระบบเอง ระบบจะมีแนวโน้มที่จะรักษาสถานภาพที่มั่นคงของระบบไว้ จึงต้องมีรูปแบบที่แน่นอน คงที่ สำหรับการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างส่วนต่างๆ ภายในระบบ

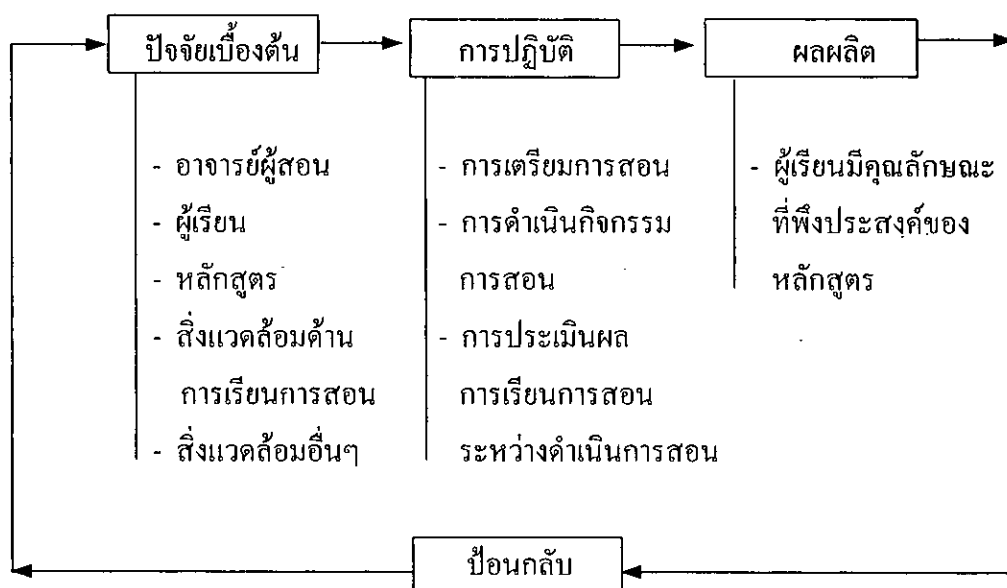
4) ระบบต้องมีกลไกในการแก้ไขปรับปรุงตนเอง ถ้าสภาพแวดล้อมผิดปกติไป อาจทำให้สภาพการปฏิบัติงานตามกฎ หรือระเบียบภายในผิดปกติ ระบบต้องทำหน้าที่ปรับตัวภายในระบบเอง กล่าวคือ ในขณะที่ระบบสร้างผลที่ได้รับออกมา ระบบก็รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับผลที่ได้รับจากสิ่งแวดล้อมที่เรียกว่า ผลป้อนกลับ ซึ่งจะกลับมาเป็นปัจจัยเข้าอีกครั้งหนึ่ง

จากแนวคิดดังกล่าว ระบบการจัดการเรียนการสอนของสถาบันการศึกษาพยาบาล จึงประกอบด้วย องค์ประกอบดังนี้

1) ปัจจัยเบื้องต้น (input) เป็นสิ่งที่ถูกนำเข้าสู่ระบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อผ่านกระบวนการของระบบ เพื่อให้ได้ผลผลิตที่ต้องการ สิ่งที่ย้อนเข้าสู่ระบบ ได้แก่ การเตรียมการสอน การดำเนินกิจกรรมการสอน การประเมินผลการเรียนการสอนระหว่างดำเนินการสอน

2) กระบวนการหรือการปฏิบัติ (process) เป็นวิธีการดำเนินงานของระบบที่กระทำต่อปัจจัยเบื้องต้น เพื่อให้เกิดผลผลิตตามต้องการ

3) ผลผลิต (output) เป็นสิ่งที่เกิดจากปัจจัยเบื้องต้นป้อนเข้าสู่ระบบ ผ่านกระบวนการของระบบแล้วได้ผลออกมา ได้แก่ ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหลักสูตร ดังภาพประกอบ 11

ภาพประกอบ 11 ระบบการจัดการเรียนการสอนของสถาบันการศึกษา

การพัฒนารูปแบบของการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ในสถาบันศึกษาพยาบาล จึงมุ่งประเมินให้ครอบคลุมองค์ประกอบของระบบ คือ ปัจจัยเบื้องต้น การปฏิบัติ ผลผลิต และข้อมูลป้อนกลับ เป็นการนำข้อมูลที่ได้จากการประเมินไปปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน

3.4.2 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาระบบประเมินตนเอง

การพัฒนารูปแบบการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอนนี้ อาศัยแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาระบบการประเมินที่สำคัญ คือ นิโว (Nevo) และคนอื่นๆ ดังนี้

นิโว (Nevo, 1983 : 117-126) ได้เสนอแนวคิดในการพัฒนาระบบการประเมินโดยปรับปรุงจากแนวคิดของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) ซึ่งได้เสนอแนวคิดในการพัฒนาระบบการประเมิน เป็น

คำถามหลัก 8 คำถาม และนี่ไวนำมาปรับปรุงเป็นคำถามหลัก 10 คำถาม ซึ่งรายละเอียดของแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับประเมินของนิโว มีดังนี้

1) นิยามของการประเมินคืออะไร นักประเมินผลให้ความหมายของการประเมินไว้ต่าง ๆ กัน จำแนกได้เป็นสองแนวคิด คือ แนวคิดแรกนิยามให้ การประเมินเป็นการตัดสินคุณค่าหรือดีราคา สิ่งที่ถูกประเมิน และแนวคิดที่สองคือการประเมินเป็นการแสวงหาสารสนเทศสำหรับการตัดสินใจในการปรับปรุง และพัฒนางาน

2) หน้าที่ของการประเมินคืออะไร นักประเมินผลจำแนกหน้าที่ของการประเมินไว้สองประการ คือ (1) การประเมินเพื่อปรับปรุง และพัฒนากิจกรรมที่กำลังจะดำเนินการต่อไป (2) การประเมินเพื่อแสดงถึงผลของสิ่งที่ได้ดำเนินการมาแล้วใช้ตัดสินคัดเลือกหรือตัดสินใจ นอกจากนี้ การประเมินผลยังมีผลทำให้เพิ่มแรงจูงใจในการทำงานให้ผู้ที่ถูกประเมิน ในการประเมินครั้งหนึ่งอาจสนองวัตถุประสงค์ของการประเมินได้มากกว่าหนึ่งอย่างได้ ผู้ประเมินต้องกำหนดหน้าที่ของการประเมินให้ชัดเจนว่าต้องการตอบสนองวัตถุประสงค์อะไรเป็นอันดับแรก เพราะหน้าที่ของการประเมินที่ต่างกันและวัตถุประสงค์ของการนำไปใช้ต่างกันนั้ย่อมต้องอาศัยวิธีการประเมินที่แตกต่างกัน

3) สิ่งที่ต้องประเมินคืออะไร การประเมินไม่จำกัดอยู่เฉพาะการประเมินผู้เรียน ผู้สอน และบุคลากรทางการศึกษาเท่านั้น แต่ทุกสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาควรได้รับการประเมินตามความจำเป็นและความเหมาะสม และการศึกษาสิ่งที่ต้องประเมินให้เข้าใจอย่างชัดเจนเป็นส่วนสำคัญของการประเมินทุกครั้งทุกเรื่อง นอกจากนี้ในขั้นวางแผนการประเมิน ต้องทำความเข้าใจสิ่งที่ต้องประเมินอย่างถ่องแท้ จะช่วยให้ตัดสินใจได้ว่าต้องรวบรวมข้อมูลอะไรบ้าง และวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ เหล่านั้นอย่างไร การจำแนกแยกแยะสิ่งที่ต้องประเมินให้ชัดเจนช่วยให้กำหนดจุดเน้นในการประเมินได้อย่างเหมาะสม และช่วยให้เกิดความกระจำต่อผู้เกี่ยวข้องกับการประเมินด้วย

4) ข้อมูลใดที่ควรได้จากการประเมิน เมื่อทราบถึงสิ่งที่ต้องประเมินคืออะไรแล้ว จะต้องพิจารณาว่า ลักษณะมิติใดที่ต้องการประเมิน และประเมินเพื่อให้ได้ข้อมูลอะไรบ้าง เช่น การประเมินสรุปรวม การประเมินความก้าวหน้าของโปรแกรม นอกจากนี้ยังมีขอบข่ายของตัวแปรในการประเมินหลายรูปแบบ เช่น สตฟเฟิลบีม (Stufflebeam) เสนอว่า การประเมินอะไรก็ตามต้องเน้นที่องค์ประกอบที่สำคัญคือ จุดมุ่งหมาย การวางแผน กระบวนการดำเนินงานตามแผน และผลผลิตของสิ่งที่ประเมิน สำหรับ สเตก (Nevo. 1983 : 117 ; citing Stake. 1967 : 523-540) ได้เสนอว่าการประเมินต้องประกอบด้วยส่วนสำคัญสองส่วน คือ ส่วนของการบรรยายสิ่งที่ต้องประเมินและส่วนของการตัดสินคุณค่า ต่อมา กูบา และลินคอล์น (Nevo. 1983 : 117 ; citing Guba and Lincoln. 1981) เสนอแนะว่าข้อมูลการประเมินต้องให้ได้ข้อมูล 5 ส่วนคือ (1) การบรรยายข้อมูลสิ่งที่ถูกประเมินและเงื่อนไขต่าง ๆ (2) ข้อมูลความรู้ลึกหรือการตอบสนองต่อสิ่งที่ต้องประเมินจากผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่าง ๆ (3) ข้อมูลจาก

ประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง (4) ข้อมูลที่เกี่ยวกับค่านิยมของสิ่งที่ต้องประเมิน (5) มาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับการประเมิน ข้อมูลเกี่ยวกับมาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับการตีราคาและคุณค่าของสิ่งที่ต้องประเมิน

แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินส่วนใหญ่เสนอข้อบ่งชี้ของข้อมูลที่ควรได้จากการประเมิน ในลักษณะกว้าง ๆ ในการประเมินแต่ละครั้ง จึงไม่จำเป็นต้องให้ได้ข้อมูลครอบคลุมหมดทุกส่วน แต่อาจจะมุ่งเน้นเฉพาะข้อมูลที่เป็นไปตามนิยามของการประเมินในครั้งนั้น ๆ ว่าต้องการอะไร เพียงใด ให้เหมาะสมตามความจำเป็น

5) ในการตัดสินใจคุณค่าของสิ่งที่จะประเมินควรใช้เกณฑ์อะไร เกณฑ์การประเมินที่สำคัญอย่างหนึ่งคือ เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ ส่วนเกณฑ์อื่น ๆ อาจหาได้จากการระบุสิ่งซึ่งเป็นความ จำเป็น หรือความต้องการที่แท้จริงของผู้รับบริการ (Nevo. 1983 : 117 ; citing Scriven. 1972) นอกจากนี้ ผู้เชี่ยวชาญการประเมินส่วนใหญ่เห็นพ้องกันว่า เกณฑ์การประเมินนั้นต้องกำหนดให้สอดคล้องกับสิ่งที่ประเมิน และหน้าที่ของการประเมินในครั้งนั้น ๆ โดยเฉพาะ และถือเป็นหน้าที่ของนักประเมินที่ต้องเลือกเกณฑ์ ที่มีความเที่ยงตรงและสมเหตุสมผลให้ได้ ไม่ว่าเกณฑ์นั้นจะกำหนดโดยนักประเมินเอง หรือได้มาจากผู้อื่นก็ตาม

6) การประเมินควรกระทำเพื่อใคร กลุ่มนักประเมินที่นิยมการประเมินว่าเป็นการจัดหาข้อมูลเพื่อใช้ในการตัดสินใจ (Nevo. 1983 : 118 ; citing Alkin. 1969 : 2-7; Stufflebeam et al. 1971) มีความเห็นว่า การประเมินควรกระทำเพื่อใคร เพราะต้องระบุอย่างชัดเจนว่า ผู้มีอำนาจในการตัดสินใจที่เกี่ยวข้องมีใครบ้าง และต้องระบุว่าข้อมูลที่สำคัญจำเป็นต้องใช้มีอะไรบ้าง แต่นักประเมินกลุ่มอื่น เช่น เฮาส์ (Nevo. 1983 : 118 ; citing House. 1980) เห็นว่า การประเมินควรกระทำเพื่อให้ชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลงในนโยบายไปในทางที่เหมาะสมยิ่งขึ้น

7) กระบวนการในการประเมินคืออะไร วิธีดำเนินการประเมินมีความแตกต่างกันไปตามแนวคิดหรือทฤษฎี ที่ใช้เป็นแนวทางในการประเมิน วิธีการที่ได้มาจากทฤษฎีซึ่งรับรู้การประเมินในลักษณะของการตัดสินใจว่า สิ่งที่เกิดขึ้นจริงบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ ไทเลอร์ (Nevo. 1983 : 118 ; อ้างอิงมาจาก Tyler. 1950) ได้เสนอกระบวนการประเมินเป็นห้าขั้นตอนดังนี้ คือ (1) การกำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม (2) การพัฒนาเครื่องมือวัด (3) การรวบรวมข้อมูล (4) การแปลผล และ (5) การให้ข้อเสนอแนะ แนวคิดของ สตัฟเฟิลบีมและคณะ สคริเวน กูบา และลินคอล์น (Nevo. 1983 : 118 ; citing Stufflebeam et al. 1971 ; Scriven. 1972 ; Guba and Lincoln. 1981) ได้เสนอแนะว่ากระบวนการประเมินควรประกอบด้วยสี่ขั้นตอน คือ (1) การเตรียมการเพื่อการประเมิน (2) การระบุประเด็นสำคัญและความต้องการของผู้รับบริการ (3) การรวบรวมสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ และ (4) การรายงานผลพร้อมข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง พบว่า ยังไม่เป็นที่ยุติว่ากระบวนการประเมินแบบใดดีที่สุด แต่นักประเมินส่วนใหญ่ก็เห็นพ้องต้องกันว่า นอกจากกิจกรรมรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลแล้ว

การประเมินควรพิจารณาความต้องการซึ่งเป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างความต้องการของผู้ประเมินและผู้รับบริการทุกกลุ่ม รวมทั้งการเสนอผลการประเมินให้สอดคล้องต่อการเข้าใจโดยทั่วกันด้วย

8) ในการประเมินควรใช้วิธีการใดสับคั่นคำตอบ งานประเมินเป็นงานซับซ้อนยากต่อการใช้วิธีการใดวิธีการหนึ่งโดยเฉพาะได้ ได้มีความพยายามใช้วิธีวิจัยหลายวิธีที่เหมาะสม ได้มีการเสนอวิธีการต่าง ๆ เพื่อใช้ในการประเมินการศึกษา เช่น วิธีการทดลองหรือวิธีการกึ่งทดลอง วิธีการเชิงธรรมชาติ วิธีการศึกษาเฉพาะกรณี วิธีการศึกษาแบบศิลปวิจารณ์ สิ่งนี้นักประเมินส่วนใหญ่มีความเห็นตรงกันก็คือ ไม่มีวิธีการใดวิธีการหนึ่งที่สมบูรณ์หรือเหมาะสมที่สุดต้องใช้วิธีการผสมผสาน นักประเมินที่ฉลาดต้องไม่ระบุจำกัดลงไปว่าใช้วิธีการเชิงปริมาณหรือวิธีการเชิงคุณภาพเพียงอย่างใดอย่างหนึ่ง (Nevo. 1983 : 119 ; citing Cronbach et al. 1980) เพราะงานประเมินเป็นงานที่ซับซ้อนอาจต้องเลือกใช้วิธีการที่เหมาะสมที่สุดวิธีการหนึ่งหรือเป็นชุดของวิธีการเพื่อสับคั่นคำตอบสำหรับปัญหาการประเมินครั้งหนึ่ง ๆ โดยเฉพาะมากกว่าการเชื่อว่าวิธีการนี้เป็นวิธีที่ดีที่สุดที่ใช้กับวัตถุประสงค์ทั้งหมดของการประเมิน

9) ใครควรเป็นผู้ประเมิน เนื่องจากงานประเมินเป็นกลุ่มงานวิชาชีพอย่างหนึ่ง จึงจำเป็นต้องกำหนดคุณลักษณะของนักประเมินที่ดี เพื่อพัฒนาให้ผู้ทำหน้าที่ประเมินคุณลักษณะตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คุณสมบัติของนักประเมินที่สำคัญ คือ มีความสามารถในการด้านเทคนิควิธีวิจัยและการวัดผล เข้าใจสภาพแวดล้อมทางสังคม และสาระที่เกี่ยวกับสิ่งที่จะประเมินเป็นอย่างดี มีทักษะในการสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น มีความซื่อสัตย์ มีความเป็นปรนัย มีความเป็นอิสระจากองค์การหรือสิ่งที่ประเมิน และมีความรับผิดชอบ

นอกจากนี้พบว่า ได้มีการจำแนกกลุ่มนักประเมินที่สำคัญไว้สองแบบ แบบแรกแบ่งเป็นสองพวกใหญ่ ๆ คือ นักประเมินภายใน (internal evaluator) กับนักประเมินภายนอก (external evaluator) (Nevo. 1983 : 119 ; อ้างอิงมาจาก Scriven. 1969, 1975 : Stake and Gierde. 1974 ; Stufflebeam et al. 1971) โดยที่นักประเมินภายใน เป็นผู้ปฏิบัติงานคนหนึ่งในหน่วยงานหรือเป็นผู้ปฏิบัติงานในโปรแกรมที่ถูกประเมินซึ่งทำหน้าที่ประเมินและรายงานผลงานต่อผู้บริหารหรือผู้จัดการ จึงเห็นได้ชัดว่าความเป็นปรนัยของนักประเมินภายในย่อมได้รับความเชื่อถือต่ำกว่านักประเมินภายนอก ซึ่งไม่ได้มีผลได้ผลเสียหรือเกี่ยวข้องกับหน่วยงานหรือโปรแกรมนั้น ๆ

10) ควรใช้มาตรฐานอะไรในการตัดสินใจการประเมิน มีผู้พยายามพัฒนามาตรฐานเพื่อการประเมินโปรแกรมทางการศึกษาและสังคมศาสตร์กันมาก มาตรฐานที่ได้รับการยอมรับมากที่สุดได้แก่ มาตรฐานซึ่งพัฒนาโดยคณะกรรมการร่วมกำหนดมาตรฐานการศึกษา (Joint Committee on Standard for Education) ในปี 1981 ซึ่งประกอบด้วยคณะกรรมการ 17 คน มี สตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) เป็นประธานกับตัวแทนองค์การทางการศึกษา 12 คน คณะกรรมการได้เสนอมาตรฐานไว้ 30 ประการเพื่อเป็นบรรทัดฐานของกิจกรรมการประเมิน ซึ่งสามารถจัดได้เป็น 4 หมวด ดังนี้

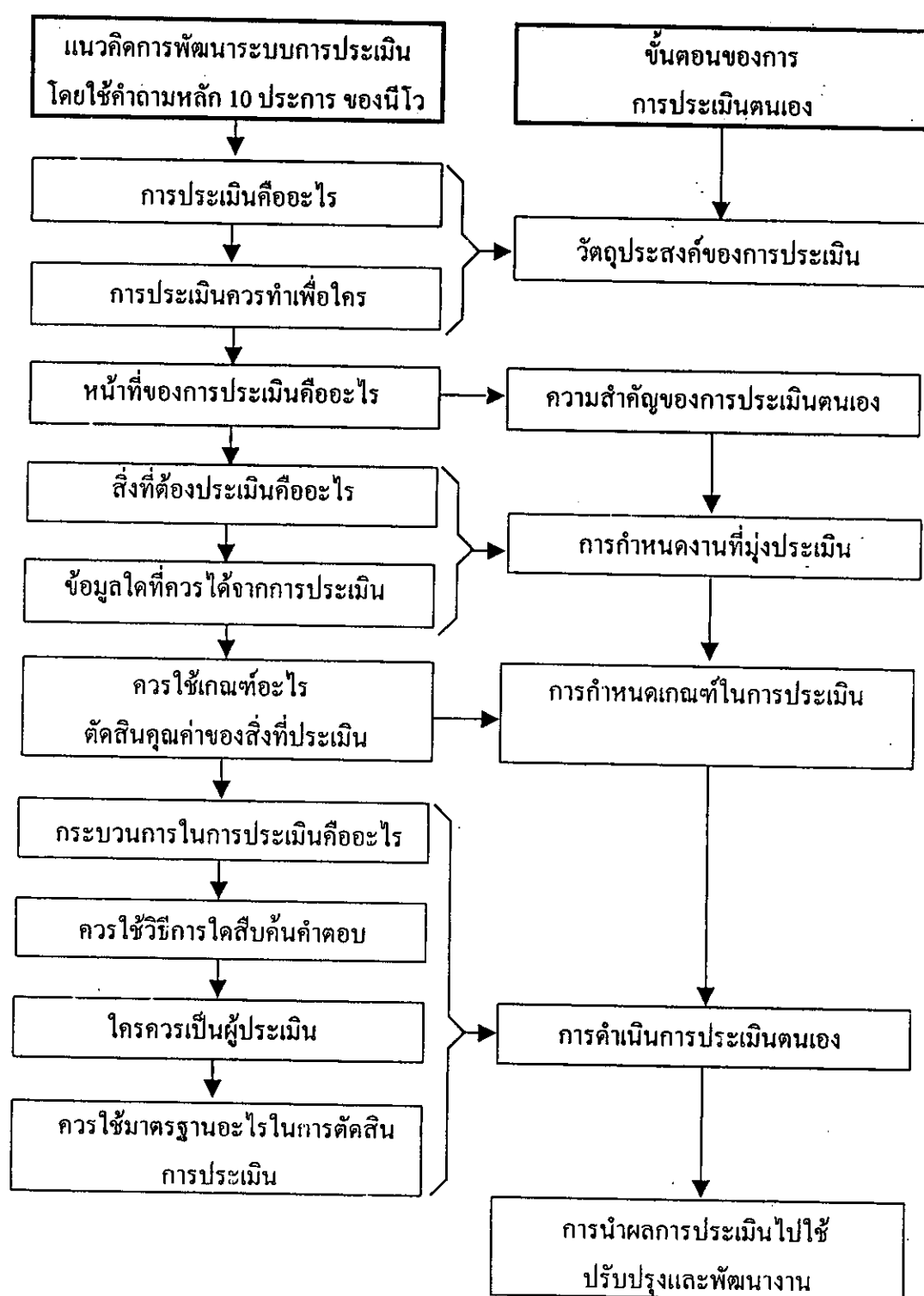
10.1) มาตรฐานด้านความเป็นประโยชน์ (utility standards) เป็นเกณฑ์ที่ช่วยให้แน่ใจได้ว่าการประเมินนั้นสนองตอบความต้องการในการนำผลการประเมินไปใช้ได้จริง

10.2) มาตรฐานด้านความเป็นไปได้ (feasibility standards) เป็นเกณฑ์ที่ช่วยให้แน่ใจได้ว่าการประเมินครั้งนั้นเป็นเรื่องที่เป็นไปได้ ไม่ใช่เรื่องเพ้อฝันที่ไม่อาจปฏิบัติในชีวิตจริงได้

10.3) มาตรฐานด้านความเหมาะสม (propriety standards) เป็นเกณฑ์ที่ช่วยให้แน่ใจได้ว่าการประเมินครั้งนั้นมีความเหมาะสมทั้งในด้านกฎหมายและศีลธรรมจรรยา

10.4) มาตรฐานด้านความถูกต้องครอบคลุม (accuracy standards) เป็นเกณฑ์ที่ช่วยให้แน่ใจได้ว่าการประเมินครั้งนั้นได้ให้สารสนเทศถูกต้องครอบคลุมครบถ้วนตามความต้องการอย่างแท้จริง

แนวคิดเกี่ยวกับการใช้คำถามหลัก 10 ประการนี้ ผู้วิจัยใช้เป็นส่วนหนึ่งของแนวทางในการพัฒนารูปแบบการประเมินตนเองในการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ในสถาบันการศึกษาพยาบาล ดังภาพประกอบ 12

ภาพประกอบ 12 ขั้นตอนของการประเมินตนเองที่ผู้วิจัยพัฒนาจากแนวคิดของนีโว (Nevo)

สมหวัง พริยานุวัฒน์ (2541 : 98-101) ได้เสนอขั้นตอนการประเมินเป็นระเบียบวิธีการประเมิน ประกอบด้วยกระบวนการ 5 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 กำหนดขอบเขตและวัตถุประสงค์ของการประเมิน ในขั้นนี้ผู้ประเมินจะดำเนินการดังนี้

1.1) ศึกษาและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งที่มุ่งประเมิน กำหนดวัตถุประสงค์หลักของการประเมิน กำหนดผู้รับผิดชอบ และผู้ต้องการใช้ผลการประเมิน

1.2) สัมภาษณ์ ผู้บังคับบัญชาของผู้ประเมิน และกลุ่มผู้ใช้ผลการประเมินเกี่ยวกับความต้องการใช้ผลการประเมิน ต้องการใช้เมื่อใด ต้องการสารสนเทศในประเด็นใดบ้าง

1.3) กำหนดขอบเขตและวัตถุประสงค์ของการประเมิน โดยอาศัยข้อมูลจากการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งที่มุ่งประเมิน วัตถุประสงค์หลักและความต้องการใช้ผลการประเมิน

ขั้นที่ 2 วางแผนการประเมิน โดยนำวัตถุประสงค์ของการประเมินแต่ละข้อมาวิเคราะห์แล้วระบุประเภทของการประเมิน คำถามเฉพาะ แหล่งที่มาของข้อมูล เวลาที่เก็บข้อมูล วิธีการเก็บข้อมูล และวิธีวิเคราะห์ข้อมูล อาจทำแผนการประเมินในรูปตาราง

ประเภทของการประเมิน การประเมินมีหลายประเภท และการแบ่งประเภทอาจแตกต่างกัน กรณีของการประเมินประสิทธิผลของการอบรม อาจแบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ

- ปฏิกิริยา : ผู้เข้ารับการอบรมมองเห็นประโยชน์ และความสำคัญของการอบรม
- การเรียนรู้ : ผู้เข้ารับการอบรมเกิดการเรียนรู้หรือไม่
- พฤติกรรม : ผู้เข้ารับการอบรมนำความรู้จากการอบรมไปใช้ทำงานดีขึ้นหรือไม่
- ผลลัพธ์ : ผลผลิตขององค์กรดีขึ้นหรือไม่ ผู้ผ่านการอบรมมีความจงรักภักดีต่อองค์กรเพิ่มขึ้นหรือไม่

แบ่งประเภทตามสิ่งที่มุ่งประเมิน เช่น แบ่งการประเมินออกเป็น 4 ประเภท คือ ประเมินสภาวะแวดล้อม ประเมินตัวป้อนที่ใช้ดำเนินการ ประเมินกระบวนการ และการประเมินผลผลิต หรืออาจจำแนกประเภทของการประเมินเป็นแบบอื่นๆ เพื่อจะช่วยให้เก็บข้อมูลอย่างครบถ้วน

แหล่งที่มาของข้อมูลอาจมาจากผู้ร่วมโครงการ ผู้สังเกตการณ์ เอกสาร หรือผลการสอบผลการฝึกปฏิบัติการต่าง ๆ

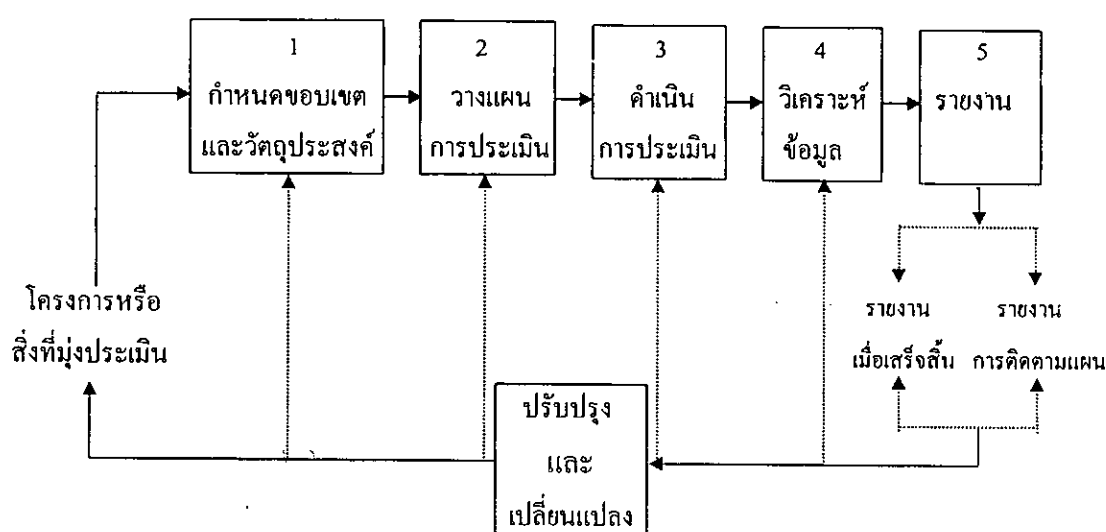
เวลาที่เก็บข้อมูล แบ่งเป็น 3 ช่วง คือ ก่อนการดำเนินการโครงการ ขณะโครงการดำเนินอยู่ และเมื่อสิ้นสุดโครงการ

ขั้นที่ 3 ดำเนินการประเมินตามแผน โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลในช่วงต่างๆ ตามที่ระบุไว้ในแผนการประเมิน

ขั้นที่ 4 วิเคราะห์ข้อมูล แจนับรวบรวมข้อมูล เพื่อทำการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการประเมินแต่ละข้อ แล้วสรุปว่าวัตถุประสงค์ข้อนั้นๆ บรรลุผลหรือไม่เพียงใด มีปัญหาหรืออุปสรรคอย่างไร

ขั้นที่ 5 รายงานผลการประเมิน มักแยกเป็น 2 รายงาน คือ รายงานการประเมินโครงการหลังจากเสร็จสิ้นการดำเนินงาน โดยยังไม่ได้ดำเนินการติดตามผล และรายงานการติดตามผลหลังจากสิ้นสุดโครงการไปแล้วไม่น้อยกว่า 6 เดือน

แนวคิดเกี่ยวกับระเบียบวิธีการประเมินสรุปเป็นแผนภูมิ ดังภาพประกอบ 13

ภาพประกอบ 13 วงจรของระเบียบวิธีประเมิน (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. 2541 : 98)

เดย์ แพทริก และ เดวิด (Day, Patrick and David. 1990 : 175) เสนอไว้ว่า ระบบการประเมินตนเองของสถาบันการศึกษาต้องเป็นระบบที่บูรณาการเข้าเป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาสถาบันการศึกษา สามารถนำไปใช้ได้ในลักษณะที่เปิดกว้าง เป็นอิสระมากกว่าการบังคับ มีประโยชน์คุ้มค่า ประหยัดทั้งแรงกาย เวลาและค่าใช้จ่าย และต้องเป็นระบบที่เริ่มต้นและสิ้นสุดด้วยการประเมินตนเอง

การ์ดเนอร์ (Gardner. 1977 : 571-585) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาระบบการประเมิน โดยยึดมโนทัศน์ทางการประเมิน 5 แนวทาง สาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

1) การประเมินเป็นการตัดสินใจของผู้ทรงคุณวุฒิ การใช้ผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบสิ่งที่ประเมิน ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวข้องกับคุณภาพ ประสิทธิภาพหรือประสิทธิผล วิธีการประเมินแบบนี้ มีข้อสมมุติฐานเบื้องต้นที่ว่า การตัดสินใจคุณค่าที่ดีที่สุดคือการใช้ผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง

2) การประเมินเป็นการวัดผล และเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจคุณค่าที่ขึ้นอยู่กับ การเก็บรวบรวม ข้อมูลการวัด เครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูลต้องมีความเชื่อมั่นได้สูง สามารถวัดสิ่งที่ต้องการวัดได้ ดังนั้น การออกแบบประเมินต้องดำเนินการดังนี้ (1) กำหนดคุณลักษณะที่จะวัด (2) ออกแบบเครื่องมือที่เหมาะสมและทำการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ (3) เครื่องมือที่นำมาประยุกต์ใช้กับสิ่งที่ถูกประเมิน ต้องมีความเที่ยงและ (4) นำผลการวัดมาเปรียบเทียบกับมาตรฐาน

3) การประเมินความสอดคล้องระหว่างการปฏิบัติและวัตถุประสงค์ โดยระบุหรือกำหนด เป้าหมาย วัตถุประสงค์ หรือมาตรฐานการปฏิบัติ กำหนดหรือพัฒนาเครื่องมือที่ใช้วัดผลการปฏิบัติ นำข้อมูลจากการวัดผลการปฏิบัติงานไปเปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์หรือมาตรฐาน โดยพิจารณาที่ ระดับความสอดคล้อง

การออกแบบการประเมินทำได้ ดังนี้ (1) กำหนดเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์สิ่งที่มุ่งประเมิน (2) อธิบายตัวแปรที่มีผลต่อการปฏิบัติ (3) กำหนดเกณฑ์หรือมาตรฐานที่จะใช้ในการตัดสินใจ (4) พัฒนาหรือกำหนดเครื่องมือ เทคนิค และกระบวนการที่ใช้ในการเก็บรวบรวมสารสนเทศที่เกี่ยวกับการ ปฏิบัติงาน (5) เก็บรวบรวมข้อมูลผลการปฏิบัติงาน (6) เปรียบเทียบสารสนเทศที่เกี่ยวกับการปฏิบัติ งานกับมาตรฐานที่กำหนดไว้ (7) สื่อสารผลการประเมินให้กับผู้เกี่ยวข้องตามความเหมาะสม เก็บรวบรวมข้อมูลผลการปฏิบัติงาน

4) การประเมินเพื่อการตัดสินใจ การประเมินเป็นกระบวนการที่ทำให้ได้สิ่งที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ การเลือกเฟ้นข้อมูลที่เหมาะสม การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อรายงานข้อมูลสรุป เป็นประโยชน์ต่อผู้ที่ทำการตัดสินใจในทางเลือกต่าง ๆ ที่เป็นไปได้ การประเมินจึงต้องเป็นวงจรและ กระบวนการที่มีความต่อเนื่องและต้องดำเนินการประเมินอย่างเป็นระบบ กระบวนการประเมิน ประกอบด้วย การวิเคราะห์ การบรรยายสิ่งที่ต้องการประเมิน การได้มาซึ่งข้อมูลและการใช้ประโยชน์ ของข้อมูลเพื่อการตัดสินใจ

วิธีการประเมินเพื่อการตัดสินใจมีหลักการสำคัญ 3 ประการ คือ การวิเคราะห์สารสนเทศที่ จำเป็น การวางแผนการให้ได้มาซึ่งสารสนเทศ และการวางแผนจัดการนำสารสนเทศที่ได้ไปใช้ในการตัดสินใจในการดำเนินการประเมิน มีงานและเทคนิคดังนี้คือ การวิเคราะห์ระบบ การสร้างรูปแบบ เส้นทาง การตัดสินใจ การกำหนดรายงานที่จำเป็น การกำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการได้มาซึ่งข้อมูล การกำหนดแหล่งที่มาของข้อมูล การคัดเลือกเครื่องมือที่เหมาะสม การใช้สื่อและทรัพยากรบุคคลอย่างมีประสิทธิภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ทันเวลา และได้สารสนเทศที่ตรง ประเด็นกับความต้องการใช้ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจ

5) การประเมินอาจไม่จำกัดด้วยจุดมุ่งหมายเสมอไป จะต้องดูผลลัพธ์ที่มีคุณค่าทั้งหมด ด้วย วิธีการเสาะแสวงศึกษาและประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้นทั้งหมด ก็จะสามารถศึกษาทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับ

โครงการได้ ผู้ประเมินอาจค้นพบผลผลิตบางอย่างที่ไม่ได้กำหนดไว้ในจุดมุ่งหมาย แต่มีความสำคัญมาก หากประเมินเฉพาะจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้สิ่งที่ค้นพบนี้อาจถูกมองข้ามความสำคัญไปได้

จากแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาระบบการประเมินตนเองของสถาบันการศึกษาดังกล่าว สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

- 1) ระบบการประเมินต้องเป็นส่วนหนึ่งของระบบการทำงาน และจะต้องพยายามจัดระบบการประเมินให้สอดคล้องประสานกับระบบการกำกับงานและฝังติดอยู่กับระบบการทำงานอย่างกลมกลืน กลายเป็นระบบการกำกับงานและประเมินตนเอง
- 2) ต้องวิเคราะห์ระบบขององค์การ เพื่อหาบุคคลที่มีอำนาจและบทบาทในการกำหนดนโยบาย และสนับสนุนส่งเสริมการประเมินตนเองทั้งระดับบุคคลและระดับสถาบันของสถาบันการศึกษา
- 3) ต้องจัดองค์ประกอบของระบบการประเมินตนเองให้เหมาะสม ซึ่งอาจประกอบด้วย วัตถุประสงค์ของการประเมิน ความสำคัญของการประเมิน งานตามภารกิจ เกณฑ์การประเมิน การดำเนินการประเมิน การนำผลการประเมินไปใช้
- 4) ขั้นตอนการพัฒนาระบบการประเมินตนเอง ประกอบด้วย (1) การศึกษาและวิเคราะห์ ข้อมูลพื้นฐาน (2) การสังเคราะห์เนื้อหาที่ได้จากการวิเคราะห์และดำเนินการสร้างระบบการประเมิน (3) การตรวจสอบคุณภาพของระบบและเอกสารประกอบการใช้ระบบการประเมิน (4) การประเมิน การใช้ระบบการประเมิน

3.4.3 งานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอนของ อาจารย์ในสถาบันศึกษาพยาบาล

งานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอนของ อาจารย์ในสถาบันศึกษาพยาบาล

อรุณ ตั้งยูวเรือง (2533 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการใช้หลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาล ศาสตร์ พุทธศักราช 2528 ในวิทยาลัยพยาบาล สังกัดกองงานวิทยาลัยพยาบาล สำนักปลัดกระทรวง กระทรวงสาธารณสุข ผลการวิจัยพบว่า วิทยาลัยพยาบาลส่วนใหญ่มีการวางแผนการใช้หลักสูตร จัดทำแผนแม่บท แผนการสอน และแผนการนิเทศ กำหนดให้อาจารย์จัดทำเอกสารประกอบการสอน มีการเตรียมบุคลากร สำนวความพร้อมของอาจารย์ สำนวสื่อการเรียนการสอน สำนวหนังสือและ หนังสืออ่านเพิ่มเติมในห้องสมุด ติดต่อประสานงานกับแหล่งฝึกล่วงหน้า ลักษณะการนิเทศการฝึก ปฏิบัติงาน คือ อาจารย์นิเทศดูแลนักศึกษาอย่างใกล้ชิด อาจารย์ส่วนใหญ่เตรียมการสอนทุกครั้ง วิธีที่ใช้สอนภาคทฤษฎีมากที่สุดคือ การบรรยาย วิธีที่ใช้สอนภาคปฏิบัติมากที่สุดคือการสาธิตและการ ประชุมปรึกษาการพยาบาล อาจารย์ชี้แจงหลักเกณฑ์และวิธีวัดและประเมินผลให้นักศึกษาทราบ ล่วงหน้า วิธีที่ใช้วัดผลภาคทฤษฎีมากที่สุดคือ การทดสอบ และวิธีที่ใช้วัดผลภาคปฏิบัติมากที่สุดคือ

การใช้แบบฟอร์มการประเมิน ปัญหาในการใช้หลักสูตร ได้แก่ อาจารย์ไม่มีเวลาจัดทำแผนการสอน และเอกสารประกอบการสอน เพราะมีงานต้องรับผิดชอบมาก อาจารย์ในแต่ละแผนกวิชาที่ไม่เพียงพอ สัดส่วนระหว่างอาจารย์หนึ่งคนต่อจำนวนนักศึกษาไม่เหมาะสม สื่อการเรียนการสอนไม่เพียงพอ ขาดเอกสารตำราสำหรับค้นคว้า ห้องเรียนไม่เพียงพอและมีขนาดไม่เหมาะสมกับจำนวนนักศึกษา ไม่สามารถให้บริการยวนพาหนะได้ทุกครั้ง อาจารย์ขาดทักษะการสอนแบบเน้นชุมชน และไม่มีเกณฑ์มาตรฐานในการวัดและประเมินผลร่วมกัน

กาญจนา ศรีวิเชียร (2538 : 56-58) ได้ศึกษาการบริหารหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ของวิทยาลัยพยาบาลตำรวจ เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความคิดเห็นของวิทยากร นักศึกษาพยาบาล และพยาบาลที่มีต่อการบริหารหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตของวิทยาลัยพยาบาลตำรวจ ปีการศึกษา 2526 สรุปผลการวิจัยได้ว่า วิทยากร พยาบาลและนักศึกษาพยาบาล มีความคิดเห็นต่อการบริหารหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ ด้านจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ด้านเนื้อหาสาระและ ประสพการณ์ ด้านยุทธศาสตร์การเรียนการสอน ด้านวัสดุอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอนและด้านการประเมินว่ามีความเหมาะสม อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ยกเว้นวิทยากรมีความเห็นว่าด้าน วัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

สุทธิรัตน์ พิมพ์พงศ์ และคณะ (สำนักงานคณะกรรมการศึกษาแห่งชาติ. 2528 : 4-111) ได้ติดตามผลผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต (พยาบาล และผดุงครรภ์) คณะพยาบาล ศาสตร์มหาวิทยาลัยมหิดล เมื่อ พ.ศ.2521 - 2527 ประชากรที่ใช้ในการศึกษารั้งนี้ คือ บัณฑิตผู้สำเร็จ การศึกษาหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต (พยาบาล และผดุงครรภ์) คณะพยาบาลศาสตร์มหาวิทยาลัย มหิดล ปีการศึกษา 2525 จำนวน 119 คน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 96 คน การเลือกเน้นแบบเจาะจง ผลการวิจัยสรุปได้ คือ (1) คณะพยาบาลศาสตร์ได้ผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพ และประสิทธิภาพเป็นที่ น่าพอใจของผู้บังคับบัญชา ผู้ร่วมงาน แต่มีผู้ให้ข้อคิดเห็นว่าควรปรับปรุงหลักสูตรให้นักศึกษาฝึก ปฏิบัติงานมากขึ้น และให้ผู้สอนเน้นด้านจริยธรรมให้มีความรับผิดชอบ ชื่อสัตย์ อดทน โดยเฉพาะ การทำงานด้วย ความเห็นอกเห็นใจ เสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวมให้มากขึ้น (2) ผู้สอนควรส่งเสริม ให้นักศึกษาเข้าใจ และสนใจในเรื่องของปรัชญา หลักสูตร และการจัดหลักสูตรให้มากขึ้น (3) การ ประเมินผลภาคปฏิบัติควรให้ความเป็นธรรมมากขึ้น ควรมีคู่มือในการให้คะแนนการใช้เครื่องมือใน การวัดหลายรูปแบบ

สมพันธ์ หิณฺฐิระนันท์ และคณะ (2528 : 56) ได้ศึกษาการประเมินการศึกษาหลักสูตร พยาบาลศาสตรบัณฑิต คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล โดยใช้รูปแบบซิปปี สรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้ จุดมุ่งหมายของหลักสูตร การจัดการลงทะเบียนเรียน เอกสารประกอบการเรียนการสอน การ ติดต่อสื่อสารกับคณะพยาบาลศาสตร์ การแจ้งกำหนดปฐมนิเทศอยู่ในเกณฑ์ดี การจัดระบบการศึกษา ด้วยตนเองเอื้อประโยชน์ต่อผู้เรียนมาก

พวงทอง ไสยวรรณ (2514 : บทคัดย่อ) ได้สร้างเกณฑ์ประเมินผลเพื่อรับรองวิทยฐานะของโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยอาศัยหลัก 6 ประการคือ โปรแกรมการศึกษา โปรแกรมการจัดกิจกรรมนักเรียน ห้องสมุด การแนะแนวในโรงเรียน อาคารสถานที่ และการบริหาร เกณฑ์ประเมินประกอบด้วยรายการ 152 รายการ หลังจากที่ได้ตรวจสอบความตรง (validity) และตรวจสอบความเที่ยง (reliability) ภายในและภายนอก แล้วทำการสำรวจโรงเรียน 30 โรงเรียน คะแนนคุณภาพของโรงเรียนมัศึกษามีค่าเฉลี่ยปานกลางอยู่ระหว่าง 46.26 - 59.00 คะแนน มีโรงเรียนที่มีคุณภาพต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ 11 โรงเรียน มีคุณภาพเป็นปกติ 9 โรงเรียน และมีคุณภาพสูงกว่าปกติ 10 โรงเรียน

สมคิด พรหมขัย (2535 : 174-187) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนากระบวนการประเมินตนเองสำหรับศูนย์ประสานงานการศึกษานอกโรงเรียนระดับอำเภอ โดยการสร้างระบบการประเมินตนเองสำหรับศูนย์ประสานการศึกษานอกโรงเรียนระดับอำเภอ และตรวจสอบคุณภาพของระบบที่พัฒนาขึ้น โดยผู้ทรงคุณวุฒิด้านการพัฒนาระบบการประเมิน ผู้ประสานงานอำเภอ และผู้ทรงคุณวุฒิด้านศูนย์ประสานงานอำเภอ การทดลองใช้ระบบการประเมินตนเองกับศูนย์ประสานงานการศึกษานอกโรงเรียนระดับอำเภอ จำนวน 3 อำเภอ เป็นเวลา 6 เดือน แล้วสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องกับการทดลองใช้ระบบการประเมินตนเอง โดยพิจารณาความเป็นไปได้ ความพึงพอใจ การยอมรับและความเป็นประโยชน์ ผลการประเมินคุณภาพของระบบการประเมินตนเองพบว่า ระบบการประเมินตนเองที่พัฒนาขึ้นมีคุณภาพตามเกณฑ์ในการประเมินที่กำหนดไว้ทุกประการ โดยมีองค์ประกอบของระบบการประเมินตนเอง 5 ประการ คือ ความสำคัญของการประเมินตนเอง การบรรยายงาน การกำหนดเกณฑ์ในการประเมินจำแนกตามภารกิจ การดำเนินการประเมินและการนำผลการประเมินตนเองไปใช้

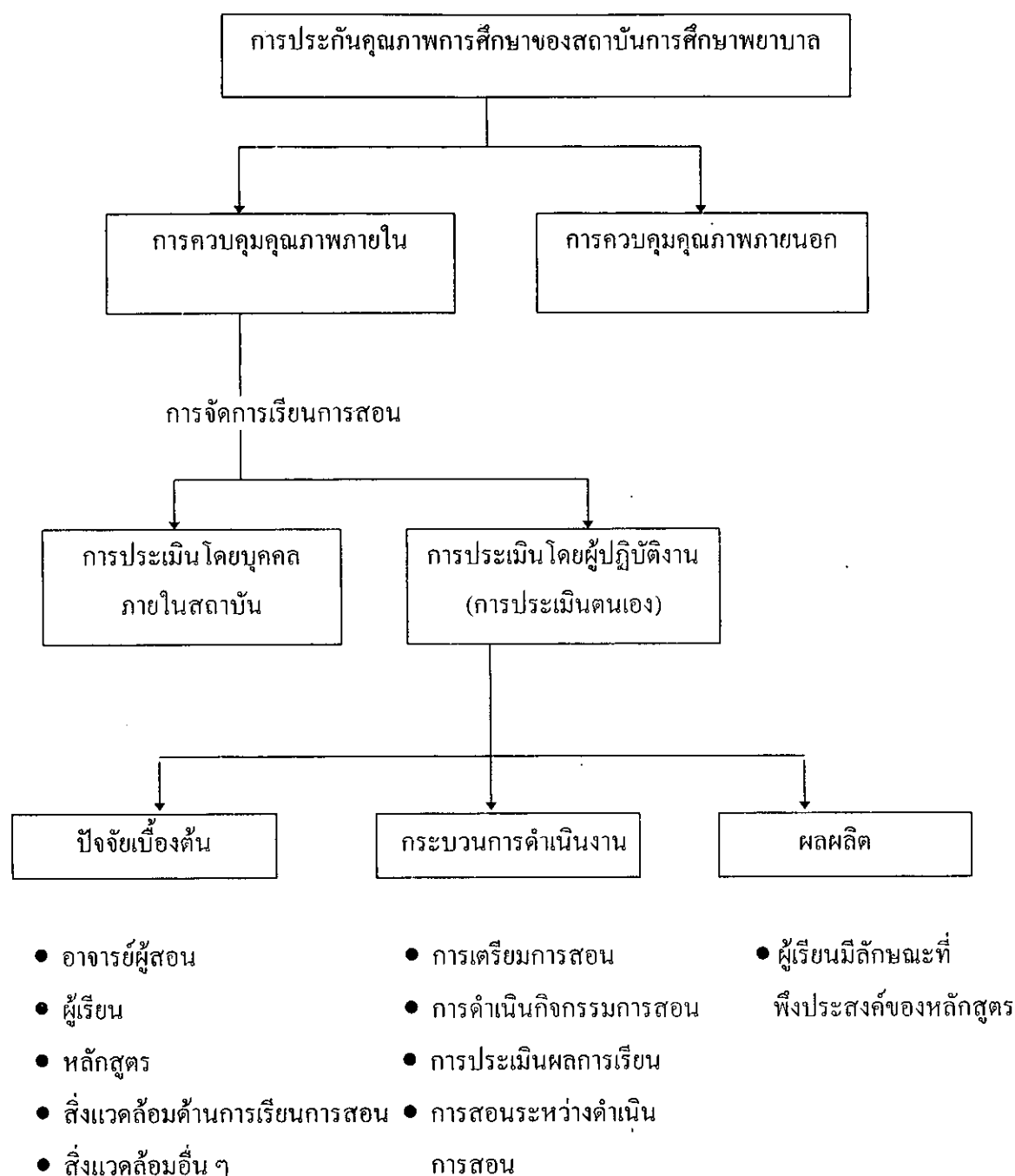
พิชิต ฤทธิ์จรูญ (2538 : 141-162) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนากระบวนการประเมินตนเองในการใช้หลักสูตรสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา การดำเนินงานวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ตอนคือ การสร้างระบบการประเมินตนเอง การทดลองใช้ระบบการประเมินตนเอง และการประเมินระบบการประเมินตนเองดังนี้

ผลการประเมินคุณภาพระบบการประเมินตนเอง พบว่าระบบการประเมินตนเองที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้นี้ มีประโยชน์ และมีความครอบคลุมมากเกือบทุกรายการ ส่วนคู่มือการใช้ระบบการประเมินตนเอง ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่า จุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระมีความเหมาะสม ครอบคลุม และสะดวกต่อการนำไปใช้ในการประเมินการใช้หลักสูตรด้วยตนเองสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา จากการนำระบบการประเมินตนเองไปทดลองใช้ พบว่าระบบการประเมินตนเองที่พัฒนาขึ้นมีคุณภาพตามเกณฑ์ในการประเมินที่กำหนดไว้ทุกประการ และผลการประเมินการเรียนรู้ของผู้ทดลองใช้ระบบการประเมิน พบว่าผลการเรียนรู้เรื่องการพัฒนาตนเองในการใช้หลักสูตรหลังการทดลองใช้ระบบการประเมินสูงกว่าก่อนการทดลองใช้ระบบการประเมินอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการประเมินตนเองในการจัดการเรียนการสอนสาขาพยาบาลศาสตร์ ผู้วิจัยสรุปแนวคิดได้ดังนี้

การประเมินตนเองของสถาบันการศึกษา เป็นองค์ประกอบสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา สถาบันการศึกษาจะได้รับการรับรองคุณภาพมาตรฐานหรือการรับรองวิทยฐานะจำเป็นต้องมีการควบคุมคุณภาพ โดยการตรวจสอบคุณภาพ ซึ่งประกอบด้วยการตรวจสอบคุณภาพภายในของสถาบัน หรือการประเมินตนเองของสถาบัน และการตรวจสอบคุณภาพจากภายนอก โดยที่การตรวจสอบคุณภาพภายในของสถาบันการศึกษา เป็นการตรวจสอบเพื่อให้เกิดการพัฒนาและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้พร้อมที่จะรับการตรวจสอบคุณภาพจากภายนอกโดยคณะกรรมการมาตรฐานการศึกษา ซึ่งจะทำหน้าที่ตรวจสอบเพื่อให้การรับรองมาตรฐานการศึกษา

การตรวจสอบคุณภาพภายในของสถาบันการศึกษาพยาบาลโดยการประเมินตนเองของสถาบันการศึกษา เป็นการประเมินตนเองโดยบุคคล หรือคณะบุคคลเพื่อตรวจสอบการปฏิบัติงานของตน เพื่อการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาและพัฒนางานของตนให้มีประสิทธิภาพบรรลุเป้าหมายคุณภาพที่กำหนด ดังนั้นการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ในสถาบันการศึกษาพยาบาลจึงเป็นการประเมินเพื่อให้อาจารย์ได้มีโอกาสดทวนการจัดการเรียนการสอนอย่างสม่ำเสมอ และปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น โดยการประเมินตนเองอย่างเป็นระบบครอบคลุม (1) ปัจจัยเบื้องต้น ได้แก่ อาจารย์หรือผู้สอน ผู้เรียน หลักสูตร และสิ่งแวดล้อมทางการเรียนการสอน (2) กระบวนการดำเนินงาน หรือการปฏิบัติการสอน ได้แก่ การเตรียมการสอน การดำเนินกิจกรรมการสอน และการประเมินผลการเรียนการสอน (3) ผลผลิต ได้แก่ ผู้เรียนมีคุณภาพและมีลักษณะที่พึงประสงค์ของหลักสูตร แผนการจัดการเรียนการสอนมีคุณภาพได้มาตรฐานตามกำหนด ดังภาพประกอบ 13

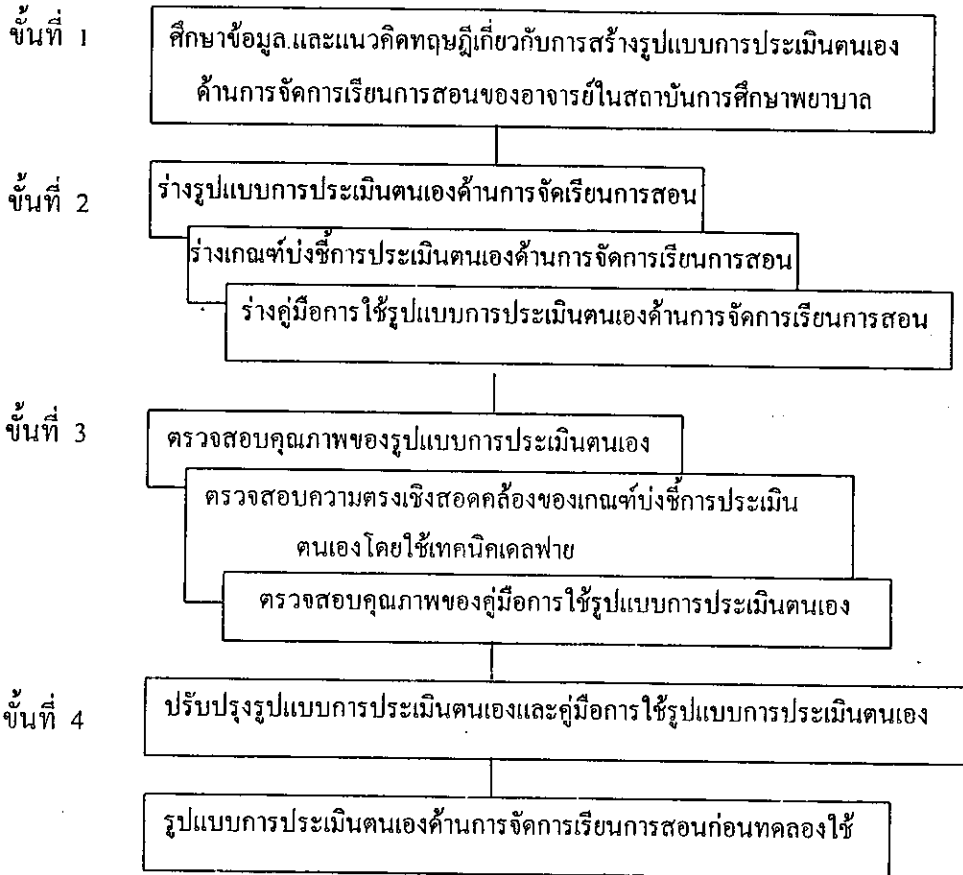

ภาพประกอบ 13 สรุปกรอบแนวคิดการพัฒนารูปแบบการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอน
ของอาจารย์ในสถาบันการศึกษาพยาบาล

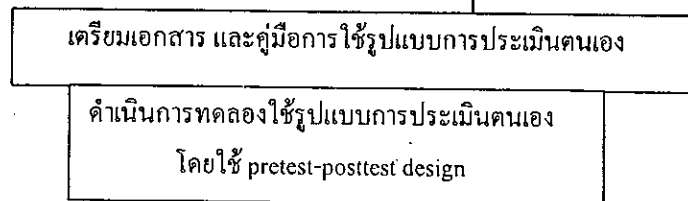
บทที่ 3
วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการพัฒนารูปแบบการประเมินตนเองในการจัดการเรียนการสอนของสถาบันการศึกษาพยาบาล โดยใช้กระบวนการของการวิจัยและพัฒนา (research and development) ที่ประกอบไปด้วย การสร้างรูปแบบการประเมินตนเอง การทดลองใช้รูปแบบการประเมินตนเอง และการประเมินรูปแบบการประเมินตนเองเป็นขั้นตอน ดังภาพประกอบ 14

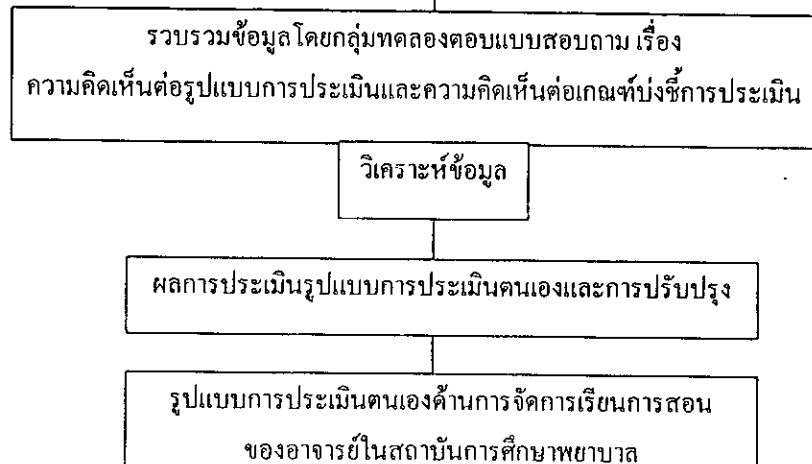
ตอนที่ 1 การสร้างรูปแบบการประเมินตนเอง

ตอนที่ 2 การทดลองใช้รูปแบบการประเมินตนเอง

ตอนที่ 3 การประเมินรูปแบบการประเมินตนเอง

ตอนที่ 1 การสร้างรูปแบบการประเมินตนเอง

การสร้างรูปแบบการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ในสถาบันการศึกษาพยาบาล ได้ดำเนินงานตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การสร้างรูปแบบการประเมินตนเองเบื้องต้น

1.1 การรวบรวมข้อมูล โดยดำเนินการดังนี้

1.1.1 การศึกษาข้อมูลและแนวคิด โดยศึกษาข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับการประเมิน การพัฒนารูปแบบการประเมิน เทคนิคและวิธีการประเมิน แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินตนเองของสถาบันการศึกษา แนวคิดและงานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบ การประเมินตนเองในการจัดการเรียนการสอนสำหรับสถาบันการศึกษา

1.1.2 ศึกษากระบวนการจัดการเรียนการสอนของสถาบันการศึกษาพยาบาล โดยศึกษา โครงสร้างและสาระสำคัญของหลักสูตรพยาบาลศาสตร์ ขอบข่ายและกระบวนการจัดการเรียนการสอนของสถาบันการศึกษาพยาบาล บทบาทของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนและสภาพการประเมินการจัดการเรียนการสอน

1.2 วิเคราะห์เนื้อหาของการประเมินตนเอง โดยการวิเคราะห์เนื้อหาจากข้อมูลที่ได้จากแหล่งต่าง ๆ เพื่อให้ได้ข้อสรุปจากข้อมูลที่ได้มาว่า รูปแบบการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ในสถาบันการศึกษาพยาบาลควรประกอบด้วยองค์ประกอบอะไรบ้าง แต่ละองค์ประกอบมีสาระสำคัญและมีความสัมพันธ์กันอย่างไร

1.3 ร่างรูปแบบการประเมิน เป็นการนำผลการวิเคราะห์ตามข้อ 1.2 มาใช้เพื่อการร่างรูปแบบการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอน กำหนด โครงสร้างและองค์ประกอบของรูปแบบการประเมิน กำหนดรายละเอียดของแต่ละองค์ประกอบ ร่างเกณฑ์บ่งชี้การประเมิน และคู่มือการใช้รูปแบบการประเมินตนเอง

2. การตรวจสอบความตรงเชิงสอดคล้องของเกณฑ์บ่งชี้การประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอน

วิธีการตรวจสอบความตรงของเกณฑ์บ่งชี้ในการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ในสถาบันการศึกษาพยาบาล ผู้วิจัยได้ใช้เทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique) เพื่อหาความตรงเชิงสอดคล้องของเกณฑ์ (consensual validity) โดยดำเนินการดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญ 3 กลุ่ม แต่ละกลุ่มมีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนด คือ

1.1 ผู้ที่มีประสบการณ์ด้านการประเมินสถาบันการศึกษาพยาบาล เพื่อการรับรองสถาบันของสภาการพยาบาล มีประสบการณ์เป็นคณะกรรมการตรวจสอบสถาบันการศึกษา

พยาบาลอย่างน้อย 2 ปี และมีวุฒิการศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาโททางการศึกษา หรือสาขาพยาบาล ศาสตร์เป็นอย่างน้อย จำนวน 6 คน

1.2 ผู้ที่มีความรู้และความสามารถในการพัฒนาหลักสูตรและการสอน หรือการ วัดและประเมินผลการศึกษา ได้แก่ อาจารย์ผู้สอนในสถาบันอุดมศึกษา นักวิชาการในหน่วยงาน ทางการศึกษาที่มีวุฒิทางการศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาโททางด้านหลักสูตรและการสอน และการวัด และประเมินผลการศึกษา จำนวน 7 คน

1.3 ผู้มีประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษาพยาบาล อย่างน้อย 5 ปี ได้แก่ อาจารย์ผู้สอนในสถาบันการศึกษาพยาบาล มีวุฒิทางการศึกษาพยาบาล ตั้งแต่ ระดับปริญญาโทเป็นอย่างน้อย จำนวน 8 คน

จากเกณฑ์ที่กำหนดทั้ง 3 กลุ่ม จะได้ผู้เชี่ยวชาญ 21 คน เป็นกลุ่มตัวอย่างการวิจัย

2. การรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยนำแบบสอบถามความคิดเห็นต่อเกณฑ์บ่งชี้การประเมิน ตนเองด้านการจัดการเรียนการสอน ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นในรูปแบบสอบถามที่มีลักษณะเป็นมาตรา ส่วนประเมินค่า (rating scale) นำส่งให้ผู้เชี่ยวชาญตอบ 2 รอบ ตามกระบวนการรวบรวมข้อมูลของ เทคนิคเดลฟาย ซึ่งแบบสอบถามในรอบที่ 2 มีค่ามัธยฐานและพิสัยระหว่างควอไทล์ของผล การตอบแบบสอบถามในรอบที่ 1 ประกอบการตัดสินใจปรับเปลี่ยนหรือยืนยันคำตอบเดิมของผู้ เชี่ยวชาญ

3. การวิเคราะห์ข้อมูล คำนวณค่ามัธยฐาน และพิสัยระหว่างควอไทล์จากผลการตอบ แบบสอบถามของผู้เชี่ยวชาญ

4. เกณฑ์การตัดสินใจเลือกข้อคำถาม ข้อคำถามที่ใช้เป็นเกณฑ์ประเมินการจัดการเรียน การสอน ใช้เกณฑ์ในการคัดเลือกดังนี้

1) ข้อคำถามที่ค่ามัธยฐานตั้งแต่ 3.5 ขึ้นไป ถือว่าข้อความนั้นกลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความ เห็นด้วยว่าสมควรใช้เป็นเกณฑ์บ่งชี้

2) พิสัยระหว่างควอไทล์ของการตอบของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีค่าไม่เกิน 1.5 ถือว่า กลุ่ม ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นต่อข้อคำถามนั้นสอดคล้องกัน

รายละเอียดของการแปลผลจากค่ามัธยฐานที่คำนวณได้ มีดังนี้

ค่ามัธยฐานต่ำกว่า 1.50 หมายถึง กลุ่มผู้เชี่ยวชาญไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งที่จะใช้ ข้อคำถามนั้นเป็นเกณฑ์บ่งชี้

ค่ามัธยฐานตั้งแต่ 1.50-2.49 หมายถึง กลุ่มผู้เชี่ยวชาญไม่เห็นด้วยที่จะใช้ข้อคำถาม นั้นเป็นเกณฑ์บ่งชี้

- ค่ามัธยฐานตั้งแต่ 2.50-3.49 หมายถึง กลุ่มผู้เชี่ยวชาญไม่แน่ใจที่จะใช้ข้อคำถาม
นั้นเป็นเกณฑ์บ่งชี้
- ค่ามัธยฐานตั้งแต่ 3.50-4.49 หมายถึง กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยว่าสมควรใช้
ข้อคำถามนั้นเป็นเกณฑ์บ่งชี้
- ค่ามัธยฐานตั้งแต่ 4.50 ขึ้นไป หมายถึง กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยว่าข้อคำถามนั้น
สมควรใช้เป็นเกณฑ์บ่งชี้อย่างยิ่ง

3. การตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการประเมินตนเองและคู่มือการใช้รูปแบบการ ประเมินตนเองโดยผู้เชี่ยวชาญ

X การตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการประเมินตนเองและคู่มือการใช้รูปแบบการ
ประเมินตนเอง อาศัยเกณฑ์การประเมินที่เสนอโดยที่ประชุมร่วมกันเพื่อสร้างมาตรฐานสำหรับการ
ประเมินการศึกษา (Joint Committee on Standards for Educational Evaluation) คณะกรรมการชุดนี้
ได้เสนอเกณฑ์ เพื่อเป็นบรรทัดฐานของกิจกรรมการประเมิน ซึ่งจัดเป็น 4 หมวด ดังนี้ (Madaus,
Scriven and Stufflebeam. 1983 : 399 - 402)

1. มาตรฐานด้านความเป็นไปได้/ (feasibility standards) ประกอบด้วยเกณฑ์ที่เกี่ยวกับ
ความเป็นไปได้ทางรัฐศาสตร์และเศรษฐศาสตร์ที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง
2. มาตรฐานด้านความเป็นประโยชน์ (utility standards) ประกอบด้วยเกณฑ์ที่เกี่ยวกับ
การสนองตอบความต้องการของผู้ใช้ผลการประเมิน
3. มาตรฐานด้านความเหมาะสม (propriety standards) ประกอบด้วย เกณฑ์ที่เกี่ยวกับ
ความเหมาะสมทั้งในด้านกฎหมายและศีลธรรมจรรยา
4. มาตรฐานด้านความถูกต้องครอบคลุม (accuracy standards) ประกอบด้วยเกณฑ์ที่
เกี่ยวกับกระบวนการที่น่าเชื่อถือ และการเป็นที่ยอมรับที่ช่วยให้ได้ข้อมูลครอบคลุมครบถ้วนตาม
ความต้องการอย่างแท้จริง

การประเมินคุณภาพของรูปแบบการประเมินตนเองและคู่มือการใช้รูปแบบการ
ประเมินตนเองผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 12 คน โดยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง
เกี่ยวกับความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ ความเหมาะสม และความถูกต้องครอบคลุม โดยการ
พิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้

1. ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร จำนวน 3 คน
2. ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา จำนวน 3 คน
3. ผู้มีประสบการณ์ด้านการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรพยาบาลศาสตร์ จำนวน

แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อรูปแบบการประเมินตนเอง และคู่มือการประเมินตนเอง ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ความคิดเห็นต่อรูปแบบการประเมินตนเอง สัมภาษณ์เกี่ยวกับความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ ความเหมาะสมและความถูกต้องครอบคลุมของแต่ละองค์ประกอบของรูปแบบว่ามีคุณลักษณะดังกล่าวเพียงใด (มาก =1 ปานกลาง =2 น้อย =1) พร้อมทั้งเหตุผลและข้อเสนอแนะ

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นต่อคู่มือการประเมินตนเอง สัมภาษณ์เกี่ยวกับความครอบคลุม ชัดเจน และความเหมาะสมของเนื้อหาสาระของคู่มือ การใช้รูปแบบการประเมินตนเองว่ามีคุณลักษณะดังกล่าวเพียงใด (มาก =3 ปานกลาง =2 น้อย =1) พร้อมทั้งข้อเสนอแนะ

การพิจารณาตัดสิน คุณภาพของรูปแบบการประเมินตนเองและคู่มือการประเมินตนเอง จะต้องมีคุณลักษณะดังกล่าวอยู่ในระดับปานกลางขึ้นไป คือมีค่าเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 1.5 รายละเอียดการแปลผลจากค่าเฉลี่ยที่คำนวณได้ มีดังนี้

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 1.00-1.49 ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่า ข้อคำถามนั้นมีคุณลักษณะดังกล่าวอยู่ในเกณฑ์น้อย

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 1.50-2.49 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่า ข้อคำถามนั้นมีลักษณะดังกล่าวอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 2.50-3.00 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่า ข้อคำถามนั้นมีลักษณะดังกล่าวอยู่ในเกณฑ์มาก

ส่วนเหตุผล และข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญได้รวบรวมแสดงผลเป็นค่าความถี่ และร้อยละ

4. การแก้ไขปรับปรุงรูปแบบการประเมินตนเองและคู่มือการใช้รูปแบบการประเมินตนเอง โดยนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ของผู้เชี่ยวชาญมาใช้เป็นแนวทางการแก้ไขปรับปรุงรูปแบบการประเมินตนเองและคู่มือการใช้รูปแบบการประเมินตนเองให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น เพื่อนำไปทดลองใช้ในสถานการณ์จริงต่อไป

ตอนที่ 2 การทดลองใช้รูปแบบการประเมินตนเองในสถานการณ์จริง

ก. การดำเนินการทดลองใช้รูปแบบการประเมินตนเอง

1. กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) โดยการคัดเลือกสถาบันการศึกษาพยาบาล ที่เป็นสถาบันการศึกษาพยาบาลที่ใช้หลักสูตรพยาบาลศาสตร์ 4 ปี ซึ่งใช้หลักสูตรที่ปรับปรุงใหม่ สอดคล้องกับประกาศของทบวงมหาวิทยาลัย เรื่องเกณฑ์มาตรฐาน

หลักสูตรพยาบาลศาสตรระดับวิชาชีพ พ.ศ. 2539 จำนวน 2 แห่ง ได้แก่ วิทยาลัยพยาบาลทหารอากาศ และวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครวัดมณีวัชร

2. ลักษณะของการดำเนินการทดลองใช้รูปแบบการประเมินตนเอง

การทดลองใช้รูปแบบการประเมินตนเองในการจัดการเรียนการสอนสำหรับสถาบันการศึกษาพยาบาล ดำเนินการทดลองกับอาจารย์สถาบันการศึกษาพยาบาล 2 แห่ง แห่งละ 15 คน รวมเป็น 30 คน เพื่อนำผลการทดลองไปปรับปรุงและพัฒนา รูปแบบการประเมิน ในระหว่างดำเนินการทดลองใช้ระบบการประเมิน ผู้วิจัยเข้าร่วมประชุมชี้แจงทำความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดและกระบวนการประเมินตนเอง

ในการทดลองใช้รูปแบบการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอน ผู้วิจัยดำเนินการโดยให้กลุ่มทดลองศึกษาคู่มือ ทดลองใช้รูปแบบการประเมินตนเอง และประเมินตนเอง โดยใช้เครื่องมือที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น วัดผลก่อนและหลังการทดลอง โดยการประเมินความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอน พร้อมทั้งให้กลุ่มตัวอย่างในการทดลองแสดงความคิดเห็นต่อรูปแบบการประเมินตนเอง และเกณฑ์บ่งชี้ในการประเมินตนเอง ในด้านความเป็นไปได้ ประโยชน์ ความเหมาะสม และความถูกต้องครอบคลุม สำหรับงานวิจัยนี้ การทดลองใช้รูปแบบการประเมินตนเองจะไม่นำผลการประเมินตนเองของกลุ่มตัวอย่างที่เข้าทดลองมารายงานในงานวิจัยนี้ แต่จะรายงานความคิดเห็นต่อรูปแบบการประเมินตนเองและเกณฑ์บ่งชี้ในการประเมินตนเองของกลุ่มตัวอย่างไว้ในงานวิจัย

ข. ขั้นตอนของการดำเนินการ

การดำเนินการทดลอง มีขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นเตรียมความพร้อมในการทดลอง ดำเนินการดังนี้

1.1 จัดเตรียมคู่มือการใช้รูปแบบการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างได้ศึกษา ทำความเข้าใจโครงสร้าง และสาระสำคัญของรูปแบบการประเมินตนเอง และใช้เป็นแนวทางในการประเมินการปฏิบัติงานระหว่างการทดลองใช้รูปแบบการประเมินตนเอง

คู่มือการใช้รูปแบบการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ ประกอบด้วยเนื้อหาเกี่ยวกับความรู้พื้นฐานในการจัดการเรียนการสอน การประเมินตนเองของอาจารย์ในสถาบันการศึกษาพยาบาล รูปแบบการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ในสถาบันการศึกษาพยาบาล แผนการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอน และเครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน

เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินตนเอง เป็นแบบประเมินสำหรับอาจารย์ใช้ ประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอน มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และแบบสำรวจรายการของการปฏิบัติงานด้านการจัดการเรียนการสอน ซึ่งประกอบด้วยรายการประเมิน และผลการประเมิน/ปฏิบัติงาน ข้อมูลในการประเมินมี 2 ลักษณะ คือ ข้อมูลเชิงปริมาณ และข้อมูลเชิงคุณภาพ

ข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นข้อมูลที่มีผลของการวัดหรือสังเกตที่อยู่ในรูปของความถี่หรือจำนวนครั้ง ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นข้อมูลที่บรรยายถึงคุณลักษณะของสิ่งต่าง ๆ เช่น พฤติกรรมการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ พฤติกรรมการเรียนของผู้เรียน

ในการประเมินข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้แบบสำรวจรายการว่า มี/ใช้/ปฏิบัติ หรือไม่ ได้แก่ ข้อมูลด้านปัจจัยเบื้องต้นเกี่ยวกับคุณลักษณะของหลักสูตร ข้อมูลด้านการปฏิบัติเกี่ยวกับการประเมินผลการเรียนในภาคทฤษฎีและปฏิบัติ และข้อมูลด้านผลผลิตเกี่ยวกับผู้เรียนมีคุณสมบัติที่บรรลุวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนในระดับสูง

ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพจะใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ได้แก่ ดีมาก (5) ดี (4) ใช้ได้ (3) ต้องปรับปรุง (2) และต้องปรับปรุงมาก (1) ได้แก่ ข้อมูลด้านปัจจัยเบื้องต้นเกี่ยวกับคุณลักษณะด้านการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ คุณลักษณะด้านการเรียนรู้ของผู้เรียน คุณลักษณะของสิ่งแวดล้อมทางการเรียนการสอน ข้อมูลด้านการปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดเตรียมให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ อาจารย์มีพฤติกรรมในการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ มีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร และส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ข้อมูลด้านผลผลิตเกี่ยวกับผู้เรียนมีลักษณะที่พึงประสงค์ของหลักสูตร

1.2 จัดเตรียมเครื่องมือสำหรับรวบรวมข้อมูล ดังนี้

(1) แบบสอบถามความคิดเห็นต่อเกณฑ์บ่งชี้การประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอนมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ เพื่อให้ผู้ร่วมทดลองใช้ประเมินความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ ความเหมาะสมของเกณฑ์บ่งชี้ในการประเมินการจัดการเรียนการสอน ส่วนด้านความถูกต้องครอบคลุมจะสอบถามเป็นข้อคิดเห็นในภาพรวมที่มีต่อเกณฑ์บ่งชี้การประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอน

(2) แบบสอบถามความคิดเห็นต่อรูปแบบการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอนให้ผู้ร่วมทดลองใช้รูปแบบการประเมินตนเองได้ตรวจสอบและแสดงความคิดเห็นต่อรูปแบบการประเมินตนเองในด้านความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ ความเหมาะสม และความถูกต้องครอบคลุม

การพิจารณาตัดสินความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ ความเหมาะสมของเกณฑ์ บ่งชี้การประเมิน และรูปแบบการประเมิน ใช้ค่าเฉลี่ยของคะแนนความคิดเห็น ดังนี้

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 1.00-1.49 หมายถึง เกณฑ์บ่งชี้ในการประเมิน หรือรูปแบบการประเมินมีความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ และมีความเหมาะสมในระดับน้อยที่สุด

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 1.50-2.49 หมายถึง เกณฑ์บ่งชี้ในการประเมิน หรือรูปแบบการประเมินมีความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ และมีความเหมาะสม ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 2.50-3.49 หมายถึง เกณฑ์บ่งชี้ในการประเมิน หรือรูปแบบการประเมินนั้นมีความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ และมีความเหมาะสม ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50-4.49 หมายถึง เกณฑ์บ่งชี้ในการประเมิน หรือรูปแบบการประเมินมีความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ และมีความเหมาะสม ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 4.50-5.00 หมายถึง เกณฑ์บ่งชี้ในการประเมิน หรือรูปแบบการประเมินมีความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ และมีความเหมาะสม ในระดับมากที่สุด

(3) แบบทดสอบ เรื่องการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอนสำหรับ ประเมินความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอนของผู้ร่วมทดลอง ใช้รูปแบบการประเมินทั้งก่อนและหลังการทดลอง

ลักษณะของแบบทดสอบเป็นแบบทดสอบประเภทเลือกตอบ ซึ่งดำเนินการสร้างตามขั้นตอนต่อไปนี้

1) สร้างแบบทดสอบให้สอดคล้องกับเนื้อหาของรูปแบบและคู่มือการใช้ รูปแบบการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอนสำหรับสถาบันการศึกษาพยาบาล โดยสร้างแบบทดสอบชนิดเลือกตอบตามเนื้อหา จำนวน 30 ข้อ

2) การตรวจสอบคุณภาพของแบบทดสอบ ให้ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวัดและ ประเมินผลการศึกษา และการศึกษาพยาบาล จำนวน 4 คน เป็นผู้พิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity) และให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแบบทดสอบ

3) ทดลองใช้แบบทดสอบโดยการนำแบบทดสอบที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้กับ อาจารย์วิทยาลัยพยาบาลสภากาชาดไทย คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล และอาจารย์ สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช จำนวน 32 คน แล้ว วิเคราะห์หาคุณภาพของแบบทดสอบเป็นรายข้อ เพื่อหาอำนาจจำแนก และค่าระดับความยากง่าย โดยใช้เทคนิค 27 % กลุ่มสูง กลุ่มต่ำ และทดสอบหาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ โดยใช้สูตรของคูเดอร์ ริชาร์ดสัน 20 (Kuder-Richardson : KR 20) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ = 0.72

1.3 เปรียบนุเคราะห์ที่เกี่ยวข้อง โดยการประสานงานกับผู้บริหารสถาบันการศึกษา พยาบาลเพื่อประชุมชี้แจงเกี่ยวกับการทดลองใช้รูปแบบการประเมินตนเอง

2. ขั้นตอนการทดลอง ดำเนินการทดลองตามแบบแผนการวิจัยแบบ pretest - posttest design มีรายละเอียด ดังนี้

2.1 ประเมินผลก่อนการทดลองใช้รูปแบบการประเมินตนเอง (pretest) โดยการประเมินความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอนของกลุ่มตัวอย่าง

2.2 ประชุมชี้แจงการทดลองใช้รูปแบบการประเมินตนเอง สถาบันละ 1 วัน เพื่อให้บุคลากรในกลุ่มตัวอย่างเข้าใจในวัตถุประสงค์ของแผนการทดลอง แนวคิดและกระบวนการประเมินตนเอง

2.3 อาจารย์ที่เป็นกลุ่มทดลอง ศึกษาคู่มือและดำเนินการประเมินตนเองตามแนวทางในคู่มือการใช้รูปแบบการประเมินตนเอง

2.4 ให้กลุ่มทดลองประเมินตนเองเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนเป็นเวลา 4 สัปดาห์

2.5 ประเมินผลหลังการทดลอง (post test) โดยการประเมินความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินตนเองในการจัดการเรียนการสอน โดยใช้แบบสอบถามฉบับเดิมที่ใช้ประเมินก่อนการทดลอง

2.6 เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคะแนนก่อนการทดลองกับคะแนนหลังการทดลองใช้รูปแบบ โดยใช้ t-test

รูปแบบการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ในสถาบันการศึกษาพยาบาลที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ ได้แก่ ความสำคัญของการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอน หลักการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอน วัตถุประสงค์ของการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอน องค์ประกอบของการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอน การสร้างเกณฑ์บ่งชี้ในการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอน การดำเนินการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอน และการนำผลการประเมินตนเองไปปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอน

ในขั้นของการทดลอง ผู้วิจัยนำรูปแบบที่พัฒนาขึ้นนี้ไปทดลองได้สมบูรณ์เพียง 5 องค์ประกอบ คือ ความสำคัญของการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอน หลักการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอน วัตถุประสงค์ของการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอน องค์ประกอบของการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอน การสร้างเกณฑ์บ่งชี้ในการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอน ส่วนการดำเนินการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอน และการนำผลการประเมินตนเองไปปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ยังทดลองได้ไม่สมบูรณ์เนื่องจากมีเวลาจำกัดจึงทดลองใช้รูปแบบการประเมินกลุ่มตัวอย่างได้เพียง

1 หน่วยวิชา และกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมทดลองยังไม่สามารถนำผลจากการประเมินตนเองไปปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนได้อย่างสมบูรณ์

ตอนที่ 3 การประเมินรูปแบบการประเมินตนเอง

ขั้นตอนนี้เป็นการประเมินรูปแบบการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอน จากการนำรูปแบบการประเมินตนเองที่ได้พัฒนาแล้วไปทดลองใช้ในสถานการณ์จริงว่ามีจุดเด่นจุดด้อย ความเป็นไปได้เหมาะสม และมีประโยชน์ต่อการนำไปใช้ประเมินตนเองในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรพยาบาลศาสตรอย่างไร

การดำเนินการประเมินใช้กระบวนการวิจัยเชิงประเมิน (evaluation research) โดยดำเนินการดังนี้

1. การรวบรวมข้อมูล โดยดำเนินการรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ตามระยะเวลา ดังนี้

1.1 ประเมินผลก่อนและหลังการทดลองใช้รูปแบบการประเมินตนเอง โดยการประเมินความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินตนเองในการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ที่เป็นกลุ่มทดลอง

1.2 สอบถามความคิดเห็นต่อเกณฑ์ปัจจัยในการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ที่เป็นกลุ่มทดลองในด้านความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ ความเหมาะสม ความถูกต้องครอบคลุมและข้อเสนอแนะต่าง ๆ โดยดำเนินการส่งแบบสอบถามเมื่อสิ้นสุดการดำเนินการทดลอง

1.3 สอบถามความคิดเห็นต่อรูปแบบการประเมินตนเองของอาจารย์ที่เป็นกลุ่มทดลองในด้านความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ ความเหมาะสม และความถูกต้องครอบคลุม เมื่อสิ้นสุดการดำเนินการทดลอง

1.4 สอบถามปัญหาและผลกระทบ ผลสืบเนื่องและข้อเสนอแนะจากการใช้รูปแบบการประเมินตนเอง โดยสอบถามอาจารย์ที่เป็นกลุ่มทดลองเมื่อสิ้นสุดการทดลอง

2. การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยคำนวณค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความคิดเห็น และวิเคราะห์เนื้อหาจากข้อมูลที่ได้จากการสอบถามความคิดเห็น และข้อเสนอแนะ เพื่อการพิจารณาปรับปรุงการนำรูปแบบการประเมินตนเองไปใช้ต่อไป

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนารูปแบบการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ในสถาบันการศึกษาพยาบาล ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนการวิจัยและเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการพัฒนารูปแบบการประเมินตนเอง

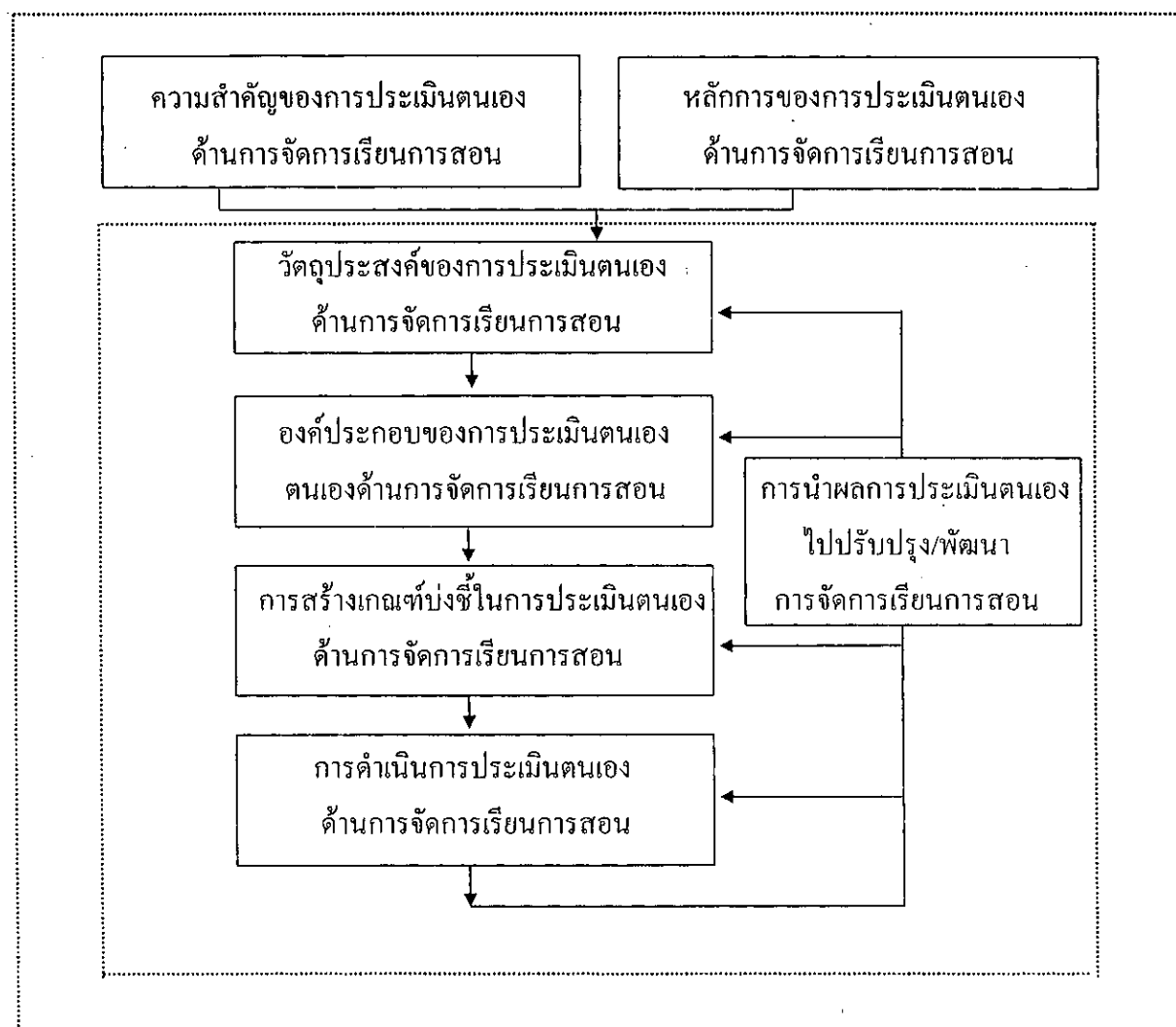
ตอนที่ 2 ผลการประเมินรูปแบบการประเมินตนเอง

ตอนที่ 1 ผลการพัฒนารูปแบบการประเมินตนเอง

รูปแบบการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ในสถาบันการศึกษาพยาบาล ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยการวิเคราะห์เนื้อหาและข้อมูลจากการศึกษาทฤษฎีและเอกสารที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ แล้วจึงร่างรูปแบบการประเมินตนเอง

รูปแบบการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ในสถาบันการศึกษาพยาบาลมีองค์ประกอบ 7 ประการ ได้แก่ ความสำคัญของการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอน หลักการของการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอน วัตถุประสงค์ของการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอน การกำหนดองค์ประกอบของการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอน การสร้างเกณฑ์บ่งชี้ในการประเมิน การดำเนินการประเมินตนเองและการนำผลการประเมินไปใช้ปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอน

ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของรูปแบบการประเมินตนเองในการจัดการเรียนการสอนสำหรับสถาบันการศึกษาพยาบาล แสดงดังภาพประกอบ 15

ภาพประกอบ 15 รูปแบบการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ในสถาบัน
การศึกษาพยาบาล

องค์ประกอบของรูปแบบการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์
ในสถาบันการศึกษาพยาบาลซึ่งผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีรายละเอียดดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 ศึกษาความสำคัญของการประเมินตนเองในการจัดการเรียนการสอนสาขา พยาบาลศาสตร์

การประเมินตนเองในการจัดการเรียนการสอนสำหรับสถาบันการศึกษาพยาบาลมีความ
สำคัญดังนี้

1. การประเมินตนเองมีความสำคัญต่อการส่งเสริมคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของ
สถาบันการศึกษาพยาบาล เนื่องจากทำให้อาจารย์ผู้สอนการพยาบาลได้ทราบข้อมูลตลอดจนข้อ
บกพร่องเกี่ยวกับการปฏิบัติงานและนำมาปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้มี
คุณภาพ และพร้อมที่จะรับ การตรวจสอบจากองค์กรภายนอก เพื่อการประกันคุณภาพต่อไป
2. การประเมินตนเองมีความสำคัญต่อการพัฒนาตนเองของอาจารย์ผู้สอนการพยาบาล
ทำให้ตระหนักถึงการประเมินและการพัฒนาตนเอง เพื่อคุณภาพและมาตรฐานของการจัดการเรียน
การสอน ผลของการประเมินทำให้อาจารย์ผู้สอนเกิดความภาคภูมิใจ และเป็นแรงจูงใจให้เกิดการ
พัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่ตนเองรับผิดชอบให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้
3. การประเมินตนเอง มีความสำคัญต่อการปรับปรุง และพัฒนาการจัดการเรียนการสอน
ของอาจารย์พยาบาลให้เกิดความก้าวหน้า เนื่องจากการประเมินตนเอง เป็นกระบวนการ แสวงหา
ข้อมูลเพื่อพัฒนางานโดยผู้ปฏิบัติงานเอง ทำให้ผู้ประเมินเกิดการยอมรับผลการประเมิน
พิจารณาเห็นข้อดี และข้อบกพร่องของตนเอง และนำผลการประเมินไปใช้เพื่อปรับปรุงและ
พัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพตามที่กำหนด

องค์ประกอบที่ 2 ศึกษาหลักการของการประเมินตนเองในการจัดการเรียนการสอนสาขา พยาบาลศาสตร์

การประเมินตนเองอาศัยแนวคิด และหลักการปฏิบัติ ดังนี้

1. ผู้ทำหน้าที่ประเมินในการประเมินตนเอง ใช้หลักการว่า ให้ผู้ปฏิบัติงานเป็น
ผู้ประเมินการทำงานของตนเอง โดยอาจารย์ผู้สอนการพยาบาลต้องมีความประสงค์ที่จะทราบผล
การทำงานของตนเองว่า ตนเองปฏิบัติงานตามแผนหรือไม่ ประสิทธิภาพสำเร็จมากหรือน้อยเพียงใด
มีปัญหาและอุปสรรคอย่างไร เพื่อนำผลการประเมินไปปรับปรุงและพัฒนาางานของตนเองให้ดีขึ้น
จนบรรลุเกณฑ์ได้มาตรฐานตามที่กำหนดไว้

2. ผู้ใช้ผลการประเมิน เมื่ออาจารย์ผู้สอนการพยาบาลทราบผลการประเมินตนเอง ต้องนำผลการประเมินนั้นมาใช้ในการพัฒนางานของตนเองต่อไป แสวงหาแนวทางเพื่อปรับปรุงข้อบกพร่อง เพื่อให้บรรลุเกณฑ์ที่กำหนดไว้

3. แหล่งข้อมูล อาจารย์ผู้สอนการพยาบาลต้องพยายามแสวงหาแหล่งข้อมูลที่ช่วยพัฒนางานของตนเองอย่างแท้จริง โดยใช้สถิติปัญหา พิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบและปราศจากความลำเอียง

4. แนวทางการประเมิน การประเมินตนเองอย่างเป็นระบบ ตามขั้นตอนของกระบวนการทำงาน โดยให้อาจารย์พยาบาลที่ปฏิบัติงานการสอนหรือทุกฝ่ายของสถาบันการศึกษาประเมินตนเอง โดยให้ทุกคนยอมรับการประเมินตนเองเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการทำงานซึ่งจะทำให้อาจารย์ผู้สอนเกิดความตระหนักและรับผิดชอบว่าการปฏิบัติงานต้องมีการประเมินด้วยจึงจะครบกระบวนการ

5. การจัดสภาพการดำเนินงาน เพื่อให้การประเมินตนเองประสบความสำเร็จ สถาบันการศึกษาควรให้ความสำคัญและส่งเสริมสนับสนุน ดังนี้

5.1 ผู้บริหารสถาบันการศึกษาพยาบาลต้องตระหนัก และให้ความสนใจอย่างจริงจังในการประเมิน การจัดการเรียนการสอนด้วยตนเอง และจัดระบบการทำงานให้มีความชัดเจนมีการวางแผน ปฏิบัติตามแผนประเมินผล และปรับปรุงงาน สนับสนุนส่งเสริมให้การจัดการเรียนการสอน มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง

5.2 บุคลากรทุกฝ่ายต้องให้ความร่วมมือ โดยเฉพาะอาจารย์ผู้สอนต้องมีความรู้ความเข้าใจในการประเมินตนเองว่าเป็นการประเมินเพื่อพัฒนาให้การจัดการเรียนการสอนของสถาบันการศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด

5.3 บุคลากรทุกฝ่ายต้องดำเนินการตามเกณฑ์ที่ตกลงกันไว้ และเมื่อสิ้นสุดการประเมิน ต้องนำผลจากการประเมินไปพัฒนางานการสอนอย่างจริงจัง เพื่อให้งานมีการพัฒนาอยู่เสมอ

5.4 ผู้บริหารต้องส่งเสริม สนับสนุน และเข้าใจหลักการด้านจิตวิทยา โดยทั่วไปผู้สอนจะต้องการทราบผลงานการสอนของตนอยู่แล้ว เนื่องจากแรงจูงใจที่เกิดจากผลการประเมินจะช่วยให้อาจารย์ผู้สอนที่ประเมินตนเองมีแรงจูงใจต้องการปรับปรุงและพัฒนางานของตนให้ได้มาตรฐานหรือเกณฑ์ที่กำหนดไว้ การที่อาจารย์ผู้สอนประเมินผลการปฏิบัติงานด้วยตนเอง ทำให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของตนอย่างต่อเนื่อง และทันต่อเหตุการณ์ ทราบข้อดี ข้อด้อย ปัญหาและอุปสรรค ทำให้อาจารย์ผู้สอนมุ่งปรับปรุงและพัฒนางานให้บรรลุเกณฑ์ที่กำหนดไว้ได้รวดเร็วยิ่งขึ้น

องค์ประกอบที่ 3 กำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอน

การประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอนสำหรับสถาบันการศึกษาพยาบาลมีวัตถุประสงค์เพื่อให้อาจารย์ภายในสถาบันการศึกษาได้ข้อมูลจากการประเมินตนเองและนำผลการประเมินมาใช้ในการตัดสินใจปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ

องค์ประกอบที่ 4 กำหนดองค์ประกอบของการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอน

การประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอนครั้งนี้ จะมุ่งเน้นวิธีการประเมินที่เป็นระบบเพื่อให้ได้ข้อมูลในการตัดสินใจเพื่อพัฒนางานการจัดการเรียนการสอนของสถาบันการศึกษาพยาบาลให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งได้กำหนดองค์ประกอบของการประเมินตนเองในการจัดการเรียนการสอนเป็น 3 ประเภท คือ

1. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น เป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบความพร้อมของปัจจัยเบื้องต้นก่อนที่จะดำเนินการสอน ได้แก่ ปัจจัยด้านอาจารย์ ผู้เรียน หลักสูตรและสิ่งแวดล้อมทางการเรียนการสอน ข้อมูลที่ได้จากการประเมินนี้จะใช้ประกอบการตัดสินใจเกี่ยวกับการกำหนดโครงสร้างแผนงาน ขั้นตอนการดำเนินการสอน เพื่อเลือกแผนและวิธีดำเนินการที่เหมาะสมที่สุดเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนด

2. การประเมินกระบวนการ เป็นการประเมินการดำเนินงานหรือการปฏิบัติการสอน มีบทบาทสำคัญในการให้ข้อมูลย้อนกลับ (feedback) แก่ผู้ปฏิบัติงานเป็นระยะ ๆ การประเมินกระบวนการมีวัตถุประสงค์ 3 ประการคือ

2.1 เพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินงานและหาทางแก้ไข

2.2 เพื่อหาข้อมูลประกอบการตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินงาน

2.3 เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการดำเนินงานไว้ใช้ประโยชน์ต่อไป ข้อมูลที่ได้จะใช้ประกอบการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนเพื่อการควบคุมและปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนให้ได้ผลดีที่สุด

3. การประเมินผลผลิต เป็นการประเมินหลังจากการดำเนินงานสิ้นสุดลง เพื่อเปรียบเทียบผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ข้อมูลที่ได้จะใช้ประกอบการตัดสินใจเกี่ยวกับการบรรลุผลสำเร็จ การทบทวนงาน เพื่อการพัฒนาหรือปรับเปลี่ยนให้การจัดการเรียนการสอนมีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน

องค์ประกอบที่ 5 สร้างเกณฑ์บ่งชี้ในการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอน

เกณฑ์บ่งชี้ในการประเมิน เป็นสิ่งที่ใช้กำหนดคุณภาพของผลงานหรือการปฏิบัติงาน ใช้สำหรับตรวจสอบเปรียบเทียบผลการปฏิบัติ จึงจำเป็นต้องกำหนดไว้เป็นองค์ประกอบหนึ่งในระบบการประเมินตนเอง เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานใช้เป็นแนวทางในการตรวจสอบกับผลที่ได้จากการปฏิบัติงานจริงว่าบรรลุตามเกณฑ์บ่งชี้ที่กำหนดไว้หรือไม่ รวมทั้งใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนางานให้บรรลุตามเกณฑ์บ่งชี้ที่กำหนดไว้

เกณฑ์บ่งชี้ในการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอนครั้งนี้ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นด้วยวิธีการวิจัยโดยเทคนิคเดลฟาย ซึ่งได้ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 21 คน แสดงความคิดเห็นต่อเกณฑ์ 2 รอบ โดยการตอบแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ เกณฑ์บ่งชี้แต่ละด้านจำแนกออกเป็น 3 ด้าน คือ ปัจจัยเบื้องต้น การปฏิบัติ และผลผลิต ดังตาราง 2-4

ตอนที่ 1 ปัจจัยเบื้องต้น

ตาราง 2 คำมัธยฐานและพิสัยระหว่างควอไทล์ของเกณฑ์บ่งชี้การประเมินตนเองในการจัดการเรียนการสอนด้านปัจจัยเบื้องต้นที่ได้จากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ

เกณฑ์บ่งชี้	Mdn.	I.R.
1. คุณลักษณะด้านการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์		
พิจารณาจาก		
1.1 มีความรู้และเข้าใจในส่วนประกอบของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนสาขาพยาบาลศาสตร์	4.97	0.51
1.1.1 ประสิทธิภาพของหลักสูตร	4.94	0.56
1.1.2 วัตถุประสงค์ของหลักสูตร	4.94	0.56
1.1.3 โครงสร้างของหลักสูตร	4.87	0.62
1.1.4 การวางแผนการสอน	4.83	0.66
1.1.5 วิธีจัดการเรียนการสอน	4.73	0.61
1.1.6 การผลิตหรือสร้างสื่อการเรียนการสอน	4.07	1.08
1.1.7 การใช้สื่อการเรียนการสอน	4.78	0.84
1.1.8 การสร้างเครื่องมือวัดและประเมินผล	4.83	0.66
1.2 มีความรู้และประสบการณ์ในวิชาที่สอน	4.78	0.81
1.3 มีความสามารถในการสื่อสาร	4.83	0.66
1.4 มีความรู้ในเรื่องพฤติกรรมกลุ่มและกระบวนการกลุ่ม	4.78	0.89
1.5 มีความกระตือรือร้นในการแสวงหาความรู้ทางวิชาการใหม่ๆ อยู่เสมอ	4.97	0.51
1.6 มีความสามารถในการแสวงหาความรู้ที่เป็นนวัตกรรมด้านการเรียนการสอนและนำมาประยุกต์ใช้	4.83	0.66
1.7 มีความคิดริเริ่ม และสร้างสรรค์ผลงานวิชาการใหม่ๆ	4.83	0.60
1.8 มีความเชื่อมั่นในตนเองในฐานะที่เป็นนักวิชาการ	4.66	1.08
1.9 มีความรับผิดชอบในการจัดการเรียนการสอน	4.94	0.56

ตาราง 2 (ต่อ)

เกณฑ์บ่งชี้	Mdn.	I.R.
1.10 มีความสามารถอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้	4.66	0.95
1.11 มีความประพฤติดีงามเป็นแบบอย่างแก่ผู้เรียน	4.91	0.58
1.12 มีอารมณ์ดีและมีความสามารถในการควบคุมอารมณ์	4.87	0.62
1.13 มีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพ และการเป็นอาจารย์	4.94	0.56
2. คุณลักษณะด้านการเรียนรู้ของนักศึกษาพยาบาล พิจารณาจาก		
2.1 มีความรู้ในวิชาพื้นฐานเพียงพอ	4.59	1.04
2.2 มีความพร้อมที่จะเรียนทั้งด้านร่างกาย และจิตใจ	4.78	0.81
2.3 มีความสามารถในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ได้ด้วยตนเอง	4.87	0.62
2.4 มีการใฝ่ศึกษาหาความรู้อยู่เสมอ	4.87	0.62
2.5 มีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนในหลักสูตรพยาบาลศาสตร์	4.83	0.66
2.6 มีจิตใจเมตตา ยินดีช่วยเหลือผู้อื่น	4.87	0.62
2.7 มีความรับผิดชอบต่อการเรียน	4.83	0.66
2.8 มีความคิดริเริ่มและสร้างสรรค์	4.50	1.00
2.9 มีวินัย และความเพียรพยายามที่จะทำงานให้สำเร็จด้วยตนเอง	4.78	0.81
3. คุณลักษณะของหลักสูตร พิจารณาจาก		
3.1 ปรัชญาและวัตถุประสงค์ของหลักสูตรสอดคล้องกับหลักการของ วิชาการ วิชาชีพ แผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา และลักษณะที่ สังคมต้องการ	4.91	0.58
3.2 โครงสร้างหลักสูตร ประกอบด้วย หมวดวิชาศึกษาทั่วไป หมวดวิชา เฉพาะ และหมวดวิชาเลือกเสรีตามเกณฑ์มาตรฐานของทบวง มหาวิทยาลัย และเกณฑ์ของสภาการพยาบาล	4.91	0.58
3.3 โปรแกรมการเรียน แสดงถึงลำดับรายวิชาที่ผู้เรียนต้องเรียนตลอด หลักสูตร พร้อมด้วยคำอธิบายรายวิชาครบถ้วน	4.83	0.66

ตาราง 2 (ต่อ)

เกณฑ์บ่งชี้	Mdn.	I.R.
3.4 การประเมินการเรียนการสอน มีทั้งการประเมินระหว่างเรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียน (formative evaluation) และการประเมินเพื่อตัดสินผลการเรียน (summative evaluation)	4.83	0.66
3.5 มีการปรับปรุงหลักสูตรและรายวิชาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและผู้เรียน	4.66	0.95
4. คุณลักษณะของสิ่งแวดล้อมทางการเรียนการสอน		
พิจารณาจาก		
4.1 มีทรัพยากรที่ใช้ในการเรียนการสอนเหมาะสม	4.73	0.90
4.1.1 ตำรา เอกสาร และวารสาร	4.78	0.81
4.1.2 ทรัพยากรบุคคล เช่น วิทยากร ผู้เชี่ยวชาญ	4.73	0.90
4.1.3 สื่อด้านคอมพิวเตอร์	4.78	0.81
4.1.4 โสตทัศนูปกรณ์	4.78	0.81
4.1.5 ห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์	4.78	0.81
4.1.6 สถานที่ปฏิบัติการทางคลินิก	4.78	0.81
4.2 สิ่งแวดล้อมเหมาะสมต่อการเรียนการสอน	4.87	0.62
ได้แก่		
4.2.1 ความสว่างของห้องเรียน	4.66	1.01
4.2.2 ความชัดเจนของเสียง	4.66	1.08
4.2.3 ขนาดของห้องเรียนรวม	4.73	0.90
4.2.4 ขนาดและจำนวนห้องเรียนกลุ่มย่อย	4.73	0.90
4.3 พฤติกรรมของกลุ่มผู้เรียนที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้	4.50	1.21

จากตาราง 2 แสดงว่าผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันว่าเกณฑ์บ่งชี้การประเมินตนเองในการจัดการเรียนการสอนด้านปัจจัยเบื้องต้น สมควรใช้เป็นเกณฑ์อย่างยิ่ง (Mdn. > 4.50, I.R. < 1.50) เกือบทุกข้อ ยกเว้นการผลิตหรือสร้างสื่อการเรียนการสอน (Mdn. = 4.07, I.R. = 1.08) ที่ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าสมควรใช้เป็นเกณฑ์

เกณฑ์ที่ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าสมควรใช้เป็นเกณฑ์อย่างยิ่งในด้านปัจจัยเบื้องต้นที่มีค่ามัธยฐานสูงสุด ได้แก่ อาจารย์มีความรู้ความเข้าใจในส่วนประกอบของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน (Mdn. = 4.97, I.R. = 0.51) มีความกระตือรือร้นในการแสวงหาความรู้ทางวิชาการใหม่ๆ อยู่เสมอ (Mdn. = 4.97, I.R. = 0.51) รองลงมาได้แก่ มีความรู้ ความเข้าใจในปรัชญาของหลักสูตร (Mdn. = 4.94, I.R. = 0.56) มีความรู้ความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของหลักสูตร (Mdn. = 4.94, I.R. = 0.56) มีความรับผิดชอบในการจัดการเรียนการสอน (Mdn. = 4.94, I.R. = 0.56) และมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพและการเป็นอาจารย์ (Mdn. = 4.94, I.R. = 0.56)

ตอนที่ 2 การปฏิบัติ

ตาราง 3 ค่ามัธยฐานและพิสัยระหว่างควอไทล์ของเกณฑ์บ่งชี้การประเมินตนเองในการจัดการเรียนการสอนด้านการปฏิบัติที่ได้จากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ

เกณฑ์บ่งชี้	Mdn.	I.R.
1. การจัดเตรียมให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ พิจารณาจาก		
1.1 กำหนดองค์ประกอบเนื้อหาวิชาทันสมัยสอดคล้องกับการ เปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยี	4.87	0.62
1.2 การปรับวิธีการเรียนการสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนมีความใฝ่รู้ สนใจ แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง	4.91	0.58
1.3 วางแผนใช้นวัตกรรมทางการเรียนการสอนให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ ผู้เรียน	4.78	0.81

ตาราง 3 (ต่อ)

เกณฑ์บ่งชี้	Mdn.	I.R.
1.4 จัดเตรียมแผนการเรียนการสอนทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติโดยคำนึงถึงหลักการดังนี้	4.78	0.81
1.4.1 ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันกำหนดวัตถุประสงค์ของการเรียน วิธีการเรียนและวิธีประเมินผล	4.35	1.30
1.4.2 กำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง	4.83	0.66
โดยการพัฒนาทักษะดังนี้		
(1) ทักษะในการแสวงหาความรู้	4.87	0.62
(2) ทักษะในการใช้วิจารณญาณในการคิด	4.91	0.58
(3) ทักษะในการใช้กระบวนการแก้ปัญหาและการตัดสินใจแก้ปัญหาด้านการพยาบาล	5.0	.50
(4) ทักษะในการสื่อสารกับกลุ่มเพื่อนและบุคคลอื่น ๆ	4.94	0.56
(5) ทักษะในการทำงานเป็นทีมหรือการร่วมมือกับผู้อื่น	4.94	0.56
1.4.3 ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันกำหนดขอบเขตเนื้อหาได้เหมาะสมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของรายวิชาและหลักสูตร	4.07	1.48
1.4.4 ผู้สอนกำหนดบทบาทของตนเองได้สอดคล้องเหมาะสมกับวิธีการเรียนการสอน	4.36	1.30
1.45 กำหนดและเตรียมเอกสาร อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ห้องเรียน ห้องสมุด และ สื่อทัศน ์ กรบถ ้ว น	4.73	0.90
1.46 กำหนดวิธีการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนที่เหมาะสม	4.30	1.07
1.5 มีการกำหนดแผนในการประเมินผลการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่องได้แก่	4.78	0.81
1.5.1 การประเมินผลก่อนเรียน	4.83	0.66
1.5.2 การประเมินผลระหว่างเรียน	4.87	0.62
1.5.3 การประเมินผลหลังเรียน	4.87	0.62

ตาราง 3 (ต่อ)

เกณฑ์บ่งชี้	Mdn.	I.R.
2. อาจารย์มีพฤติกรรมในการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ พิจารณาจาก		
2.1 จัดเตรียมความพร้อมก่อนการสอนอย่างครอบคลุมทุกด้าน	4.87	0.62
2.2 จัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแผน โดยคำนึงถึงหลักการดังนี้	4.83	0.66
2.2.1 จัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง	4.94	0.56
2.2.2 จัดให้ผู้เรียนได้เรียนจากสิ่งที่มีความหมายในสภาพความเป็นจริง	4.83	0.66
2.2.3 อาจารย์มีบทบาทของการเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียน (facilitator) โดยจัดสภาพการณ์และบริบทการเรียนรู้ที่เหมาะสม	4.91	0.58
2.2.4 จัดการเรียนการสอนที่เอื้อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง	4.91	0.58
2.2.5 การปรับวิธีการเรียนการสอนให้มีความยืดหยุ่นเพื่อเอื้อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้	4.83	0.66
2.2.6 อาจารย์และผู้เรียนทำงานร่วมกันในกระบวนการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้	4.83	0.66
2.2.7 อาจารย์เลือกใช้วิธีสอนที่หลากหลายในการกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดและเกิดการเรียนรู้	4.87	0.62
2.2.8 จัดให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง	4.94	0.56
2.2.9 อาจารย์เน้นการจัดการเรียนเป็นกลุ่มย่อย ฝึกให้ทำงานร่วมกัน และมีความสัมพันธ์อันดีต่อกันและกัน (cooperative learning)	4.87	0.62
2.2.10 จัดให้ผู้เรียนเรียนรู้วิธีเรียนรู้ สามารถสร้างความรู้ใหม่มากกว่าการจดจำ	4.91	0.58

ตาราง 3 (ต่อ)

เกณฑ์บ่งชี้	Mdn.	I.R.
2.2.11 ปรับปรุงสภาพการเรียนรู้การสอนให้ท้าทายเพื่อทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้	4.91	0.58
2.2.12 สอดแทรกปลูกฝังค่านิยมและพัฒนาจริยธรรมให้กับผู้เรียน	4.94	0.56
3. มีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรและส่งเสริมการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ พิจารณาจาก		
3.1 จัดสอนซ่อมเสริม เพื่อเพิ่มความสามารถแก่ผู้เรียนในรูปแบบต่างๆ	4.73	0.90
3.2 จัดกิจกรรมทางวิชาการต่างๆ เช่น นิทรรศการ การประชุมทางวิชาการ สัมมนา การประกวดผลงาน เพื่อส่งเสริมความรู้ความสามารถของผู้เรียน	4.66	1.01
4. ประเมินผลการเรียนเหมาะสมทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ พิจารณาจาก		
4.1 มีการตกลงร่วมกันกับผู้เรียนในรายละเอียดของการประเมินผลก่อนเรียน ระหว่างเรียนและหลังเรียน	4.78	0.84
4.2 ใช้เครื่องมือประเมินผลการเรียน ได้อย่างเหมาะสม	4.91	0.58
4.3 มีการประเมินความก้าวหน้าการเรียนรู้ของผู้เรียนและให้ข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับกระบวนการทำงานและผลงานอย่างสม่ำเสมอ	4.94	0.56
4.4 ใช้วิธีการประเมินผลให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียน เช่นการประเมินจากแฟ้มสะสมงาน (portfolio) ของผู้เรียน	4.59	1.04
4.5 เน้นให้ผู้เรียนประเมินตนเองและประเมินผลของสมาชิกในกลุ่ม	4.87	0.62
4.6 ประเมินผลสรุปรวม โดยประเมินระดับสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน โดยดำเนินการดังนี้	4.94	0.56
4.6.1 สร้างแบบทดสอบที่มีมาตรฐาน โดยดำเนินการดังนี้		
(1) วางแผนสร้างแบบทดสอบ ได้แก่	4.91	0.58

ตาราง 3 (ต่อ)

เกณฑ์บ่งชี้	Mdn.	I.R.
ก. กำหนดจุดมุ่งหมายในการสร้างแบบทดสอบ	4.87	0.62
ข. กำหนดเนื้อหาและพฤติกรรมที่ต้องการวัด	4.91	0.58
ค. กำหนดชนิดและรูปแบบของแบบทดสอบ	4.87	0.81
(2) สร้างแบบทดสอบให้สอดคล้องกับแผนสร้างแบบทดสอบ	4.97	0.51
(3) ตรวจสอบคุณภาพและปรับปรุงแบบทดสอบ	4.94	0.56
4.6.2 ดำเนินการทดสอบด้วยความยุติธรรม	4.94	0.56
4.6.3 ใช้การตัดสินผลการประเมินทั้งแบบอิงเกณฑ์และอิงกลุ่มตาม ลักษณะเนื้อหาวิชา และกลุ่มผู้เรียน	4.87	0.62
4.6.4 ใช้ผลการวัดรวมกับการประเมินในส่วนอื่น ๆ ได้แก่	4.84	0.62
(1) พฤติกรรมการเรียน	4.91	0.58
(2) การทำงานร่วมกัน	4.91	0.58
(3) การประเมินตนเอง	4.91	0.58
(4) การประเมินของเพื่อน	4.83	0.66
4.7 นำผลการประเมินมาใช้เพื่อปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอน	4.94	0.56
4.8 รายงานผลการเรียนในรูปแบบต่าง ๆ ให้ผู้เรียนและผู้เกี่ยวข้องได้ทราบ	4.94	0.56

จากตาราง 3 แสดงว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันว่าเกณฑ์บ่งชี้การประเมินตนเองในการจัดการเรียนการสอนด้านการปฏิบัติ สมควรใช้เป็นเกณฑ์บ่งชี้ (Mdn.=3.50-4.50, I.R.< 1.5) หรือสมควรใช้เป็นเกณฑ์บ่งชี้อย่างยิ่ง (Mdn. >4.50, I.R.: < 1.50) ทุกข้อ

เกณฑ์ที่ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่า สมควรใช้เป็นเกณฑ์บ่งชี้อย่างยิ่งในด้านการปฏิบัติของการจัดการเรียนการสอนที่มีค่ามัธยฐานสูงสุด ได้แก่ กิจกรรมการเรียนการสอนส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองโดยการพัฒนาทักษะในการใช้กระบวนการแก้ปัญหาและการตัดสินใจแก้ปัญหาทางการพยาบาล (Mdn. = 5.0, I.R. = 0.50) รองลงมา ได้แก่ สร้างแบบทดสอบให้สอดคล้องกับแผนสร้างแบบทดสอบ (Mdn. = 4.97, I.R. = 0.51)

ตอนที่ 3 ผลผลิต

ตาราง 4 คำนิยามฐานและพิสัยระหว่างควอไทล์ของเกณฑ์บ่งชี้การประเมินตนเองในการจัดการเรียนการสอนด้านผลผลิตที่ได้จากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ

เกณฑ์บ่งชี้	Mdn.	I.R.
1. ผู้เรียนมีคุณภาพที่บรรลุวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนในระดับสูง		
พิจารณาจาก		
1.1 ผู้เรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 มีผลการเรียนและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน	4.66	1.18
1.2 ผู้เรียนแต่ละรายมีผลการเรียนผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำที่กำหนดไว้	4.94	0.56
2. ผู้เรียนมีลักษณะที่พึงประสงค์ของหลักสูตร		
พิจารณาจาก		
2.1 ความสามารถในการเรียนรู้และแสวงหาความรู้ใหม่	4.94	0.56
2.2 ความสามารถในการรวบรวมข้อมูลประกอบการตัดสินใจแก้ปัญหา	4.94	0.56
2.3 ความสามารถใช้กระบวนการแก้ปัญหาด้วยตนเองอย่างสอดคล้องเหมาะสมกับสภาพปัญหา	4.94	0.56
2.4 ความสามารถและทักษะปฏิบัติการพยาบาลที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ป่วย บุคคลและชุมชน	5.00	0.50
2.5 มีความสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีมนุษยสัมพันธ์	4.94	0.56
2.6 มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	4.78	0.81
2.7 มีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย	5.00	0.50
2.8 มีวินัยในตนเองและเพียรพยายามปฏิบัติงานให้ลุล่วง	4.97	0.51
2.9 มีพฤติกรรมเหมาะสมกับจรรยาบรรณและจริยธรรมแห่งวิชาชีพ	4.97	0.51
2.10 มีความเมตตา เอื้อเฟื้อ ยินดีช่วยเหลือผู้อื่น	4.91	0.58

ตาราง 4 (ต่อ)

เกณฑ์บ่งชี้	Mdn.	I.R.
2.11 มีความสามารถในการบริหารเวลาและสามารถใช้เวลาอย่างคุ้มค่าให้ประโยชน์	4.83	0.66
2.12 ใฝ่ศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองอยู่เสมอ	4.91	0.58
2.13 มีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพ สามารถปฏิบัติการพยาบาลผู้ป่วยและชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ	5.00	0.50

จากตาราง 4 แสดงว่าผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันว่า เกณฑ์บ่งชี้การประเมิน ตนเองในการจัดการเรียนการสอนด้านผลผลิต สมควรใช้เป็นเกณฑ์อย่างยิ่งทุกข้อ (Mdn. > 4.50, I.R. < 1.5)

เกณฑ์ที่ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่า สมควรใช้เป็นเกณฑ์อย่างยิ่งในด้านผลผลิตของการจัดการเรียนการสอนที่มีค่านิยมสูงสุด ได้แก่ ความสามารถและทักษะปฏิบัติการพยาบาลที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ป่วย บุคคล และชุมชน (Mdn. = 5.00, I.R. = 0.50) มีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย (Mdn. = 5.00, I.R. = 0.50) และมีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพ สามารถปฏิบัติการพยาบาลผู้ป่วยและชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Mdn. = 5.00, I.R. = 0.50) รองลงมา ได้แก่ มีวินัยในตนเองและเพียรพยายามปฏิบัติงานให้ถูกต้อง (Mdn. = 4.97, I.R. = 0.51) และมีพฤติกรรมเหมาะสมกับจรรยาบรรณและจริยธรรมแห่งวิชาชีพ (Mdn. = 4.97, I.R. = 0.51)

องค์ประกอบที่ 6 ดำเนินการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอน

การดำเนินการประเมินตนเอง กำหนดไว้เป็นองค์ประกอบหนึ่งในรูปแบบของการประเมินตนเอง เพื่อให้อาจารย์มีความเข้าใจและสามารถประเมินตนเองได้อย่างถูกต้อง การดำเนินการประเมินตนเองประกอบด้วยรายละเอียดเกี่ยวกับผู้ทำหน้าที่ประเมิน การวางแผนการประเมิน เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการสรุปผลการประเมิน ดังนี้

1. ผู้ทำหน้าที่ประเมิน โดยหลักการประเมินตนเองถือว่าผู้ปฏิบัติงานเป็นผู้ประเมิน ดังนั้น ผู้ทำหน้าที่ประเมินการจัดการเรียนการสอน คือ อาจารย์ผู้สอน ซึ่งมีหน้าที่ 2 ประการ คือ

1.1 เป็นผู้ประเมิน อาจารย์พยาบาลเป็นผู้มีหน้าที่โดยตรงในการจัดการเรียนการสอน และนำผลการประเมินเสนอแนะ หรือให้ความคิดเห็นต่อผู้บริหาร หรือผู้เกี่ยวข้องในกรณีที่ต้องการความช่วยเหลือ หรือการสนับสนุนด้านต่าง ๆ

1.2 เป็นผู้ใช้ผลการประเมิน อาจารย์พยาบาลต้องนำผลที่ได้จากการประเมินการจัดการเรียนการสอนไปใช้ในการปรับปรุง และพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด

2. การวางแผนการประเมิน ในการประเมินการจัดการเรียนการสอน ต้องมีการวางแผนการประเมิน โดยการกำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมิน กำหนดสิ่งที่มุ่งประเมิน กำหนดเกณฑ์ในการประเมิน กำหนดข้อมูลที่ต้องการ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน เป็นแบบประเมินตนเองในการจัดการเรียนการสอน สร้างขึ้นสอดคล้องกับเกณฑ์บ่งชี้การประเมินตนเองในการจัดการเรียนการสอนในแต่ละด้าน ได้แก่ ปัจจัยเบื้องต้น การปฏิบัติ และผลผลิตมีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ โดยมีคู่มือการใช้ รูปแบบการประเมินตนเอง เพื่อให้อาจารย์ผู้สอนใช้ประเมินการจัดการเรียนการสอนของตนเองได้

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล บุคคลที่ทำหน้าที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ ผู้ปฏิบัติงานด้านการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ อาจารย์ผู้สอน ซึ่งต้องรวบรวมข้อมูลจากภายในและ ภายนอกตนเอง โดยการเปรียบเทียบกับเกณฑ์ และรวบรวมข้อมูลจากภายนอกอย่างรอบคอบ ปราศจากความลำเอียงในการประเมิน และใช้เทคนิคการรวบรวมข้อมูลหลายๆ วิธี ได้แก่ การใช้แบบบันทึก การรวบรวมข้อมูลจากหลักฐานต่าง ๆ ที่มีอยู่หรือจัดเก็บไว้ในกระบวนการปฏิบัติงาน การประชุมปรึกษาหารือของคณะทำงานต่าง ๆ การสังเกต การสนทนากับผู้เกี่ยวข้อง การสอบถามโดยใช้แบบสอบถาม การเก็บรวบรวมข้อมูลต้องใช้หลักการที่สำคัญ คือ รวบรวมข้อมูลอย่างถูกต้อง ตรงประเด็น ได้ข้อมูลสมบูรณ์ ครบถ้วน เป็นปัจจุบัน และต้องพยายามประเมินตนเองตลอดเวลาในกระบวนการจัดการเรียนการสอน ในลักษณะของการสะสมข้อมูลอยู่ตลอดเวลาของกระบวนการปฏิบัติงาน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล วิธีวิเคราะห์ข้อมูลต้องสอดคล้องกับลักษณะของข้อมูล ซึ่งทำได้ 2 วิธี คือ ข้อมูลเชิงปริมาณ และข้อมูลเชิงคุณภาพ

5.1 ข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นข้อมูลที่มีการวัดออกมาเป็นตัวเลข สามารถนำไปวิเคราะห์ทางสถิติได้ เช่น ผลของการวัดหรือสังเกตที่เป็นความถี่หรือจำนวนครั้ง ผลการเรียนวิชาต่างๆ ที่วัดเป็นคะแนน

5.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นข้อมูลที่บรรยายถึงคุณลักษณะของสิ่งต่าง ๆ สถานการณ์ ความรู้ ความคิดเห็น ไม่ได้มุ่งหวังที่จะวิเคราะห์ทางสถิติ เช่น พฤติกรรมการเรียนการสอนของอาจารย์ ความ

ต้องการและข้อเสนอแนะต่าง ๆ ข้อมูลแบบนี้วิเคราะห์โดยการวิเคราะห์เนื้อหา โดยมีขั้นตอนการวิเคราะห์ คือ

5.2.1 กำหนดวัตถุประสงค์ของการวิเคราะห์ เช่น เพื่อสรุปข้อมูล เพื่อหารูปแบบหรือความสัมพันธ์ หรืออธิบายพฤติกรรม

5.2.2 รวบรวมเนื้อหาที่จะวิเคราะห์

5.2.3 คัดเลือก จับประเด็น หรือแยกกลุ่มเนื้อหาสาระ แล้วสรุปจัดกลุ่มหรือสร้างความสัมพันธ์

5.2.4 ตรวจสอบความคงที่ของการวิเคราะห์ โดยการวิเคราะห์ซ้ำแล้วเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์

5.2.5 บันทึกสรุปผลการวิเคราะห์

6. การสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล นำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ ประเมินการจัดการเรียนการสอนด้วยตนเอง สามารถสรุปการประเมินผลการจัดการเรียน การสอนได้ และนำไปใช้ในการตัดสินใจเพื่อการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

องค์ประกอบที่ 7 นำผลการประเมินตนเองไปพัฒนาการจัดการเรียนการสอน

ขั้นตอนที่สำคัญของการประเมินตนเองในการจัดการเรียนการสอน คือ การนำผลการประเมินตนเองไปพัฒนาการจัดการเรียนการสอน โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการประเมินไปใช้ดังนี้

1. อาจารย์ผู้สอน นำผลการประเมินไปใช้ในการตัดสินใจเพื่อพัฒนางานการจัดการเรียน การสอนในส่วนที่รับผิดชอบได้โดยทันที

2. อาจารย์ผู้สอน นำผลการประเมินเสนอผู้บริหารหรือผู้ร่วมงาน เพื่อขอความช่วยเหลือ สนับสนุนในด้านต่างๆ เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

3. สถาบันการศึกษาสามารถใช้ผลการประเมินเป็นหลักฐาน เพื่อขอการสนับสนุนและช่วยเหลือปัจจัยด้านต่าง ๆ รวมทั้งเป็นหลักฐานเพื่อการปรับเปลี่ยน หรือการเปลี่ยนแปลงด้านการพัฒนา หลักสูตร การจัดรายวิชา และองค์ประกอบอื่น ๆ ของการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้การจัดการเรียน การสอนได้คุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด

การนำผลการประเมินตนเองไปใช้ปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอน อาจารย์ ผู้สอนต้องนำข้อมูลที่ได้จากการประเมินมาพิจารณา ข้อใดที่ทำได้ดีกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ต้องหาแนว ทางปรับปรุงและพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นและดำเนินการประเมินตนเองอีกอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องเพื่อให้ การจัดการเรียนการสอนมีคุณภาพยิ่งขึ้น

ผลการตรวจสอบรูปแบบการประเมินตนเองและคู่มือการใช้รูปแบบการประเมินตนเองโดยผู้เชี่ยวชาญ

รูปแบบการประเมินตนเองสร้างขึ้นโดยมีองค์ประกอบของรูปแบบ โครงสร้างแสดงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของรูปแบบ และรายละเอียดของแต่ละองค์ประกอบของรูปแบบการประเมิน ผู้วิจัยได้จัดทำ คู่มือการใช้รูปแบบการประเมินตนเอง แล้วเสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร และด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา ผู้มีประสบการณ์ด้านการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรพยาบาลศาสตร์ จำนวน 12 คน เป็นผู้ประเมินคุณภาพของรูปแบบการประเมินตนเองและคู่มือการใช้รูปแบบการประเมินตนเอง

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญโดยการสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้างหลังจากส่งรูปแบบการประเมินตนเองและคู่มือการประเมินตนเองให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณา ประมาณ 1 สัปดาห์ การสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 2 ตอน ตอนที่ 1 เป็นความคิดเห็นต่อรูปแบบการประเมินตนเอง ตอนที่ 2 เป็นความคิดเห็นต่อคู่มือการประเมินตนเอง ผลการสัมภาษณ์แสดงดังตาราง 5 และตาราง 6 ตามลำดับ

ตาราง 5 ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อรูปแบบการประเมินตนเอง

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
<u>ด้านความเป็นไปได้</u>			
1. รูปแบบการประเมินตนเองนี้ อาจารย์ในสถาบันการศึกษาพยาบาลสามารถนำไปใช้ดำเนินการประเมินการจัดการเรียนการสอนด้วยตนเองได้จริง	2.44	0.53	ปานกลาง
<u>ด้านความเป็นประโยชน์</u>			
2. รูปแบบการประเมินตนเองนี้ช่วยให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ในสถาบันการศึกษาพยาบาล	3.00	0.00	มาก
3. ประโยชน์ในการได้รับจากการใช้รูปแบบการประเมินตนเองนี้จะคุ้มค่ากับเวลาในการดำเนินการ	2.89	0.35	มาก
<u>ด้านความเหมาะสม</u>			
4. ความเหมาะสมขององค์ประกอบของรูปแบบการประเมินดังนี้			
4.1 ความสำคัญของการประเมินตนเอง	2.89	0.33	มาก
4.2 หลักการของการประเมินตนเอง	2.78	6.44	มาก
4.3 วัตถุประสงค์ของการประเมินตนเอง	2.67	0.50	มาก
4.4 การกำหนดองค์ประกอบของการประเมินตนเองในการจัดการเรียนการสอน	3.00	0.00	มาก
4.5 การกำหนดเกณฑ์ในการประเมิน	3.00	0.00	มาก
4.6 การดำเนินการประเมินตนเอง	2.89	0.33	มาก
4.7 การนำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนา	2.89	0.33	มาก
5. ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของรูปแบบการประเมินมีความเหมาะสม	2.78	0.44	มาก
6. รูปแบบการประเมินตนเองนี้สามารถทำความเข้าใจได้ง่าย	2.67	0.50	มาก
7. รูปแบบการประเมินตนเองนี้มีความสอดคล้องกับระบบการปฏิบัติงานของอาจารย์ผู้สอนในสถาบันการศึกษาพยาบาล	2.78	0.44	มาก
8. รูปแบบการประเมินตนเองนี้มีความสอดคล้องกับแนวนโยบายการประกันคุณภาพการศึกษาของทบวงมหาวิทยาลัย	3.00	0.00	มาก

ตาราง 5 (ต่อ)

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
9. รูปแบบการประเมินตนเองนี้สะดวกต่อการนำไปใช้ดำเนินการประเมิน การจัดการเรียนการสอน	2.67	0.50	มาก
<u>ด้านความถูกต้องครอบคลุม</u>			
10. รูปแบบการประเมินตนเองนี้ช่วยให้ได้ข้อมูลครอบคลุม ถูกต้องครบถ้วน เพียงพอต่อการตัดสินใจเพื่อการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียน การสอน	2.56	0.53	มาก
<u>ด้านปัญหา</u>			
11. ปัญหาที่คาดว่าจะเกิดขึ้นถ้านำรูปแบบการประเมินตนเองนี้ไปใช้ใน สถาบันการศึกษาพยาบาล	1.80	0.78	ปานกลาง

จากตาราง 5 แสดงว่าผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่ารูปแบบการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอนที่สร้างขึ้นมีความเป็นไปได้ มีประโยชน์ มีความเหมาะสม และมีความถูกต้องครอบคลุมอยู่ในระดับมาก เกือบทุกรายการ ยกเว้นด้านความเป็นไปได้ ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่ารูปแบบการประเมินตนเอง อาจารย์ในสถาบันการศึกษาพยาบาลสามารถนำไปใช้ดำเนินการประเมินการจัดการเรียนการสอนด้วยตนเองได้จริงในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.44$, S.D. = 0.53) และด้านปัญหา ปัญหาที่คาดว่าจะเกิดขึ้นถ้านำรูปแบบการประเมินตนเองไปใช้ในสถาบันการศึกษาพยาบาล อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 1.80$, S.D. = 0.78) ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นด้วยที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการประเมินตนเองช่วยให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุง และพัฒนางานการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ในสถาบันการศึกษาพยาบาล ผู้เชี่ยวชาญทุกคนมีความเห็นว่า เหมาะสมและเป็นประโยชน์มาก ($\bar{X} = 3.00$, S.D. = 0.00) ในด้านความเหมาะสม ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่า การกำหนดเกณฑ์บ่งชี้ในการประเมิน และรูปแบบการประเมินตนเองมีความสอดคล้องกับแนวนโยบายการประกันคุณภาพการศึกษาของทบวงมหาวิทยาลัยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.00$, S.D. = 0.00)

ตาราง 6 ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อคู่มือการใช้รูปแบบการประเมินตนเอง

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
<u>ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนของสถาบันการศึกษาพยาบาล</u> (ตอนที่ 1.1)			
1. วัตถุประสงค์มีความครอบคลุม	2.56	0.53	มาก
2. วัตถุประสงค์มีความชัดเจน	2.67	0.50	มาก
3. เนื้อหามีความครอบคลุม	2.44	0.73	ปานกลาง
4. เนื้อหามีความชัดเจน	2.33	0.50	ปานกลาง
5. คำถามท้ายเรื่องและแนวตอบมีความเหมาะสม	2.56	0.53	มาก
<u>แนวคิดพื้นฐานในการประเมินตนเองของสถาบันการศึกษาพยาบาล</u> (ตอนที่ 1.2)			
1. วัตถุประสงค์มีความครอบคลุม	2.78	0.44	มาก
2. วัตถุประสงค์มีความชัดเจน	2.78	0.44	มาก
3. เนื้อหามีความครอบคลุม	2.89	0.33	มาก
4. เนื้อหามีความชัดเจน	2.78	0.44	มาก
5. คำถามท้ายเรื่องและแนวตอบมีความเหมาะสม	2.67	0.50	มาก
<u>ลักษณะของรูปแบบการประเมินตนเองในการจัดการเรียนการสอนสำหรับ</u> <u>สถาบันการศึกษาพยาบาล (ตอนที่ 2.1)</u>			
1. วัตถุประสงค์มีความครอบคลุม	2.89	0.33	มาก
2. วัตถุประสงค์มีความชัดเจน	2.78	0.44	มาก
3. เนื้อหามีความครอบคลุม	2.89	0.33	มาก
4. เนื้อหามีความชัดเจน	2.78	0.44	มาก
5. คำถามท้ายเรื่องและแนวตอบมีความเหมาะสม	2.67	0.50	มาก
<u>แผนการประเมินการจัดการเรียนการสอนด้วยตนเองและเครื่องมือที่ใช้ในการ</u> <u>ประเมิน (ตอนที่ 2.2)</u>			
1. แผนการประเมินการจัดการเรียนการสอนด้วยตนเองมีความครอบคลุม	2.56	0.53	มาก
2. แผนการประเมินการจัดการเรียนการสอนด้วยตนเองมีความชัดเจน	2.44	0.53	ปานกลาง
3. แผนการประเมินการจัดการเรียนการสอนด้วยตนเองสามารถนำไปใช้ได้	2.67	0.44	มาก
สะดวก			

ตาราง 6 (ต่อ)

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
4. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินมีความครอบคลุม	2.89	0.33	มาก
5. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินมีความชัดเจน	2.78	0.44	มาก
6. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินสามารถนำไปใช้ได้สะดวก	2.67	0.50	มาก
<u>รายละเอียดของแต่ละองค์ประกอบของรูปแบบการประเมินตนเอง</u>			
1. ความสำคัญของการประเมินตนเองมีความครอบคลุม	2.89	0.33	มาก
2. ความสำคัญของการประเมินตนเองมีความชัดเจน	2.89	0.33	มาก
3. หลักการของการประเมินตนเองมีความครอบคลุม	2.67	0.50	มาก
4. หลักการของการประเมินตนเองมีความชัดเจน	2.67	0.50	มาก
5. วัตถุประสงค์ของการประเมินตนเองมีความครอบคลุม	2.78	0.44	มาก
6. วัตถุประสงค์ของการประเมินตนเองมีความชัดเจน	2.78	0.44	มาก
7. การกำหนดองค์ประกอบของการประเมินตนเอง มีความครอบคลุม	2.67	0.50	มาก
8. การกำหนดองค์ประกอบของการประเมินตนเอง มีความชัดเจน	2.67	0.50	มาก
9. การสร้างเกณฑ์ในการประเมินมีความครอบคลุม	2.78	0.44	มาก
10. การสร้างเกณฑ์ในการประเมินมีความชัดเจน	2.78	0.44	มาก
11. การดำเนินการประเมินตนเองมีความครอบคลุม	2.78	0.44	มาก
12. การดำเนินการประเมินตนเองมีความชัดเจน	2.78	0.44	มาก
13. การนำผลการประเมินตนเองไปใช้ปรับปรุงและพัฒนางานมีความ ครอบคลุม	2.56	0.53	มาก
14. การนำผลการประเมินตนเองไปใช้ปรับปรุงและพัฒนางานมีความ ชัดเจน	2.78	0.44	มาก

จากตาราง 6 แสดงว่าผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าคู่มือการใช้รูปแบบการประเมินตนเองมีความเหมาะสมมากเกือบทุกข้อยกเว้นในเรื่องเนื้อหาเกี่ยวกับความรู้พื้นฐานด้านการจัดการเรียนการสอนมีความครอบคลุมและชัดเจนในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.44$, S.D. = 0.73 และ $\bar{X} = 2.33$, S.D. = 0.50 ตามลำดับ) และในเรื่องแผนการประเมินการจัดการเรียนการสอนด้วยตนเองและเครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน พบว่าแผนการประเมินการจัดการเรียนการสอนด้วยตนเองมีความชัดเจนอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.44$, S.D. = 0.44)

ตาราง 7 ข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญในการนำรูปแบบการประเมินตนเองไปใช้ดำเนินการ

รายการ	จำนวน (N=12)	ร้อยละ
<u>ข้อเสนอแนะในการทำให้รูปแบบการประเมินตนเองสามารถนำไปใช้ได้มากขึ้น</u>		
1. สถาบันการศึกษาต้องมีนโยบายที่ชัดเจนในการประเมินตนเอง	5	41.66
2. ผู้บริหารสถาบัน และคณาจารย์ มีความเห็นชอบ และมุ่งมั่นต่อ การมีคุณภาพของระบบการจัดการศึกษา	5	41.66
3. สถาบันควรจัดสิ่งเอื้ออำนวยความสะดวก หรือจัดระบบสนับสนุนการประเมินตนเอง	5	41.66
4. จัดให้มีแรงจูงใจแก่อาจารย์ผู้ประเมินตนเอง เพื่อเสริมคุณภาพ	4	33.33
5. สถาบันควรจัดให้มีคณะกรรมการหรือคณะทำงานรับผิดชอบ อำนวยความสะดวกให้อาจารย์ประเมินตนเอง	3	25.00
<u>ข้อเสนอแนะในการทำให้รูปแบบการประเมินเป็นประโยชน์มากขึ้น</u>		
6. ผู้ประเมินต้องมีความจริงใจที่จะประเมิน และประเมินอย่างตรงกับความ -เป็นจริง	8	66.66
7. ผู้ประเมินต้องใช้เวลากับการประเมินและการปรับปรุง	7	58.33
8. ควรประเมินอย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ	5	41.66
<u>ข้อเสนอแนะในการทำให้รูปแบบการประเมินตนเองสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง</u>	7	58.33
9. ผู้บริหารและอาจารย์ต้องเห็นความสำคัญของการประเมินตนเอง		
10. ก่อนนำรูปแบบการประเมินตนเองไปใช้ต้องมีการประชาสัมพันธ์ เพื่อให้ ผู้เกี่ยวข้องเกิดทัศนคติที่ดี และได้เตรียมความพร้อม	7	58.33
11. ควรมีการให้ความรู้เกี่ยวกับการประเมินตนเอง และรูปแบบการประเมิน โดยใช้เอกสาร และการประชุมกลุ่มใหญ่ หรือกลุ่มย่อย (focus group)	5	41.66
12. ให้อาจารย์และผู้เกี่ยวข้อง ได้มีส่วนร่วมในการปรับปรุงรูปแบบการ ประเมินตนเอง ให้เหมาะสม กับแต่ละสถาบัน	4	33.33
13. ควรมีการสำรวจความคิดเห็น และความต้องการของอาจารย์ และ ผู้เกี่ยวข้องต่อการประเมินตนเอง และรูปแบบการประเมินที่จะนำไปใช้	3	25.00

จากตาราง 7 ข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญในการทำให้รูปแบบการประเมินตนเองสามารถนำไปใช้ได้มากขึ้น ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะมากที่สุด คือ สถาบันการศึกษาต้องมีนโยบายที่ชัดเจนในการประเมินตนเอง ผู้บริหารสถาบันและคณาจารย์ มีความเห็นชอบ และมุ่งมั่นต่อการมีคุณภาพของระบบการจัดการศึกษา และสถาบันควรจัดสิ่งเอื้ออำนวยความสะดวก หรือจัดระบบสนับสนุนการประเมินตนเอง (จำนวน 5 ราย คิดเป็นร้อยละ 41.66)

ข้อเสนอแนะในการทำให้รูปแบบการประเมินตนเองเป็นประโยชน์มากขึ้น ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะมากที่สุด คือ ผู้ประเมินต้องมีความจริงใจที่จะประเมิน และประเมินอย่างตรงกับความ เป็นจริง (จำนวน 8 ราย คิดเป็นร้อยละ 66.66) รองลงมาคือ ผู้ประเมินต้องใช้เวลากับการประเมิน และการปรับปรุงงาน (จำนวน 7 ราย คิดเป็นร้อยละ 58.33) และควรประเมินอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ (จำนวน 5 ราย คิดเป็นร้อยละ 41.66)

ข้อเสนอแนะในการทำให้รูปแบบการประเมินตนเองสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะมากที่สุด คือ ผู้บริหารและอาจารย์ต้องเห็นความสำคัญของการประเมินตนเอง และก่อนนำรูปแบบการประเมินตนเองไปใช้ต้องมีการประชาสัมพันธ์เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องเกิดทัศนคติที่ดีและได้เตรียมความพร้อม (จำนวน 7 ราย คิดเป็นร้อยละ 58.33) รองลงมา คือ ควรมีการให้ความรู้เกี่ยวกับการประเมินตนเอง และรูปแบบการประเมินโดยใช้เอกสาร และการประชุมกลุ่มใหญ่หรือกลุ่มย่อย (จำนวน 5 ราย คิดเป็นร้อยละ 41.66)

จากผลของการประเมินคุณภาพของรูปแบบการประเมินตนเองและคู่มือการใช้รูปแบบการประเมินตนเองและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยได้นำมาใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขรูปแบบการประเมินตนเองและคู่มือการใช้รูปแบบการประเมินตนเองให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นเพื่อนำไปทดลองใช้ต่อไป

คู่มือการใช้รูปแบบการประเมินตนเองที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้น และปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญเป็นเอกสารที่ประกอบด้วยเนื้อหาเกี่ยวกับการประเมินตนเองในการจัดการเรียนการสอนของสถาบันการศึกษาพยาบาลโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้อาจารย์ผู้สอนในสถาบันการศึกษาพยาบาลใช้ศึกษาด้วยตนเอง และใช้เป็นแนวทางในการประเมินการจัดการเรียนการสอนในส่วนที่ตนเองรับผิดชอบ

คู่มือการใช้รูปแบบการประเมินตนเอง มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ศึกษามีความรู้ในเรื่องต่อไปนี้

1. ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนของสถาบันการศึกษาพยาบาล
2. แนวคิดพื้นฐานในการประเมินตนเองของสถาบันการศึกษาพยาบาล
3. ความสำคัญของการประเมินตนเอง

4. หลักการของการประเมินตนเอง
5. วัตถุประสงค์ของการประเมินตนเอง
6. องค์ประกอบของการประเมินตนเองในการจัดการเรียนการสอน
7. เกณฑ์ในการประเมิน
8. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน
9. วิธีการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล
10. การนำผลการประเมินไปใช้ปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอน

คู่มือการใช้รูปแบบการประเมินตนเองประกอบด้วยสาระโดยสรุปดังนี้

หน่วยที่ 1 ประกอบด้วยเนื้อหาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนและแนวคิดพื้นฐานในการประเมินตนเอง หน่วยที่ 2 ประกอบด้วย รูปแบบการประเมินตนเองในการจัดการเรียนการสอนสำหรับสถาบันการศึกษาพยาบาล แผนการประเมินตนเองและเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินตนเอง เพื่อให้อาจารย์ผู้สอนที่ร่วมทดลองใช้รูปแบบการประเมิน ได้ศึกษาทำความเข้าใจ สามารถประเมินการจัดการเรียนการสอนของตนเองและนำผลการประเมินไปพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (รายละเอียดในภาคผนวก)

ตอนที่ 2 ผลการประเมินรูปแบบการประเมินตนเอง

การประเมินรูปแบบการประเมินตนเองในการจัดการเรียนการสอน จากการทดลองใช้
ในสถาบันการศึกษาพยาบาล 2 แห่ง คือ วิทยาลัยพยาบาลทหารอากาศ และวิทยาลัยพยาบาล
บรมราชชนนีนพรัตน์วัชรระ มีจุดมุ่งหมายเพื่อประเมินความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์
ความเหมาะสม และความครอบคลุม ผลการประเมินรูปแบบการประเมินตนเองนำเสนอเป็น
4 ส่วน ดังนี้

- 2.1 ผลการประเมินการเรียนรู้ของผู้เข้าร่วมทดลองใช้รูปแบบการประเมินตนเอง
- 2.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านความคิดเห็นต่อเกณฑ์บ่งชี้การจัดการจัดการเรียน
การสอนของผู้เข้าร่วมทดลองใช้รูปแบบการประเมิน
- 2.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากความคิดเห็นต่อรูปแบบการประเมินตนเองของผู้เข้า
ร่วมทดลองใช้รูปแบบการประเมิน
- 2.4 ข้อเสนอแนะในการนำรูปแบบการประเมินตนเองไปใช้

2.1 ผลการประเมินการเรียนรู้ของผู้เข้าร่วมทดลองใช้รูปแบบการประเมินตนเอง

ผู้วิจัยได้นำรูปแบบการประเมินตนเองไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีความสนใจ อาสาสมัครเข้าร่วมทดลอง จำนวน 30 คน โดยการประเมินความรู้เกี่ยวกับการประเมินตนเองในการจัดการเรียนการสอนก่อนการทดลอง (pretest) และเมื่อให้กลุ่มตัวอย่างทดลองใช้รูปแบบการประเมินแล้ว ได้ทำการประเมินความรู้เกี่ยวกับการประเมินตนเองในการจัดการเรียนการสอนหลังการทดลอง เพื่อเปรียบเทียบผลของการเรียนรู้ ผลการทดลอง ดังตาราง 8

ตาราง 8 เปรียบเทียบผลการเรียนรู้เรื่องการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอนก่อนและหลังการทดลองใช้รูปแบบการประเมิน

	N	$\bar{X}$	S.D.	t
ก่อนทดลอง	30	10.3	2.15	16.89*
หลังทดลอง	30	21.8	2.71	

*P < .001

จากตาราง 8 แสดงว่า หลังการทดลองใช้รูปแบบการประเมินตนเอง ผู้เข้าร่วมทดลองใช้รูปแบบการประเมินตนเอง มีการเรียนรู้เรื่องการประเมินตนเองในการจัดการเรียนการสอนสูงกว่า ก่อนทดลองใช้รูปแบบการประเมินอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

2.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านความคิดเห็นต่อเกณฑ์บ่งชี้การประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอน ของผู้เข้าร่วมทดลองใช้รูปแบบการประเมิน

ความคิดเห็นต่อเกณฑ์บ่งชี้การประเมินตนเองในการจัดการเรียนการสอนของผู้เข้าร่วมทดลองได้วิเคราะห์และนำเสนอในด้านความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ และความเหมาะสมของเกณฑ์ ดังแสดงในตาราง 9 ส่วนความครอบคลุมของเกณฑ์ได้นำเสนอไว้ตอนท้ายของตาราง

ตาราง 9 ความคิดเห็นต่อเกณฑ์บ่งชี้การประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอนของผู้เข้าร่วม
ทดลองใช้รูปแบบการประเมิน

เกณฑ์บ่งชี้	ความเป็นไปได้		ประโยชน์		ความเหมาะสม	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
ปัจจัยเบื้องต้น						
1. คุณลักษณะด้านการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์						
พิจารณาจาก						
1.1 มีความรู้และเข้าใจในส่วนประกอบของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน	4.47	0.62	4.47	0.51	4.47	0.51
1.1.1 ปรัชญาของหลักสูตร	4.41	0.71	4.24	0.66	4.47	0.72
1.1.2 วัตถุประสงค์ของหลักสูตร	4.53	0.51	4.35	0.61	4.59	0.51
1.1.3 โครงสร้างของหลักสูตร	4.53	0.62	4.35	0.61	4.50	0.63
1.1.4 การวางแผนการสอน	4.24	0.66	4.41	0.71	4.65	0.49
1.1.5 วิธีจัดการเรียนการสอน	4.29	0.59	4.35	0.61	4.41	0.71
1.1.6 การผลิตหรือสร้างสื่อการเรียนการสอน	3.71	0.69	4.12	0.78	4.18	0.81
1.1.7 การใช้สื่อการเรียนการสอน	3.88	0.60	4.41	0.80	4.41	0.80
1.1.8 การสร้างเครื่องมือวัดและประเมินผล	4.00	0.71	4.41	0.80	4.47	0.72
1.2 มีความสามารถในการสื่อสาร	4.18	0.81	4.47	0.72	4.47	0.62
1.3 มีความรู้และประสบการณ์ในวิชาที่สอน	4.29	0.47	4.47	0.72	4.59	0.51
1.4 มีความรู้ในเรื่องพฤติกรรมกลุ่มและกระบวนการกลุ่ม	4.24	0.56	4.47	0.51	4.41	0.62
1.5 มีความกระตือรือร้นในการแสวงหาความรู้ทางวิชาการใหม่ๆ อยู่เสมอ	4.29	0.59	4.59	0.61	4.65	0.61
1.6 มีความสามารถในการแสวงหาความรู้ที่เป็นนวัตกรรมด้านการเรียนการสอนและนำมาประยุกต์ใช้	4.06	0.66	4.53	0.62	4.41	0.71
1.7 มีความคิดริเริ่ม และสร้างสรรค์ผลงานวิชาการใหม่ๆ	4.06	0.56	4.47	0.72	4.35	0.70
1.8 มีความเชื่อมั่นในตนเองในฐานะที่เป็นนักวิชาการ	4.25	0.45	4.41	0.71	4.35	0.70
1.9 มีความเอาใจใส่และรับผิดชอบในการเรียนการสอน	4.41	0.51	4.47	0.72	4.53	0.62
1.10 มีความสามารถอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้	4.18	0.53	4.47	0.51	4.41	0.62
1.11 ประพฤติตนดีงามเป็นแบบอย่างแก่ผู้เรียน	4.53	0.51	4.47	0.62	4.47	0.62
1.12 มีอารมณ์ดีและมีความสามารถในการควบคุมอารมณ์	4.41	0.51	4.47	0.51	4.53	0.62
1.13 มีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพ และการเป็นอาจารย์	4.53	0.62	4.47	0.62	4.24	0.66

ตาราง 9 (ต่อ)

เกณฑ์บ่งชี้	ความเป็นไปได้		ประโยชน์		ความเหมาะสม	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
2. คุณลักษณะด้านการเรียนรู้ของผู้เรียน						
พิจารณาจาก						
2.1 มีความรู้ในวิชาพื้นฐานเพียงพอ	4.06	0.99	4.18	0.73	4.24	0.75
2.2 มีความพร้อมที่จะเรียนทั้งด้านร่างกาย และจิตใจ	3.94	0.90	4.12	0.60	4.24	0.66
2.3 มีความสามารถในการศึกษา ค้นคว้าหาความรู้ได้ด้วยตนเอง	4.00	0.71	4.35	0.70	4.17	0.62
2.4 มีการใฝ่ศึกษาหาความรู้อยู่เสมอ	3.88	0.88	4.29	0.69	4.18	0.73
2.5 มีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนในหลักสูตรพยาบาลศาสตร์	4.24	0.66	4.47	0.72	4.29	0.77
2.6 มีจิตใจเมตตา ยินดีช่วยเหลือผู้อื่น	4.18	0.88	4.41	0.62	4.35	0.61
2.7 มีความรับผิดชอบต่อการเรียนและงานที่ได้รับมอบหมาย	4.47	0.62	4.53	0.62	4.41	0.62
2.8 มีความคิดริเริ่มและสร้างสรรค์	4.12	0.72	4.44	0.63	4.35	0.61
2.9 มีวินัย และความเพียรพยายามที่จะทำงานให้สำเร็จด้วยตนเอง	4.29	0.59	4.53	0.62	4.41	0.61
3. คุณลักษณะของหลักสูตร						
พิจารณาจาก						
3.1 ปรัชญาและวัตถุประสงค์ของหลักสูตรสอดคล้องกับหลักการ วิชาการ วิชาชีพ แผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา และ ลักษณะที่สังคมต้องการ	4.47	0.62	4.53	0.61	4.59	0.62
3.2 โครงสร้างหลักสูตร ประกอบด้วย หมวดวิชาพื้นฐานทั่วไป หมวด วิชาพื้นฐานวิชาชีพ หมวดวิชาชีพ และหมวดวิชาเลือกเสรีตามเกณฑ์ มาตรฐานของทบวงมหาวิทยาลัย และเกณฑ์ของสภาการพยาบาล	4.65	0.49	4.67	0.49	4.71	0.47
3.3 โปรแกรมการเรียน แสดงถึงลำดับรายวิชาที่ผู้เรียนต้องเรียนตลอด หลักสูตร พร้อมด้วยคำอธิบายรายวิชาครบถ้วน	4.65	0.49	4.71	0.47	4.65	0.49
3.4 การประเมินการเรียนการสอนมีทั้งการประเมินระหว่างเรียนเพื่อ พัฒนาผู้เรียน (formative evaluation) และการประเมินเพื่อตัดสินผล การเรียน (summative evaluation)	4.59	0.62	4.61	0.61	4.59	0.71
3.5 มีการปรับปรุงหลักสูตรและรายวิชาให้สอดคล้องกับการ เปลี่ยนแปลงทางสังคมและผู้เรียน	3.82	0.73	4.53	0.62	4.47	0.72

ตาราง 9 (ต่อ)

เกณฑ์บ่งชี้	ความเป็นไปได้		ประโยชน์		ความเหมาะสม	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
4. คุณลักษณะของสิ่งแวดล้อมทางการเรียนการสอน						
พิจารณาจาก						
4.1 มีทรัพยากรที่ใช้ในการเรียนการสอนเพียงพอ	4.35	0.61	4.53	0.62	4.53	0.51
ได้แก่						
4.1.1 ตำราเอกสาร และวารสาร	4.29	0.69	4.59	0.71	4.41	0.80
4.1.2 ทรัพยากรบุคคล เช่น วิทยากร ผู้เชี่ยวชาญ	4.35	0.61	4.59	0.62	4.88	0.35
4.1.3 สื่อด้านคอมพิวเตอร์	4.18	0.73	4.59	0.62	4.53	0.62
4.1.4 โสตทัศนูปกรณ์	4.29	0.69	4.59	0.62	4.53	0.62
4.1.5 ห้องปฏิบัติการทดลอง	4.06	0.81	4.56	0.62	4.53	0.62
4.1.6 สถานที่ปฏิบัติการทางคลินิก	4.53	0.51	4.71	0.47	4.71	0.47
4.2 สิ่งแวดล้อมเอื้อต่อการเรียนการสอน						
ได้แก่						
4.2.1 ความสว่างของห้องเรียน	4.53	0.51	4.71	0.47	4.59	0.62
4.2.2 ความชัดเจนของเสียง	4.53	0.51	4.65	0.49	4.59	0.51
4.2.3 ขนาดของห้องเรียนรวม	4.53	0.51	4.65	0.49	4.65	0.49
4.2.4 ขนาดและจำนวนห้องเรียนกลุ่มย่อย	4.35	0.61	4.65	0.49	4.47	0.72
4.3 พฤติกรรมของกลุ่มผู้เรียนที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้	4.18	0.64	4.41	0.80	4.29	0.77
การปฏิบัติ						
1. การจัดเตรียมให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ						
พิจารณาจาก						
1.1 โครงสร้างรายวิชาทันสมัยสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยี	4.12	0.61	4.41	0.62	4.29	0.69
1.2 การปรับวิธีการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความใฝ่รู้สนใจแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง	4.29	0.59	4.71	0.47	4.24	0.63
1.3 วางแผนใช้นวัตกรรมทางการเรียนการสอนให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน	4.24	0.66	4.65	0.61	4.88	0.35
1.4 จัดเตรียมแผนการเรียนการสอนทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติโดยคำนึงถึงหลักการดังนี้						

ตาราง 9 (ต่อ)

เกณฑ์บ่งชี้	ความเป็นไปได้		ประโยชน์		ความเหมาะสม	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
1.4.1 ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันกำหนดวัตถุประสงค์ของการเรียน วิธีการเรียน และวิธีประเมินผล	3.53	1.06	4.29	0.85	4.00	0.94
1.4.2 กิจกรรมการเรียนการสอนส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ ด้วยตนเอง โดยการพัฒนาทักษะดังนี้	4.41	0.62	4.47	0.62	4.59	0.51
(1) ทักษะในการแสวงหาความรู้	4.18	0.64	4.53	0.62	4.35	0.70
(2) ทักษะในการใช้วิจารณ์ญาณในการคิด	4.18	0.64	4.59	0.51	4.35	0.70
(3) ทักษะในการใช้กระบวนการแก้ปัญหาและการตัดสินใจ แก้ปัญหาการพยาบาล	4.88	0.61	4.53	0.62	4.47	0.62
(4) ทักษะในการสื่อสารกับกลุ่มเพื่อนและบุคคลต่างๆ	4.18	0.64	4.35	0.70	4.35	0.61
(5) ทักษะในการทำงานเป็นทีมหรือการร่วมมือกับผู้อื่น	4.24	0.75	4.47	0.62	4.41	0.62
1.4.3 ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันกำหนดขอบเขตเนื้อหาได้ เหมาะสมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของรายวิชา และหลักสูตร	3.51	1.12	4.12	0.86	4.00	0.87
1.4.4 ผู้สอนกำหนดบทบาทของตนเองได้สอดคล้องเหมาะสมกับ วิธีการเรียนการสอน	4.41	0.51	4.47	0.51	4.47	
1.4.5 กำหนดและเตรียมเอกสาร อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวก สะดวก เช่น ห้องเรียน ห้องสมุด และโสตทัศนศึกษาครบถ้วน	4.35	0.61	4.59	0.51	4.59	0.51
1.4.6 กำหนดวิธีการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนที่ เหมาะสม	4.41	0.62	4.47	0.62	4.47	0.51
1.5 มีการกำหนดแผนในการประเมินผลการเรียนการสอนอย่าง ต่อเนื่อง	4.47	0.62	4.71	0.47	4.65	0.49
ได้แก่						
1.5.1 การประเมินผลก่อนเรียน	4.41	0.71	4.71	0.47	4.59	0.62
1.5.2 การประเมินผลระหว่างเรียน	4.47	0.51	4.59	0.51	4.59	0.51
1.5.3 การประเมินผลหลังเรียน	4.53	0.51	4.65	0.49	4.94	0.49

ตาราง 9 (ต่อ)

เกณฑ์	ความ เป็นไปได้		ประโยชน์		ความ เหมาะสม	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
2. อาจารย์มีพฤติกรรมในการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ ทั้งภาคทฤษฎี และปฏิบัติ						
พิจารณา						
2.1 จัดเตรียมความพร้อมก่อนการสอนอย่างครอบคลุมทุกด้าน	4.18	0.64	4.53	0.62	4.35	0.61
2.2 จัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแผน	4.26	0.65	4.29	0.69	4.26	0.59
โดยคำนึงถึงหลักการดังนี้						
2.2.1 จัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง	4.17	0.62	4.47	0.62	4.41	0.62
2.2.2 จัดให้ผู้เรียนได้เรียนจากสิ่งที่มีความหมายในสภาพความเป็นจริง	4.18	0.53	4.53	0.62	4.35	0.61
2.2.3 อาจารย์มีบทบาทของการเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียน (facilitator) โดยจัดสภาพการณ์และบริบทการเรียนรู้ที่เหมาะสม	4.24	0.66	4.47	0.62	4.41	0.62
2.2.4 จัดการเรียนการสอนที่เอื้อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองมากที่สุด	4.18	0.64	4.29	0.69	4.41	0.71
2.2.5 การปรับวิธีการเรียนการสอนให้มีความยืดหยุ่นเพื่อเอื้อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ดีที่สุด	4.29	0.59	4.35	0.61	4.35	0.61
2.2.6 อาจารย์และผู้เรียนทำงานร่วมกันในกระบวนการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้	4.24	0.66	4.65	0.49	4.41	0.62
2.2.7 อาจารย์ใช้วิธีการที่หลากหลายในการกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดและเกิดการเรียนรู้	4.24	0.56	4.53	0.51	4.41	0.63
2.2.8 จัดให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง	4.29	0.59	4.41	0.71	4.35	0.35
2.2.9 อาจารย์เน้นการจัดการเรียนเป็นกลุ่มย่อย ฝึกให้ทำงานร่วมกันและมี ความสัมพันธ์อันดีต่อกันและกัน (cooperative learning)	4.24	0.66	4.53	0.70	4.35	0.35
2.2.10 จัดให้ผู้เรียนเรียนรู้วิธีเรียนรู้สามารถสร้างความรู้ใหม่มากกว่าการ จดจำ	4.12	0.78	4.59	0.51	4.39	0.51
2.2.11 ปรับปรุงสภาพการเรียนการสอนให้ท้าทายเพื่อทำให้ผู้เรียนเกิด การเรียนรู้	4.12	0.70	4.29	0.77	4.29	0.69
2.2.12 สอดแทรกปลูกฝังค่านิยมและพัฒนาจริยธรรมให้กับผู้เรียน	4.53	0.51	4.35	0.79	4.29	0.69

ตาราง 9 (ต่อ)

เกณฑ์	ความ เป็นไปได้		ประโยชน์		ความ เหมาะสม	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
3. มีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรและส่งเสริมการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ พิจารณาจาก						
3.1 จัดสอนซ่อมเสริม เพื่อเพิ่มความสามารถแก่ผู้เรียนในรูปแบบต่าง ๆ	3.76	0.97	4.29	0.77	4.29	0.69
3.2 จัดกิจกรรมทางวิชาการต่างๆ เช่น นิทรรศการ การประชุมทางวิชาการ สัมมนา การประกวดผลงาน เพื่อส่งเสริมความรู้ความสามารถของผู้เรียน	3.76	0.97	4.29	0.77	4.29	0.69
4. การประเมินผลการเรียนเหมาะสมทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ พิจารณาจาก						
4.1 มีการตกลงร่วมกันกับผู้เรียนในรายละเอียดของการประเมินผลก่อนเรียน ระหว่างเรียนและหลังเรียน	4.12	0.78	4.53	0.51	4.41	0.51
4.2 ใช้เครื่องมือประเมินผลการเรียนได้อย่างเหมาะสม	4.41	0.51	4.53	0.51	4.53	0.51
4.3 มีการประเมินความก้าวหน้าการเรียนรู้ของผู้เรียนและให้ข้อมูล ย้อนกลับเกี่ยวกับกระบวนการทำงานและผลงานอย่างสม่ำเสมอ	4.29	0.59	4.59	0.51	4.53	0.51
4.4 ใช้วิธีการประเมินผลให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียน เช่นการประเมินจาก แฟ้มสะสมงาน (portfolio) ของผู้เรียน	3.94	0.90	4.35	0.61	4.24	0.56
4.5 เน้นให้ผู้เรียนประเมินตนเองและประเมินผลการปฏิบัติงานของสมาชิก ในกลุ่ม	4.47	0.62	4.59	0.51	4.41	0.62
4.6 ประเมินผลสรุปรวม โดยประเมินระดับสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน โดยดำเนินการดังนี้	4.53	0.51	4.65	0.49	4.59	0.51
4.6.1 สร้างแบบทดสอบที่มีมาตรฐาน โดยดำเนินการดังนี้	4.29	0.59	4.59	0.51	4.53	0.51
(1) วางแผนสร้างแบบทดสอบ ได้แก่	4.59	0.51	4.59	0.51	4.59	0.51
ก. กำหนดจุดมุ่งหมายในการสร้างแบบทดสอบ	4.53	0.51	4.53	0.51	4.53	0.51
ข. กำหนดเนื้อหาและพฤติกรรมที่ต้องการวัด	4.65	0.49	4.59	0.51	4.65	0.49
ค. กำหนดชนิดและรูปแบบของแบบทดสอบ	4.24	0.63	4.24	0.63	4.24	0.63

ตาราง 9 (ต่อ)

เกณฑ์บ่งชี้	ความเป็นไปได้		ประโยชน์		ความเหมาะสม	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
(2) สร้างแบบทดสอบให้สอดคล้องกับแผนสร้างแบบทดสอบ	4.59	0.51	4.65	0.49	4.65	0.51
(3) ตรวจสอบคุณภาพและปรับปรุงแบบทดสอบ	4.65	0.61	4.65	0.49	4.53	0.72
4.6.2 ดำเนินการทดสอบด้วยความยุติธรรม	4.29	0.51	4.65	0.49	4.59	0.51
4.6.3 ใช้การตัดสินผลการประเมินทั้งแบบอิงเกณฑ์และอิงกลุ่มตามลักษณะเนื้อหาวิชา และกลุ่มผู้เรียน	4.59	0.51	4.71	0.47	4.65	0.51
4.6.4 ใช้ผลการวัดร่วมกับการประเมินในส่วนอื่นๆ ได้แก่	4.59	0.51	4.65	0.49	4.65	0.51
(1) พฤติกรรมการเรียน	4.53	0.62	4.65	0.49	4.53	0.62
(2) การทำงานร่วมกัน	4.35	0.79	4.35	0.79	4.35	0.79
(3) การประเมินตนเอง	4.47	0.72	4.41	0.80	4.50	0.73
(4) การประเมินของเพื่อน	4.47	0.72	4.41	0.80	4.24	0.73
4.7 นำผลการประเมินมาใช้เพื่อปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอน	4.53	0.51	4.47	0.72	4.59	0.51
4.8 รายงานผลการเรียนในรูปแบบต่างๆ ให้ผู้เรียนและผู้เกี่ยวข้องได้ทราบ	4.41	0.51	4.35	0.61	4.47	0.51
ผลผลิต						
1. ผู้เรียนมีคุณภาพที่บรรลุวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนในระดับสูงพิจารณาจาก						
1.1 ผู้เรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 มีผลการเรียนและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน	4.29	0.85	4.53	0.62	4.44	0.63
1.2 ผู้เรียนแต่ละรายมีผลการเรียนผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำที่กำหนดไว้	4.59	0.51	4.59	0.51	4.59	0.51
2. ผู้เรียนมีลักษณะที่พึงประสงค์ของหลักสูตรพิจารณาจาก						
2.1 ความสามารถในการเรียนรู้และแสวงหาความรู้ใหม่	4.35	0.49	4.59	0.51	4.47	0.62
2.2 ความสามารถในการรวบรวมข้อมูลประกอบการตัดสินใจแก้ปัญหา	4.00	0.87	4.59	0.51	4.47	0.62
2.3 ความสามารถใช้กระบวนการแก้ปัญหาด้วยตนเองอย่างสอดคล้องเหมาะสมกับสภาพปัญหา	4.00	0.61	4.29	0.59	4.47	0.62

ตาราง 9 (ต่อ)

เกณฑ์บ่งชี้	ความเป็นไปได้		ประโยชน์		ความเหมาะสม	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
2.4 ความสามารถและทักษะปฏิบัติการพยาบาลที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ป่วยและชุมชน	4.24	0.56	4.47	0.62	4.59	0.51
2.5 มีความสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีมนุษยสัมพันธ์	4.47	0.51	4.59	0.51	4.47	0.51
2.6 มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	4.35	0.49	4.53	0.51	4.53	0.51
2.7 ความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย	4.47	0.51	4.59	0.51	4.59	0.51
2.8 มีวินัยในตนเองและเพียรพยายามปฏิบัติงานให้ลุล่วง	4.47	0.51	4.53	0.51	4.59	0.62
2.9 มีพฤติกรรมเหมาะสมกับจรรยาบรรณและจริยธรรมแห่งวิชาชีพ	4.35	0.59	4.41	0.62	4.53	0.51
2.10 มีความเมตตาเอื้อเฟื้อ ยินดีช่วยเหลือผู้อื่น	4.47	0.51	4.53	0.51	4.59	0.51
2.11 มีความสามารถในการบริหารเวลาและสามารถใช้เวลาอย่างคุ้มค่าให้เป็นประโยชน์	4.06	0.75	4.35	0.61	4.41	0.62
2.12 ใฝ่ศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองอยู่เสมอ	4.12	0.70	4.47	0.51	4.59	0.51
2.13 มีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพ สามารถปฏิบัติการพยาบาลผู้ป่วยและชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ	4.24	0.66	4.41	0.62	4.47	0.62

จากตาราง 9 แสดงว่า ผู้เข้าร่วมการทดลองใช้รูปแบบประเมินตนเองมีความเห็นว่าเกณฑ์บ่งชี้การประเมินตนเองในการจัดการเรียนการสอนด้านปัจจัยเบื้องต้น การปฏิบัติและผลผลิต มีความเป็นไปได้ มีประโยชน์ และมีความเหมาะสมตั้งแต่ระดับมากขึ้นไป ($\bar{X} > 3.50$) ทุกข้อ แสดงว่าเกณฑ์บ่งชี้ด้านการจัดการเรียนการสอนทุกข้อเป็นเกณฑ์บ่งชี้ที่อาจารย์ผู้สอนสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง มีประโยชน์และมีความเหมาะสม สนองต่อความต้องการนำไปใช้ในการประเมินจริงได้ มีความสอดคล้องกับหลักการ ไม่ขัดต่อนโยบาย ระเบียบปฏิบัติ และมีความเหมาะสมกับสภาพของการจัดการเรียนการสอนของสถาบันการศึกษาพยาบาล

ส่วนในด้านความถูกต้องครอบคลุมของเกณฑ์บ่งชี้ ผู้เข้าร่วมการทดลองใช้รูปแบบการประเมินมีความเห็นว่าเกณฑ์บ่งชี้ที่พัฒนาขึ้นนี้มีความถูกต้องครอบคลุมเพียงพอต่อการใช้ประเมินการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ด้วยตนเอง (จำนวน 29 ราย คิดเป็นร้อยละ 96.66) มีเพียง 1 รายที่เสนอแนะว่าจะเพิ่มเกณฑ์บ่งชี้ด้านการปฏิบัติเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนการสอน ในเรื่องส่งเสริมให้ผู้เรียนมีพัฒนาการกล้าแสดงความคิดเห็น

2.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นต่อรูปแบบการประเมินตนเองของผู้เข้าร่วมทดลองใช้รูปแบบการประเมิน

การวิเคราะห์ความคิดเห็นต่อรูปแบบการประเมินตนเองของผู้เข้าร่วมทดลองใช้รูปแบบการประเมินตนเองด้านความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ ความเหมาะสม และความถูกต้องครอบคลุม ผลการวิเคราะห์ดังแสดงในตาราง 10

ตาราง 10 ความคิดเห็นต่อรูปแบบการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอนของผู้เข้าร่วมทดลอง

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
<u>ด้านความเป็นไปได้</u>			
1. รูปแบบการประเมินตนเอง ทำความเข้าใจได้ง่าย	4.05	0.74	มาก
2. รูปแบบการประเมินตนเองสามารถนำไปใช้ดำเนินการประเมินการจัดการเรียนการสอนได้จริง	4.05	0.74	มาก
<u>ด้านความเป็นประโยชน์</u>			
3. รูปแบบการประเมินตนเอง มีประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอน	4.10	0.77	มาก
4. รูปแบบการประเมินตนเองช่วยให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอน	4.00	0.83	มาก
5. รูปแบบการประเมินตนเอง มีส่วนช่วยพัฒนาความรู้และทักษะในการประเมินการจัดการเรียนการสอนด้วยตนเอง	4.05	0.74	มาก
6. รูปแบบการประเมินตนเอง มีส่วนช่วยปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของสถาบันการศึกษาของท่าน	3.91	0.70	มาก
7. เมื่อเปรียบเทียบประโยชน์ที่ได้รับจากการใช้รูปแบบการประเมินตนเองกับเวลาที่ใช้ในการดำเนินการมีความคุ้มค่า	4.05	0.74	มาก
<u>ด้านความเหมาะสม</u>			
8. รูปแบบการประเมินตนเอง มีความเหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอนของสถาบันศึกษาพยาบาล	4.04	0.74	มาก
9. รูปแบบการประเมินตนเอง สะดวกต่อการนำไปใช้ดำเนินการประเมินการจัดการเรียนการสอนของสถาบันศึกษาพยาบาล	3.86	0.74	มาก
10. รูปแบบการประเมินตนเอง มีความสอดคล้องและตอบสนองต่อแผนนโยบายการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของทบวงมหาวิทยาลัย	4.05	0.74	มาก
<u>ด้านความถูกต้องครอบคลุม</u>			
11. ข้อมูลในรูปแบบการประเมินตนเอง มีความถูกต้องตรงกับสภาพการปฏิบัติงานจริง	3.95	0.86	มาก
12. รูปแบบการประเมินตนเองช่วยให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมเพียงพอต่อการตัดสินใจเพื่อการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอน	4.20	0.81	มาก

จากตาราง 10 แสดงว่าผู้เข้าร่วมทดลองใช้รูปแบบการประเมินตนเองมีความเห็นต่อรูปแบบการประเมินตนเองในด้านความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ ความเหมาะสม และความถูกต้องครอบคลุมอยู่ในระดับมากทุกข้อ ($\bar{X} > 3.50$) ข้อคิดเห็นที่ผู้เข้าร่วมทดลองมีความเห็นด้วยสูงสุดคือ รูปแบบการประเมินตนเองช่วยให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมเพียงพอต่อการตัดสินใจ เพื่อการปรับปรุง และพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = 0.81) รองลงมาคือ รูปแบบการประเมินตนเองมีประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอน ($\bar{X} = 4.10$, S.D. = 0.77)

ตาราง 11 ข้อเสนอแนะของผู้เข้าร่วมทดลองในการนำรูปแบบการประเมินตนเองไปปฏิบัติจริง

ข้อเสนอแนะ	จำนวนผู้ตอบ (N=30)	ร้อยละ
1. สถาบันการศึกษาพยาบาลควรกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและกำหนดให้อาจารย์ทุกคนประเมินตนเอง	6	20.00
2. ควรมีการพัฒนาให้ผู้บริหารสถานศึกษา และอาจารย์มีความรู้ความเข้าใจ และมีเจตคติที่ดีต่อการประเมินตนเอง	4	13.33
3. ควรมีการพัฒนาเกณฑ์ และคู่มือการประเมินตนเองที่สั้น และกระชับรัด เพื่อให้ง่ายต่อการนำไปใช้ยิ่งขึ้น	3	10.00

จากตาราง 11 อาจารย์ผู้เข้าร่วมทดลองมีความเห็นว่าสถาบันการศึกษาพยาบาล ควรกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษามากที่สุด (จำนวน 6 ราย คิดเป็นร้อยละ 20.00) รองลงมาคือ ควรมีการพัฒนาให้ผู้บริหารสถานศึกษา และอาจารย์มีความรู้ ความเข้าใจ และเจตคติที่ดีต่อการประเมินตนเอง (จำนวน 4 ราย คิดเป็นร้อยละ 13.33) และควรมีการพัฒนาเกณฑ์และคู่มือการประเมินตนเองที่สั้นและกระชับรัดเพื่อให้ง่ายต่อการนำไปใช้ยิ่งขึ้น (จำนวน 3 ราย คิดเป็นร้อยละ 10.00)

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนารูปแบบการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ในสถาบันการศึกษาพยาบาล โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะ คือ (1) เพื่อสร้างรูปแบบการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอน (2) เพื่อทดลองใช้รูปแบบการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอน (3) เพื่อประเมินรูปแบบการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอน

การดำเนินงานวิจัยแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน คือ การสร้างรูปแบบการประเมินตนเอง การทดลองใช้รูปแบบการประเมินตนเอง และการประเมินรูปแบบการประเมินตนเอง ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. การสร้างรูปแบบการประเมินตนเอง

1.1 การรวบรวมข้อมูล โดยดำเนินการดังนี้

1.1.1 การศึกษาข้อมูลและแนวคิด โดยศึกษาทฤษฎี และเอกสารเกี่ยวกับการประเมิน การพัฒนารูปแบบการประเมิน เทคนิคและวิธีการประเมิน แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินตนเองของสถาบันการศึกษา แนวคิดและงานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ในสถาบันการศึกษา

1.1.2 ศึกษากระบวนการจัดการเรียนการสอนของสถาบันการศึกษาพยาบาล โดยศึกษาโครงสร้างและสาระสำคัญของหลักสูตรพยาบาลศาสตร์ ขอบข่ายและระบบงานการจัดการเรียนการสอนของสถาบันการศึกษาพยาบาล บทบาทของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอน และสภาพการประเมินการจัดการเรียนการสอน

1.2 วิเคราะห์เนื้อหาของการประเมินตนเอง โดยการวิเคราะห์เนื้อหาจากข้อมูลที่ได้จากแหล่งต่าง ๆ เพื่อให้ได้ข้อสรุปจากข้อมูลที่ได้มาว่า รูปแบบการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ในสถาบันการศึกษาพยาบาลควรประกอบด้วยองค์ประกอบอะไรบ้าง แต่ละองค์ประกอบมีสาระสำคัญและมีความสัมพันธ์กันอย่างไร

1.3 ร่างรูปแบบการประเมินตนเอง เป็นการนำผลการวิเคราะห์มาใช้ในการร่างรูปแบบการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอน กำหนดโครงสร้างและองค์ประกอบของรูปแบบการประเมิน กำหนดรายละเอียดของแต่ละองค์ประกอบ ร่างเกณฑ์การประเมิน และคู่มือการใช้รูปแบบการประเมินตนเอง

1.4 การตรวจสอบความตรงเชิงสอดคล้องของเกณฑ์บ่งชี้การประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอนโดยใช้เทคนิคเดลฟาย ให้กลุ่มผู้เชี่ยวชาญจำนวน 21 คน แสดงความคิดเห็นต่อเกณฑ์ 2 รอบ

1.5 การประเมินคุณภาพของรูปแบบการประเมินตนเอง และคู่มือการใช้รูปแบบการประเมินตนเอง โดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 12 คน ประเมินในด้านความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ ความเหมาะสม ความถูกต้องครอบคลุม และข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงรูปแบบการประเมินตนเอง และคู่มือการใช้รูปแบบการประเมินตนเอง

2. การทดลองใช้รูปแบบการประเมินตนเอง ได้ทำการทดลองใช้รูปแบบการประเมินตนเองกับอาจารย์ ในสถาบันการศึกษาพยาบาล 2 แห่งคือ วิทยาลัยพยาบาลทหารอากาศ และวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครพนม จังหวัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 30 คน โดยการทดลองใช้รูปแบบการประเมินตนเองในการจัดการเรียนการสอน 1 หน่วยวิชา ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2541

3. การประเมินรูปแบบการประเมินตนเอง โดยให้อาจารย์พยาบาลผู้เข้าร่วมทดลองใช้รูปแบบการประเมินตนเองให้ความคิดเห็นต่อรูปแบบการประเมินตนเอง และเกณฑ์ประเมินในด้านความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ ความเหมาะสม และความถูกต้องครอบคลุม รวมทั้งปัญหา และข้อเสนอแนะในการใช้รูปแบบการประเมินตนเอง

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาารูปแบบการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ในสถาบันการศึกษาพยาบาล ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์เนื้อหาจากการศึกษาทฤษฎี เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การศึกษาระบบการจัดการเรียนการสอนของสถาบันการศึกษาพยาบาล และได้พัฒนารูปแบบการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ในสถาบันการศึกษาพยาบาลขึ้น เป็นรูปแบบที่มีองค์ประกอบของระบบการประเมิน มีลักษณะเป็นโครงสร้างที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ในการประเมิน ได้แก่ ศึกษาความสำคัญของการประเมินตนเอง ศึกษาหลักการของการประเมินตนเอง กำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมินตนเอง กำหนดองค์ประกอบของการประเมินตนเองในการจัดการเรียนการสอน สร้างเกณฑ์บ่งชี้ในการประเมินตนเอง ดำเนินการประเมินตนเอง และนำผลการประเมินไปใช้ปรับปรุงและพัฒนางานแต่ละองค์ประกอบมีสาระดังต่อไปนี้

1.1 ศึกษาความสำคัญของการประเมินตนเอง ได้กำหนดไว้ 3 ประการ คือ

1.1.1 ความสำคัญต่อการส่งเสริมคุณภาพการจัดการเรียนการสอน การประเมินทำให้อาจารย์พยาบาลได้ทราบข้อมูลตลอดจนข้อบกพร่องเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน แล้วนำมาปรับปรุงและพัฒนางานการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้บรรลุตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

1.1.2 ความสำคัญต่อการพัฒนาตนเองของอาจารย์พยาบาล ทำให้ตระหนักถึงการพัฒนาตนเองเพื่อคุณภาพและมาตรฐานของงาน ผลของการประเมินทำให้อาจารย์พยาบาลเกิดความภาคภูมิใจและเป็นแรงจูงใจให้เกิดการพัฒนางานที่ตนเองรับผิดชอบให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

1.1.3 ความสำคัญต่อการปรับปรุงและพัฒนางานให้เกิดความก้าวหน้า เนื่องจากการประเมินตนเอง เป็นกระบวนการแสวงหาข้อมูลเพื่อการพัฒนางานโดยผู้ปฏิบัติงานเอง ทำให้อาจารย์พยาบาลเกิดการยอมรับผลการประเมินตนเอง พิจารณาเห็นข้อดีและข้อบกพร่องของตนเอง และนำผลการประเมินไปใช้เพื่อปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

1.2 ศึกษาหลักการของการประเมินตนเอง ดังนี้

1.2.1 ผู้ทำหน้าที่ประเมินในการประเมินตนเอง ใช้หลักการว่า ผู้ปฏิบัติงานเป็นผู้ประเมินการทำงานของตน

1.2.2 ผู้ใช้ผลการประเมิน ใช้หลักว่า เมื่อผู้ปฏิบัติกรทราบผลการประเมินตนเอง ต้องนำผลการประเมินนั้นไปใช้พัฒนาการจัดการเรียนการสอนของตน

1.2.3 แหล่งข้อมูล ผู้ประเมินตนเองต้องแสวงหาแหล่งข้อมูลที่จะช่วยพัฒนางานของตนเอง

1.2.4 แนวทางการประเมิน ใช้การประเมินอย่างเป็นระบบ ตามขั้นตอนของกระบวนการทำงาน

1.2.5 การจัดสภาพการดำเนินงาน ผู้บริหารต้องให้ความสนับสนุน สนใจอย่างจริงจัง บุคลากรทุกฝ่ายต้องให้ความร่วมมือและดำเนินการตามเกณฑ์ที่ตกลงไว้

1.3 กำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมินตนเอง ได้กำหนดไว้ว่า เพื่อให้อาจารย์ภายในสถาบันการศึกษาพยาบาลได้ข้อมูลจากการประเมินตนเอง และนำผลการประเมินไปใช้ในการตัดสินใจปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพได้อย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ

1.4 กำหนดองค์ประกอบของการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอน มุ่งเน้นวิธีการประเมินที่เป็นระบบ เพื่อให้ได้ข้อมูลในการตัดสินใจเพื่อการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของ

อาจารย์ในสถาบันการศึกษาพยาบาลให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งได้กำหนดองค์ประกอบของการประเมินตนเองในการจัดการเรียนการสอนเป็น 3 ประเภท คือ

1.4.1 การประเมินปัจจัยเบื้องต้น เป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบความพร้อมของปัจจัยเบื้องต้นก่อนที่จะดำเนินการสอน ได้แก่ ปัจจัยด้านอาจารย์ ผู้เรียน หลักสูตร และสิ่งแวดล้อมทางการเรียนการสอน ข้อมูลที่ได้จากการประเมินนี้จะใช้ประกอบการตัดสินใจเกี่ยวกับการกำหนดโครงสร้างแผนงาน ขั้นตอนการดำเนินการสอน เพื่อเลือกแผนและวิธีดำเนินการที่เหมาะสมที่สุดเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนด

1.4.2 การประเมินกระบวนการ เป็นการประเมินการดำเนินงานหรือการปฏิบัติการสอน มีบทบาทสำคัญในการให้ข้อมูลย้อนกลับ เพื่อหาข้อดีและข้อบกพร่องของการดำเนินงาน และหาข้อมูลประกอบการตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินงาน ข้อมูลที่ได้จะใช้ประกอบการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนเพื่อการควบคุมและปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนให้ได้ผลดีที่สุด

1.4.3 การประเมินผลผลิต เป็นการประเมินหลังจากการดำเนินงานสิ้นสุดลงเพื่อเปรียบเทียบผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน กับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ข้อมูลที่ได้จะใช้ประกอบการตัดสินใจเกี่ยวกับการบรรลุผลสำเร็จ การทบทวนงานเพื่อการพัฒนาหรือปรับเปลี่ยนการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ

1.5 การสร้างเกณฑ์บ่งชี้การประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอน กำหนดเกณฑ์บ่งชี้โดยวิธีการวิจัย ประกอบด้วยเกณฑ์บ่งชี้ 3 ด้าน คือ ปัจจัยเบื้องต้น การปฏิบัติ และผลผลิต จากการตรวจสอบความตรงเชิงสอดคล้องของเกณฑ์แต่ละด้าน พบว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าสมควรใช้เป็นเกณฑ์ ($3.50 < \text{Mdn.} < 4.50$) หรือสมควรใช้เป็นเกณฑ์อย่างยิ่ง ($\text{Mdn.} > 4.50$) ทุกข้อ

1.6 การดำเนินการประเมินตนเอง กำหนดไว้เป็นองค์ประกอบหนึ่งของการประเมินเพื่อเสนอให้เห็นว่าผู้ทำหน้าที่ประเมินควรเป็นใคร ดำเนินการอย่างไร เก็บรวบรวมข้อมูลอย่างไร ใช้เครื่องมืออะไร วิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลอย่างไร มีรายละเอียดดังนี้

1.6.1 ผู้ทำหน้าที่ประเมินการจัดการเรียนการสอน คือ อาจารย์พยาบาล ซึ่งมีหน้าที่เป็นผู้ประเมินงานที่ตนเองรับผิดชอบ แล้วนำผลการประเมินไปปรับปรุงและพัฒนางานของตน

1.6.2 การวางแผนการประเมิน โดยกำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมิน กำหนดสิ่งที่มุ่งประเมิน กำหนดเกณฑ์ในการประเมิน กำหนดข้อมูลที่ต้องการ กำหนดแหล่งข้อมูล และวิธีรวบรวมข้อมูล กำหนดวิธีวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลการประเมิน

1.6.3 เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินได้สร้างให้สอดคล้องกับเกณฑ์บ่งชี้ในการประเมินการจัดการเรียนการสอนในแต่ละด้าน เป็นแบบประเมินสำหรับอาจารย์พยาบาล เพื่อใช้ประเมินการจัดการเรียนการสอนของตนเอง ลักษณะของเครื่องมือเป็นแบบสำรวจรายการมาตราส่วน

ประเมินค่า ผู้วิจัยได้จัดทำคู่มือการใช้เครื่องมือและแผนการประเมินเพื่อให้ผู้ประเมินสามารถประเมินการจัดการเรียนการสอนได้สะดวก

1.6.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ทำหน้าที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ ผู้ปฏิบัติงานด้านการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ อาจารย์พยาบาลรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบบันทึก การรวบรวมข้อมูลจากหลักฐานต่าง ๆ ที่มีอยู่หรือจัดเก็บไว้ในกระบวนการปฏิบัติงาน การประชุมปรึกษาหารือของคณะทำงานต่าง ๆ การสังเกต การสนทนากับผู้เกี่ยวข้อง การสอบถามโดยใช้แบบสอบถาม โดยใช้หลักในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือต้องให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง ตรงประเด็น ข้อมูลสมบูรณ์ ครบถ้วน ข้อมูลเป็นปัจจุบัน และต้องพยายามประเมินตนเองตลอดเวลาในกระบวนการปฏิบัติการจัดการเรียนการสอน

1.6.5 การวิเคราะห์ข้อมูล โดยนำข้อมูลที่ได้อามาตรวจสอบ จัดหมวดหมู่ วิเคราะห์โดยใช้สถิติในกรณีที่เป็นข้อมูลเชิงปริมาณ และวิเคราะห์เนื้อหาในกรณีที่เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ และข้อมูลจากเอกสาร แล้วนำผลการวิเคราะห์ที่ได้ไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ประเมิน ผู้ประเมินจะสามารถสรุปได้ว่าการจัดการเรียนการสอนของตนรายการใดที่ผ่านเกณฑ์หรือไม่ผ่านเกณฑ์ สามารถตัดสินใจเพื่อการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนได้

1.7 นำผลการประเมินไปพัฒนาการจัดการเรียนการสอน สามารถดำเนินการได้ ดังนี้

1.7.1 นำผลการประเมินไปใช้ในการตัดสินใจเพื่อพัฒนางานการจัดการเรียนการสอนในส่วนที่รับผิดชอบได้โดยทันที

1.7.2 นำผลการประเมินเสนอผู้บริหารหรือผู้ร่วมงาน เพื่อขอความช่วยเหลือสนับสนุนในด้านต่าง ๆ เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

1.7.3 สถาบันการศึกษาสามารถใช้ผลการประเมินเป็นหลักฐานเพื่อขอการสนับสนุน และช่วยเหลือปัจจัยด้านต่าง ๆ รวมทั้งเป็นหลักฐานเพื่อการปรับเปลี่ยน หรือการเปลี่ยนแปลงด้านการพัฒนาหลักสูตร การจัดรายวิชา และองค์ประกอบอื่น ๆ ของการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนได้คุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด

2. ผลการประเมินคุณภาพของรูปแบบการประเมินตนเองและคู่มือการใช้รูปแบบการประเมินตนเอง โดยผู้เชี่ยวชาญ 12 คน ได้พิจารณาด้านความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ ความเหมาะสม และความถูกต้องครอบคลุมแล้ว มีความเห็นว่า รูปแบบการประเมินตนเองที่พัฒนาขึ้น มีความเป็นไปได้ มีประโยชน์ มีความเหมาะสม และมีความถูกต้องครอบคลุมมากเกือบทุกรายการ มีเพียง 1 ข้อ ที่มีความเห็นว่า ปานกลาง ส่วนคู่มือการใช้รูปแบบการประเมินตนเองผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าวัตถุประสงค์ เนื้อหา และกิจกรรมท้ายเรื่องทุกตอนมีความเหมาะสม ครอบคลุม

ชัดเจน และสะดวกต่อการนำไปใช้ และได้มีข้อเสนอแนะบางประการ ผู้วิจัยได้นำมาปรับปรุงแก้ไขรูปแบบการประเมินตนเองและคู่มือการใช้รูปแบบการประเมินตนเองให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

3. ผลการประเมินรูปแบบการประเมินตนเอง จากการทดลองใช้รูปแบบการประเมินตนเองในวิทยาลัยพยาบาลทหารอากาศ และวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนพรัตน์วชิระ พบว่ารูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีคุณภาพตามเป้าหมายทุกประการ กล่าวคือ

3.1 ผลจากการศึกษาความคิดเห็นต่อเกณฑ์การประเมินตนเองในการจัดการเรียนการสอน พบว่า ผู้เข้าร่วมการทดลองใช้รูปแบบการประเมิน มีความเห็นว่าเกณฑ์การประเมินทั้ง 3 ด้าน คือ ปัจจัยเบื้องต้น การปฏิบัติ และผลผลิต เกณฑ์ทุกข้อมีความเป็นไปได้ สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง มีประโยชน์โดยตรงต่ออาจารย์ผู้ประเมินและสถาบันการศึกษาในการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอน มีความเหมาะสมกับสภาพการจัดการเรียนการสอนของสถาบันการศึกษาพยาบาล มีความถูกต้องครอบคลุม สอดคล้องกับหลักการประเมินและการพัฒนาคุณภาพ เพียงพอต่อการประเมินการจัดการเรียนการสอน และการตัดสินใจเพื่อการปรับปรุงพัฒนาการจัดการเรียนการสอน

3.2 ผลจากการศึกษาความคิดเห็นต่อรูปแบบการประเมินตนเอง ผู้เข้าร่วมทดลองใช้รูปแบบการประเมินตนเองมีความเห็นว่ารูปแบบการประเมินตนเองในการจัดการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นมีความเป็นไปได้ สามารถนำไปใช้ได้จริง มีประโยชน์ สามารถตอบสนองความต้องการที่นำไปใช้ในการประเมินการจัดการเรียนการสอนได้ มีความเหมาะสมกับสภาพการจัดการเรียนการสอนของสถาบันการศึกษาพยาบาล สอดคล้องกับหลักการ และแนวนโยบายของทบวงมหาวิทยาลัย มีความถูกต้องครอบคลุม ช่วยให้ได้ข้อมูลที่มีความเชื่อถือได้ ถูกต้องตรงกับสภาพการปฏิบัติงานจริงและครบถ้วนเพียงพอต่อการประเมินการจัดการเรียนการสอนและการตัดสินใจเพื่อการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอน

3.3 ผลการประเมินการเรียนรู้ของผู้เข้าร่วมทดลองใช้รูปแบบการประเมินตนเอง พบว่า ผลการเรียนรู้เรื่องการประเมินตนเองในการจัดการเรียนการสอนหลังการทดลองใช้รูปแบบการประเมินสูงกว่าก่อนการทดลองใช้รูปแบบการประเมินตนเองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยสรุปประเด็นการอภิปรายได้ 2 ประเด็น คือ การพัฒนารูปแบบการประเมินตนเอง และการประเมินรูปแบบการประเมินตนเอง

1. การพัฒนารูปแบบการประเมินตนเอง จากการดำเนินการตามขั้นตอนของการวิจัยทำให้ได้รูปแบบการประเมินตนเองในลักษณะเป็น โครงสร้างและกระบวนการเชิงระบบที่แสดงความ

สัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ในการประเมินตนเอง 7 ประการ ได้แก่ ศึกษาความสำคัญของการประเมินตนเอง ศึกษาหลักการของการประเมินตนเอง กำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมินตนเอง กำหนดองค์ประกอบของการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอน การสร้างเกณฑ์บ่งชี้การประเมินตนเอง การดำเนินการประเมิน และการนำผลการประเมินตนเองไปใช้ปรับปรุงและพัฒนางาน องค์ประกอบดังกล่าวมีความสำคัญต่อรูปแบบการประเมินตนเอง เพราะจะทำให้รูปแบบมีความชัดเจนและช่วยให้ผู้ประเมินเห็นแนวทางของการประเมินตนเอง ซึ่งอภิปรายได้ดังนี้

1.1 ศึกษาความสำคัญของการประเมินตนเอง กำหนดไว้เป็นองค์ประกอบหนึ่งของรูปแบบการประเมินตนเอง เพื่อให้อาจารย์ผู้สอนตระหนักในความสำคัญ เห็นประโยชน์ของการประเมินตนเอง จะส่งผลให้เกิดการยอมรับ และมีความประสงค์จะประเมินตนเอง ตลอดจนนำผลการประเมินไปปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของตนให้มีประสิทธิภาพอย่างเต็มความสามารถ นิโว (Nevo 1983 : 117) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการประเมินว่า การประเมินมีหน้าที่สำคัญ คือ เพื่อการปรับปรุงและพัฒนางานกิจกรรมที่กำลังดำเนินการ และเพื่อแสดงถึงผลของสิ่งที่ได้ดำเนินการมาแล้วเพื่อการตัดสินใจ รวมทั้งเพื่อเพิ่มแรงจูงใจในการทำงาน

แอสครอฟต์ และปาลาซิโอ (Ashcroft and Palacio, 1996 : 107) กล่าวว่า การประเมินตนเองในด้านการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์มีคุณค่าต่อผู้เรียนและการพัฒนาตนเองของอาจารย์ผู้สอน ทั้งนี้ควรพิจารณาควบคู่กับการประเมินโดยบุคคลอื่น เช่น ผู้เรียน ผู้บังคับบัญชา หรือผู้ร่วมงาน ซึ่งสอดคล้องกับ จรัส สุวรรณเวลา (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2541 : 222 ; อ้างอิงมาจากจรัส สุวรรณเวลา, 2538) กล่าวถึงความสำคัญของการประเมินตนเองว่า การประเมินตนเองเป็นหัวใจของการประเมิน การสร้างวัฒนธรรมการประเมินโดยการประเมินตนเองมีความสำคัญ แต่ละภาควิชาและแต่ละคนควรประเมินตนเอง แม้ว่าการประเมินตนเองอาจมีอคติบ้าง แต่แก้ไขได้โดยการพิจารณา ร่วมกับการประเมินจากเพื่อนร่วมงานและการประเมินจากผู้บังคับบัญชาประกอบ สมศักดิ์ สันธุระเวช (2540 : 28-37) ได้กล่าวว่า สำนักงานประสานการปฏิรูปการศึกษา สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดให้มีการประกันคุณภาพการศึกษาโดยพัฒนาบุคลากร การพัฒนาการทำงาน การสร้างมาตรการจูงใจและจัดให้มีระบบการประเมินโรงเรียนและรายงานความก้าวหน้าด้านการเรียนรู้ ด้านการสอนและด้านการควบคุมคุณภาพ ด้านการควบคุมคุณภาพได้จัดให้มีระบบโรงเรียนประเมินตนเอง และการประเมินจากบุคคลภายนอก การประเมินตนเองของโรงเรียน เป็นกระบวนการที่มุ่งให้ทุกฝ่ายได้ประเมินการทำงานของตนเอง แล้วนำผลประเมินมาปรับปรุงและพัฒนางานโรงเรียนให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ การประเมินตนเองของโรงเรียนเป็นกลไกหนึ่งของการควบคุมภายใน โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อปรับปรุงคุณภาพ

ของการศึกษา โดยการป้องกันและการสร้างระบบควบคุมที่ดี ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2525 : 199) มีความเห็นว่า การประเมินการสอนด้วยตนเองของอาจารย์เป็นสิ่งที่อาจารย์ทุกคนควรทำ เนื่องจากอาจารย์เป็นบุคคลสำคัญที่สุดในการสอนและปรับปรุงการสอน และจากการวิจัยของสมคิด พรหมชัย (2535 : บทคัดย่อ) และพิชิต ฤทธิ์จรูญ (2538 : บทคัดย่อ) ยืนยันอย่างชัดเจนว่า การประเมินตนเองมีส่วนช่วยพัฒนาคน และพัฒนางาน ตลอดจนพัฒนาองค์การได้จริง

1.2 ศึกษาหลักการของการประเมินตนเอง กำหนดไว้เป็นองค์ประกอบหนึ่งของรูปแบบการประเมินตนเอง เพื่อให้อาจารย์ผู้สอนใช้เป็นแนวทางในการประเมินตนเองได้อย่างถูกต้อง พิชิต ฤทธิ์จรูญ (2538 : 309) กล่าวถึงการจัดหลักการประเมินไว้ในองค์ประกอบของระบบการประเมิน เนื่องจากหลักการประเมินตนเองอาจจะให้ทั้งแนวคิด และแนวปฏิบัติในการประเมิน ซึ่งมีความสัมพันธ์กับวิธีการประเมิน เพราะเมื่อมีการกำหนดหลักการประเมินแล้วย่อมมีกระบวนการหรือวิธีปฏิบัติตามมา และได้เสนอว่าหลักการประเมินตนเองช่วยให้บุคลากรของสถาบันดำเนินการประเมินตนเองด้วยความรอบคอบ อยู่บนพื้นฐานของความจริง มีความยุติธรรม ได้ข้อมูลสารสนเทศที่ครอบคลุมและเชื่อถือได้ สามารถนำไปใช้ตัดสินใจเพื่อการปรับปรุงและพัฒนางานในส่วนที่ตนรับผิดชอบได้ ทริตส์เชอร์ (Tritscher. 1981 : 36) กล่าวว่าในการประเมินทางการศึกษาจำเป็นต้องกำหนดหลักการ และได้เสนอหลักการของการประเมินตนเองว่า ผู้ปฏิบัติงานต้องร่วมกันวางแผนการประเมินตนเอง ร่วมดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยใช้ระบบการประเมินที่มีความเที่ยงตรงให้ได้ข้อมูลครอบคลุม ครบถ้วน เพื่อให้ผลการประเมินตนเองมีความน่าเชื่อถือและเกิดประโยชน์อย่างแท้จริง สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2541 : 235) กล่าวว่า ในการประเมินตนเอง ควรยึดหลัก 3 ประการ คือ การมีจิตสำนึกในการศึกษา ต้องการการพัฒนาตนเอง มีความมุ่งหมายเพื่อค้นหาความจริง ความถูกต้อง และความดีงาม และเห็นว่าประสบการณ์ทุกอย่างเป็นการเรียนรู้ รวมทั้งให้ความเห็นว่าการประเมินตนเอง จำเป็นต้องมีระบบการประเมิน และมีการใช้ข้อมูลทั้งภายในและข้อมูลภายนอก

1.3 กำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมินตนเอง กำหนดไว้เป็นองค์ประกอบหนึ่งของรูปแบบการประเมินตนเอง เนื่องจากวัตถุประสงค์ของการประเมินจะกำหนดทิศทางของการประเมิน การกำหนดวัตถุประสงค์จึงควรเป็นสิ่งที่ต้องกระทำในการประเมินตนเอง (Tritscher. 1981 : 36) การกำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมินที่เหมาะสมจะช่วยให้การประเมินตนเองประสบความสำเร็จได้ด้วยดี วัลลภ กันทรพัญ์ (2535 : 21) ได้เสนอว่าการประเมินตนเองของสถาบันการศึกษาจะประสบความสำเร็จก็ต่อเมื่อบุคลากรของสถาบันการศึกษาทุกคนเข้าใจในวัตถุประสงค์ของการประเมินตนเองว่าเป็นการประเมินเพื่อปรับปรุงและพัฒนา ทุกคนมีเจตนารมณ์ร่วมกันว่าต้องพัฒนา ความคิดเห็นนี้สอดคล้องกับพาร์กิน (Parkin. 1984 : 16) และได้กล่าวว่า การ

กำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมินตนเองควรรวมเข้ากับวัตถุประสงค์ของการพัฒนาสถาบันการศึกษา เพื่อให้เกิดความพยายามในการปรับปรุงประสิทธิภาพของสถาบัน และทำให้เกิดการท้าทายที่ต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในสถาบันการศึกษาขึ้น

1.4 กำหนดองค์ประกอบของการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอน

จัดไว้เป็นองค์ประกอบของรูปแบบการประเมินตนเอง เพื่อให้อาจารย์ผู้ประเมินตนเองได้ทำความเข้าใจถึงขอบข่ายของการจัดการเรียนการสอนและสิ่งที่จะประเมินได้อย่างชัดเจน เพื่อให้สามารถประเมินตนเองได้ถูกต้อง ช่วยให้ตัดสินใจได้ว่าต้องรวบรวมข้อมูลอะไรบ้าง และวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ได้อย่างไร การกำหนดสิ่งที่จะประเมินให้ชัดเจนช่วยให้การประเมินกระทำได้อย่างถูกต้องตรงประเด็น และช่วยให้เกิดความชัดเจนในทุกประเด็นของการประเมิน (Nevo. 1983 : 119) สมคิด พรหมขัย (2535 : 105) ซึ่งได้พัฒนาระบบการประเมินตนเองสำหรับศูนย์ประสานงานการศึกษานอกโรงเรียนระดับอำเภอ ได้กำหนดการบรรยายงานไว้เป็นองค์ประกอบหนึ่งในระบบการประเมินตนเอง เนื่องจากมีแนวคิดว่าการประเมินแผนงานหรือโครงการ นักประเมินต้องดำเนินการวิเคราะห์งานหรือโครงการ หรือสิ่งที่มุ่งประเมินเพื่อทำความเข้าใจในสิ่งที่มุ่งประเมินอย่างละเอียดก่อนดำเนินการประเมิน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของนีโว (Nevo. 1983 : 120) สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2528 : 101); และพิชิต ฤทธิ์จัญญ (2538 : 309)

1.5 กำหนดเกณฑ์บ่งชี้ในการประเมิน จัดไว้เป็นองค์ประกอบหนึ่งของรูปแบบ

การประเมินตนเอง เพื่อให้อาจารย์ผู้ประเมินตนเองได้ใช้เป็นแนวทางในการตรวจสอบ การจัดการเรียนการสอนของตนว่าบรรลุตามเกณฑ์บ่งชี้ที่กำหนดไว้หรือไม่ รวมทั้งสามารถใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอน เนื่องจากเกณฑ์บ่งชี้เป็นสภาพที่คาดหวังหรือระดับความสำเร็จที่ประสงค์ให้เกิดขึ้นในการดำเนินงาน สามารถใช้เป็นแนวทางในการพิจารณาเปรียบเทียบกับข้อมูลที่ได้จากการปฏิบัติจริงว่าบรรลุเป้าหมายของการดำเนินงานหรือไม่ (Tritscher. 1981 : 37)

1.6 ดำเนินการประเมินตนเอง กำหนดไว้เป็นองค์ประกอบหนึ่งของรูปแบบการ

ประเมินตนเองเพื่อให้อาจารย์ผู้ประเมินตนเองได้แนวทางและขั้นตอนในการดำเนินงาน สามารถดำเนินการประเมินตนเองได้ การกำหนดองค์ประกอบนี้ไว้ในการประเมินตนเองเนื่องจากสอดคล้องกับหลักการ และแนวคิดของสมคิด พรหมขัย (2535 : 105) พิชิต ฤทธิ์จัญญ (2538 : 310) และสมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2541 : 232-235)

1.7 นำผลการประเมินตนเองไปปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอน

กำหนดไว้เป็นองค์ประกอบหนึ่งของรูปแบบการประเมินตนเองเพื่อให้อาจารย์ผู้ประเมินตนเองได้เห็นแนวทางการนำผลการประเมินไปใช้ในการตัดสินใจปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอน

สอนของตน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของเดวิส (Davis, 1983 : 50) ซึ่งกำหนดให้การนำผลการประเมินไปใช้เป็นองค์ประกอบหนึ่งของระบบการประเมิน

จากการประเมินคุณภาพของรูปแบบการประเมินตนเอง และคู่มือการใช้รูปแบบการประเมินตนเองพบว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่า มีความเป็นไปได้ มีประโยชน์ มีความเหมาะสม และมีความถูกต้องครอบคลุม สะดวกต่อการนำไปใช้ประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอน ได้พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปรับปรุง ผู้วิจัยได้ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขรูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบการประเมินตนเองตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญก่อนการนำไปทดลองใช้ในสถาบันการศึกษาพยาบาล

2. การประเมินรูปแบบการประเมินตนเอง จากการทดลองใช้รูปแบบการประเมินตนเอง ในวิทยาลัยพยาบาลทหารอากาศ และวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครพนม มีประเด็นที่จะอภิปรายดังนี้

2.1 ผลการวิจัยที่พบว่า ผู้ทดลองใช้รูปแบบการประเมินตนเอง มีความเห็นว่ารูปแบบการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอนสามารถนำไปใช้ดำเนินการประเมินตนเองได้จริง ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยได้พัฒนารูปแบบขึ้นอย่างเป็นระบบ มีการประเมินคุณภาพของรูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบการประเมิน โดยผู้เชี่ยวชาญแล้วปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปทดลองใช้จริง และในการทดลองผู้วิจัยได้ประชุมเพื่อให้ความรู้และความเข้าใจแก่ผู้เข้าร่วมทดลองใช้รูปแบบการประเมิน ทำให้การใช้รูปแบบการประเมินตนเองเป็นไปได้ด้วยความสะดวก สามารถนำไปใช้ได้จริง ซึ่งเคลล์ (Kells, 1981 : 22) เสนอแนะว่า ในการนำวิธีการประเมินตนเองไปใช้ในสถาบันจะต้องทำให้นุคลากรทุกคนเกิดแรงจูงใจภายในที่ต้องการปรับปรุงและพัฒนางานให้ก้าวหน้า โดยมีการประชุมหรือปรึกษาหารือเกี่ยวกับเป้าหมายและวิธีการประเมิน รับฟังข้อคิดเห็น รวมทั้งศึกษางานเพื่อให้ทุกคนรู้สึกว่ามีส่วนร่วมและการประเมินตนเองเกิดประโยชน์อย่างเต็มที่

2.2 ผลการวิจัยที่พบว่า ผู้ทดลองใช้รูปแบบการประเมินตนเองมีความเห็นว่ารูปแบบการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอน เป็นประโยชน์ควรนำไปดำเนินการประเมินตนเอง ความเห็นนี้สอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญในการประเมินรูปแบบการประเมินตนเอง ซึ่งมีความเห็นว่าเป็นประโยชน์มาก และสอดคล้องกับความเห็นของนักประเมินโครงการหลายๆ คน โดยสมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2541 : 223-224) ให้ความเห็นว่าการประเมินตนเองก่อให้เกิดประโยชน์คือ ทำให้ผู้ประเมินได้ใช้ผลการประเมินในการปรับปรุงพัฒนาตนเองและพัฒนางาน พัฒนาการบริหารหรือหน่วยงานให้มีประสิทธิภาพสูงสุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคที่มีการประกันคุณภาพการศึกษา การประเมินตนเองด้วยระบบที่พร้อมให้การตรวจสอบได้ ซึ่งเป็นการประกันคุณภาพการศึกษาที่ดีที่สุด คือทำให้ได้ทราบประสิทธิภาพของการเรียนการสอน ได้แนวในการ

ปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ได้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน อันนำไปสู่การจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน และได้เสนอข้อคิดของการประเมินตนเองว่า เป็นกระบวนการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ ครบวงจรการทำงานอย่างมีคุณภาพ เป็นกระบวนการพัฒนาคนและพัฒนางาน ตลอดจนพัฒนาองค์การอย่างเป็นระบบ การประเมินตนเองมีจุดแข็งในการนำผลประเมินไปปรับปรุงและพัฒนาอันสอดคล้องกับปรัชญาของการประเมิน การประเมินตนเองมีบทบาทสำคัญในการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งกำลังมีบทบาทสำคัญต่อการจัดการศึกษาทุกระดับของทุกประเทศทั่วโลก ส่วนในเรื่องข้อจำกัดของการประเมินตนเอง สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2541 : 225) กล่าวว่า เป็นการยากที่จะขจัดอคติของการประเมินตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประเมินตนเองในเชิงการประเมินรวมสรุป แต่อย่างไรก็ดี ถ้ามุ่งที่จะประเมินตนเองเพื่อการปรับปรุงงานและสร้างความเป็นเลิศในคุณภาพของการศึกษา ผู้ประเมินก็จำเป็นต้องสร้างระบบการประเมินตนเองให้เป็นที่ยอมรับจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

2.3 ผลการวิจัยที่พบว่า ผู้ทดลองใช้รูปแบบการประเมินตนเองมีความเห็นว่ารูปแบบการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอนมีความเหมาะสมกับการนำไปใช้ประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอนมีความสอดคล้องกับนโยบายของสถาบันการศึกษา และทบวงมหาวิทยาลัยที่เร่งพัฒนาคุณภาพของสถาบันการศึกษาในทุก ๆ ด้าน ผู้เข้าร่วมทดลองส่วนใหญ่มีความเห็นว่ารูปแบบการประเมินตนเองที่พัฒนาขึ้นมีความทันสมัย สอดคล้องกับความต้องการของอาจารย์และสถาบันการศึกษา ทำให้อาจารย์และผู้บริหารได้ความรู้เกี่ยวกับการประเมินตนเองและการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ รวมทั้งได้เกณฑ์การประเมินที่มีความละเอียดครอบคลุม สามารถนำไปใช้ได้เหมาะสม

2.4 ผลการวิจัยที่พบว่า ผู้ทดลองใช้รูปแบบการประเมินมีความเห็นว่ารูปแบบการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอนมีความถูกต้องตรงกับสภาพการจัดการเรียนการสอนที่เป็นจริง มีความถูกต้องครอบคลุม ครบถ้วนเพียงพอต่อการตัดสินใจปรับปรุงและพัฒนางานการจัดการเรียนการสอน และถ้านำไปใช้ในการประเมินจริงจะเกิดปัญหาน้อย ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยได้พัฒนารูปแบบขึ้น โดยอาศัยแนวคิดจากการวิเคราะห์เอกสาร งานวิจัย และข้อคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญอย่างรอบคอบประกอบกับการพัฒนารูปแบบการประเมินตนเองนี้ ได้ใช้หลักการพัฒนาเกณฑ์ตามเกณฑ์มาตรฐานด้านความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ ความเหมาะสม และความถูกต้องครอบคลุมที่เสนอโดยที่ประชุมร่วมกันเพื่อสร้างมาตรฐานสำหรับการประเมินการศึกษา (Joint Committee on Standard for Educational Evaluation) (Madaus, Scriven and Stufflebeam, 1983 : 399-402)

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

ผู้วิจัยมีความเห็นว่าการนำรูปแบบการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอนไปใช้ในสถาบันการศึกษาพยาบาลให้มีประสิทธิภาพสูงสุด ควรมีการดำเนินการดังนี้

1.1 สถาบันการศึกษาพยาบาลควรสนับสนุนให้นักลกรทุกฝ่ายประเมินตนเอง

โดยเฉพาะอาจารย์ควรประเมินการจัดการเรียนการสอนด้วยตนเอง โดยใช้รูปแบบการวิจัยครั้งนี้เป็นแนวทาง ทั้งนี้อาจปรับเกณฑ์บ่งชี้การประเมินให้เหมาะสมสอดคล้องกับแต่ละสถาบัน เพื่อให้เกิดการประเมินการจัดการเรียนการสอนและนำผลการประเมินไปปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนอย่างจริงจัง ซึ่งจะก่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพสถาบันการศึกษาต่อไป

1.2 สถาบันการศึกษาพยาบาลควรสนับสนุนการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอน โดยสร้างแรงจูงใจ และเตรียมความพร้อมสู่การประเมินตนเอง ทั้งนี้ควรมีการเตรียมความพร้อมให้แก่อาจารย์ และบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และสร้างแรงจูงใจโดยให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการกำหนดหรือปรับปรุงเกณฑ์บ่งชี้การประเมิน เพื่อให้มีความรู้สึกว่าคุณมีส่วนร่วมในโครงการ และต้องการประเมินตนเองอย่างเห็นคุณค่า ซึ่งจะเกิดความต้องการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง

1.3 การนำผลการประเมินไปใช้ปรับปรุงและพัฒนางาน อาจารย์ผู้ประเมินตนเอง ควรนำผลการประเมินในรายการที่ไม่ผ่านเกณฑ์ประเมินมาทำการวิเคราะห์หาสาเหตุและแนวทางแก้ไขปรับปรุงและพัฒนางานให้บรรลุเกณฑ์ที่กำหนดไว้

1.4 สถาบันการศึกษาพยาบาลควรกำหนดให้มีการประเมินตนเองไว้ในโครงสร้างการบริหารจัดการของสถาบันการศึกษา พร้อมทั้งกำหนดผู้รับผิดชอบ และแนวปฏิบัติที่ชัดเจน เพื่อช่วยในการกำกับ ติดตามการดำเนินการให้มีการประเมินตนเองอย่างต่อเนื่อง

1.5 นำรูปแบบการประเมินตนเองที่ผู้วิจัยพัฒนานี้ไปใช้กับการสร้างรูปแบบสำหรับการประเมินการจัดการศึกษาด้านอื่น ๆ เพื่อมุ่งสู่การประกันคุณภาพการศึกษาต่อไป

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย

เพื่อให้ได้ข้อค้นพบที่เป็นประโยชน์มากขึ้นผู้วิจัยมีข้อเสนอดังต่อไปนี้

2.1 ควรมีการวิจัยต่อเนื่อง เพื่อพัฒนารูปแบบการประเมินตนเองของสถาบันการศึกษาพยาบาล โดยให้ครอบคลุมระบบงานของสถาบันการศึกษาพยาบาลทั้งหมดโดยอาศัยรูปแบบและแนวทางของการวิจัยและพัฒนา

2.2 ควรมีการวิจัยต่อเนื่อง เพื่อปรับปรุงแบบการประเมินตนเองในการจัดการเรียนการสอนให้ตอบสนองต่อความต้องการของอาจารย์หรือผู้ใช้รูปแบบการประเมินตนเองของแต่ละสถาบัน

2.3 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการนำรูปแบบการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษาพยาบาลมาใช้ เพื่อนำข้อมูลที่ค้นพบมาประกอบการพิจารณา พัฒนารูปแบบ หรือแนวทางการประเมินตนเองให้เกิดผลที่พึงปรารถนาในด้านการจัดการเรียนการสอนมากที่สุด

บรรณานุกรม

๓

บรรณานุกรม

- กรรมการ นุชยะสกุล เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ศรีนวล สลิตวิทยานันท์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วิทยาลัยพยาบาลทหารอากาศ เมื่อวันที่ 27 มกราคม พ.ศ. 2540.
- กษมา วรวรรณ ณ อยุธยา. "บทบาทของกรมวิชาการกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา," (บทสัมภาษณ์) สารพัฒนาหลักสูตร. 14(119) : 3-8 ; ตุลาคม-ธันวาคม 2537.
- กาญจนา ศรีวิเชียร. การบริหารหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตของวิทยาลัยพยาบาลตำรวจ. ปริญญาโท กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2538. อัดสำเนา.
- กุลยา ตันติผลาชีวะ. การพัฒนารูปแบบการฝึกภาคปฏิบัติการพยาบาลที่เน้นชุมชนสำหรับนักศึกษาพยาบาล : วิธีการเชิงสมรรถนะ. วิทยานิพนธ์ ค.ค. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532. อัดสำเนา.
- เกษตรศาสตร์, มหาวิทยาลัย เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่อง การประกันคุณภาพการศึกษา : กลยุทธ์การใช้ ISO 9000. กรุงเทพฯ : ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 2540.
- จินตนา ยูนิพันธุ์. การเรียนการสอนทางพยาบาลศาสตร์. กรุงเทพฯ : ภาควิชาพยาบาลศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527.
- เจมส์ จันท์รัตน์ รัตนกาญจน์. การพัฒนาระบบคุณภาพการศึกษาและการฝึกอบรมของประเทศไทย. กรุงเทพฯ : Telecom Training and Development Co., Ltd, 1997. อัดสำเนา.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. ระบบการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ. กรุงเทพฯ : ชวนการพิมพ์, 2540. ก
- , เอกสารประกอบการประชุมคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ เรื่อง ระบบการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ. กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี, 2540. ข
- คณะกรรมการที่ประชุมอธิการบดีแห่งประเทศไทย. หลักการ แนวทาง และวิธีการในการประกันคุณภาพทางวิชาการในมหาวิทยาลัยไทย. กรุงเทพฯ : สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย, กันยายน, 2537. อัดสำเนา.
- คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล. "สรุปผลการสัมมนาพยาบาลศาสตรศึกษาแห่งชาติ ครั้งที่ 1," ใน เอกสารประกอบการสัมมนาพยาบาลศาสตรศึกษาแห่งชาติครั้งที่ 2. หน้า 15-34. กรุงเทพฯ : คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, 2536.
- ชมพันธุ์ ฤกษ์ ณ อยุธยา. เอกสารเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2530. อัดสำเนา.

ทองจันทร์ หงส์ถาวรย์. "Problem-Based Learning Method," เอกสารการประชุมเชิงปฏิบัติการ

เรื่อง การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นหลักในหลักสูตรต่างๆ. กรุงเทพฯ :

สถาบันพัฒนากำลังคนด้านสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข, 2537. อัดสำเนา.

ทัศนา บุญทอง และวรรณวิไล จันทราภา. "สถานภาพวิชาชีพการพยาบาล," ใน เอกสารการสอน

ชุดวิชาประเด็นและแนวโน้มทางการพยาบาล หน่วยที่ 8-15 สาขาวิชาวิทยาศาสตร์

สุขภาพ. หน้า 305-316. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2533.

ธนู กุลชล. "การประเมินประสิทธิภาพการสอน : ข้อเสนอแนะบางประการ," ใน รายงานการ

ประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่อง การประเมินการสอนระดับอุดมศึกษา ณ อาคารบริหารการ

ศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วันที่ 9-11 สิงหาคม 2525. หน้า 99-103. กรุงเทพฯ :

ทบวงมหาวิทยาลัย, 2525.

ธวัชชัย ชัยจิรฉายากุล. "การพัฒนาหลักสูตรและวิทยวิธีการสอน," ใน เอกสารการสอนชุดวิชา

หลักการและแนวโน้มในการพัฒนาหลักสูตร. หน้า 45-55. นนทบุรี : มหาวิทยาลัย

สุโขทัยธรรมาธิราช, 2536.

บุญชม ศรีสะอาด และคณะ. "การวัดและประเมินผลทางการศึกษาพยาบาล," ใน เอกสารการ

ประชุมพยาบาล ครั้งที่ 5 วันที่ 5 - 7 พฤศจิกายน 2521. หน้า 3-6. กรุงเทพฯ : สมาคม

พยาบาลแห่งประเทศไทย, 2521.

ประนอม โอทกานนท์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ศรีนวล สติวิทยานันท์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่คณะ

พยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 4 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2540.

ปราณี สังขะตะวรรณ. "หลักสูตรมัธยมศึกษา," ใน ประมวลสาระชุดวิชาสัมมนาการมัธยม

ศึกษา. หน้า 120-122. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2537.

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. การบริหารงานวิชาการ. กรุงเทพฯ : ศูนย์ส่งเสริมการพิมพ์, 2535.

ผ่องศรี เกียรติเลิศสถา. ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้อิทธิพลของสภาพแวดล้อมจัดสรรในคลินิก

กับความคิดเห็นต่อวิชาชีพพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ :

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526. อัดสำเนา.

----- การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลักทางการศึกษา

พยาบาล. ปริญญาณิพนธ์ กศ.ด. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,

2536. อัดสำเนา.

พวงแก้ว ปุณยชนก. "การประเมินประสิทธิภาพการสอน," ใน รายงานการประชุมเชิงปฏิบัติการ

เรื่อง การประเมินการสอนระดับอุดมศึกษา ณ อาคารบริหารการศึกษา จุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย วันที่ 9-11 สิงหาคม 2525. หน้า 177-183. กรุงเทพฯ : ทบวงมหาวิทยาลัย,

2525.

พวงทอง ไสยวรรณ. การสร้างเกณฑ์ประเมินผลเพื่อรับรองวิทยฐานะของโรงเรียนมัธยมศึกษา.

วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2514. อัดสำเนา.

พวงรัตน์ บุญญานุกัณ. กลยุทธ์การจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดของ

นักศึกษาพยาบาล. กรุงเทพฯ : คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ, 2534.

----- การนิเทศและการสอนในคลินิก. กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย; 2526.

----- การพัฒนาหลักสูตรพยาบาลศาสตร์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532.

พิชิต ฤทธิ์จรูญ. การพัฒนาระบบการประเมินตนเองในการใช้หลักสูตรสำหรับโรงเรียน

มัธยมศึกษา. ปรียุณานิพนธ์ กศ.ค. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ประสานมิตร, 2538. อัดสำเนา.

พิมพ์พันธุ์ เดชะคุปต์. "แนวคิดและแนวการจัดการเรียนการสอนที่ยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง,"

ใน ประมวลบทความการเรียนการสอนและการวิจัยระดับมัธยมศึกษา. หน้า 34-42.

กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.

ไพฑูรย์ สีนารัตน์. "การประเมินผลการสอน," ใน รายงานการประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การ

ประเมินการสอนระดับอุดมศึกษา ณ อาคารบริหารการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วันที่ 9-11 สิงหาคม 2525. หน้า 193-207. กรุงเทพฯ : ทบวงมหาวิทยาลัย, 2525.

----- หลักและวิธีการสอนระดับอุดมศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ไทยวัฒนา-พานิช, 2524.

ไพศาล หวังพานิช. การประเมินผลการศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักทดสอบทางการศึกษาและ

จิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2523..

มหาวิทยาลัย, ทบวง. คู่มือพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาสำหรับสถาบันอุดมศึกษา.

กรุงเทพฯ : ทบวงมหาวิทยาลัย, 2539. ก

----- "นโยบายการประกันคุณภาพการศึกษาในระดับอุดมศึกษา," จดหมายข่าว

รายสัปดาห์ทบวงมหาวิทยาลัย. 8(234) : 1-2 ; 28 ตุลาคม - 3 พฤศจิกายน 2539. ข

----- "แนวปฏิบัติในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา," จดหมายข่าวรายสัปดาห์

ทบวงมหาวิทยาลัย. 8(235) : 1-2 ; 28 ตุลาคม - 3 พฤศจิกายน 2539. ค

----- ประกาศทบวงมหาวิทยาลัยเรื่อง นโยบายและแนวปฏิบัติในการประกันคุณภาพ

การศึกษาในระดับอุดมศึกษา พ.ศ.2539. กรุงเทพฯ : ทบวงมหาวิทยาลัย, 2539. ง

----- สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย. ประกาศทบวงมหาวิทยาลัยเรื่อง เกณฑ์มาตรฐาน

หลักสูตรพยาบาลศาสตร์ และเกณฑ์การจัดตั้ง และการบริหารสถานการศึกษาพยาบาล.

พ.ศ.2539. กรุงเทพฯ : สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย, 2540.

มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม, สำนักงาน. อนุกรมมาตรฐานระบบคุณภาพ มอก-ISO 9000.

กรุงเทพฯ : กองส่งเสริมมาตรฐาน สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม, 2539.

แรมสมร อยู่สถาพร. "การนำหลักสูตรไปใช้," ใน เอกสารการสอนชุดวิชา การพัฒนาหลักสูตร และวิทยวิธีการสอน. หน่วยที่ 11 สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ หน้า 241 - 293 นนทบุรี :

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2536.

ละอ อุดมกฤ. "ข้อคิดในการจัดการศึกษาทางการพยาบาล," ใน ประมวลการประชุม

พยาบาลแห่งชาติ ครั้งที่ 9 วันที่ 28 ตุลาคม - 2 พฤศจิกายน 2534. หน้า 85-113.

กรุงเทพฯ : สมาคมพยาบาลแห่งประเทศไทยและสภาการพยาบาล, 2534.

ละเอียด แจ่มจันทร์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ศรีนวล สถิตวิทยานันท์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วิทยาลัย

พยาบาลบรมราชชนนี เกื้อการุณย์ นพรัตน์ราชธานี เมื่อวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2540.

เลขาธิการสภาการพยาบาล, สำนักงาน. ข้อบังคับสภาการพยาบาลว่าด้วยการรับรองสถาบันการศึกษาวิชาการพยาบาลและการผดุงครรภ์ พ.ศ. 2538. กรุงเทพฯ : สภาการพยาบาล

กระทรวงสาธารณสุข, 2538. อัดสำเนา.

----- แบบรายงานการประเมินตนเองเพื่อรับรองสถาบันการศึกษาวิชาการพยาบาลและการผดุงครรภ์. กรุงเทพฯ : สภาการพยาบาล กระทรวงสาธารณสุข, 2533. อัดสำเนา.

----- พระราชบัญญัติวิชาชีพการพยาบาลและผดุงครรภ์ พ.ศ. 2528. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2529.

วันชัย ศิริชนะ. การพัฒนารูปแบบการประกันคุณภาพการศึกษาในระดับอุดมศึกษาสำหรับสถาบันอุดมศึกษาในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย. วิทยานิพนธ์ ค.ด. กรุงเทพฯ :

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536. อัดสำเนา.

วัลลภ กันทรัพย์. การประเมินตนเองเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2535.

วิชาการ, กรม. คู่มือประเมินการใช้หลักสูตรด้วยตนเองของโรงเรียน. กรุงเทพฯ : สำนักงานทดสอบทางการศึกษา กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ, 2535. ก.

----- รายงานการประเมินผลการนำหลักสูตรไปใช้ปีการศึกษา 2531 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น. กรุงเทพฯ : สำนักงานทดสอบทางการศึกษา กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ, 2535. ข.

วิทย์ วิสวเวทย์. "การผลิตบัณฑิตให้คิด," สารพัฒนาคณาจารย์. 5(4) : 5-8 ; กันยายน-ตุลาคม 2534.

วิทยาลัยพยาบาล, กองงาน. การบริหารการศึกษา : วิทยาลัยพยาบาลกรุงเทพ. กรุงเทพฯ :

กระทรวงสาธารณสุข, 2530. อัดสำเนา.

ศิวาภรณ์ อุบลชลเขต และคณะ. "การศึกษาโดยใช้ชุมชนเป็นฐานของบุคลากรสาธารณสุข,"

สงขลานครินทร์เวชสาร. 6(พิเศษ) : 84-95; 2531.

- สัจด์ อุทรานันท์. เทคนิคการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
มิตรสยาม, 2532. ก
- , พื้นฐานและหลักการพัฒนาหลักสูตร. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มิตรสยาม,
2532. ข
- , เอกสารคำสอน วิชา 416, 716 ทฤษฎีหลักสูตร. กรุงเทพฯ : ภาควิชาบริหาร
การศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529.
- สมคิด พรหมชัย. การพัฒนาระบบการประเมินตนเอง สำหรับศูนย์ประสานงานการศึกษา
นอกโรงเรียนระดับอำเภอ. วิทยานิพนธ์ ค.ค. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2535. อัดสำเนา.
- สมศักดิ์ สินธุระเวชชัย. "การประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน," ใน เอกสารประกอบ
การสัมมนาเรื่อง การประกันคุณภาพการศึกษา : กลยุทธ์การใช้ ISO 9000. หน้า 28-37.
กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2540.
- สมพันธ์ หิญชีระนันท์ และคนอื่นๆ. "การประเมินการศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต
คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล," วารสารพยาบาลศาสตร์. 11 : 56 ;
พฤษภาคม - สิงหาคม 2528.
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. การกำกับงานและประเมินผลโครงการ. กรุงเทพฯ : กองนโยบาย
และแผนการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2528.
- , การประเมินโครงการการประชุม หลักการ และการประยุกต์ใช้. กรุงเทพฯ :
โอเคเอ็นสตอร์, 2520. ก
- , "การประเมินผลการเรียนเป็นอิสระจากการเรียนการสอนได้หรือไม่ ?," ใน วารสาร
โครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. 42-46; เมษายน-มิถุนายน 2540.
- , รวมบทความทางการประเมินผลโครงการ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2537.
- , วิธีวิทยาการประเมินทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2541.
- , "หลักการวัดและประเมินผล," ใน คู่มืออาจารย์ด้านการเรียนการสอน. กรุงเทพฯ :
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520. ข
- สราวุฒิ สุจริตจร. "การประเมินคุณภาพการสอน หนึ่งในกระบวนการประกันคุณภาพทาง
การศึกษา", ใน วารสารเทคโนโลยีสุรนารี 4 (2) : 41-46; พฤษภาคม - สิงหาคม, 2540.
- สายสม ภาณุมาศมณฑล เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ศรีนวล สติติวิทยานันท์ เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่วิทยาลัยพยาบาลทหารอากาศ เมื่อวันที่ 27 มกราคม พ.ศ.2540.

สายหยุด นิยมวิภาต. "แนวคิดเกี่ยวกับสุขภาพจิตถ้วนหน้าและการสาธารณสุขมูลฐานที่สนับสนุนการเปลี่ยนแปลงการศึกษาพยาบาล," รายงานการประชุมเชิงปฏิบัติการระดับชาติ เรื่อง Curriculum Reorientation for Key Teaching Staff. หน้า 138-146. กองงานวิทยาลัยพยาบาล กระทรวงสาธารณสุข, 2526.

สุทธิรัตน์ พิมพ์พงศ์ และคณะ. ติดตามผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต (พยาบาลและผดุงครรภ์) คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล พ.ศ.2521-2527. กรุงเทพฯ : กองสารสนเทศ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2528.

อดุล วิริยเวชกุล. "คุณภาพของมหาวิทยาลัยไทย," สารมหาวิทยาลัยมหิดล. 20(2) : 14-16 ; มกราคม, 2539.

อมรวิรัช นาคทรพรพ. รายงานวิจัยเรื่อง ในกระแสแห่งคุณภาพ. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2540.

อรุณ ตั้งยูวเรือง. การใช้หลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์ พุทธศักราช 2528 ในวิทยาลัยพยาบาล กระทรวงสาธารณสุข. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533. อัดสำเนา.

อังคณา สรียาภรณ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ศรีนวล สถิตวิทยานันท์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วิทยาลัยพยาบาลสภากาชาดไทย เมื่อวันที่ 30 มกราคม พ.ศ.2540.

อุทุมพร จามรมาน. การวัดและประเมินผลการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษา. กรุงเทพฯ : โครงการตำราวิทยาศาสตร์อุตสาหกรรม, 2530.

Adelman, Clem and Robin J. Alexander. The Self - Evaluating Institutional : Practice and Principles in the Management of Educational Change London : Cambridge University Press, 1982.

Arcaro, Jerome S. Quality in Education. Florida : St. Lucie Press, 1995.

Ashcroft, Kate and David Palacio. Researching into Assessment and Evaluation in Colleges and Universities Great Britain. Biddles Ltd. Guildford and King's Lynn, 1996.

Ashcroft, Kate. The Lecture's Guide to Quality and Standards in Colleges and Universities. London : The Falmer Press, 1995.

Beauchamp, George A. Curriculum Theory. 4th ed. Itasca, Illinois : F.E. Peacock Publisher, 1981.

Bevis, E.O. Curriculum Building in Nursing : A Process. St.Louis : The C.V. Mosby Co.,1982.

BSI Quality Assurance. Guidance Notes on the Application of BS EN ISO 9001 for Quality Systems in Education and Training. London : BSI Standard, 1994.

Burnett, Frank. and Van Gore. "Higher Education Quality Assurance in England,"

ในระบบการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา. หน้า 13-23. กรุงเทพฯ :
ทบวงมหาวิทยาลัย, 2540.

Buzzel, Mary and Olga Roman. "Preparing for Contracting Learning," Developing Student
Autonomy in Learning. p.135-144. New York : Nichols Publishing Company, 1988.

Candy, Philip C. Self-Direct for Lifelong Learning. San Francisco : Jossey- Bass Publisher, 1991.

Colling, Clive and Lee Harvey. "Quality Control, Assurance and Assessment : the Link to
Continuous Improvement," Quality Assurance in Education. 3(4) : 30 - 34 ; 1995.

Conley, Virginia C. Curriculum and Instruction in Nursing. Boston : Little Brown and
Company, 1973.

Davies, J. System in Teaching and Learning. Lincoln, Nebraska : Professional Educators
Publications, 1981.

Davis, Ed. Teachers as Curriculum Evaluators. 2nd ed. Sydney : George Allen & Unwin,
1980.

Day, C., W. Patrick and J. David. Managing Primary Schools in 1990 s : A Professional
Development Approach. 2nd ed. London : Paul Champman Publishing Ltd., 1990.

De Tornyay, R. and M.A. Thompson. Strategies for Teaching Nursing. New York : John
Wiley & Son, 1982.

Dressel, P.L. Handbook of Academic Evaluation. San Francisco : Jossey-Bass, 1976.

Ellis, Arthur K. et al. Introduction to the Foundations of Education. New Jersey :
Prentice-Hall Inc., 1981.

Feigenbaum, A.V. Total Quality Control. New York : McGraw-Hill Book Co., 1991.

Finch, J. Howard, Marilyn M. Helms and Lawrence P. Ettkin. "Development and Assessment of
Effective Teaching : an Integrative Model for Implementation in Schools of Business
Administration," Quality Assurance in Education. 5(3) : 159-164 ; 1997.

Florida Postsecondary Education Planning Commission. A Study of Postsecondary Education
Accreditation. Florida : Department of Education, 1985.

Gagne', R.M. Essentials of Learning for Instruction. Hinsdale, Illinois : Dryden Press, 1975.

Gardner, Don E. "Five Evaluation Frameworks : Implication for Decision Making in Higher
Education, The Journal of Higher Education. 48(5) : 571-592 ; September - October,
1977.

Glasser, Robert. Prospective in Programming. New York : Macmillan, 1962.

- Guinee', K.K. Teaching and Learning in Nursing. New York : Macmillan Publishing Co., Inc., 1978.
- Handerson, Virginia. The Nature of Nursing : A Definition and Its Implications for Practice : Research and Education. New York : Macmillan Publishing Co., 1966.
- Harclerod, F.F. Accreditation : History, Process and Problems. Washington. D.C.: American Association for Higher Education, 1980.
- Harman, Grant. Quality Assurance for Higher Education : Developing and Managing Quality Assurance for Higher Education System and Institutions in Asia and the Pacific. Bangkok : UNESCO Principle Regional Office for Asia and Pacific, 1996.
- Heidgerken, Loretta E. Teaching and Learning in Schools of Nursing : Principles and Methods, 3rd ed. Philadelphia : J.B. Lippincott Co., 1965.
- Heimlich, Joe E. and Emmalou Norland. Developing Teaching Style in Adult Education. San Francisco : Jossey-Bass Inc., 1994.
- Higher Education Quality Council. Notes on the Production of Adult Reports. Birmingham : HEQC, 1995.
- . The Mission of HEQC. Birmingham : Lee House December, 1993.
- Holly, P. "Making it Count : Evaluation for the Developing Primary School," in Reading in Primary School Management. p. 218-237. New York : The Falmer Press, 1987.
- Hopkins, D. Evaluation for School Development. Philadelphia : Open University Press, 1989.
- Hopkins, David and John Beresford. "Creating the Conditions for Classroom and Teacher Development," Teachers and Teaching : Theory and Practice. 4(1) 115-141 ; 1998.
- Isnac, Stephen and William B Michael. Handbook in Research and Education. California : EDITS McCutchan Publishing Corporation, 1983.
- Johnson, D.W. and R.T. Johnson "Research Shows the Benefits of Adult Cooperation," Education Leadership. 23-24; November, 1987.
- Juran, J.M. Leadership for Quality : An Executive Handbook. New York : The Free Press, 1989.
- Juran, J.M. and F.M. Gryna. Quality Planning and Analysis. New York : McGraw-Hill Book Co., 1993.
- Kells, H.R. "Some Theoretical and Practical Suggestions for Institutional Assessment," in Institutional Assessment for Self-Assessment : New Directions for Institutional Research. p.15-25. London : Jossey-Bass Inc., 1981.

- Kemp, Jerrold. E. Instructional Design : A Plan for Unit and Course Development. California : Fearon/Lear Siegler, 1971.
- Kindred, Alton R. Data System and Management : Introduction to System Analysis and Design. 2nd ed. New Jersey : Prentice-Hall. 1980.
- King, Imogene M. Theory for Nursing : Concepts, Process and System. New York : John Wiley & Sons, 1986.
- Klausmeir, Herbert J. and Richard E. Ripple. Learning and Human Abilities : Educational Psychology. New York : Harper & Row, 1971.
- Knowles, Aoa, S. The International Encyclopedia of Higher Education. Vol. 38-C San Francisco : Jossey-Bass Publishers, 1979.
- Knowles, M. The Modern Practice of Adult Education. Chicago : Association Press Follet Publishing Company, 1980.
- Knowles, Malcolm S. Self-Directed Learning. Chicago : Follett Publishing Company, 1975.
- Kogan, Spencer. Cooperative Learning. San Juan Copistrano : Kogan Cooperative Learning, 1994.
- Kozma, Robert B. and others. Instructional Technique in Higher Education. New Jersey : Educational Technology Publication, 1978.
- Liason Committee on Medical Education. Function and Structure of a Medical School. Chicago. Illinois : American Medical Association, 1985.
- Lindgren, Henry C. An Introduction to Social Psychology. New York : John Wiley And Sons, Inc., 1973.
- Love, Arnold J. Developing Effective Internal Evaluation : New Directions for Program Evaluation. London : Jossey-Bass Inc. 1983.
- Madaus, George F., Michael S. Scriven and Daniel L. Stufflebeam. Evaluation Models Viewpoints on Educational and Human Services Evaluation. Boston : Khuver - Nijhoft Publishing, 1983.
- McNeil, John D. Curriculum : A Comprehensive Introduction. Boston : Little, Brown and Company, 1981.
- National League for Nursing. Criteria and Guidelines for the Evaluation of Baccalaureate and Higher Degree Programs in Nursing. New York : NLN, 1991.
- Nevo, David. "The Conceptualization of Education : An Analytical Review of the Literature," Review of Educational Research. 53 : 117-128 ; Spring, 1983.

- New England Association of School and Colleges. Accreditation Handbook. Winchester. Mass. : NEASC, 1983.
- Northwest Association of Schools and Colleges. Accreditation Handbook. Seattle : NA SC, 1988.
- Nutall, Cliff. P. and Robert McCormick. Studies in School Self-Evaluation. New York : The Falmer Press, 1987.
- Oliva, Peter, F. Developing the Curriculum. 2nd ed. London : Foresman and Company, 1988.
- Parkin, J.B. School Self Evaluation and the Management of Change. Sheffield Papers in Education Management, Bradford : Sheffield City Polytechnic, 1984.
- Ranen, K.C. "Expectations of the Clinical Instructor as Role Model." The Journal of Nursing Education, 13 : 33-39; August, 1974.
- Reilly, D.E. Behavioral Objectives Evaluation in Nursing. New York : Appleton-Century Crofts, 1980.
- Roger, Ellis. "Quality Assurance for University Teaching : Issues and Approaches," in Quality Assurance for University Teaching. p. 3-15. Great Britain : Biddles Ltd. Guildford and Kings Lynn, 1993.
- Sallis, Edward. Total Quality Management in Education. Philadelphia : J.B Lippincott Co., 1993.
- Saylor, John G., William M. Alexander and Arthur J. Lewis. Curriculum Planning for Better Teaching and Learning. 4th ed. New York : Holt, Rinehart and Winston, 1981.
- Planning Curriculum for Schools. New York : Holt, Rinehart and Winston Inc., 1974.
- Schweer, Jean E. Creative Teaching in Clinical Nursing. Saint Louis : The C.V. Mosby Co., 1972.
- Schaffarzaick, J. and D. Hampson. Strategies for Curriculum Development. California : McCutchan Publishing Corporation, 1975.
- Simons, H. "Against the Rules : Procedural Problems in School Self Evaluation," Curriculum Perspectives. 5(2) : 1-6 ; October, 1985.
- Stebbing, L. Quality Assurance : The Route to Efficiency and Competitiveness. New York : Ellis Horwood Ltd., 1993.
- Stenhouse, Lawrence. An Introduction to Curriculum : Research and Development. London : Butler & Tanner Ltd., 1975.
- Stufflebeam, D.L. and Anhong J. Shinkfled. Systemic Evaluation : A Self-Instructional Guide to Theory and Practice. Boston : Kluwer-Nijhoff Publishing, 1985.

- Stufflebeam, Daniel L. et al. Educational Evaluation and Decision Making. 2nd ed. Bloomington : Phi Delta Kappa, 1971.
- Taba, Hilda. Curriculum Development : Theory and Practice. New York : Harcourt, Brace & World, Inc., 1967.
- Tainton, B. and N. Wells. Co-operative School Evaluation : Implementing Co-operative School Evaluation. Queensland : Department of Education, 1982.
- Torres, Gertrude and Marjorie Stanton. Curriculum Process in Nursing: A Guide to Curriculum Development. New Jersey : Prentice-Hall Inc., 1982.
- Tritscher, D. "Strategies for Assessing Performance at Your Own Institution." in Institutional Assessment for Self-Improvement : New Directions for Institutional Research. edited by Miller, R.I. p. 27-42. London : Jossey - Bass Inc., 1981.
- UNESCO. Innovative Resource Materials for Teaching New Technologies. Bangkok : UNESCO Principal Regional Office for Asia and The Pacific, 1989.
- Withall, J. "Teacher-Centered and Learner-Centered Teaching," The International of Teaching and Teacher Education. p.327-335. Michael J. Dunkin ed. Exeter : A Wheaton & Co, Ltd., 1987.
- Young, K.E. A Glossary of Preferred Terms in Accreditation of Postsecondary Education. Washington. D.C. : Council on Postsecondary Accreditation, 1980.
- Yura, Helen and Mary B. Walsh. The Nursing Process. New York : Appleton-Century-Crofts, 1978.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

คู่มือการใช้รูปแบบการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์
ในสถาบันการศึกษาพยาบาล

**คู่มือการใช้รูปแบบการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอน
ของอาจารย์ในสถาบันการศึกษาพยาบาล**

คำชี้แจง

คู่มือการใช้รูปแบบการประเมินตนเอง ด้านการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ในสถาบันการศึกษาพยาบาลนี้ เป็นเอกสารที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้นสำหรับดำเนินการทดลอง เพื่อพัฒนารูปแบบการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ในสถาบันการศึกษาพยาบาล ประกอบด้วยเนื้อหาสาระ 2 หน่วย หน่วยที่ 1 เป็นเนื้อหาเกี่ยวกับความรู้พื้นฐาน เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน และการประเมินตนเองของสถาบันการศึกษาพยาบาล หน่วยที่ 2 เป็นเนื้อหาเกี่ยวกับรูปแบบการประเมินตนเอง แผนการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอน และเครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน

ผู้วิจัยหวังว่า คู่มือการใช้รูปแบบการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ในสถาบันการศึกษาพยาบาลนี้จะเป็นประโยชน์ต่ออาจารย์ผู้สอน และสถาบันการศึกษาพยาบาล ในการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอน

สารบัญ

	หน้า
คำชี้แจง	
คำแนะนำการใช้คู่มือ	187
วัตถุประสงค์ของคู่มือการใช้รูปแบบประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอนของ อาจารย์ในสถาบันการศึกษาพยาบาล	
หน่วยที่ 1 ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน และการประเมินตนเอง ของสถาบันการศึกษาพยาบาล	189
หน่วยที่ 2 รูปแบบการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ใน สถาบันการศึกษาพยาบาล แผนการประเมินและเครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน ตนเองด้านการจัดการเรียนการสอน	205

คำแนะนำการใช้คู่มือ

คู่มือการใช้รูปแบบการประเมินตนเอง สร้างขึ้นเพื่อให้อาจารย์พยาบาลใช้ศึกษาด้วยตนเอง และนำไปเป็นแนวทางในการประเมินการจัดการเรียนการสอนที่ตนเองรับผิดชอบ

ในการศึกษาคู่มือ ให้ปฏิบัติตามขั้นตอน ดังนี้

1. ในแต่ละหน่วยให้ศึกษาวัตถุประสงค์ของแต่ละตอน ก่อนศึกษาเนื้อหา
2. บันทึกสรุปสาระสำคัญของแต่ละเรื่อง
3. ทำกิจกรรมตอนท้ายของแต่ละเรื่อง
4. ตรวจสอบคำตอบของท่านกับแนวตอบที่ให้ไว้

หลังจากท่านเข้าใจการประเมินตนเองในการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ในสถาบันการศึกษาพยาบาลในหน่วยที่ 1 แล้วให้ศึกษาหน่วยที่ 2 ต่อไป ก่อนดำเนินการประเมินตนเอง

**วัตถุประสงค์ของคู่มือการใช้รูปแบบการประเมินตนเอง
ของอาจารย์ในสถาบันการศึกษาพยาบาล**

คู่มือการใช้รูปแบบการประเมินตนเองนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ศึกษามีความรู้และเข้าใจในเรื่องต่อไปนี้

1. ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนของสถาบันการศึกษาพยาบาล
2. แนวคิดพื้นฐานในการประเมินตนเอง
3. ความสำคัญของการประเมินตนเอง
4. หลักการของการประเมินตนเอง
5. วัตถุประสงค์ของการประเมินตนเอง
6. องค์ประกอบของการประเมินตนเองในการจัดการเรียนการสอน
7. เกณฑ์บ่งชี้ในการประเมิน
8. เครื่องมือในการประเมิน
9. วิธีการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล
10. การนำผลการประเมินไปใช้ปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอน

ตอนที่ 1.1 ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนของสถาบันการศึกษาพยาบาล

หัวเรื่อง

- 1.1.1 แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนของสถาบันการศึกษาพยาบาล
- 1.1.2 ระบบการจัดการเรียนการสอนของสถาบันการศึกษาพยาบาล

วัตถุประสงค์

เมื่อศึกษาความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนของสถาบันการศึกษาพยาบาลแล้ว ผู้ศึกษาสามารถ

1. บอกความหมายของการจัดการเรียนการสอนและบทบาทของผู้สอนได้
2. อธิบายถึงองค์ประกอบ และรายละเอียดของระบบการจัดการเรียนการสอนของสถาบันการศึกษาพยาบาลได้

เรื่องที่ 1.1.1 แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนของสถาบันการศึกษาพยาบาล

การจัดการเรียนการสอน เป็นองค์ประกอบสำคัญของการจัดการศึกษา การจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ ย่อมส่งผลต่อคุณภาพของผลผลิตของการศึกษา

ความหมายของการจัดการเรียนการสอน

การเรียนรู้ หรือการเรียนรู้เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหรือคุณลักษณะในบุคคล เป็นผลจากการที่บุคคลนั้นได้รับประสบการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง การเรียนรู้ เกิดขึ้นเป็นกระบวนการที่ทำให้เกิดการตอบสนองขึ้นภายใน และได้ผลผลิตของการเรียนรู้ที่เป็นลักษณะของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหรือคุณลักษณะในตัวบุคคล

การสอน เป็นกระบวนการจัดกิจกรรมหรือจัดการ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ โดยการจัดกิจกรรมอย่างเป็นระบบ ได้แก่ การเตรียมการสอน การดำเนินการ และการประเมินผล เพื่อให้ได้ข้อมูลย้อนกลับ และทำการปรับปรุงการสอน

การจัดการเรียนการสอน เป็นการจัดกิจกรรมร่วมกันระหว่างผู้เรียนและผู้สอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ รวมถึงการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ การแนะแนว การส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน โดยการจัดกิจกรรมอย่างเป็นระบบ และเป็นกระบวนการที่ต้องรับผิดชอบร่วมกันระหว่างผู้เรียนและผู้สอน

การจัดการเรียนการสอน ของสถาบันการศึกษาพยาบาล

ทบวงมหาวิทยาลัยได้กำหนดเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรระดับปริญญาตรีเรียกว่า “เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรพยาบาลศาสตรระดับวิชาชีพ” หลักสูตรพยาบาลศาสตรมีปรัชญาและวัตถุประสงค์ของหลักสูตรมุ่งให้มีความสัมพันธ์สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาของชาติ และสอดคล้องกับปรัชญาหรือปณิธานของสถาบันอุดมศึกษา มาตรฐานทางวิชาการและวิชาชีพของสาขาพยาบาลศาสตร ซึ่งรวมถึงการผดุงครรภ์ด้วย รวมทั้งมีความก้าวหน้าทางวิชาการและสอดคล้องกับความต้องการของสังคม

การศึกษาทางพยาบาลศาสตร เป็นการเตรียมผู้เรียนแต่ละคนให้เป็นพยาบาลที่มีคุณภาพ การจัดการเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียนการสอน ทำให้ผู้เรียนมีการเรียนรู้และมีการคิดอย่างมีเหตุผล ซึ่งส่งผลต่อการให้การพยาบาลและการดูแลสุขภาพ

ที่ตีรวมทั้งให้ผู้เรียนได้รับความรู้ ทักษะและเจตคติโดยการฝึกประสบการณ์วิชาชีพอย่างเหมาะสม ตลอดจนมีการฝึกการตัดสินใจตามข้อมูลอย่างมีเหตุผล ดังนั้นผู้สอนจึงมีบทบาทที่สำคัญ 7 ประการ คือ (1) เป็นผู้อำนวยการเรียนการสอน หรือแลกเปลี่ยนความรู้ในกระบวนการเรียนการสอน (2) เป็นผู้จัดสิ่งแวดล้อมในการเรียนการสอน รวมถึงสร้างบรรยากาศในการเรียนการสอนทั้งด้านกายภาพและจิตวิทยา (3) ร่วมกับผู้เรียนเลือกเนื้อหาในการเรียนการสอน (4) เป็นผู้ส่งเสริมการเรียนรู้เป็นรายบุคคล (5) เป็นผู้ริเริ่มหรือเป็นผู้นำการมีปฏิสัมพันธ์ในการเรียนเป็นกลุ่ม (6) เป็นตัวแทนขององค์กร ในด้านการเรียนการสอนหรือแลกเปลี่ยนความรู้ (7) เป็นผู้สืบทอดวัฒนธรรมในสิ่งที่สังคมต้องการ โดยผู้สอนต้องวางแผนการสอน นำแผนไปปฏิบัติ และประเมินผลในกระบวนการแลกเปลี่ยนความรู้ ผู้สอนจำเป็นต้องมีปรัชญาเกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนความรู้บนพื้นฐานความเชื่อทัศนคติ และคุณค่า ซึ่งมีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบในกระบวนการเรียนการสอนหรือแลกเปลี่ยนความรู้

ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียนมีความสำคัญมากตามแนวความเชื่อเกี่ยวกับการสอนที่ว่า การสอนหมายถึง การนำหรือจัดการเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยผู้เรียนต้องเป็นผู้กระทำด้วยตนเอง ดังนั้นลักษณะการสอนจึงมีลักษณะที่สำคัญ คือ (1) ผู้เรียนและผู้สอนกระตุ้นให้อีกฝ่ายหนึ่งใช้ศักยภาพของตนอย่างเต็มที่ (2) ผู้เรียนและผู้สอนสลับบทบาทกัน กล่าวคือผู้เรียนกลายเป็นผู้สอน และผู้สอนกลายเป็นผู้เรียนในบางโอกาส การสอนเช่นนี้บรรยากาศการเรียนการสอนจะเป็นแบบเปิด ยอมรับความคิดเห็นซึ่งกันและกัน บรรยากาศการเรียนการสอนต้องมีความเป็นประชาธิปไตย (3) ผู้เรียนและผู้สอนมีความเชื่อมั่นและประจักษ์ในความสามารถของตนเอง ผู้เรียนฝึกฝนหาความรู้ที่มีความหมายสำหรับตน มีความรับผิดชอบในการแสวงหาความรู้ พัฒนาทัศนคติและทักษะ บรรยากาศในการเรียนจะเป็นบรรยากาศของการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในทางสร้างสรรค์

ในกระบวนการเรียนการสอน ผู้เรียนและผู้สอนต้องวางแผนร่วมกันในทุกๆ ระยะของการเรียนการสอน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และในกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นการมุ่งที่การเรียน และผู้เรียนเป็นหลัก มิใช่มุ่งที่การสอนเท่านั้น การสอนลักษณะนี้ทำให้เกิดความร่วมมือหรือความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนมีความสำคัญเด่นชัดขึ้น ผู้เรียนและผู้สอนมีจุดมุ่งหมายอันเดียวกัน คือการทำงานร่วมกัน ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญและเป็นผู้กระทำ (active role) ด้วยตนเอง ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนมีความสำคัญมาก โดยทั้งสองฝ่ายต้องยอมรับความสามารถซึ่งกันและกัน มีความรับผิดชอบร่วมกันไว้วางใจและเชื่อมั่นในความสามารถซึ่งกันและกัน

คำถามท้ายเรื่อง 1.1.1

1. บอกความหมายของการจัดการเรียนการสอน
2. ให้อธิบายถึงบทบาทของผู้สอนในกระบวนการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นผู้ที่มีการเรียนรู้ และมีการคิดอย่างมีเหตุผล รวมถึงสามารถรับผิดชอบในการแสวงหาความรู้ พัฒนาทัศนคติและทักษะอย่างเหมาะสม

แนวตอบ

1. การจัดการเรียนการสอน หมายถึง การจัดกิจกรรมร่วมกันระหว่างผู้เรียนและผู้สอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันวางแผนการเรียนการสอน ดำเนินการเรียนการสอนและประเมินผลการเรียนการสอน
 2. บทบาทของผู้สอนที่สำคัญ คือ เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการสอน จัดสิ่งแวดล้อมในการสอน ร่วมกับผู้เรียนเลือกเนื้อหาในการเรียนการสอน ส่งเสริมการเรียนรู้เป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม รวมทั้งเป็นผู้สืบทอดวัฒนธรรมในสิ่งที่สังคมต้องการ โดยผู้สอนเป็นผู้นำหรือจัดการเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนด้วยตนเอง ได้ใช้ ศักยภาพของตนอย่างเต็มที่ มีความรับผิดชอบในการแสวงหาความรู้ พัฒนาทัศนคติและทักษะ
-

เรื่องที่ 1.1.2 ระบบการจัดการเรียนการสอนของสถาบันการศึกษาพยาบาล

ความหมายและองค์ประกอบของระบบ

ระบบ (system) หมายถึง การทำงานของส่วนประกอบหรือหน่วยย่อยต่าง ๆ ที่มี ความสัมพันธ์กัน และทำหน้าที่ร่วมกันเพื่อให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

ระบบมีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการที่สัมพันธ์กัน ได้แก่ ตัวป้อน (input) กระบวนการดำเนินงาน (process) และผลผลิต (output)

ระบบการจัดการเรียนการสอนทางพยาบาลศาสตร์

องค์ประกอบของระบบการจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วย

1. ปัจจัยเบื้องต้น (input) องค์ประกอบที่เป็นตัวป้อนในระบบการเรียนการสอน ได้แก่ อาจารย์ผู้สอน ผู้เรียน หลักสูตร และสิ่งแวดล้อมทางการเรียน

2. กระบวนการดำเนินงาน (process) เป็นการดำเนินงานตามกระบวนการเรียน การสอน ประกอบด้วยกิจกรรมย่อยๆ ได้แก่ การเตรียมความพร้อม การดำเนิน การสอน การสร้าง เสริมทักษะ และกิจกรรมการสนับสนุนการเรียนการสอนต่างๆ

3. ผลผลิต (output) ผลผลิตของการสอนคือ ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน ในด้านความรู้ความเข้าใจ ความสามารถในการแก้ปัญหา ทักษะ และคุณลักษณะด้านต่าง ๆ ถ้า การเรียนการสอนทำให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ แสดงว่าการเรียนการสอนนั้นบรรลุ ผลสำเร็จตามเป้าหมาย

4. ข้อมูลป้อนกลับ (feedback) ส่วนที่เป็นข้อมูลป้อนกลับก็คือผลที่ได้จาก การวิเคราะห์ข้อมูลในการเรียนการสอนที่ผ่านมาแล้วว่าถ้าหากผลผลิตที่ได้ไม่เป็นไปตาม จุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ต้องวิเคราะห์หาสาเหตุหรือจุดบกพร่อง เพื่อปรับปรุงแก้ไขต่อไป

ระบบการเรียนการสอนทางพยาบาลศาสตร์ ประกอบด้วยองค์ประกอบดังนี้

1. ปัจจัยเบื้องต้นของระบบการเรียนการสอน ได้แก่ อาจารย์ผู้สอน ผู้เรียน หลักสูตร และสิ่งแวดล้อมทางการเรียนการสอน

1.1 อาจารย์ผู้สอน อาจารย์พยาบาลซึ่งทำการสอนทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติใน คลินิก อาจารย์พยาบาลต้องเป็นผู้มีความรู้และความสามารถในการด้านวิชาชีพการพยาบาลและวิชาการ อื่นๆ ที่เกี่ยวข้องเป็นอย่างดี มีความสามารถและความชำนาญในการปฏิบัติการพยาบาล มีบุคลิกที่ดี มี ความมั่นใจในตนเอง เข้าใจตนเองและผู้อื่น มีทัศนคติที่ดีต่อการสอนและวิชาชีพการพยาบาล

มีความประพฤติดี มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพพยาบาล มีความรู้ความสามารถในหลักการและวิธีการสอน รวมถึงมีทักษะด้านการจัดการเรียนการสอนด้วย

1.2 ผู้เรียน นักศึกษาพยาบาลจะต้องมีความรู้พื้นฐานอย่างเพียงพอ โดยเฉพาะความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ มีความพร้อมที่จะเรียนทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ใฝ่ศึกษาหาความรู้ อยู่เสมอ มีความสามารถในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง มีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนใน หลักสูตรพยาบาลศาสตร์ มีความรับผิดชอบ มีจิตใจเมตตา ยินดีช่วยเหลือผู้อื่น และมีวินัยในตนเอง

1.3 หลักสูตร เป็นแนวทางที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ หลักสูตรการศึกษายพยาบาลจะต้องมีปรัชญาและวัตถุประสงค์สอดคล้องกับหลักการของวิชาการและวิชาชีพ รวมถึงแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา และลักษณะที่สังคมต้องการ มีแผนการเรียนที่มีความต่อเนื่องแสดงถึงลำดับรายวิชาที่ผู้เรียนต้องเรียนตลอดหลักสูตร พร้อมด้วยคำอธิบายรายวิชาครบถ้วน

1.4 สิ่งแวดล้อมทางการเรียนการสอน การจัดการศึกษายพยาบาลจำเป็นต้องมีสิ่งแวดล้อมเป็นปัจจัยเสริมช่วยให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในด้านการเรียนและพัฒนาทักษะด้านต่างๆ ได้แก่ สภาพ ห้องเรียน การจัดเวลาเรียน ตำรา เอกสาร วารสาร สื่อด้านคอมพิวเตอร์ ห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ สถานที่ปฏิบัติการทางคลินิก ตลอดจนอิทธิพลของกลุ่มเพื่อน

2. กระบวนการดำเนินการ (process) หรือการปฏิบัติ เป็นการนำปัจจัยเบื้องต้นมาทำให้เกิดผลผลิตตามต้องการ

กระบวนการจัดการเรียนการสอนของการศึกษายพยาบาลทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติจะเริ่มขึ้นจากการจัดเตรียมการเรียนการสอน การวางแผนการสอนโดยการกำหนดวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน การกำหนดเนื้อหา กำหนดวิธีการเรียนการสอน และวิธีประเมินผล ส่วนในขั้นการดำเนินการเรียนการสอน เป็นงานที่ผู้สอนนำแผนการสอนมาปฏิบัติจริงทุกขั้นตอน

การจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ ผู้เรียนและผู้สอนควรวางแผนร่วมกัน ในทุกระยะของการเรียนการสอน การเรียนการสอนมุ่งที่การเรียนรู้ (learning) และผู้เรียน (learner) เป็นหลัก เพื่อให้การเรียนการสอนสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ตลอดจนผู้เรียนและผู้สอนยอมรับบทบาทร่วมกัน

การวางแผนการเรียนการสอนทางพยาบาลศาสตร์ มีลักษณะที่สำคัญคือ

2.1 การกำหนดจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ จุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนควรเป็นพฤติกรรมที่คาดหวังถึงสิ่งที่จะเกิดขึ้นเมื่อเสร็จสิ้นการเรียนการสอน เป็นสิ่งแสดงให้เห็นถึงสัมฤทธิ์ผลของผู้เรียน จุดมุ่งหมายเป็นสิ่งสำคัญต่อการกำหนด

เนื้อหา วิธีการเรียนการสอนตลอดจนการเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ และเลือกวิธีการประเมินได้
อย่างเหมาะสม

2.2 การกำหนดเนื้อหาวิชา ทางพยาบาลศาสตร์เนื้อหาวิชาช่วยให้ผู้เรียนมีพฤติกรรม
ตามที่กำหนดไว้แบ่งออกเป็นข้อมูลที่เป็นความรู้ ทักษะ และทักษะ ข้อมูลที่เป็นความรู้ เป็น
เนื้อหาวิชาประเภทที่เป็นทฤษฎี หลักการ และมโนคติทางการพยาบาลที่เกี่ยวข้อง ทักษะ
(attitude) เป็นความรู้สึกที่แสดงถึงคุณค่าของสิ่งของ หรือเรื่องราวเหตุการณ์ต่างๆ ในลักษณะของ
การชอบหรือไม่ชอบ ส่วนค่านิยม (value) เป็นสิ่งที่คนส่วนใหญ่ยอมรับกันว่ามีคุณค่า เป็นที่
พึงปรารถนาของคนในสังคมนั้นๆ

เนื้อหาวิชาการทางพยาบาลศาสตร์ ควรจะสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน
โดยผู้เรียนควรมีส่วนร่วมในการกำหนดองค์ประกอบเนื้อหาวิชา เนื้อหาวิชาต้องทันสมัย
สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม เนื้อหาวิชาประเภททฤษฎี หลักการ และมโนคติทางการ
พยาบาลจะต้องส่งเสริมสอดคล้องกับการศึกษาภาคปฏิบัติ การวางแผนการสอนและการจัดกิจกรรม
การเรียนการสอนควรส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการแสวงหาความรู้ การคิดอย่างมี
วิจารณญาณ การใช้กระบวนการแก้ปัญหา และการตัดสินใจแก้ปัญหาทางการพยาบาล ตลอดจน
ทักษะด้านการสื่อสาร และการทำงานร่วมกับผู้อื่น ส่วนการพัฒนาทัศนคติ การจัดการเรียนการสอน
ทางการพยาบาลศาสตร์ ควรคำนึงถึง การปลูกฝังทัศนคติและค่านิยมทางวิชาชีพที่เหมาะสมให้แก่
นักศึกษาพยาบาล

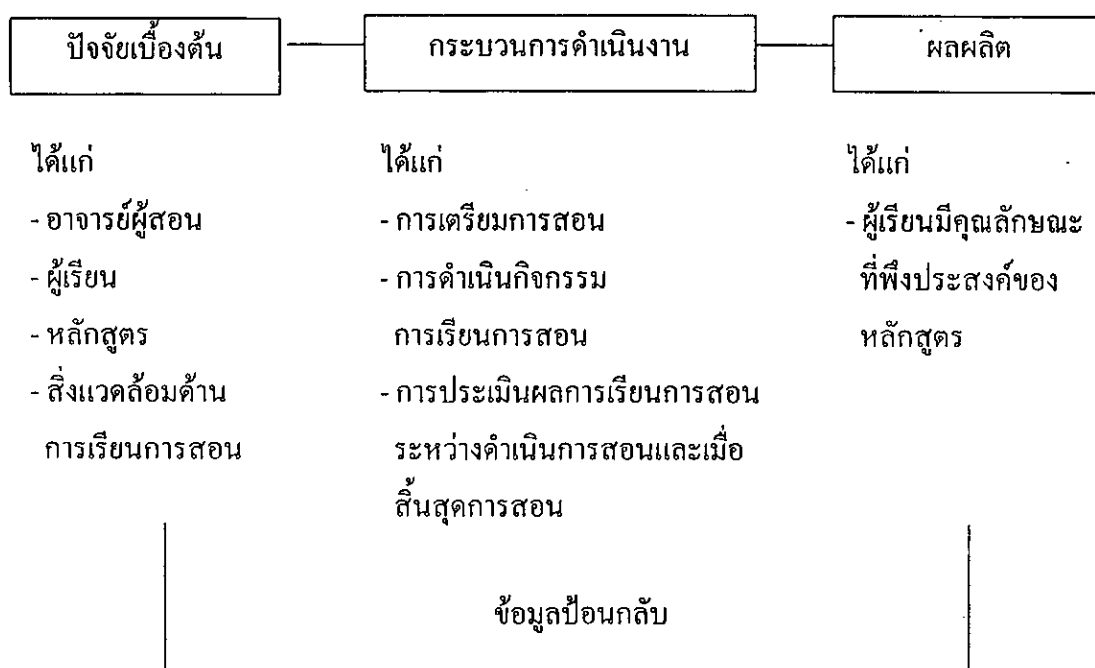
2.3 การกำหนดวิธีการวัดและประเมินผล การวัดและประเมินผลการเรียนการสอนทาง
พยาบาลศาสตร์ ต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของรายวิชาและวิธีการเรียนการสอนทั้งภาคทฤษฎี
และภาคปฏิบัติ โดยการตกลงร่วมกันระหว่างผู้เรียนและผู้สอน การวัดและประเมินผลควรมีวิธีการ
หลาย ๆ วิธีเพื่อให้มีประสิทธิภาพ

การดำเนินการเรียนการสอน

ขั้นตอนนี้มีความสำคัญมาก ในการจัดการเรียนการสอนทางพยาบาลศาสตร์ ควรมี
ความครอบคลุมตั้งแต่การเตรียมความพร้อมของผู้เรียน การเตรียมสภาพแวดล้อมของการเรียน
การสอน การใช้กิจกรรมการเรียนการสอน และการใช้ สื่อการสอนและโสตทัศนูปกรณ์ในการเรียน
การสอนอย่างเหมาะสม การใช้คำถามหรือการใช้ เสริมแรง รวมถึงการวัดและประเมินผลการเรียน
การสอนตามที่กำหนดไว้

3. ผลผลิต (output) คือ ผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทั้งในด้านความรู้ ความคิด ความรู้สึก และทักษะ การเปลี่ยนแปลงนี้ควรเป็นไปตามจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนที่กำหนดไว้

4. ข้อมูลย้อนกลับ (feedback) ข้อมูลย้อนกลับนี้ได้จากการวิเคราะห์ผลของการประเมินผลการเรียนการสอน ทั้งการประเมินความก้าวหน้า และการประเมินผลผลิต ผลของการวิเคราะห์นี้ใช้เป็นข้อมูลที่ช่วยให้ผู้สอนได้นำไปเพื่อการปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้ได้ผลผลิตตามความต้องการดังนี้

ภาพประกอบ 1 องค์ประกอบของระบบการเรียนการสอน

คำถามท้ายเรื่อง 1.1.2

อธิบายถึงองค์ประกอบของระบบการจัดการเรียนการสอนทางพยาบาลศาสตร์

แนวตอบ

องค์ประกอบของระบบการจัดการเรียนการสอนทางพยาบาลศาสตร์ ประกอบด้วย

1. ปัจจัยเบื้องต้น ได้แก่ อาจารย์ ผู้สอน ผู้เรียน หลักสูตร และสิ่งแวดล้อมทาง การเรียนการสอน
 2. กระบวนการดำเนินงาน ได้แก่ การเตรียมการสอน การดำเนินกิจกรรมการเรียน การสอนและการประเมินผลการเรียนการสอนทางพยาบาลศาสตร์
 3. ผลผลิต ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ของหลักสูตร
 4. ข้อมูลป้อนกลับ ได้แก่ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลหลังจากการเรียนการสอนผ่าน ไปแล้ว
-

ตอนที่ 1.2 แนวคิดพื้นฐานในการประเมินตนเองของอาจารย์ในสถาบันการศึกษาพยาบาล

หัวเรื่อง

- 1.2.1 ความหมายและประโยชน์ของการประเมิน
- 1.2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินตนเองของอาจารย์ในสถาบันการศึกษาพยาบาล

วัตถุประสงค์

เมื่อศึกษาแนวคิดพื้นฐานในการประเมินตนเองแล้ว ผู้ศึกษาสามารถ

1. บอกความหมายและประโยชน์ของการประเมินได้
2. บอกความหมายและประโยชน์ของการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ในสถาบันการศึกษาพยาบาล

เรื่องที่ 1.2.1 ความหมายและประโยชน์ของการประเมิน

ความหมายของการประเมิน

การประเมิน (evaluation) หมายถึง กระบวนการที่ก่อให้เกิดข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับการดำเนินงาน โดยการเปรียบเทียบกับเกณฑ์เพื่อช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินงาน

ส่วนประกอบของการประเมิน

การประเมินประกอบด้วย ส่วนประกอบ 5 ประการคือ

1. งาน หมายถึง สิ่งที่ต้องการประเมิน อาจเป็นงานที่กำลังทำอยู่หรืองานที่ทำเสร็จแล้ว
2. ข้อมูล หมายถึง สิ่งที่แสดงถึงสภาพที่เป็นจริงของงานที่ต้องการประเมินได้จากการรวบรวมด้วยวิธีการต่างๆ
3. เกณฑ์ หมายถึง สภาพที่แสดงถึงประสิทธิภาพและคุณภาพของการดำเนินงานที่ต้องการให้บรรลุ ซึ่งอาจจะเป็น “เกณฑ์ปกติ” (norms) หรือ “มาตรฐาน” (standard) ของสิ่งที่ทำ การประเมิน
4. การเปรียบเทียบ หมายถึง การนำข้อมูลจากสภาพที่เป็นจริงของงานที่ทำการประเมินเปรียบเทียบกับเกณฑ์ เพื่อหาข้อสรุปเกี่ยวกับงานที่ทำ
5. การตัดสินใจ หมายถึง เป็นกระบวนการตัดสินใจคุณค่าจากสิ่งที่ประเมิน หรือเป็นการนำข้อสรุปที่ได้จากผลการประเมินไปใช้ในการตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินงานต่อไป

ประโยชน์ของการประเมิน

การประเมินเป็นองค์ประกอบสำคัญของระบบการทำงานและการจัดการเรียนการสอนของสถาบันการศึกษา การประเมินมีประโยชน์สรุปได้ดังนี้

1. ทำให้ได้ข้อมูลต่างๆ เพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดทำแผนงานและการดำเนินงานด้านต่างๆ การตรวจสอบความพร้อมของปัจจัยเบื้องต้นของระบบการปฏิบัติงาน ได้แก่ ทรัพยากรที่จำเป็นในการปฏิบัติงาน และตรวจสอบความเป็นไปได้ในการดำเนินงาน
2. ทำให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับความก้าวหน้า ปัญหาและอุปสรรคในระหว่างการทำงาน สามารถตัดสินใจปรับปรุง หรือแก้ไขการดำเนินงานเพื่อให้งานมีคุณภาพบรรลุเป้าหมายที่กำหนด

3. ทำให้ได้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องความสำเร็จ และข้อบกพร่องของงาน รวมทั้งทราบประสิทธิภาพของการดำเนินงาน เพื่อช่วยในการตัดสินใจปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงการทำงาน
4. เป็นแรงจูงใจให้ผู้ปฏิบัติงานพัฒนางานให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

คำถามท้ายเรื่องที่ 1.2.1

1. ให้ออกความหมายของการประเมิน
2. ให้อธิบายถึงประโยชน์ของการประเมิน

แนวตอบ

1. การประเมิน หมายถึง กระบวนการที่ก่อให้เกิดข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับการดำเนินงาน โดยการเปรียบเทียบกับเกณฑ์เพื่อช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินงาน
2. ประโยชน์ของการประเมิน คือ ทำให้ได้ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดทำแผนและการดำเนินงาน ได้ทราบถึงความก้าวหน้า ปัญหาและอุปสรรคระหว่างการดำเนินงาน ได้ข้อมูลที่บ่งชี้ถึงประสิทธิภาพของการดำเนินงานเพื่อช่วยในการตัดสินใจเปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุงงาน และผู้ปฏิบัติงานเกิดแรงจูงใจในการพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

เรื่องที่ 1.2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินตนเองของสถาบันการศึกษาพยาบาล

ความหมายของการประเมินตนเอง

การประเมินตนเอง หมายถึง กระบวนการที่บุคคลแต่ละคนประเมินการทำงานของ ตนเอง โดยการแสวงหาข้อมูลทั้งภายในและภายนอกสถาบันเพื่อการตัดสินใจในการปรับปรุงและ พัฒนางานของตนให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

การประเมินตนเองของสถาบันการศึกษา หมายถึง กระบวนการที่บุคลากรของสถาบัน การศึกษาแต่ละคนประเมินการทำงานของตนเอง และร่วมมือกันประเมินการดำเนินงานของ สถาบันการศึกษา เพื่อให้ได้ข้อมูลในการตัดสินใจปรับปรุง และพัฒนางานให้บรรลุเป้าหมายที่ กำหนดไว้

วัตถุประสงค์ของการประเมินตนเอง

การประเมินตนเองมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญคือ

1. ทำให้ผู้ปฏิบัติงานทราบถึงปัญหา ข้อบกพร่อง และข้อดีของโครงการหรืองานที่ ทำอยู่ โดยผ่านการตรวจสอบอย่างมีระบบ
2. ทำให้ได้ข้อบ่งชี้ของการปรับปรุงและพัฒนางานของสถาบันการศึกษา
3. เพื่อการยกระดับมาตรฐานการทำงาน หรือปรับปรุงกระบวนการทำงานของ สถาบันการศึกษาให้ดียิ่งขึ้น
4. ทำให้เกิดการพัฒนาภายในสถาบันการศึกษา พร้อมทั้งจะรับการตรวจสอบจาก ภายนอกสถาบันเพื่อการประกันคุณภาพการจัดการศึกษา

ประโยชน์ของการประเมินตนเอง

1. บุคลากรของสถาบันการศึกษาได้ประเมินการปฏิบัติงานของตนเอง ทำให้เกิด การยอมรับและใช้ผลการประเมินเพื่อการปรับปรุง และพัฒนางานการจัดการเรียนการสอนใน ส่วนที่ตนรับผิดชอบ
2. บุคลากรของสถาบันการศึกษาได้เรียนรู้และพัฒนาตนเองในด้านการประเมิน
3. บุคลากรของสถาบันการศึกษาได้ทราบผลย้อนกลับจากการประเมินการปฏิบัติ งานอย่างต่อเนื่องและทันต่อเหตุการณ์ ซึ่งจะช่วยกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรมุ่งปฏิบัติ และพัฒนางานจัดการเรียนการสอนเพื่อให้บรรลุเกณฑ์ที่กำหนดไว้

4. สถาบันการศึกษาได้ข้อมูลจากการประเมิน เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจเพื่อ การปรับปรุงและพัฒนางานการจัดการเรียนการสอน รวมถึงการพัฒนาสถาบันการศึกษาให้มีคุณภาพต่อไป โดยผู้บริหารสถาบันและบุคลากรทุกฝ่ายร่วมมือกันปรับปรุงคุณภาพของการจัดการศึกษาของสถาบันอย่างต่อเนื่องเป็นผลให้สถาบันมีการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและพร้อมที่จะรับการตรวจสอบจากบุคคลภายนอกเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษาของสถาบันต่อไป

คำถามท้ายเรื่อง 1.2.2

1. ให้ออกความหมายของการประเมินตนเอง
2. ให้ออกประโยชน์ของการประเมินตนเองของอาจารย์สถาบันการศึกษาพยาบาลด้านการจัดการเรียนการสอน

แนวตอบ

1. การประเมินตนเอง หมายถึง การประเมิน โดยบุคคลหรือคณะบุคคลที่ประเมินหรือตรวจสอบการปฏิบัติงานของตน โดยการแสวงหาข้อมูลทั้งภายในและภายนอกสถาบันเพื่อการปรับปรุง และพัฒนางานของตนให้มีประสิทธิภาพบรรลุเป้าหมายที่กำหนด

2. ประโยชน์ของการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ในสถาบันการศึกษาพยาบาล คือ

1. อาจารย์พยาบาลได้ประเมินการปฏิบัติงานของตนและทราบข้อมูลย้อนกลับจากการจัดการเรียนการสอนของตน ทำให้เกิดการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของตน รวมถึงได้พัฒนาตนเองด้วย
 2. ผลจากการประเมินจะช่วยสร้างแรงจูงใจให้อาจารย์ผู้สอนมุ่งพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุเกณฑ์ที่กำหนดไว้
 3. สถาบันได้ข้อมูลจากการประเมิน เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจเพื่อการปรับปรุงและพัฒนางานการจัดการเรียนการสอน รวมถึงพัฒนาสถาบันการศึกษาพยาบาลให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น
-

หน่วยที่ 2 รูปแบบการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ใน สถาบันการศึกษาพยาบาล

ตอนที่ 2.1 ลักษณะของรูปแบบการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ใน
สถาบันการศึกษาพยาบาล

เรื่องที่ 2.1.1 ความหมายและองค์ประกอบของรูปแบบการประเมินด้านการจัด

การเรียนการสอนของอาจารย์ในสถาบันการศึกษาพยาบาล

เรื่องที่ 2.1.2 สาระสำคัญของรูปแบบเกี่ยวกับความสำคัญ หลักการและวัตถุประสงค์
ของการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอน

เรื่องที่ 2.1.3 สาระสำคัญของรูปแบบเกี่ยวกับการกำหนดองค์ประกอบของการ
ประเมินตนเองในการจัดการเรียนการสอน

เรื่องที่ 2.1.4 สาระสำคัญของรูปแบบเกี่ยวกับการดำเนินการประเมินตนเอง และ
การนำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนางาน

ตอนที่ 2.2 แผนการประเมินการจัดการเรียนการสอนด้วยตนเอง และเครื่องมือที่ใช้ใน
การประเมิน

เรื่องที่ 2.2.1 แผนการประเมินตนเองในการจัดการเรียนการสอน

เรื่องที่ 2.2.2 เครื่องมือประเมินตนเอง ในการจัดการเรียนการสอน

ตอนที่ 2.1 **ลักษณะของรูปแบบการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์
ในสถาบันการศึกษาพยาบาล**

หัวเรื่อง

- 2.1.1 ความหมายและองค์ประกอบของรูปแบบการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ในสถาบันการศึกษาพยาบาล
- 2.1.2 สาระสำคัญของรูปแบบเกี่ยวกับความสำคัญ หลักการและวัตถุประสงค์ของการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอน
- 2.1.3 สาระสำคัญของรูปแบบเกี่ยวกับการกำหนดองค์ประกอบของการประเมินตนเองในการจัดการเรียนการสอน
- 2.1.4 สาระสำคัญของรูปแบบเกี่ยวกับการดำเนินการประเมินตนเอง และการนำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนางาน

วัดอุประสงค์

เมื่อศึกษาลักษณะของรูปแบบการประเมินตนเองในการจัดการเรียนการสอนสำหรับ
สถาบันการศึกษาพยาบาลแล้ว ผู้ศึกษาสามารถ

1. อธิบายความหมาย และองค์ประกอบของรูปแบบการประเมินตนเองในการจัดการเรียนการสอนได้
2. อธิบายความสำคัญ หลักการและวัตถุประสงค์ของการประเมินตนเองได้
3. ระบุองค์ประกอบของการประเมินตนเองในการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งประเมินและอธิบายถึงการกำหนดเกณฑ์ในการประเมินตนเองได้
4. อธิบายวิธีการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลการจัดการเรียนการสอนได้
5. อธิบายแนวทางการนำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนางานได้

**เรื่องที่ 2.1.1 ความหมายและองค์ประกอบของรูปแบบการประเมินตนเองด้าน
การจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ในสถาบันการศึกษาพยาบาล**

ความหมายของรูปแบบการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอน

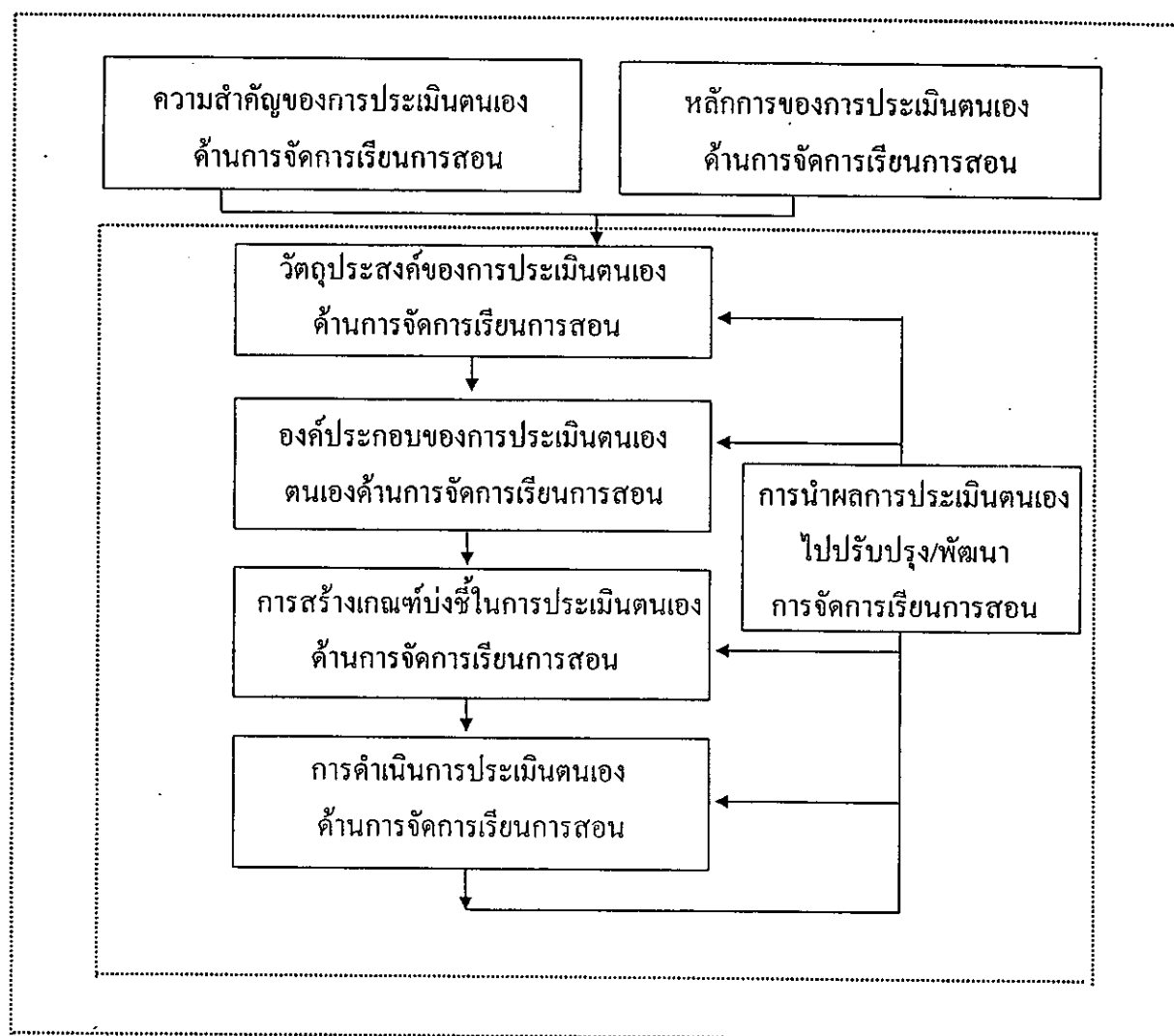
รูปแบบการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ในสถาบันการศึกษาพยาบาล เป็นกระบวนการเชิงระบบที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่างๆ ในการประเมินการจัดการเรียนการสอน ซึ่งดำเนินการ โดยอาจารย์ในสถาบันการศึกษา เพื่อให้ได้ข้อมูลในการตัดสินใจเพื่อการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

องค์ประกอบของรูปแบบการประเมินตนเอง

ด้านการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ในสถาบันการศึกษาพยาบาล

รูปแบบการประเมินตนเองนี้ มีองค์ประกอบ 7 ประการ คือ ความสำคัญของการประเมินตนเอง หลักการของการประเมินตนเอง วัตถุประสงค์ของการประเมิน การกำหนดองค์ประกอบของการประเมินตนเองในการจัดการเรียนการสอน การสร้างเกณฑ์บ่งชี้ในการประเมิน การดำเนินการประเมินตนเอง และการนำผลการประเมินไปใช้ปรับปรุง และพัฒนางาน

โครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของรูปแบบการประเมินตนเอง มีลักษณะเป็นกระบวนการเชิงระบบที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ของการประเมินตนเองในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งดำเนินการ โดยอาจารย์ในสถาบันการศึกษาพยาบาล เพื่อให้ได้ข้อมูลในการตัดสินใจเพื่อการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุตามเกณฑ์บ่งชี้ที่กำหนดไว้ โครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของรูปแบบการประเมินตนเองแสดงดังภาพประกอบ 2

ภาพประกอบ 2 รูปแบบการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ในสถาบัน
การศึกษาพยาบาล

คำถามท้ายเรื่อง 2.1.1

ให้อธิบายความหมายและองค์ประกอบของรูปแบบการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ในสถาบันการศึกษาพยาบาล

แนวตอบ

รูปแบบการประเมินตนเองในการจัดการเรียนการสอน หมายถึง กระบวนการเชิงระบบที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่างๆ ในการประเมินการจัดการเรียนการสอน ดำเนินการประเมินโดยอาจารย์ผู้สอนในสถาบันการศึกษาพยาบาล

องค์ประกอบของรูปแบบการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ในสถาบันการศึกษาพยาบาล ได้แก่

1. ความสำคัญของการประเมินตนเอง
 2. หลักการของการประเมินตนเอง
 3. วัตถุประสงค์ของการประเมินตนเอง
 4. การกำหนดองค์ประกอบของการประเมินตนเองในการจัดการเรียนการสอน
 5. การสร้างเกณฑ์บ่งชี้ในการประเมินตนเอง
 6. การดำเนินการประเมินตนเอง
 7. การนำผลการประเมินไปใช้ปรับปรุงและพัฒนางาน
-

**เรื่องที่ 2.1.2 สาระสำคัญของรูปแบบเกี่ยวกับความสำคัญ หลักการและวัตถุประสงค์ของการ
ประเมินตนเอง**

รูปแบบการประเมินตนเองในการจัดการเรียนการสอนสำหรับสถาบันการศึกษา
พยาบาล ประกอบด้วยองค์ประกอบ 7 ประการ ดังสาระสำคัญ ต่อไปนี้

**องค์ประกอบที่ 1 ความสำคัญของการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ใน
สถาบันการศึกษาพยาบาล**

การประเมินตนเองในการจัดการเรียนการสอนสำหรับสถาบันการศึกษาพยาบาลมีความ
สำคัญดังนี้

1. การประเมินตนเองมีความสำคัญต่อการส่งเสริมคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของ
สถาบันการศึกษาพยาบาล เนื่องจากทำให้อาจารย์ผู้สอนการพยาบาลได้ทราบข้อมูลตลอดจนข้อ
บกพร่องเกี่ยวกับการปฏิบัติงานและนำมาปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้มี
คุณภาพ และพร้อมที่จะรับการตรวจสอบจากองค์กรภายนอก เพื่อการประกันคุณภาพต่อไป
2. การประเมินตนเองมีความสำคัญต่อการพัฒนาตนเองของอาจารย์ผู้สอนการพยาบาล ทำ
ให้ตระหนักถึงการประเมินและการพัฒนาตนเอง เพื่อคุณภาพและมาตรฐานของการจัดการเรียนการ
สอน ผลของการประเมินทำให้อาจารย์ผู้สอนเกิดความภาคภูมิใจ และเป็นแรงจูงใจให้เกิดการ
พัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่ตนเองรับผิดชอบให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้
3. การประเมินตนเอง มีความสำคัญต่อการปรับปรุง และพัฒนาการจัดการเรียนการสอน
ของอาจารย์พยาบาลให้เกิดความก้าวหน้า เนื่องจากการประเมินตนเอง เป็นกระบวนการ แสวงหา
ข้อมูลเพื่อพัฒนางาน โดยผู้ปฏิบัติงานเอง ทำให้ผู้ประเมินเกิดการยอมรับผลการประเมิน
พิจารณาเห็นข้อดี และข้อบกพร่องของตนเอง และนำผลการประเมินไปใช้เพื่อปรับปรุงและ
พัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพตามที่กำหนด

องค์ประกอบที่ 2 หลักการของการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอนของสถาบันการศึกษาพยาบาล

การประเมินตนเองอาศัยแนวคิด และหลักการปฏิบัติ ดังนี้ .

1. ผู้ทำหน้าที่ประเมินในการประเมินตนเอง ใช้หลักการว่า ให้ผู้ปฏิบัติงานเป็นผู้ประเมินการทำงานของตนเอง โดยอาจารย์ผู้สอนการพยาบาลต้องมีความประสงค์ที่จะทราบผลการทำงานของตนเองว่า ตนเองปฏิบัติงานตามแผนหรือไม่ ประสบความสำเร็จมากหรือน้อยเพียงใด มีปัญหาและอุปสรรคอย่างไร เพื่อนำผลการประเมินไปปรับปรุงและพัฒนางานของตนเองให้ดีขึ้นจนบรรลุเกณฑ์ได้มาตรฐานตามที่กำหนดไว้

2. ผู้ใช้ผลการประเมิน เมื่ออาจารย์ผู้สอนการพยาบาลทราบผลการประเมินตนเอง ต้องนำผลการประเมินนั้นมาใช้เพื่อพัฒนางานของตนเองต่อไป แสวงหาแนวทางเพื่อปรับปรุงข้อบกพร่องให้บรรลุเกณฑ์ที่กำหนดไว้

3. แหล่งข้อมูล อาจารย์ผู้สอนการพยาบาลต้องพยายามแสวงหาแหล่งข้อมูลที่ช่วยพัฒนาตนเองอย่างแท้จริง โดยใช้สติปัญญา พิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบและปราศจากความลำเอียง

4. แนวทางการประเมิน การประเมินตนเองอย่างเป็นระบบ ตามขั้นตอนของกระบวนการทำงาน โดยให้อาจารย์พยาบาลที่ปฏิบัติงานการสอนหรือทุกฝ่ายของสถาบันการศึกษาประเมินตนเองโดยให้ทุกคนยอมให้การประเมินตนเองเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการทำงานซึ่งจะทำให้อาจารย์ผู้สอนเกิดความตระหนักและรับผิดชอบว่าการปฏิบัติงานต้องมีการประเมินด้วยจึงจะครบกระบวนการ

5. การจัดสภาพการดำเนินงาน เพื่อให้การประเมินตนเองประสบความสำเร็จ สถาบันการศึกษาควรให้ความสำคัญและส่งเสริมสนับสนุน ดังนี้

5.1 ผู้บริหารสถาบันการศึกษาพยาบาลต้องตระหนัก และให้ความสนใจอย่างจริงจังในการประเมิน การจัดการเรียนการสอนด้วยตนเอง และจัดระบบการทำงานให้มีความชัดเจนมีการวางแผน ปฏิบัติตามแผนประเมินผล และปรับปรุงงาน สนับสนุนส่งเสริมให้การจัดการเรียนการสอน มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง

5.2 บุคลากรทุกฝ่ายต้องให้ความร่วมมือ โดยเฉพาะอาจารย์ผู้สอนต้องมีความรู้ มีความเข้าใจในการประเมินตนเองว่าเป็นการประเมินเพื่อพัฒนาให้การจัดการเรียนการสอนของสถาบันการศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด

5.3 บุคลากรทุกฝ่ายต้องดำเนินการตามเกณฑ์ที่ตกลงกันไว้ และเมื่อสิ้นสุดการประเมิน ต้องนำผลจากการประเมินไปพัฒนางานการสอนอย่างจริงจัง เพื่อให้งานมีการพัฒนาอยู่เสมอ

5.4 ผู้บริหารต้องส่งเสริม สนับสนุน และเข้าใจหลักการด้านจิตวิทยา โดยทั่วไปผู้สอนจะต้องการทราบผลงานการสอนของตนอยู่แล้ว เนื่องจากแรงจูงใจที่เกิดจากผลการประเมินจะช่วยให้ อาจารย์ผู้สอนที่ประเมินตนเองมีแรงจูงใจต้องการปรับปรุงและพัฒนางานของตนให้ได้ มาตรฐานหรือเกณฑ์ที่กำหนดไว้ การที่อาจารย์ผู้สอนประเมินผลการปฏิบัติงานด้วยตนเอง ทำให้ ทราบข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของตนอย่างต่อเนื่อง และทันต่อเหตุการณ์ ทราบข้อดี ข้อด้อย ปัญหาและอุปสรรค ทำให้อาจารย์ผู้สอนมุ่งปรับปรุงและพัฒนางานให้บรรลุเกณฑ์ที่กำหนดไว้ได้ รวดเร็วยิ่งขึ้น

องค์ประกอบที่ 3 วัตถุประสงค์ของการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอน

การประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอนสำหรับสถาบันการศึกษายพบาลมี วัตถุประสงค์เพื่อให้อาจารย์ภายในสถาบันการศึกษาได้ข้อมูลจากการประเมินตนเองและนำผลการ ประเมินมาใช้ในการตัดสินใจปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ

คำถามท้ายเรื่อง 2.1.2

ให้ออกความสำคัญ หลักการ และวัตถุประสงค์ของการประเมินตนเองอย่างครบถ้วน

แนวตอบ

1. ความสำคัญของการประเมินตนเอง

- 1.1 ความสำคัญต่อการส่งเสริมคุณภาพการจัดการเรียนการสอน
- 1.2 ความสำคัญต่อการพัฒนาตนเองของอาจารย์ผู้สอน
- 1.3 ความสำคัญต่อการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอน

2. หลักการของการประเมินตนเอง ได้แก่

- 2.1 ผู้ปฏิบัติงานเป็นผู้ประเมินการทำงานของตนเอง
- 2.2 ผู้ปฏิบัติงานเป็นผู้ใช้ผลการประเมินเพื่อพัฒนางานของตนเอง
- 2.3 ผู้ประเมินตนเองต้องแสวงหาแหล่งข้อมูลที่ช่วยพัฒนางานของตนเองโดยใช้

การพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบโดยปราศจากความลำเอียง

2.4 ทุกฝ่ายที่ปฏิบัติงานสอน ควรประเมินตนเองอย่างเป็นระบบ โดยยอมรับว่าการประเมินตนเองเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการปฏิบัติงาน

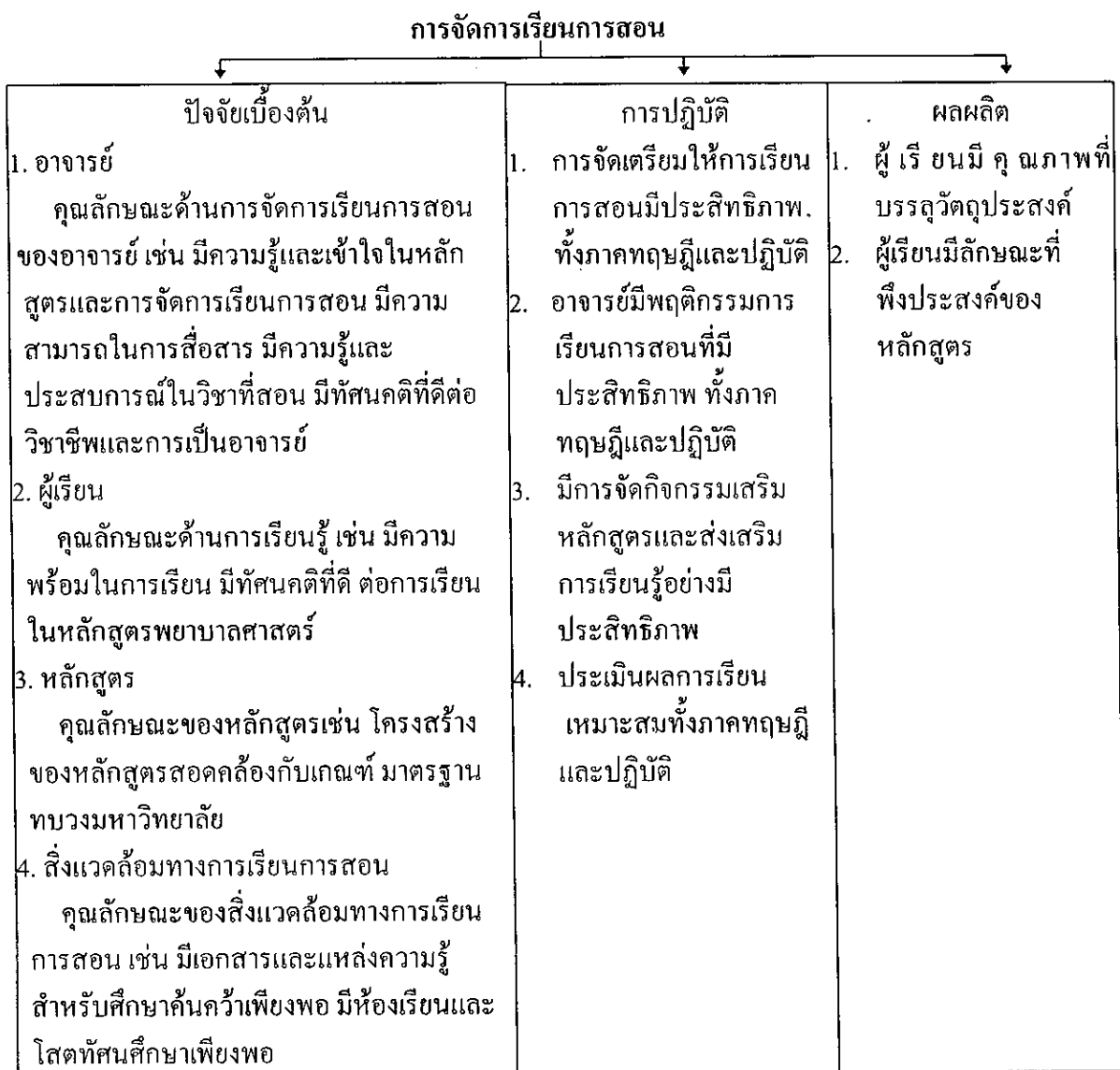
2.5 ทุกฝ่ายของสถาบันการศึกษาให้ความสำคัญและส่งเสริมสนับสนุนการประเมินตนเอง เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนของสถาบันการศึกษามีคุณภาพตามที่กำหนด

3. วัตถุประสงค์ของการประเมินตนเอง คือเพื่อให้อาจารย์ภายในสถาบันการศึกษาศึกษาหาได้ประเมินตนเองตามเกณฑ์การประเมิน สามารถตัดสินใจปรับปรุง และพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

เรื่องที่ 2.1.3 สาระสำคัญของรูปแบบเกี่ยวกับการกำหนดองค์ประกอบของการประเมินตนเอง
ด้านการจัดการเรียนการสอน และเกณฑ์บ่งชี้ในการประเมินตนเอง

องค์ประกอบที่ 4 องค์ประกอบของการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอน

ผู้วิจัยอาศัยแนวคิดเชิงระบบในการวิเคราะห์งานด้านการจัดการเรียนการสอน กำหนดองค์ประกอบของการประเมินตนเองในการจัดการเรียนการสอนโดยแบ่งงานด้านการจัดการเรียนการสอน เป็น 3 ด้าน คือ ปัจจัยเบื้องต้น กระบวนการดำเนินงานหรือการปฏิบัติการสอนและผลผลิต ดังภาพประกอบ 3

ภาพประกอบ 3 การประเมินการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดเชิงระบบ

การประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอนจะมุ่งเน้นวิธีการประเมินที่เป็นระบบ โดยประเมินองค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ได้ข้อมูลในการตัดสินใจเพื่อการ พัฒนางานการจัดการเรียนการสอนของสถาบันการศึกษาพยาบาลให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งได้จำแนก การประเมินเป็น 3 ประเภท คือ

1. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น เป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบความพร้อมของปัจจัย เบื้องต้นก่อนที่จะดำเนินการสอน ได้แก่ ปัจจัยด้านอาจารย์ ผู้เรียน หลักสูตรและสิ่งแวดล้อมทาง การเรียนการสอน ข้อมูลที่ได้จากการประเมินนี้จะใช้ประกอบการตัดสินใจเกี่ยวกับการกำหนด โครงสร้างแผนงานขั้นตอนการดำเนินการสอน เพื่อเลือกแผนและวิธีดำเนินการที่เหมาะสมที่สุด เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนด

2. การประเมินกระบวนการ เป็นการประเมินการดำเนินงานหรือการปฏิบัติการสอน มีบทบาทสำคัญในการให้ข้อมูลย้อนกลับ (feedback) แก่ผู้ปฏิบัติงานเป็นระยะๆ การประเมิน กระบวนการมีวัตถุประสงค์ 3 ประการคือ

- 2.1 เพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินงานและหาทางแก้ไข
- 2.2 เพื่อหาข้อมูลประกอบการตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินงาน
- 2.3 เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการดำเนินงานไว้ใช้ประโยชน์ต่อไป ข้อมูล ที่ได้จะใช้ประกอบการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนเพื่อการควบคุมและปรับ ปรุงกระบวนการเรียนการสอนให้ได้ผลดีที่สุด

3. การประเมินผลผลิต เป็นการประเมินหลังจากการดำเนินงานสิ้นสุดลง เพื่อ เปรียบเทียบผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน กับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ข้อมูลที่ได้จะใช้ประกอบ การตัดสินใจเกี่ยวกับการบรรลุผลสำเร็จ การทบทวนงาน เพื่อการพัฒนาหรือปรับเปลี่ยนให้การ จัดการเรียนการสอนมีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน

องค์ประกอบที่ 5 การสร้างเกณฑ์บ่งชี้ในการประเมินด้านการจัดการเรียนการสอน

เกณฑ์บ่งชี้เป็นสิ่งที่ใช้กำหนดคุณภาพของผลงานหรือการปฏิบัติงาน ใช้สำหรับตรวจสอบเปรียบเทียบผลการปฏิบัติว่าบรรลุเป้าหมายตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้หรือไม่ และใช้เป็นแนวทาง ในการพัฒนางานให้บรรลุตามเกณฑ์ที่กำหนด

เกณฑ์บ่งชี้ในการประเมิน หมายถึง สภาพที่คาดหวังหรือระดับความสำเร็จของงานที่ ต้องการให้เกิดขึ้นในเชิงคุณภาพและปริมาณ

ลักษณะสำคัญของเกณฑ์บ่งชี้ในการประเมิน

1. มีความสอดคล้องกับหลักวิชาที่เกี่ยวข้อง เช่น เกณฑ์บ่งชี้ในการประเมินการจัดการเรียนการสอน ควรสอดคล้องกับหลักวิชาด้านการจัดการเรียนการสอน
2. มีความสอดคล้องกับงานที่มุ่งประเมิน เกณฑ์บ่งชี้ในการประเมินต้องกำหนดให้สอดคล้องกับงานที่มุ่งประเมิน จึงใช้ในการเปรียบเทียบเพื่อตัดสินผลการประเมินได้
3. มีความเป็นไปได้ เป็นเกณฑ์บ่งชี้ที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ไม่กำหนดเกณฑ์ไว้สูงเกินไปจนไม่สามารถทำได้ หรือกำหนดไว้ต่ำเกินไปจนไม่เกิดผลดี หรือไม่มีประโยชน์อย่างไร
4. มีประโยชน์ เป็นเกณฑ์บ่งชี้ที่สนองความต้องการที่จะนำไปใช้ในการประเมินได้จริง
5. มีความเหมาะสม เป็นเกณฑ์บ่งชี้ที่ไม่ขัดต่อกฎหมาย นโยบายที่เกี่ยวข้อง ค่านิยม ศีลธรรม จรรยา และระเบียบที่มีอยู่

แนวทางการกำหนดเกณฑ์บ่งชี้

1. ศึกษาแนวคิดและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อรวบรวมแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาเกณฑ์บ่งชี้ในการประเมิน
 2. วิเคราะห์จากมาตรฐานทางการศึกษา มาตรฐานด้านการจัดการเรียนการสอน เกณฑ์ขององค์การทางวิชาชีพพยาบาล คือ สภาการพยาบาล และเกณฑ์มาตรฐานทางการศึกษาพยาบาลของทบวงมหาวิทยาลัย
 3. วิเคราะห์เนื้อหาจากผลการศึกษาในข้อ 1-2 แล้วเขียนร่างเกณฑ์ประเมินการจัดการเรียนการสอน
 4. ตรวจสอบความตรงเชิงสอดคล้องของเกณฑ์บ่งชี้ โดยกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องในเรื่องที่เกี่ยวข้อง คือ การจัดการเรียนการสอนสาขาพยาบาลศาสตร์ และการวัดและประเมินผล ซึ่งจะต้องทำให้เกิดความเห็นสอดคล้องกัน (consensus) โดยการใช้เทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique)
- เกณฑ์ประเมินการจัดการเรียนการสอนนี้ ได้พัฒนาขึ้นด้วยวิธีการวิจัย โดยใช้เทคนิคเดลฟาย โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 21 คน แสดงความคิดเห็นต่อเกณฑ์ที่ผู้วิจัยส่งเคราะห์ขึ้นจำนวน 2 รอบ ได้เกณฑ์บ่งชี้ที่สอดคล้องกับระบบงานการจัดการเรียนการสอนของสถาบันการศึกษาพยาบาล โดยเกณฑ์บ่งชี้จำแนกเป็น 3 ด้าน คือ ปัจจัยเบื้องต้น การปฏิบัติ และผลผลิต (รายละเอียดของเกณฑ์แต่ละด้านศึกษาได้จากเรื่องที่ 2.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอน)

ตัวอย่าง

เกณฑ์บ่งชี้ในการประเมินปัจจัยเบื้องต้น

1. คุณลักษณะด้านการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์สาขาพยาบาลศาสตร์ พิจารณาจากความรู้ความเข้าใจในส่วนประกอบของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน มีความสามารถในการสื่อสาร มีความรู้และประสบการณ์ในวิชาที่สอน มีความรู้ในเรื่องพฤติกรรมกลุ่ม มีความกระตือรือร้นในการแสวงหาความรู้ทางวิชาการใหม่ๆ อยู่เสมอ มีความสามารถในการแสวงหาความรู้ที่เป็นนวัตกรรมด้านการเรียนการสอนและนำมาประยุกต์ใช้ มีความสามารถอำนวยความสะดวกที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ มีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพพยาบาลและการเป็นอาจารย์ เป็นต้น

2. คุณลักษณะด้านการเรียนรู้ของผู้เรียน พิจารณาจาก มีความรู้พื้นฐานเพียงพอ มีความพร้อมด้านร่างกาย จิตใจ มีความสามารถในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ได้ด้วยตนเอง มีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนในหลักสูตรพยาบาลศาสตร์ และมีความคิดริเริ่ม เป็นต้น

3. คุณลักษณะของหลักสูตร พิจารณาจาก.ปรัชญาและวัตถุประสงค์ของหลักสูตร สอดคล้องกับหลักการของวิชาการและวิชาชีพพยาบาล แผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา และลักษณะที่สังคมต้องการ โครงสร้างของหลักสูตรประกอบด้วยหมวดวิชาตามเกณฑ์มาตรฐานของทบวงมหาวิทยาลัย เป็นต้น

4. คุณลักษณะของสิ่งแวดล้อมทางการเรียนการสอน พิจารณาจากทรัพยากรที่ใช้ในการเรียนการสอน บรรยากาศในการเรียนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ

เกณฑ์บ่งชี้ในการประเมินการปฏิบัติ

1. การจัดเตรียมให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ พิจารณาจากโครงสร้างรายวิชาทันสมัยกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ใช้วิธีการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความใฝ่รู้ สนใจแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง วางแผนใช้นวัตกรรมทางการเรียนการสอนให้เกิดประโยชน์สูงสุด จัดเตรียมแผนการสอนทั้ง ภาคทฤษฎีและปฏิบัติโดยคำนึงถึงหลักการให้ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันกำหนดวัตถุประสงค์ วิธีการเรียนและวิธีประเมินผล เป็นต้น

2. อาจารย์มีพฤติกรรมจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ พิจารณาจาก การจัดเตรียมความพร้อมก่อนสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแผน โดยคำนึงถึงหลักการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เป็นต้น

3. มีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรและส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ พิจารณาจาก การจัดซ่อมเสริมเพื่อเพิ่มความสามารถแก่ผู้เรียนในรูปแบบต่างๆ การจัดกิจกรรมทาง วิชาการต่างๆ เป็นต้น

4. ประเมินผลการเรียนเหมาะสมทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ พิจารณาจากมีการตกลง ร่วมกันกับผู้เรียนในรายละเอียดของการประเมินผลก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียน เป็นต้น

เกณฑ์บ่งชี้ในการประเมินผลผลิต

1. ผู้เรียนมีคุณภาพ บรรลุวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน พิจารณาจากผู้เรียนไม่ น้อยกว่าร้อยละ 80 มีผลการเรียนและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามวัตถุประสงค์ของการเรียนการ สอน เป็นต้น

2. ผู้เรียนมีลักษณะที่พึงประสงค์ของหลักสูตร พิจารณาจากความสามารถในการ เรียนรู้และแสวงหาความรู้ใหม่ เป็นต้น

คำถามท้ายเรื่อง 2.1.3

ถ้าอาจารย์ในสถาบันการศึกษาพยาบาลต้องการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอน ควรมียอดประกอบอะไรบ้าง พร้อมทั้งยกตัวอย่างเกณฑ์บ่งชี้การประเมิน

แนวตอบ

องค์ประกอบของการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ ปัจจัยเบื้องต้น กระบวนการ และผลผลิต แต่ละองค์ประกอบมีเกณฑ์บ่งชี้ดังนี้

เกณฑ์บ่งชี้ในการประเมินด้านปัจจัยเบื้องต้น ได้แก่ คุณลักษณะด้านการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ คุณลักษณะด้านการเรียนรู้ของผู้เรียน คุณลักษณะของหลักสูตร และสิ่งแวดล้อมทางการเรียนการสอน

เกณฑ์บ่งชี้ในการประเมินด้านการปฏิบัติ ได้แก่ การจัดเตรียมให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ อาจารย์มีพฤติกรรมการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ มีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร และประเมินผลการเรียนเหมาะสมทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ

เกณฑ์บ่งชี้ในการประเมินด้านผลผลิต ได้แก่ ผู้เรียนมีคุณภาพบรรลุวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนและมีลักษณะที่พึงประสงค์ของหลักสูตร

เรื่องที่ 2.1.4 การดำเนินการประเมินตนเอง และการนำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนางาน

องค์ประกอบที่ 6 การดำเนินการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอน

การดำเนินการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วยรายละเอียดดังนี้

1. ผู้ทำหน้าที่ประเมิน โดยหลักการประเมินตนเองถือว่าผู้ปฏิบัติงานเป็นผู้ประเมิน ดังนั้น ผู้ทำหน้าที่ประเมินการจัดการเรียนการสอน คือ อาจารย์ผู้สอน ซึ่งมีหน้าที่ 2 ประการ คือ
 - 1.1 เป็นผู้ประเมิน อาจารย์ผู้สอนเป็นผู้มีหน้าที่โดยตรงในการจัดการเรียนการสอน และนำผลการประเมินเสนอแนะ หรือให้ความคิดเห็นต่อผู้บริหาร หรือผู้เกี่ยวข้องในกรณีที่ต้องการช่วยเหลือ หรือสนับสนุนด้านต่างๆ
 - 1.2 เป็นผู้ใช้ผลการประเมิน อาจารย์ผู้สอนต้องนำผลที่ได้จากการประเมินการจัดการเรียนการสอน ไปใช้ในการปรับปรุง และพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด
2. การวางแผนการประเมิน ในการประเมินการจัดการเรียนการสอน ต้องมีการวางแผนการประเมิน โดยการกำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมิน กำหนดองค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอนในการประเมินตนเอง กำหนดเกณฑ์ในการประเมิน กำหนดข้อมูลที่ต้องการ กำหนดแหล่งข้อมูลและวิธีรวบรวมข้อมูล กำหนดวิธีวิเคราะห์ข้อมูล และจัดแสดงรายการอย่างเหมาะสม
3. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินครั้งนี้ สร้างขึ้นโดยให้สอดคล้องกับเกณฑ์บ่งชี้การจัดการเรียนการสอนในแต่ละด้านมีลักษณะเป็นแบบประเมินตนเองในการจัดการเรียนการสอนสำหรับอาจารย์ผู้สอนสาขาพยาบาลศาสตร์ เพื่อให้ผู้สอนใช้ประเมินการจัดการเรียนการสอนของตนเอง ลักษณะของเครื่องมือเป็นแบบสำรวจรายการ มาตรฐานประเมินค่า 5 ระดับ
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล บุคคลที่ทำหน้าที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ ผู้ปฏิบัติงานด้านการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ อาจารย์ผู้สอน ซึ่งต้องรวบรวมข้อมูลอย่างรอบคอบ ปราศจากความลำเอียงในการประเมิน และใช้เทคนิคการรวบรวมข้อมูลหลายๆ วิธี ได้แก่ การใช้แบบบันทึก การรวบรวมข้อมูลจากหลักฐานต่างๆ ที่มีอยู่หรือจัดเก็บไว้ในกระบวนการปฏิบัติงาน การประชุมปรึกษาหารือของคณะทำงานต่างๆ การสังเกต การสนทนากับผู้เกี่ยวข้อง การสอบถาม

โดยใช้แบบสอบถาม การเก็บรวบรวม ข้อมูลต้องใช้หลักการที่สำคัญ คือ รวบรวมข้อมูลอย่างถูกต้อง ตรงประเด็น ได้ข้อมูลสมบูรณ์ ครบถ้วน เป็นปัจจุบัน และต้องพยายามประเมินตนเองตลอดเวลาในกระบวนการจัดการเรียนการสอน ในลักษณะของการสะสมข้อมูลอยู่ตลอดเวลาของการปฏิบัติงาน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล วิธีวิเคราะห์ข้อมูลต้องสอดคล้องกับลักษณะของข้อมูล ซึ่งทำได้ 2 วิธี คือ ข้อมูลเชิงปริมาณ และข้อมูลเชิงคุณภาพ

5.1 ข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นข้อมูลที่มีการวัดออกมาเป็นตัวเลข สามารถนำไปวิเคราะห์ทางสถิติได้ เช่น ผลของการวัดหรือสังเกตที่เป็นความถี่หรือจำนวนครั้ง ผลการเรียนรู้วิชาต่างๆ ที่วัดเป็นคะแนน

5.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นข้อมูลที่บรรยายถึงคุณลักษณะของสิ่งต่างๆ สถานการณ์ ความรู้ ความคิดเห็น ไม่ได้มุ่งหวังที่จะวิเคราะห์ทางสถิติ เช่น พฤติกรรมการเรียนการสอนของครู ความต้องการและข้อเสนอแนะต่างๆ ข้อมูลแบบนี้วิเคราะห์โดยการวิเคราะห์เนื้อหา โดยมีขั้นตอนการวิเคราะห์ คือ

5.2.1 กำหนดวัตถุประสงค์ของการวิเคราะห์ เช่น เพื่อสรุปข้อมูล เพื่อหารูปแบบหรือความสัมพันธ์ หรืออธิบายพฤติกรรม

5.2.2 รวบรวมเนื้อหาที่จะวิเคราะห์

5.2.3 คัดเลือก จับประเด็น หรือแยกกลุ่มเนื้อหาสาระ แล้วสรุปจัดกลุ่มหรือสร้างความสัมพันธ์

5.2.4 ตรวจสอบความคงที่ของการวิเคราะห์ โดยการวิเคราะห์ซ้ำแล้วเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์

5.2.5 บันทึกสรุปผลการวิเคราะห์

6. การสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล นำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ประเมินการจัดการเรียนการสอนด้วยตนเอง จะสามารถสรุปการประเมินผลการจัดการเรียนการสอนได้ และนำไปใช้ในการตัดสินใจเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

องค์ประกอบที่ 7 การนำผลการประเมินตนเองไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนางาน

ขั้นตอนที่สำคัญของการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอน คือ การนำผลการประเมินตนเองไปพัฒนาการจัดการเรียนการสอน โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการประเมินไปใช้ดังนี้

1. อาจารย์ผู้สอน นำผลการประเมินไปใช้ในการตัดสินใจเพื่อพัฒนางาน การจัดการเรียนการสอนในส่วนที่รับผิดชอบได้โดยทันที
2. อาจารย์ผู้สอน นำผลการประเมินเสนอผู้บริหารหรือผู้ร่วมงาน เพื่อขอความช่วยเหลือสนับสนุนในด้านต่างๆ เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น
3. สถาบันการศึกษาพยาบาล สามารถใช้ผลการประเมินเป็นหลักฐาน เพื่อขอ การสนับสนุนและช่วยเหลือปัจจัยด้านต่างๆ รวมทั้งเป็นหลักฐานเพื่อการปรับเปลี่ยน หรือการ เปลี่ยนแปลงด้านการพัฒนาหลักสูตร การจัดรายวิชา และองค์ประกอบอื่นๆ ของการจัดการเรียน การสอน เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนได้คุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด

คำถามท้ายเรื่อง 2.1.4

1. จงอธิบายวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลในการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอน
 2. จงอธิบายแนวทางการนำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนางาน
-

แนวตอบ

1. อาจารย์ผู้สอนเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบบันทึกรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่างๆ ที่มีอยู่ในกระบวนการปฏิบัติงาน การประชุมของคณะทำงานต่าง ๆ การสังเกต การสนทนากับผู้เกี่ยวข้อง การสอบถามโดยใช้แบบสอบถาม ทั้งนี้ต้องให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง ตรงประเด็นครบถ้วน เป็นปัจจุบันและประเมินตนเองตลอดเวลาในกระบวนการปฏิบัติงานการจัดการเรียนการสอน
 2. นำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนางาน โดยนำผลที่ได้ไปใช้ในการตัดสินใจเพื่อการปรับปรุง และพัฒนางานการจัดการเรียนการสอนในส่วนที่ รับผิดชอบ โดยทันที สามารถนำผลที่ได้จากการประเมินเสนอผู้บริหาร หรือผู้ร่วมงานเพื่อขอความช่วยเหลือ สนับสนุนเพื่อพัฒนาให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น นอกจากนี้สถาบันการศึกษาสามารถใช้ผลการประเมินเป็นหลักฐานเพื่อขอการสนับสนุน และช่วยเหลือปัจจัยด้านต่างๆ รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงด้านการพัฒนาหลักสูตร และองค์ประกอบอื่นๆ ของการจัดการเรียนการสอน
-

ตอนที่ 2.2 แผนการประเมินการจัดการเรียนการสอนด้วยตนเอง และเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินตนเอง

หัวเรื่อง

2.2.1 แผนการประเมินตนเองในการจัดการเรียนการสอน

2.2.2 เครื่องมือประเมินตนเองในการจัดการเรียนการสอน

วัตถุประสงค์

เมื่อศึกษาแผนการประเมินการจัดการเรียนการสอนด้วยตนเอง และเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินตนเองแล้ว ผู้ศึกษาสามารถ

1. บอกขั้นตอนการวางแผนการประเมินตนเองในการจัดการเรียนการสอนได้
2. กำหนดแหล่งข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลตรงกับความต้องการได้
3. อธิบายถึงลักษณะของเครื่องมือประเมินตนเองในการจัดการเรียนการสอนได้

เรื่องที่ 2.2.1 แผนการประเมินตนเองในการจัดการเรียนการสอน

การวางแผนการประเมินตนเองในการจัดการเรียนการสอน ควรต้องมีการวางแผนอย่างรอบคอบ เพื่อให้ได้ข้อมูลครบถ้วน ถูกต้องและตรงกับข้อมูลที่ต้องการ การวางแผนการประเมิน ควรดำเนินเป็นขั้นตอน โดยเริ่มจากการกำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมิน กำหนดสิ่งที่มุ่งประเมิน สร้างหรือกำหนดเกณฑ์ในการประเมิน กำหนดวิธีดำเนินการประเมินตนเอง ตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้น ดังรายละเอียดดังนี้

1. การกำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมิน การประเมินครั้งนี้เป็นการประเมินตนเองในการจัดการเรียนการสอน มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้ข้อมูลในการตัดสินใจปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอน

2. การกำหนดองค์ประกอบของการประเมินตนเองในการจัดการเรียนการสอนเป็นการกำหนดสิ่งที่มุ่งประเมิน การประเมินตนเองในการจัดการเรียนการสอนจะมุ่งประเมินที่องค์ประกอบของระบบการจัดการเรียนการสอนได้แก่ (1) ปัจจัยเบื้องต้น ประกอบด้วย อาจารย์ ผู้เรียน หลักสูตร และสิ่งแวดล้อมทางการเรียนการสอน (2) การปฏิบัติ หรือกระบวนการดำเนินงาน ประกอบด้วยการจัดเตรียมการเรียนการสอน พฤติกรรมการจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร การประเมิน ผลการเรียนการสอนของอาจารย์ (3) ผลผลิต คือ คุณภาพของผู้เรียน

3. กำหนดเกณฑ์บ่งชี้ในการประเมิน จะทำให้ได้ข้อมูลที่ต้องการจากการประเมิน ในการประเมินตนเองในการจัดการเรียนการสอน ข้อมูลที่ต้องการจากการประเมิน ในด้านปัจจัยเบื้องต้น ได้แก่ คุณลักษณะด้านการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ คุณลักษณะด้านการเรียนรู้ของผู้เรียน คุณลักษณะของหลักสูตร คุณลักษณะของสิ่งแวดล้อมทางการเรียน ด้านการปฏิบัติ ข้อมูลที่ต้องการจากการประเมิน ได้แก่ การจัดเตรียมการเรียนการสอน พฤติกรรมการจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร และการประเมินผลการเรียน ด้านผลผลิต ข้อมูลที่ต้องการ คือ คุณภาพของผู้เรียน

4. การดำเนินการประเมินตนเอง ในขั้นตอนนี้ผู้ประเมินต้องทราบบทบาทหน้าที่ ทราบแหล่งข้อมูล วิธีการรวบรวมข้อมูล วิธีวิเคราะห์ข้อมูล และสรุปผลการประเมิน ได้อย่างถูกต้อง การประเมินตนเองในการจัดการเรียนการสอน อาจารย์จะสามารถเก็บข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกตนเอง โดยการเปรียบเทียบกับเกณฑ์การประเมิน การรวบรวมข้อมูลควรใช้เทคนิคการรวบรวมข้อมูลหลาย ๆ วิธี ได้แก่ การใช้แบบบันทึก แบบสอบถาม การสังเกต การสัมภาษณ์ การสนทนากับผู้เกี่ยวข้อง การทดสอบ และการรวบรวมข้อมูลจากหลักฐานต่าง ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ต้องการครบถ้วน ส่วนวิธีวิเคราะห์ข้อมูลจากการประเมินตนเอง จะต้องวิเคราะห์ข้อ

มุลให้สอดคล้องกับลักษณะของข้อมูล อาจใช้การวิเคราะห์โดยใช้สถิติ หรือใช้การวิเคราะห์เนื้อหาตามขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล แล้วสรุปผลการประเมิน เพื่อการพิจารณาปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของคนต่อไป

การวางแผนการประเมินควรจัดทำ และแสดงรายการในรูปตาราง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

แผนการประเมินการจัดการเรียนการสอน

วัตถุประสงค์ของการประเมิน เพื่อให้ได้ข้อมูลในการตัดสินใจปรับปรุง และพัฒนาการจัดการเรียนการสอน

สิ่งที่มุ่งประเมิน	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูลและวิธีรวบรวม	วิธีวิเคราะห์ข้อมูล/สรุปผล	เกณฑ์ประเมิน
ปัจจัยเบื้องต้น 1. อาจารย์ผู้สอน	1. คุณลักษณะด้านการจัดการเรียนการสอน ของอาจารย์	1. อาจารย์ผู้สอนตอบแบบประเมิน ข้อ 1.1-1.13	1. เปรียบเทียบ คุณลักษณะของ อาจารย์กับเกณฑ์ ประเมิน	ตามที่ระบุในคู่มือเล่ม 2 ตอนที่ 1 ข้อ 1.1-1.13
2. ผู้เรียน	2. คุณลักษณะด้านการเรียนรู้ของผู้เรียน	1. อาจารย์ผู้สอนตอบแบบประเมิน ข้อ 2.1-2.9 2. ผู้เรียนประเมินตนเอง 3. สอบถาม สังเกตผู้เรียน	1. เปรียบเทียบคุณ ลักษณะของผู้เรียน กับเกณฑ์ประเมิน	ตามที่ระบุในคู่มือเล่ม 2 ตอนที่ 1 ข้อ 2.1-2.9
3. หลักสูตร	3. คุณลักษณะของหลักสูตร	1. เอกสารข้อมูลเกี่ยวกับหลักสูตรของ สถาบันการศึกษา 2. รายงานการประชุมของคณะ กรรมการบริหารงานวิชาการ 3. อาจารย์ตอบแบบประเมินข้อ 3.1- 3.4	1. วิเคราะห์เนื้อหา 2. เปรียบเทียบ คุณลักษณะของ หลักสูตรกับเกณฑ์	ตามที่ระบุในคู่มือเล่ม 2 ตอนที่ 1 ข้อ 3.1-3.4

สิ่งที่มุ่งประเมิน	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูลและวิธีรวบรวม	วิธีวิเคราะห์ข้อมูล/สรุปผล	เกณฑ์ประเมิน
4. สิ่งแวดล้อมทาง การเรียนรู้ การสอน	4. คุณลักษณะของสิ่งแวดล้อมทางการเรียน การสอน	1. เอกสารข้อมูลสารสนเทศของสถาบัน การศึกษา 2. ฝ่ายวิชาการ/ศูนย์เอกสารวิชาการของ สถาบันการศึกษา 3. แบบสำรวจ/รายการวัสดุ ครุภัณฑ์ที่ เกี่ยวข้อง 4. ผู้เรียนตอบแบบสอบถาม 5. อาจารย์ผู้สอนตอบแบบประเมิน ข้อ 4.1-4.3	1. วิเคราะห์เนื้อหา 2. นับจำนวน 3. เปรียบเทียบ คุณลักษณะของ สิ่งแวดล้อมทางการ เรียนการสอนกับเกณฑ์	ตามที่ระบุในคู่มือ เล่ม 2 ตอนที่ 4.1- 4.3
การปฏิบัติ 1. การจัดเตรียม การเรียนการสอน	1. การจัดเตรียมให้การเรียนการสอนมีประ สิทธิภาพทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ	1. เอกสารข้อมูลสารสนเทศของสถาบันการ ศึกษาพยาบาล 2. ฝ่ายวิชาการ/ศูนย์เอกสารทางวิชาการ ของสถาบันการศึกษา 3. แผนการสอนของอาจารย์ 4. เอกสารเตรียมข้อมูลที่ใช้ในการจัดการ เรียนการสอน 5. อาจารย์ผู้สอนตอบแบบประเมิน ข้อ 1.1-1.5	1. นับจำนวน 2. วิเคราะห์เนื้อหา 3. เปรียบเทียบการปฏิบัติ จริงกับเกณฑ์ประเมิน	ตามที่ระบุในคู่มือ เล่ม 2 ตอนที่ 2 ข้อ 1.1-1.5

สิ่งที่มุ่งประเมิน	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูลและวิธีรวบรวม	วิธีวิเคราะห์ข้อมูล/สรุปผล	เกณฑ์ประเมิน
2. พฤติกรรม	1. อาจารย์มีพฤติกรรมการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ	1. แผนการสอนและบันทึกการสอนของอาจารย์ 2. เอกสารเตรียมข้อมูลที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน 3. ผู้เรียนตอบแบบสอบถาม 4. อาจารย์ผู้สอนตอบแบบสอบถาม ข้อ 2.1-2.2	1. วิเคราะห์เนื้อหา 2. เปรียบเทียบการปฏิบัติจริงกับเกณฑ์ประเมิน	ตามที่ระบุในคู่มือเล่ม 2 ตอนที่ 2 ข้อ 2.1-2.2
3. การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรของ หลักสูตรของ อาจารย์	1. จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพให้แก่ผู้เรียน	1. บันทึก/รายงานการประชุมของ คณะกรรมการบริหารงานวิชาการ 2. เอกสารแผนงาน/โครงการ 3. แผนการปฏิบัติงานของอาจารย์ 4. ผู้เรียนตอบแบบสอบถาม 5. อาจารย์ผู้สอนตอบแบบประเมิน ข้อ 3.1-3.2	1. วิเคราะห์เนื้อหา 2. เปรียบเทียบการปฏิบัติจริงกับเกณฑ์ประเมิน	ตามที่ระบุในคู่มือเล่ม 2 ตอนที่ 2 ข้อ 3.1-3.2
4. การประเมินผลของ อาจารย์	1. ประเมินผลการเรียนเหมาะสมทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ	1. แผนการสอนของอาจารย์ 2. แบบวัดและประเมินผลการเรียน การสอน 3. แบบประเมินตนเองของผู้เรียนและแบบประเมินสมาชิกในกลุ่ม	1. วิเคราะห์เนื้อหา 2. เปรียบเทียบการปฏิบัติจริงกับเกณฑ์ประเมิน	ตามที่ระบุในคู่มือเล่ม 2 ตอนที่ 2 ข้อ 4.1-4.8

สิ่งที่มุ่งประเมิน	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูลและวิธีรวบรวม	วิธีวิเคราะห์ข้อมูล/สรุปผล	เกณฑ์ประเมิน
		4. สอบถามและสังเกตผู้เรียนโดยใช้แบบสอบถามและบันทึก 5. อาจารย์ผู้สอนตอบแบบประเมิน ข้อ 4.1-4.8		
ผลผลิต 1. คุณภาพของผู้เรียน	1. ผู้เรียนมีคุณภาพที่บรรลุวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนในระดับสูง	1. เอกสารประกาศผลการสอบ 2. ผลการประเมินตนเองของผู้เรียน ผลการประเมินของสมาชิกในกลุ่ม และอาจารย์ 3. อาจารย์ผู้สอนตอบแบบประเมิน ข้อ 1.1-1.2	1. นับจำนวน 2. คำร้อยละ 3. วิเคราะห์เนื้อหา 4. เปรียบเทียบผลที่เกิดขึ้นกับเกณฑ์ประเมิน	ตามที่ระบุในคู่มือเล่ม 2 ตอนที่ 3 ข้อ 1.1-1.2
	2. ผู้เรียนมีลักษณะที่พึงประสงค์ของหลักสูตร	1. เอกสารผลงานของผู้เรียน 2. การวางแผนและการปฏิบัติการพยาบาลแก่ผู้ป่วย 3. การมีส่วนร่วมในชั้นเรียนและกลุ่มย่อย 4. แบบบันทึกพฤติกรรมการเรียนรู้ 5. สอบถามผู้เรียนโดยใช้แบบสอบถาม 6. อาจารย์ผู้สอนตอบแบบประเมินข้อ 2.1-2.3	1. วิเคราะห์เนื้อหา 2. เปรียบเทียบผลที่เกิดขึ้นกับเกณฑ์ประเมิน	ตามที่ระบุในคู่มือเล่ม 2 ตอนที่ 3 ข้อ 2.1-2.13

คำถามท้ายเรื่อง 2.2.1

1. การวางแผนการประเมินตนเองในการจัดการเรียนการสอนพยาบาล ควรมีขั้นตอนอะไรบ้าง
2. ถ้าท่านต้องการประเมินตนเองในด้านพฤติกรรมการจัดการเรียนการสอน ท่านควรประเมินโดยใช้แหล่งข้อมูลอะไรบ้าง

แนวตอบ

1. การวางแผนการประเมินตนเองในการจัดการเรียนการสอนพยาบาล ควรมีขั้นตอนดังนี้
 - 1.1 กำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมิน
 - 1.2 กำหนดองค์ประกอบของการประเมินตนเองในการจัดการเรียนการสอน
 - 1.3 กำหนดเกณฑ์ในการประเมิน
 - 1.4 ดำเนินการประเมินตนเอง โดยอาศัยความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของผู้ประเมิน ทราบแหล่งข้อมูล วิธีการรวบรวมข้อมูล วิธีวิเคราะห์ข้อมูล และสรุปผลการประเมิน
2. การประเมินตนเองด้านพฤติกรรมการจัดการเรียนการสอน ควรประเมินจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ได้แก่ แผนการสอนหรือบันทึกการสอน เอกสารเตรียมข้อมูลที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน การให้ผู้เรียนตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ และอาจารย์ประเมินตนเองโดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์การประเมินที่กำหนด

เรื่องที่ 2.2.2 เครื่องมือประเมินตนเองในการจัดการเรียนการสอน

เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินตนเองในการจัดการเรียนการสอน เป็นแบบประเมินตนเองในการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ ซึ่งพัฒนามาจากเกณฑ์บ่งชี้การประเมินตนเองในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งผู้วิจัยพัฒนาขึ้นโดยใช้เทคนิคเดลฟาย เพื่อหาความตรงเชิงสอดคล้องของเกณฑ์บ่งชี้โดยผู้เชี่ยวชาญแล้ว

ลักษณะของเครื่องมือ เป็นแบบประเมินสำหรับอาจารย์ใช้ประเมินตนเองเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่รับผิดชอบว่ามีคุณลักษณะตามที่ระบุในเกณฑ์หรือไม่ หรือมีมากน้อยเพียงใด แบบประเมินเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (rating scales) และแบบสรุปการประเมินตนเอง เพื่อให้อาจารย์ผู้ประเมินสรุปผลการประเมินการจัดการเรียนการสอนของตนเอง ทำให้มองเห็นสิ่งที่ดีและสิ่งที่ควรปรับปรุงและพัฒนาได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

การใช้เครื่องมือประเมินตนเองในการจัดการเรียนการสอนนี้ ควรใช้ควบคู่กับแผนการประเมินตนเอง เพื่อให้ผู้ประเมินสามารถประเมินได้ถูกต้อง ตรงตามวัตถุประสงค์ของการประเมิน

เครื่องมือประเมินตนเองในการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์
ในสถาบันการศึกษาพยาบาล

ตอนที่ 1 ปัจจัยเบื้องต้น

รายการประเมิน	ผลการประเมิน / ปฏิบัติ				
	ดีมาก	ดี	ใช้ได้	ต้องปรับปรุง	ต้องปรับปรุงมาก
	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
1. คุณลักษณะด้านการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์พิจารณาจาก					
1.1 มีความรู้และเข้าใจในส่วนประกอบของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน					
1.1.1 ปรัชญาของหลักสูตร					
1.1.2 วัตถุประสงค์ของหลักสูตร					
1.1.3 โครงสร้างของหลักสูตร					
1.1.4 การวางแผนการสอน					
1.1.5 วิธีจัดการเรียนการสอน					
1.1.6 การผลิตหรือสร้างสื่อการเรียนการสอน					
1.1.7 การใช้สื่อการเรียนการสอน					
1.1.8 การสร้างเครื่องมือวัดและประเมินผล					
1.2 มีความรู้และประสบการณ์ในวิชาที่สอน					
1.3 มีความสามารถในการสื่อสาร					
1.4 มีความรู้ในเรื่องพฤติกรรมกลุ่มและกระบวนการกลุ่ม					
1.5 มีความกระตือรือร้นในการแสวงหาความรู้ทางวิชาการใหม่ๆ อยู่เสมอ					
1.6 มีความสามารถในการแสวงหาความรู้ที่เป็นนวัตกรรมด้านการเรียนการสอนและนำมาประยุกต์ใช้					
1.7 มีความคิดริเริ่ม และสร้างสรรค์ผลงานวิชาการใหม่ๆ					
1.8 มีความเชื่อมั่นในตนเองในฐานะที่เป็นนักวิชาการ					
1.9 มีความรับผิดชอบในการเรียนการสอน					
1.10 มีความสามารถอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้					
1.11 ประพฤติตนดำรงเป็นแบบอย่างแก่ผู้เรียน					
1.12 มีอารมณ์ดีและมีความสามารถในการควบคุมอารมณ์					
1.13 มีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพ และการเป็นอาจารย์					

รายการประเมิน	ผลการประเมิน / ปฏิบัติ				
	ดีมาก	ดี	ใช้ได้	ต้องปรับปรุง	ต้องปรับปรุงมาก
	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
2. คุณลักษณะด้านการเรียนรู้ของผู้เรียน					
พิจารณาจาก					
2.1 มีความรู้ในวิชาพื้นฐานเพียงพอ					
2.2 มีความพร้อมที่จะเรียนทั้งด้านร่างกาย และจิตใจ					
2.3 มีความสามารถในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ได้ด้วยตนเอง					
2.4 ใฝ่ศึกษาหาความรู้อยู่เสมอ					
2.5 มีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนในหลักสูตรพยาบาลศาสตร์					
2.6 มีจิตใจเมตตา ยินดีช่วยเหลือผู้อื่น					
2.7 มีความรับผิดชอบต่อการเรียน					
2.8 มีความคิดริเริ่มและสร้างสรรค์					
2.9 มีวินัย และความเพียรพยายามที่จะทำงานให้สำเร็จด้วยตนเอง					

รายการประเมิน	ผลการประเมิน / ปฏิบัติ	
	มี / ใช้ / ปฏิบัติ	ไม่มี
3. คุณลักษณะของหลักสูตร		
พิจารณาจาก		
3.1 ประชุมและวัตถุประสงค์ของหลักสูตรสอดคล้องกับหลักการของวิชาการ วิชาชีพ แผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา และลักษณะที่สังคมต้องการ		
3.2 โครงสร้างหลักสูตร ประกอบด้วย หมวดวิชาศึกษาทั่วไป หมวดวิชาเฉพาะ และหมวดวิชาเลือกเสรีตามเกณฑ์มาตรฐานของทบวงมหาวิทยาลัย และเกณฑ์ของสภาการพยาบาล		
3.3 โปรแกรมการเรียน แสดงถึงลำดับรายวิชาที่ผู้เรียนต้องเรียนตลอดหลักสูตร พร้อมด้วยคำอธิบายรายวิชาครบถ้วน		
3.4 การประเมินการเรียนการสอน มีทั้งการประเมินระหว่างเรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียน (formative evaluation) และการประเมินเพื่อตัดสินผลการเรียน (summative evaluation)		
3.5 มีการปรับปรุงหลักสูตรและรายวิชาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและ ผู้เรียน		

รายการประเมิน	ผลการประเมิน / ปฏิบัติ				
	ดีมาก	ดี	ใช้ได้	ต้องปรับปรุง	ต้องปรับปรุงมาก
	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
4. คุณลักษณะของสิ่งแวดล้อมทางการเรียนการสอน					
พิจารณาจาก					
4.1 มีทรัพยากรที่ใช้ในการเรียนการสอนเหมาะสม					
ได้แก่					
4.1.1 ตำรา เอกสาร และวารสาร					
4.1.2 ทรัพยากรบุคคล เช่น วิทยากร ผู้เชี่ยวชาญ					
4.1.3 สื่อด้านคอมพิวเตอร์					
4.1.4 โสตทัศนูปกรณ์					
4.1.5 ห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์					
4.1.6 สถานที่ปฏิบัติการทางคลินิก					
4.2 สิ่งแวดล้อมเหมาะสมต่อการเรียนการสอน					
ได้แก่					
4.2.1 ความสว่างของห้องเรียน					
4.2.2 ความชัดเจนของเสียง					
4.2.3 ขนาดของห้องเรียนรวม					
4.2.4 ขนาดและจำนวนห้องเรียนกลุ่มย่อย					
4.3 พฤติกรรมของกลุ่มผู้เรียนที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้					

ตอนที่ 2 การปฏิบัติ (process)

รายการประเมิน	ผลการประเมิน / ปฏิบัติ				
	ดีมาก	ดี	ใช้ได้	ต้องปรับปรุง	ต้องปรับปรุงมาก
	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
1. การจัดเตรียมให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติพิจารณาจาก					
1.1 กำหนดองค์ประกอบเนื้อหาวิชาทันสมัยสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยี					
1.2 การปรับวิธีการเรียนการสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนมีความใฝ่รู้สนใจแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง					
1.3 วางแผนใช้นวัตกรรมทางการเรียนการสอนให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน					
1.4 จัดเตรียมแผนการเรียนการสอนทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติโดยคำนึงถึงหลักการดังนี้					
1.4.1 ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันกำหนดวัตถุประสงค์ของการเรียนวิธีการเรียนและวิธีประเมินผล					
1.4.2 กิจกรรมการเรียนการสอนส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองโดยการพัฒนาทักษะดังนี้					
(1) ทักษะในการแสวงหาความรู้					
(2) ทักษะในการใช้วิจารณญาณในการคิด					
(3) ทักษะในการใช้กระบวนการแก้ปัญหาและการตัดสินใจแก้ปัญหาทางการพยาบาล					
(4) ทักษะในการสื่อสารกับกลุ่มเพื่อนและบุคคลอื่น ๆ					
(5) ทักษะในการทำงานเป็นทีมหรือการร่วมมือกับผู้อื่น					
1.4.3 ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันกำหนดขอบเขตเนื้อหาได้เหมาะสมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของรายวิชาและหลักสูตร					
1.4.4 ผู้สอนกำหนดบทบาทของตนเองได้สอดคล้องเหมาะสมกับวิธีการเรียนการสอน					

รายการประเมิน	ผลการประเมิน / ปฏิบัติ				
	ดีมาก	ดี	ใช้ได้	ต้องปรับปรุง	ต้องปรับปรุงมาก
	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
1.4.5 กำหนดและเตรียมเอกสาร อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวก เช่นห้องเรียน ห้องสมุด และโสตทัศนฯ ครบถ้วน					
1.4.6 กำหนดวิธีการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนที่เหมาะสม					
1.5 มีการกำหนดแผนในการประเมินผลการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง ได้แก่					
1.5.1 การประเมินผลก่อนเรียน					
1.5.2 การประเมินผลระหว่างเรียน					
1.5.3 การประเมินผลหลังเรียน					
2. อาจารย์มีพฤติกรรมในการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ					
พิจารณาจาก					
2.1 จัดเตรียมความพร้อมก่อนการสอนอย่างครอบคลุมทุกด้าน					
2.2 จัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแผน					
โดยคำนึงถึงหลักการดังนี้					
2.2.1 จัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง					
2.2.2 จัดให้ผู้เรียนได้เรียนจากสิ่งที่มีความหมายในสภาพความเป็นจริง					
2.2.3 อาจารย์มีบทบาทของการเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียน (facilitator) โดยจัดสภาพการณ์และบริบทการเรียนรู้ที่เหมาะสม					
2.2.4 จัดการเรียนการสอนที่เอื้อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองมาก					
2.2.5 การปรับวิธีการเรียนการสอนให้มีความยืดหยุ่นเพื่อเอื้อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้					
2.2.6 อาจารย์และผู้เรียนทำงานร่วมกันในกระบวนการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้					

รายการประเมิน	ผลการประเมิน / ปฏิบัติ				
	ดีมาก	ดี	ใช้ได้	ต้องปรับปรุง	ต้องปรับปรุงมาก
	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
2.2.7 อาจารย์เลือกใช้วิธีสอนที่หลากหลายในการกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดและเกิดการเรียนรู้					
2.2.8 จัดให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง					
2.2.9 อาจารย์เน้นการจัดการเรียนเป็นกลุ่มย่อย ฝึกให้ทำงานร่วมกัน และมีความสัมพันธ์อันดีต่อกันและกัน (cooperative learning)					
2.2.10 จัดให้ผู้เรียนเรียนรู้วิธีเรียนรู้ สามารถสร้างความรู้ใหม่มากกว่าการจดจำ					
2.2.11 ปรับปรุงสภาพการเรียนการสอนให้ท้าทายเพื่อทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้					
2.2.12 สอดแทรกปลูกฝังค่านิยมและพัฒนาจริยธรรมให้กับผู้เรียน					
3. มีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรและส่งเสริมการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพพิจารณาจาก					
3.1 จัดสอนซ่อมเสริม เพื่อเพิ่มความสามารถแก่ผู้เรียนในรูปแบบต่างๆ					
3.2 จัดกิจกรรมทางวิชาการต่างๆ เช่น นิทรรศการ การประชุมทางวิชาการ สัมมนา การประกวดผลงาน เพื่อส่งเสริมความรู้ความสามารถของผู้เรียน					

รายการประเมิน	ผลการประเมิน / ปฏิบัติ	
	มี / ใช้ / ปฏิบัติ	ไม่มี
4. ประเมินผลการเรียนเหมาะสมทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติพิจารณาจาก		
4.1 มีการตกลงร่วมกันกับผู้เรียนในรายละเอียดของการประเมินผลก่อนเรียน ระหว่างเรียนและหลังเรียน		
4.2 ใช้เครื่องมือในการประเมินผลการเรียน		
4.3 มีการประเมินความก้าวหน้าการเรียนรู้ของผู้เรียนและให้ข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับกระบวนการทำงานและผลงานอย่างสม่ำเสมอ		

รายการประเมิน	ผลการประเมิน / ปฏิบัติ	
	มี / ใช้ / ปฏิบัติ	ไม่มี
4.4 ใช้วิธีการประเมินผลให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียน เช่นการประเมินจากแฟ้มสะสมงาน (portfolio) ของผู้เรียน		
4.5 เน้นให้ผู้เรียนประเมินตนเองและประเมินผลของสมาชิกในกลุ่ม		
4.6 ประเมินผลสรุปรวม โดยประเมินระดับสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน โดยดำเนินการดังนี้		
4.6.1 สร้างแบบทดสอบที่มีมาตรฐาน โดยดำเนินการดังนี้		
(1) วางแผนสร้างแบบทดสอบ ได้แก่		
ก. กำหนดจุดมุ่งหมายในการสร้างแบบทดสอบ		
ข. กำหนดเนื้อหาและพฤติกรรมที่ต้องการวัด		
ค. กำหนดชนิดและรูปแบบของแบบทดสอบ		
(2) สร้างแบบทดสอบให้สอดคล้องกับแผนสร้างแบบทดสอบ		
(3) ตรวจสอบคุณภาพและปรับปรุงแบบทดสอบ		
4.6.2 ดำเนินการทดสอบด้วยความยุติธรรม		
4.6.3 ใช้การตัดสินผลการประเมินทั้งแบบอิงเกณฑ์และอิงกลุ่มตามลักษณะเนื้อหาวิชา และกลุ่มผู้เรียน		
4.6.4 ใช้ผลการวัดรวมกับการประเมินในส่วนอื่นๆ ได้แก่		
(1) พฤติกรรมการเรียน		
(2) การทำงานร่วมกัน		
(3) การประเมินตนเอง		
(4) การประเมินของเพื่อน		
4.7 นำผลการประเมินมาใช้เพื่อปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอน		
4.8 รายงานผลการเรียนในรูปแบบต่างๆ ให้ผู้เรียนและผู้เกี่ยวข้องได้ทราบ		

ตอนที่ 3 ผลผลิต (output)

รายการประเมิน	ผลการประเมิน / ปฏิบัติ	
	มี / ใช้ / ปฏิบัติ	ไม่มี
1. ผู้เรียนมีคุณภาพที่บรรลุวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนในระดับสูง พิจารณาจาก		
1.1 ผู้เรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 มีผลการเรียนและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน		
1.2 ผู้เรียนแต่ละรายมีผลการเรียนผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำที่กำหนดไว้		

รายการประเมิน	ผลการประเมิน / ปฏิบัติ				
	ดีมาก	ดี	ใช้ได้	ต้องปรับปรุง	ต้องปรับปรุงมาก
	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
2. ผู้เรียนมีลักษณะที่พึงประสงค์ของหลักสูตร พิจารณาจาก					
2.1 ความสามารถในการเรียนรู้และแสวงหาความรู้ใหม่					
2.2 ความสามารถในการรวบรวมข้อมูลประกอบการตัดสินใจแก้ปัญหา					
2.3 ความสามารถใช้กระบวนการแก้ปัญหาด้วยตนเองอย่างสอดคล้องเหมาะสมกับสภาพปัญหา					
2.4 ความสามารถและทักษะปฏิบัติการพยาบาลที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ป่วย บุคคล และชุมชน					
2.5 มีความสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีมนุษยสัมพันธ์					
2.6 มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์					
2.7 มีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย					
2.8 มีวินัยในตนเองและเพียรพยายามปฏิบัติงานให้ลุล่วง					
2.9 มีพฤติกรรมเหมาะสมกับจรรยาบรรณและจริยธรรมแห่งวิชาชีพ					
2.10 มีความเมตตา เอื้อเฟื้อ ยินดีช่วยเหลือผู้อื่น					
2.11 มีความสามารถในการบริหารเวลาและสามารถใช้เวลาอย่างคุ้มค่าให้เป็นประโยชน์					

รายการประเมิน	ผลการประเมิน / ปฏิบัติ				
	ดีมาก	ดี	ใช้ได้	ต้องปรับปรุง	ต้องปรับปรุงมาก
	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
2.12 ฝึกศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองอยู่เสมอ					
2.13 มีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพ สามารถปฏิบัติการพยาบาลผู้ป่วยและชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ					

แบบสรุปการประเมินตนเองของอาจารย์

1. จำนวนข้อและค่าร้อยละของการผ่านเกณฑ์/ไม่ผ่านเกณฑ์ประเมิน

รายการประเมิน	จำนวนข้อ/รายการ			ค่าร้อยละ	
	ประเมิน	ผ่าน เกณฑ์	ไม่ผ่าน เกณฑ์	ผ่าน เกณฑ์	ไม่ผ่าน เกณฑ์
ปัจจัยเบื้องต้น					
1. คุณลักษณะด้านการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์	21				
2. คุณลักษณะด้านการเรียนรู้ของผู้เรียน	9				
3. คุณลักษณะของหลักสูตร	5				
4. คุณลักษณะของสิ่งแวดล้อมทางการเรียนการสอน	13				
การปฏิบัติ					
1. การจัดเตรียมให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ ทั้งทฤษฎีและปฏิบัติ	19				
2. อาจารย์มีพฤติกรรมในการจัดการเรียนการสอนที่มี ประสิทธิภาพทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ	14				
3. มีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรและส่งเสริม การเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ	2				
4. ประเมินผลการเรียนเหมาะสมทั้งภาคทฤษฎีและ ปฏิบัติ	22				
ผลผลิต					
1. ผู้เรียนมีคุณภาพที่บรรลุวัตถุประสงค์ของการเรียน การสอนในระดับสูง	2				
2. ผู้เรียนมีลักษณะที่พึงประสงค์ของหลักสูตร	13				
รวม	120				

2. งานที่ต้องปรับปรุงและพัฒนา (รายการประเมินไม่ผ่านเกณฑ์)

ปัจจัยเบื้องต้น

1. คุณลักษณะด้านการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ ได้แก่

2. คุณลักษณะด้านการเรียนรู้ของผู้เรียน ได้แก่

3. คุณลักษณะของหลักสูตร ได้แก่

4. คุณลักษณะของสิ่งแวดล้อมทางการเรียนการสอน ได้แก่

การปฏิบัติ

1. การจัดเตรียมให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ ได้แก่

2. อาจารย์มีพฤติกรรมการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ ได้แก่

3. มีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรและส่งเสริมการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่

4. ประเมินผลการเรียนเหมาะสมทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ ได้แก่

ผลผลิต

1. ผู้เรียนมีคุณภาพที่บรรลุวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนในระดับสูง ได้แก่

2. ผู้เรียนมีลักษณะที่พึงประสงค์ของหลักสูตร ได้แก่

คำถามท้ายเรื่อง 2.2.2

ลักษณะของเครื่องมือประเมินตนเองในการจัดการเรียนการสอนที่สามารถนำไปใช้ได้
สะดวก ควรมีลักษณะอย่างไร

แนวตอบ

เพื่อความสะดวกในการประเมินตนเอง เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินควรมีลักษณะเป็น
มาตราประเมินค่า 5 ระดับ และมีแบบสรุปการประเมินตนเอง เพื่อให้ผู้ประเมินสามารถสรุปผล
การประเมินได้ง่าย

ภาคผนวก ข

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อเกณฑ์บ่งชี้การประเมินตนเอง
ด้านการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ในสถาบันการศึกษาพยาบาล

แบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อประเมินคุณภาพของรูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบการ
ประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ในสถาบันการศึกษาพยาบาล

แบบสอบถามความคิดเห็นต่อเกณฑ์บ่งชี้ในการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียน
การสอนของอาจารย์ในสถาบันการศึกษาพยาบาล

แบบสอบถามความคิดเห็นต่อรูปแบบการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอน
ของอาจารย์ในสถาบันการศึกษาพยาบาล

แบบทดสอบเรื่องการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ในสถาบัน
การศึกษาพยาบาล

แบบสอบถาม

ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อเกณฑ์บ่งชี้ในการประเมินตนเอง
ด้านการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ในสถาบันการศึกษาพยาบาล

แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อเกณฑ์บ่งชี้ในการประเมินตนเอง ด้านการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ในสถาบันการศึกษาพยาบาล

คำชี้แจง การวิจัยโดยใช้เทคนิคเดลฟาย

1. การวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะพัฒนาเกณฑ์บ่งชี้ เพื่อใช้ในการประเมินการจัดการเรียนการสอนด้วยตนเองของอาจารย์ในสถาบันการศึกษาพยาบาล ซึ่งดำเนินการ โดยใช้เทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique) ในการรวบรวมความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับเกณฑ์บ่งชี้ที่จะใช้ในการประเมินการจัดการเรียนการสอนด้วยตนเองของอาจารย์ในสถาบันการศึกษาพยาบาล โดยสอบถามความคิดเห็นของท่าน 2 รอบ คือ

รอบที่ 1 มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ท่านได้แสดงความคิดเห็นด้วยวิธีการจัดอันดับความสำคัญของข้อความที่แสดงเกณฑ์บ่งชี้แต่ละข้อว่าท่านมีความเห็นอย่างไร ตามระดับสภาพที่ควรจะเป็น และหากท่านเห็นว่าข้อความที่แสดงเกณฑ์บ่งชี้ในข้อใดควรปรับปรุงแก้ไข ขอความกรุณาท่านให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเพื่อความสมบูรณ์ของเกณฑ์บ่งชี้ด้วย

รอบที่ 2 มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ท่านได้ทบทวนคำตอบของท่านแล้วอาจเปลี่ยนคำตอบใหม่ หรือจะคงยืนยันคำตอบเดิม ซึ่งในรอบนี้จะแสดงค่าสถิติความเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญโดยระบุค่ามัธยฐาน และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ที่คำนวณได้ พร้อมทั้งระบุคะแนนการตอบของท่านในรอบที่ 1 ไว้ด้วย เพื่อเป็นข้อมูลให้ท่านใช้ประกอบการพิจารณาตัดสินใจของท่านอีกครั้งหนึ่ง

2. เกณฑ์บ่งชี้ที่จะพัฒนาขึ้นนี้ ประกอบด้วยเกณฑ์บ่งชี้ตามขอบข่ายการจัดการเรียนการสอนของสถาบันการศึกษาพยาบาล ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ได้ให้ความหมายของการจัดการเรียนการสอนว่าเป็นการดำเนินการให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เป็นไปตามหลักการและจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

3. เกณฑ์บ่งชี้การประเมินตนเองในการจัดการเรียนการสอน แยกออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ปัจจัยเบื้องต้น การปฏิบัติ และผลผลิต ซึ่งในที่นี้ได้ให้ความหมายดังนี้

ปัจจัยเบื้องต้น หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่ถูกนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ในสถาบันการศึกษาพยาบาล เพื่อให้เกิดผลผลิตตามที่ต้องการ ซึ่งได้แก่ อาจารย์ หรือผู้สอน ผู้เรียน หลักสูตร สิ่งแวดล้อมทางการเรียนการสอนหรือสิ่งสนับสนุนเอื้ออำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในการจัดการเรียนการสอน

การปฏิบัติ หมายถึง กระบวนการหรือวิธีการดำเนินการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ในสถาบันการศึกษาพยาบาล ซึ่งได้แก่ การจัดทำแผนการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผลการเรียนการสอน

ผลผลิต หมายถึง สิ่งที่ได้จากการใช้ปัจจัยเบื้องต้นผ่านการปฏิบัติหรือการจัดการเรียนการสอน ซึ่งได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ที่เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน

แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อเกณฑ์บ่งชี้ในการประเมินตนเองด้าน
การจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ในสถาบันการศึกษาพยาบาล
แบบสอบถาม รอบที่ 1

ชื่อผู้ตอบ.....

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามนี้ต้องการถามถึงความเหมาะสมของเกณฑ์บ่งชี้ในการประเมินตนเองตาม
ขอบข่ายและระบบงานการจัดการเรียนการสอนของสถาบันการศึกษาพยาบาล
2. เกณฑ์บ่งชี้แยกออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ปัจจัยเบื้องต้น การปฏิบัติ และผลผลิต
3. การตอบแบบสอบถาม ให้ท่านทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับสภาพที่ควรจะเป็นของ
เกณฑ์บ่งชี้ในการประเมินตนเอง ระดับความคิดเห็นของท่านมี 5 ระดับ ดังนี้

ระดับควรอย่างยิ่ง (5)	หมายถึง ท่านเห็นว่าข้อความนั้น สมควรอย่างยิ่งที่จะใช้เป็นเกณฑ์
บ่งชี้ในการประเมินตนเอง
ระดับควร (4)	หมายถึง ท่านเห็นว่าข้อความนั้น สมควรที่จะใช้เป็นเกณฑ์บ่งชี้ใน
การประเมินตนเอง
ระดับไม่แน่ใจ (3)	หมายถึง ท่านไม่แน่ใจที่จะใช้ข้อความนั้นเป็นเกณฑ์บ่งชี้ในการ
ประเมินตนเอง
ระดับไม่ควร (2)	หมายถึง ท่านเห็นว่าข้อความนั้น ไม่สมควรที่จะใช้เป็นเกณฑ์บ่งชี้
ในการประเมินตนเอง
ระดับไม่ควรอย่างยิ่ง(1)	หมายถึง ท่านเห็นว่าข้อความนั้น ไม่สมควรอย่างยิ่งที่จะใช้เป็น
เกณฑ์บ่งชี้ในการประเมินตนเอง

หากท่านเห็นว่าข้อความใดควรปรับปรุงแก้ไขให้มีความชัดเจนสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ขอความกรุณาได้
ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมไว้ด้วย ตัวอย่างการตอบแบบสอบถามในข้อ (0) ดังนี้

ตอนที่ 1 ปัจจัยเบื้องต้น

เกณฑ์	ระดับสภาพที่ควรจะเป็น					ข้อเสนอแนะ
	ควร อย่างยิ่ง (5)	ควร (4)	ไม่ แน่ใจ (3)	ไม่ควร (2)	ไม่ควร อย่างยิ่ง (1)	
0 คุณลักษณะด้านการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์	✓					
พิจารณาจาก (1) มีประสบการณ์ในการสอน อย่างน้อย 3 ปี		✓				ถ้าจะให้ดีควรระบุ อย่างน้อย 1 ปี ขึ้นไป

อธิบาย (1) จากการตอบในข้อ (0) แสดงว่า ผู้ตอบเห็นว่าคุณลักษณะด้านการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์เป็นปัจจัยเบื้องต้นที่สมควรใช้เป็นเกณฑ์บ่งชี้ในการประเมินตนเองในการจัดการเรียนการสอนเป็นอย่างยิ่ง

(2) จากการตอบในข้อ (1) แสดงว่า ผู้ตอบเห็นว่า การมีประสบการณ์ในการสอนอย่างน้อย 3 ปีสมควรใช้เป็นเกณฑ์บ่งชี้ในการประเมินตนเองเกี่ยวกับคุณลักษณะด้านการจัดการเรียนการสอน แต่ควรปรับปรุงเป็น มีประสบการณ์ในการสอนอย่างน้อย 1 ปีขึ้นไป

ตอนที่ 1 ปัจจัยเบื้องต้น (input)

เกณฑ์บ่งชี้	ระดับสภาพที่ควรจะเป็น					ข้อเสนอแนะ
	ควร อย่างยิ่ง	ควร	ไม่แน่ ใจ	ไม่ควร	ไม่ควร อย่างยิ่ง	
	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)	
1 คุณลักษณะด้านการจัดการเรียน การสอนของอาจารย์						
พิจารณาจาก						
1.1 มีความรู้และเข้าใจในส่วนประกอบของ หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน						
1.1.1 ปรัชญาของหลักสูตร						
1.1.2 วัตถุประสงค์ของหลักสูตร						
1.1.3 โครงสร้างของหลักสูตร						
1.1.4 การวางแผนการสอน						
1.1.5 การเรียนการสอน						
1.1.6 การผลิตหรือสร้างสื่อ การเรียนการสอน						
1.1.7 การใช้สื่อการเรียนการสอน						
1.1.8 การสร้างเครื่องมือวัดและ ประเมินผล						
1.2 มีความสามารถในการสื่อสาร						
1.3 มีความรู้และประสบการณ์ในวิชา ที่สอน						
1.4 มีความรู้ในเรื่องพฤติกรรมกลุ่ม และกระบวนการกลุ่ม						
1.5 มีความกระตือรือร้นในการ แสวงหาความรู้ทางวิชาการใหม่ๆ อยู่เสมอๆ						
1.6 มีความสามารถในการแสวงหา ความรู้ที่เป็นนวัตกรรมด้าน การเรียนการสอนและนำมา ประยุกต์ใช้						

เกณฑ์บ่งชี้	ระดับสภาพที่ควรจะเป็น					ข้อเสนอแนะ
	ควร อย่างยิ่ง	ควร	ไม่ แน่ใจ	ไม่ควร	ไม่ควร อย่างยิ่ง	
	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)	
1.7 มีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ ผลงานวิชาการใหม่ ๆ						
1.8 มีความเชื่อมั่นในตนเองในฐานะที่ เป็นนักวิชาการ และนักวิชาชีพใน การพัฒนางานของตน						
1.9 มีความเอาใจใส่และรับผิดชอบ ในการเรียนการสอน						
1.10 มีความสามารถอำนวยความสะดวก ที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการ เรียนรู้						
1.11 มีความประพฤติดีงามเป็นแบบ อย่างแก่ผู้เรียน						
1.12 มีอารมณ์ดีและมีความสามารถ ในการควบคุมอารมณ์						
1.13 มีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพและ การเป็นครูอาจารย์						
2. คุณลักษณะด้านการเรียนรู้ของผู้เรียน						
พิจารณาจาก						
2.1 มีความรู้ในวิชาพื้นฐานเพียงพอ						
2.2 มีความพร้อมที่จะเรียนทั้งด้าน ร่างกาย และจิตใจ						
2.3 มีความสามารถในการศึกษา ค้นคว้าหาความรู้ได้ด้วยตนเอง						
2.4 มีการฝึกศึกษาหาความรู้อยู่เสมอ						

เกณฑ์บ่งชี้	ระดับสภาพที่ควรจะเป็น					ข้อเสนอแนะ
	ควร อย่างยิ่ง	ควร	ไม่ แน่ใจ	ไม่ควร	ไม่ควร อย่างยิ่ง	
	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)	
2.5 มีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนใน หลักสูตรพยาบาลศาสตร์						
2.6 มีจิตใจเมตตา ยินดีช่วยเหลือผู้อื่น						
2.7 มีความตระหนักรับผิดชอบต่อ การเรียนและงานที่ได้รับ มอบหมาย						
2.8 มีความคิดริเริ่มและสร้างสรรค์						
2.9 มีวินัย และความเพียรพยายาม ที่จะทำงานให้สำเร็จด้วยตนเอง						
3. คุณลักษณะของหลักสูตร						
พิจารณาจาก						
3.1 ปรัชญาและวัตถุประสงค์ของ หลักสูตรสอดคล้องกับหลักการ ของวิชาการ วิชาชีพ แผนพัฒนา การศึกษาระดับอุดมศึกษา และ ลักษณะที่สังคมต้องการ						
3.2 โครงสร้างหลักสูตร ประกอบด้วย หมวดวิชาศึกษาทั่วไป หมวดวิชาพื้นฐานวิชาชีพ หมวดวิชาชีพ และหมวดวิชา เลือกเสรีตามเกณฑ์มาตรฐานของ ทบวงมหาวิทยาลัย						
3.3 โปรแกรมการเรียน แสดงถึงลำดับ รายวิชาที่ผู้เรียนต้องเรียนตลอด หลักสูตร พร้อมด้วยคำอธิบาย รายวิชาครบถ้วน						

เกณฑ์บ่งชี้	ระดับสภาพที่ควรจะเป็น					ข้อเสนอแนะ
	ควร อย่างยิ่ง	ควร	ไม่ แน่ใจ	ไม่ควร	ไม่ควร อย่างยิ่ง	
	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)	
3.4 การประเมินการเรียนการสอน มีทั้งการประเมินระหว่างเรียน เพื่อพัฒนาผู้เรียน (formative evaluation) และการประเมิน เพื่อตัดสินผลการเรียน (summative evaluation)						
3.5 มีการปรับปรุงหลักสูตรและ รายวิชาให้สอดคล้องกับการ เปลี่ยนแปลงทางสังคมและผู้เรียน						
4. คุณลักษณะของสิ่งแวดล้อมทาง การเรียนการสอน						
พิจารณาจาก						
4.1 ทรัพยากรที่ใช้ในการเรียน การสอน						
ได้แก่						
4.1 ดำราเอกสาร และวารสาร						
4.2 ทรัพยากรบุคคล เช่น วิทยากร ผู้เชี่ยวชาญ						
4.3 โสตทัศนูปกรณ์						
4.4 ห้องปฏิบัติการทดลอง						
4.5 สถานที่ปฏิบัติการทางคลินิก						
4.2 บรรยากาศในการเรียนการสอน						
ได้แก่						
4.2.1 ความสว่างของห้องเรียน						
4.2.2 ความดังของเสียง						
4.2.3 ขนาดของห้องเรียนรวม และห้องเรียนกลุ่มย่อย						

เกณฑ์บ่งชี้	ระดับสภาพที่ควรจะเป็น					ข้อเสนอแนะ
	ควร อย่างยิ่ง	ควร	ไม่ แน่ใจ	ไม่ควร	ไม่ควร อย่างยิ่ง	
	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)	
4.3 พฤติกรรมของกลุ่มผู้เรียนที่ ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้						

ตอนที่ 2 การปฏิบัติ (process)

เกณฑ์บ่งชี้	ระดับสภาพที่ควรจะเป็น					ข้อเสนอแนะ
	ควร อย่างยิ่ง	ควร	ไม่ แน่ใจ	ไม่ควร	ไม่ควร อย่างยิ่ง	
	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)	
1. การจัดเตรียมให้การเรียนการสอนมี ประสิทธิภาพทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ						
พิจารณาจาก						
1.1 โครงสร้างรายวิชาทันสมัยกับ การเปลี่ยนแปลงของสังคมและ เทคโนโลยี						
1.2 การปรับวิธีการเรียนการสอนที่ ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความใฝ่รู้ สนใจแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง						
1.3 วางแผนใช้นวัตกรรมทาง การเรียนการสอนให้เกิด ประโยชน์สูงสุดแก่นักเรียน						
1.4 จัดเตรียมแผนการเรียนการสอน ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติโดย คำนึงถึงหลักการ ดังนี้						

เกณฑ์บ่งชี้	ระดับสภาพที่ควรจะเป็น					ข้อเสนอแนะ
	ควร อย่างยิ่ง	ควร	ไม่ แน่ใจ	ไม่ควร	ไม่ควร อย่างยิ่ง	
	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)	
1.4.1 ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกัน กำหนดวัตถุประสงค์ของ การเรียนรู้ วิธีการเรียนและ วิธีประเมินผล						
1.4.2 วางแผนการเรียนการสอน ให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ ด้วยตนเองโดย การพัฒนาทักษะ ดังนี้						
(1) ทักษะในการแสวงหา ความรู้						
(2) ทักษะในการใช้วิจารณ์- ญาณในการคิด						
(3) ทักษะในการใช้ กระบวนการแก้ปัญหา และการตัดสินใจ แก้ปัญหาทางการ พยาบาล						
(4) ทักษะในการสื่อสาร กับ กลุ่มเพื่อนและบุคคล ต่าง ๆ						
(5) ทักษะในการทำงานเป็น ทีมหรือการร่วมมือกับ ผู้อื่น						
1.4.3 ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกัน กำหนดรายละเอียดเนื้อหา ได้เหมาะสมและสอดคล้อง กับวัตถุประสงค์ของ รายวิชาและหลักสูตร						
1.4.4 ผู้สอนกำหนดบทบาทของ ตนเองได้สอดคล้อง เหมาะสมกับวิธีการเรียน การสอนที่ผู้เรียนและ ผู้สอนกำหนดร่วมกัน						

เกณฑ์บ่งชี้	ระดับสภาพที่ควรจะเป็น					ข้อเสนอแนะ
	ควร อย่างยิ่ง	ควร	ไม่ แน่ใจ	ไม่ควร	ไม่ควร อย่างยิ่ง	
	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)	
1.4.5 กำหนดและเตรียม เอกสาร อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวก ความสะอาด เช่น ห้องเรียน ห้องสมุด และ โสตทัศน						
1.4.6 กำหนดนวัตกรรมการ วัดและประเมินผล การเรียนการสอน						
1.5 มีการกำหนดแผนในการประเมิน ผลการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง ได้แก่						
1.5.1 การประเมินผลก่อนเรียน						
1.5.2 การประเมินผลระหว่าง เรียน						
1.5.3 การประเมินผลหลังเรียน						
2. อาจารย์มีพฤติกรรมในการจัดการเรียน การสอนที่มีประสิทธิภาพทั้งภาคทฤษฎี และปฏิบัติ						
พิจารณาจาก						
2.1 จัดเตรียมความพร้อมก่อน การสอนอย่างครอบคลุมทุกด้าน						
2.2 จัดกิจกรรมการเรียนการสอนตาม แผน						
โดยคำนึงถึงหลักการดังนี้						
2.2.1 จัดประสบการณ์การเรียนรู้ ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง						
2.2.2 จัดให้ผู้เรียนได้เรียนจาก สิ่งที่มีความหมายในสภาพ ความเป็นจริง						

เกณฑ์บ่งชี้	ระดับสภาพที่ควรจะเป็น					ข้อเสนอแนะ
	ควร อย่างยิ่ง	ควร	ไม่ แน่ใจ	ไม่ควร	ไม่ควร อย่างยิ่ง	
	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)	
2.2.3 อาจารย์มีบทบาทของการเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียน (facilitator) โดยอาจารย์เป็นผู้จัดสภาพการณ์และบริบทการเรียนรู้ที่เหมาะสม เช่น จัดการเรียนรู้ด้วยการ ปฏิบัติในสภาพการณ์จริง และมีประสบการณ์โดยตรง						
2.2.4 จัดให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยวิธีที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองให้มากที่สุด						
2.2.5 การปรับวิธีการเรียนการสอนให้มีความยืดหยุ่นตามความต้องการของผู้เรียน						
2.2.6 อาจารย์และผู้เรียนทำงานร่วมกันในกระบวนการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้						
2.2.7 อาจารย์ใช้วิธีการที่หลากหลายในการกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดและเกิดการเรียนรู้						
2.2.8 อาจารย์เน้นให้ผู้เรียนเรียนรู้ถึงวิธีการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง						

เกณฑ์บ่งชี้	ระดับสภาพที่ควรจะเป็น					ข้อเสนอแนะ
	ควร อย่างยิ่ง	ควร	ไม่ แน่ใจ	ไม่ควร	ไม่ควร อย่างยิ่ง	
	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)	
2.2.9 อาจารย์เน้นการจัดการเรียน เป็นกลุ่มย่อย ฝึกให้ทำงาน ร่วมกัน และมีความ สัมพันธ์อันดีต่อกันและกัน (cooperative learning)						
2.2.10 จัดให้ผู้เรียนได้ฝึกฝน และ เรียนรู้วิธีเรียนรู้ สามารถ เรียนรู้เพื่อสร้างความรู้ใหม่ มากกว่าการจดจำ						
2.2.11 ปรับปรุงสภาพการเรียน การสอนให้ท้าทาย เพื่อ ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้						
2.2.12 สอดแทรกปลูกฝังค่านิยม และพัฒนาจริยธรรมให้กับ ผู้เรียน						
3. มีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรและ ส่งเสริมการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ						
พิจารณาจาก						
3.1 จัดการซ่อมเสริม เพื่อเพิ่มความ สามารถแก่ผู้เรียนรูปแบบต่าง ๆ						
3.2 จัดกิจกรรมทางวิชาการต่าง ๆ เช่น นิทรรศการ การประชุมทาง วิชาการ สัมมนา การประกวด ผลงาน เพื่อส่งเสริมความรู้ ความสามารถของผู้เรียน						

เกณฑ์บ่งชี้	ระดับสภาพที่ควรจะเป็น					ข้อเสนอแนะ
	ควร อย่างยิ่ง	ควร	ไม่ แน่ใจ	ไม่ควร	ไม่ควร อย่างยิ่ง	
	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)	
4. ประเมินผลการเรียนเหมาะสมทั้งภาค ทฤษฎีและปฏิบัติ						
พิจารณาจาก						
4.1 มีการตกลงร่วมกันกับผู้เรียนใน รายละเอียดของการประเมินผล ก่อนเรียน ระหว่างเรียนและ หลังเรียน						
4.2 ใช้เครื่องมือประเมินผลการเรียน ได้อย่างเหมาะสม โดยประเมิน จากผลงานการปฏิบัติของผู้เรียน พฤติกรรมการเรียนรู้ การทำงาน ร่วมกัน วิธีการเรียนและการ ประเมินตนเอง การประเมินโดย เพื่อน และการประเมินโดยผู้สอน						
4.3 มีการประเมินความก้าวหน้าการ เรียนรู้ของผู้เรียนและให้ข้อมูล ย้อนกลับเกี่ยวกับกระบวนการ ทำงานและผลงานอย่างสม่ำเสมอ						
4.4 ใช้นวัตกรรมในการประเมินผล ให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียน เช่น การประเมินจากแฟ้มสะสมงาน (portfolio) ของผู้เรียน						
4.5 เน้นให้ผู้เรียนประเมินตนเอง และประเมินผลการปฏิบัติงาน ของสมาชิกในกลุ่ม						

เกณฑ์บ่งชี้	ระดับสภาพที่ควรจะเป็น					ข้อเสนอแนะ
	ควร อย่างยิ่ง	ควร	ไม่ แน่ใจ	ไม่ควร	ไม่ควร อย่างยิ่ง	
	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)	
4.6 ประเมินผลสรุปรวมระดับสัมฤทธิ์ ผลทางการเรียน						
โดยดำเนินการดังนี้						
4.6.1 สร้างแบบทดสอบที่มี มาตรฐาน						
โดยดำเนินการดังนี้						
(1) วางแผนสร้างแบบ ทดสอบ						
ได้แก่						
ก. กำหนดจุดมุ่งหมาย ในการสร้างแบบ ทดสอบ						
ข. กำหนดเนื้อหา และพฤติกรรมที่ ต้องการวัด						
ค. กำหนดชนิดและ รูปแบบของแบบ ทดสอบ						
(2) สร้างแบบทดสอบให้ สอดคล้องกับแผน สร้างแบบทดสอบ						
(3) ตรวจสอบคุณภาพ และปรับปรุงแบบ ทดสอบ						
4.6.2 ดำเนินการทดสอบด้วย ความยุติธรรม						
4.6.3 ใช้ผลการวัดร่วมกับการ ประเมินในส่วนอื่น ๆ						

เกณฑ์บ่งชี้	ระดับสภาพที่ควรจะเป็น					ข้อเสนอแนะ
	ควร อย่างยิ่ง	ควร	ไม่ แน่ใจ	ไม่ควร	ไม่ควร อย่างยิ่ง	
	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)	
ได้แก่						
(1) พฤติกรรมการเรียน						
(2) การทำงานร่วมกัน						
(3) การประเมินตนเอง						
(4) การประเมินของ เพื่อน						
4.7 นำผลการประเมินมาใช้เพื่อปรับ ปรุงและพัฒนาการเรียนการสอน						
4.8 รายงานผลการเรียนในรูปแบบ ต่าง ๆ ให้ผู้เรียนและผู้เกี่ยวข้อง ได้ทราบ						

ตอนที่ 3 ผลผลิต (output)

เกณฑ์บ่งชี้	ระดับสภาพที่ควรจะเป็น					ข้อเสนอแนะ
	ควร อย่างยิ่ง	ควร	ไม่ แน่ใจ	ไม่ควร	ไม่ควร อย่างยิ่ง	
	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)	
1. ผู้เรียนมีคุณภาพที่บรรลุวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนสูง						
พิจารณาจาก						
1.1 ผู้เรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 มีผลการเรียนและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน						
1.2 ผู้เรียนแต่ละรายมีผลการเรียนผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำที่กำหนดไว้						
2. ผู้เรียนมีลักษณะที่พึงประสงค์ของหลักสูตร						
พิจารณาจาก						
2.1 ความสามารถในการเรียนรู้และแสวงหาความรู้ใหม่						
2.2 ความสามารถในการรวบรวมข้อมูลประกอบการตัดสินใจแก้ปัญหา						
2.3 ความสามารถใช้กระบวนการแก้ปัญหาด้วยตนเองอย่างสอดคล้องเหมาะสมกับสภาพปัญหา						
2.4 ความสามารถและทักษะปฏิบัติการพยาบาลที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ป่วยและชุมชน						
2.5 มีความสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีมนุษยสัมพันธ์						

เกณฑ์บ่งชี้	ระดับสภาพที่ควรจะเป็น					ข้อเสนอแนะ
	ควร อย่างยิ่ง	ควร	ไม่ แน่ใจ	ไม่ควร	ไม่ควร อย่างยิ่ง	
	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)	
2.6 มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์						
2.7 ความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย						
2.8 มีวินัยในตนเอง และเพียรพยายามปฏิบัติงานให้ลุล่วง						
2.9 มีพฤติกรรมเหมาะสมกับจรรยาบรรณและจริยธรรมแห่งวิชาชีพ						
2.10 มีความเมตตา เอื้อเฟื้อ ยินดีช่วยเหลือผู้อื่น						
2.11 มีความสามารถในการบริหารเวลา และสามารถใช้เวลาอย่างคุ้มค่าให้เป็นประโยชน์						
2.12 ใฝ่ศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองอยู่เสมอ						
2.13 มีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพ สามารถปฏิบัติกรพยาบาลผู้ป่วยและชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ						

ปัญหาและข้อเสนอแนะต่อเกณฑ์บ่งชี้ด้านการจัดการเรียนการสอน

1. เกณฑ์บ่งชี้ที่พัฒนาขึ้นนี้ มีความถูกต้องครอบคลุมครบถ้วนที่จะใช้ในการประเมินการจัดการเรียนการสอนหรือไม่

() ครอบคลุม

() ไม่ครอบคลุม มีเกณฑ์ในเรื่องใดบ้างที่ควรเพิ่มเติม

.....

.....

.....

2. มีเกณฑ์บ่งชี้ใดบ้างที่ควรตัดออก เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

3. มีเกณฑ์บ่งชี้ใดบ้างที่สูงเกิน ดำเกิน หรือไม่ชัดเจน ควรปรับปรุงอย่างไร

.....

.....

.....

4. ถ้านำเกณฑ์บ่งชี้เหล่านี้ไปใช้ในการประเมิน ท่านคาดว่าจะ มีปัญหาอะไรบ้าง

.....

.....

.....

5. ข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับการพัฒนาเกณฑ์บ่งชี้และการใช้เกณฑ์บ่งชี้

.....

.....

.....

**แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อเกณฑ์บ่งชี้ในการประเมินตนเองด้าน
การจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ในสถาบันการศึกษาพยาบาล
แบบสอบถาม รอบที่ 2**

ชื่อผู้ตอบ.....

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามนี้ต้องการถามถึงความเหมาะสมของเกณฑ์บ่งชี้ในการประเมินตนเองตามขอบข่ายและระบบงานการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ในสถาบันการศึกษาพยาบาล เกณฑ์บ่งชี้แยกออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ปัจจัยเบื้องต้น การปฏิบัติและผลผลิต

2. ในแบบสอบถามนี้ ผู้วิจัยได้แสดงค่าสถิติของการตอบของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญและของท่านเองในรอบที่ 1 ดังนี้

* (สีดำ)	หมายถึง	ค่ามัธยฐานที่เป็นตัวแทนคำตอบของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ
× (สีแดง)	หมายถึง	ค่าระดับคะแนนที่เป็นคำตอบของท่านในรอบที่ 1
—	หมายถึง	ขอบเขตของค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ซึ่งแสดงถึงคำตอบของผู้เชี่ยวชาญจำนวนกึ่งหนึ่ง ตกอยู่ในช่วงนี้

3. การตอบแบบสอบถาม ให้ท่านพิจารณาทบทวนคำตอบของท่านอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งท่านอาจตัดสินใจได้ 2 กรณี คือ

3.1 ยืนยันคำตอบเดิม โดยท่านไม่ต้องเขียนเครื่องหมายใด ๆ แต่หากคำตอบเดิมของท่านตกอยู่ นอกขอบเขตค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (____) ขอให้ท่านแสดงเหตุผลในการยืนยันคำตอบเดิมของท่านด้วย

3.2 เปลี่ยนแปลงคำตอบใหม่ โดยให้ท่านเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับสภาพที่ควรจะเป็น (5, 4, 3, 2, หรือ 1) ที่เป็นคำตอบใหม่ของท่านในข้อนั้น ๆ

ตัวอย่าง การตอบแบบสอบถาม

เกณฑ์บ่งชี้	ระดับสภาพที่ควรจะเป็น					ข้อเสนอแนะ
	ควร อย่างยิ่ง (5)	ควร (4)	ไม่แน่ ใจ (3)	ไม่ ควร (2)	ไม่ควร อย่างยิ่ง (1)	
(0) คุณลักษณะด้านการจัดการเรียน การสอนของอาจารย์	* X					
พิจารณาจาก (0.1) มีประสบการณ์ในการสอน อย่างน้อย 3 ปี		*		X		ระบุจำนวนปี สูงเกินไปควร ลดลงเป็น อย่างน้อย 1 ปี เพื่อให้ใช้ได้ ครอบคลุม สถาบันการ ศึกษา ทุกขนาด
(0.2) มีความสามารถในการ สื่อสารได้ดี	* ✓		X			

- อธิบาย** (1) คำตอบข้อ (0) แสดงว่า เกณฑ์บ่งชี้ในข้อนี้ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความเห็นสอดคล้องกันว่าสมควรใช้เป็นเกณฑ์บ่งชี้อย่างยิ่ง โดยที่ผู้ตอบก็มีความเห็นสอดคล้องกับกลุ่มด้วย
- (2) คำตอบข้อ (0.1) แสดงว่า เกณฑ์บ่งชี้ข้อนี้ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความเห็นสอดคล้องกันว่าสมควรใช้เป็นเกณฑ์บ่งชี้ แต่ผู้ตอบมีความเห็นแตกต่างจากกลุ่มในรอบที่ 1 และยังคงยืนยันความเห็นเดิมในรอบที่ 2 โดยที่คำตอบอยู่นอกขอบเขตของพิสัยระหว่างควอไทล์ ผู้ตอบจึงจำเป็นต้องแสดงเหตุผลประกอบด้วย
- (3) คำตอบข้อ (0.2) แสดงว่า เกณฑ์บ่งชี้ในข้อนี้ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความเห็นสอดคล้องกันว่าสมควรใช้เป็นเกณฑ์บ่งชี้ และผู้ตอบมีความเห็นแตกต่างไปจากกลุ่มในรอบที่ 1 แต่มีการเปลี่ยนแปลงในการตอบแบบสอบถามรอบที่ 2 โดยที่คำตอบใหม่นี้ตกอยู่ในขอบเขตของพิสัยระหว่างควอไทล์ จึงไม่จำเป็นต้องแสดงเหตุผล

แบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

เพื่อประเมินคุณภาพของรูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบการประเมินตนเอง
ด้านการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ในสถาบันการศึกษาพยาบาล

แบบสัมภาษณ์

ประเมินคุณภาพของรูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบการประเมินตนเอง
ด้านการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ในสถาบันการศึกษาพยาบาล

เนื้อหาสาระในรูปแบบ และคู่มือการใช้รูปแบบการประเมินตนเอง

หน่วยที่ 1 ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน และการประเมินตนเองของอาจารย์ในสถาบัน
การศึกษาพยาบาล

ตอนที่ 1.1 ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนของสถาบันการศึกษาพยาบาล

1.1.1 วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้มีลักษณะต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด

ความครอบคลุม ☐ มาก ☐ ปานกลาง ☐ น้อย

ความชัดเจนมาก ☐ มาก ☐ ปานกลาง ☐ น้อย

ข้อเสนอแนะที่ทำให้มีความครอบคลุมและชัดเจนมากขึ้น

1.1.2 เนื้อหาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนของสถาบันการศึกษาพยาบาลมีลักษณะต่อไปนี้
ต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด

(1) เนื้อหาที่มีความครอบคลุม ☐ มาก ☐ ปานกลาง ☐ น้อย

(2) เนื้อหาที่มีความชัดเจน ☐ มาก ☐ ปานกลาง ☐ น้อย

(3) คำถามท้ายเรื่องและแนวตอบมีความเหมาะสม

☐ มาก ☐ ปานกลาง ☐ น้อย

ข้อเสนอแนะที่ทำให้มีความครอบคลุมชัดเจน และเหมาะสมมากยิ่งขึ้นคือ

ตอนที่ 1.2 แนวคิดพื้นฐานในการประเมินตนเองของอาจารย์ในสถาบันการศึกษาพยาบาล

1.2.1 วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้มีลักษณะต่อไปนี้ มากน้อยเพียงใด

ความครอบคลุม ☐ มาก ☐ ปานกลาง ☐ น้อย

ความชัดเจนมาก ☐ มาก ☐ ปานกลาง ☐ น้อย

ข้อเสนอแนะที่ทำให้มีความครอบคลุมและชัดเจนมากขึ้น

1.2.2 เนื้อหาเกี่ยวกับการประเมินตนเองของอาจารย์ในสถาบันการศึกษาพยาบาล

(1) เนื้อหาที่มีความครอบคลุม ☐ มาก ☐ ปานกลาง ☐ น้อย

(2) เนื้อหาที่มีความชัดเจน ☐ มาก ☐ ปานกลาง ☐ น้อย

(3) คำถามท้ายเรื่องและแนวตอบมีความเหมาะสม

☐ มาก ☐ ปานกลาง ☐ น้อย

ข้อเสนอแนะที่ทำให้มีความครอบคลุมชัดเจน และเหมาะสมมากยิ่งขึ้นคือ

หน่วยที่ 2 รูปแบบการประเมินตนเองในการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ในสถาบันการศึกษา พยาบาล

ตอนที่ 2.1 ลักษณะของรูปแบบการประเมินตนเองในการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ในสถาบัน การศึกษาพยาบาล

2.1.1 วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้มีลักษณะต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด

ความครอบคลุม ☐ มาก ☐ ปานกลาง ☐ น้อย

ความชัดเจนมาก ☐ มาก ☐ ปานกลาง ☐ น้อย

ข้อเสนอแนะที่ทำให้มีความครอบคลุมและชัดเจนมากขึ้น

2.1.2 เนื้อหาของรูปแบบการประเมินตนเองในการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ในสถาบัน การศึกษาพยาบาล มีลักษณะต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด

(1) เนื้อหา มีความครอบคลุม ☐ มาก ☐ ปานกลาง ☐ น้อย

(2) เนื้อหา มีความชัดเจน ☐ มาก ☐ ปานกลาง ☐ น้อย

(3) คำถามท้ายเรื่องและแนวตอบมีความเหมาะสม

☐ มาก ☐ ปานกลาง ☐ น้อย

ข้อเสนอแนะที่ทำให้มีความครอบคลุมชัดเจน และเหมาะสมมากขึ้นคือ

2.1.3 รายละเอียดในแต่ละองค์ประกอบของรูปแบบการประเมินตนเอง

1. ความสำคัญของการประเมินตนเองมีลักษณะต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด

(1) เนื้อหา มีความครอบคลุม ☐ มาก ☐ ปานกลาง ☐ น้อย

(2) เนื้อหา มีความชัดเจน ☐ มาก ☐ ปานกลาง ☐ น้อย

ข้อเสนอแนะที่ทำให้มีความครอบคลุมชัดเจน มากขึ้นคือ

2. หลักการของการประเมินตนเอง มีลักษณะต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด

(1) เนื้อหา มีความครอบคลุม ☐ มาก ☐ ปานกลาง ☐ น้อย

(2) เนื้อหา มีความชัดเจน ☐ มาก ☐ ปานกลาง ☐ น้อย

ข้อเสนอแนะที่ทำให้มีความครอบคลุมชัดเจนมากขึ้นคือ

3. วัตถุประสงค์ของการประเมินตนเองที่อธิบายไว้ มีลักษณะต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด

(1) เนื้อหามีความครอบคลุม ☐ มาก ☐ ปานกลาง ☐ น้อย

(2) เนื้อหามีความชัดเจน ☐ มาก ☐ ปานกลาง ☐ น้อย

ข้อเสนอแนะที่ทำให้มีความครอบคลุม ชัดเจนมากขึ้นคือ

.....

4. การกำหนดองค์ประกอบของการประเมินตนเองในการจัดการเรียนการสอน มีลักษณะต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด

(1) เนื้อหามีความครอบคลุม ☐ มาก ☐ ปานกลาง ☐ น้อย

(2) เนื้อหามีความชัดเจน ☐ มาก ☐ ปานกลาง ☐ น้อย

ข้อเสนอแนะที่ทำให้มีความครอบคลุม ชัดเจนมากขึ้นคือ

.....

5. การกำหนดเกณฑ์บ่งชี้ในการประเมินตนเอง มีลักษณะต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด

(1) เนื้อหามีความครอบคลุม ☐ มาก ☐ ปานกลาง ☐ น้อย

(2) เนื้อหามีความชัดเจน ☐ มาก ☐ ปานกลาง ☐ น้อย

ข้อเสนอแนะที่ทำให้มีความครอบคลุม ชัดเจนมากขึ้นคือ

.....

6. การดำเนินการประเมินตนเอง มีลักษณะต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด

(1) เนื้อหามีความครอบคลุม ☐ มาก ☐ ปานกลาง ☐ น้อย

(2) เนื้อหามีความชัดเจน ☐ มาก ☐ ปานกลาง ☐ น้อย

ข้อเสนอแนะที่ทำให้มีความครอบคลุม ชัดเจนมากขึ้นคือ

.....

7. การนำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนางาน

(1) เนื้อหามีความครอบคลุม ☐ มาก ☐ ปานกลาง ☐ น้อย

(2) เนื้อหามีความชัดเจน ☐ มาก ☐ ปานกลาง ☐ น้อย

ข้อเสนอแนะที่ทำให้มีความครอบคลุม ชัดเจน มากขึ้นคือ

.....

ตอนที่ 2.2 แผนการประเมินการจัดการเรียนการสอนด้วยตนเองและเครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน

2.2.1 แผนการประเมินการจัดการเรียนการสอนด้วยตนเอง มีลักษณะต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด

(1) เนื้อหามีความครอบคลุม ☐ มาก ☐ ปานกลาง ☐ น้อย

(2) เนื้อหามีความชัดเจน ☐ มาก ☐ ปานกลาง ☐ น้อย

(3) สามารถนำไปใช้ได้สะดวก ☐ มาก ☐ ปานกลาง ☐ น้อย

ข้อเสนอแนะที่ทำให้มีความครอบคลุม ชัดเจน และสามารถนำไปใช้ได้สะดวกมากขึ้นคือ

.....

2.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินการจัดการเรียนการสอนด้วยตนเอง มีลักษณะต่อไปนี้มาก
น้อยเพียงใด

(1) เนื้อหามีความครอบคลุม ☐ มาก ☐ ปานกลาง ☐ น้อย

(2) เนื้อหามีความชัดเจน ☐ มาก ☐ ปานกลาง ☐ น้อย

(3) สามารถนำไปใช้ได้สะดวก ☐ มาก ☐ ปานกลาง ☐ น้อย

ข้อเสนอแนะที่ทำให้มีความครอบคลุม ชัดเจน และสามารถนำไปใช้ได้สะดวกมากขึ้น
คือ

.....

คุณภาพของรูปแบบการประเมินตนเองในการจัดการเรียนการสอน
ของอาจารย์ในสถาบันการศึกษาพยาบาล

ก. ด้านความเหมาะสม

1. องค์ประกอบของรูปแบบการประเมินตนเองต่อไปนี้มีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด

	มาก	ปานกลาง	น้อย	เหตุผล
วัตถุประสงค์ของการประเมินตนเอง	☐	☐	☐	
ความสำคัญของการประเมินตนเอง	☐	☐	☐	
หลักการของการประเมินตนเอง	☐	☐	☐	
การกำหนดงานที่มุ่งประเมิน	☐	☐	☐	
การกำหนดเกณฑ์บ่งชี้ในการประเมิน	☐	☐	☐	
การดำเนินการประเมิน ตนเอง	☐	☐	☐	
การนำผลการประเมินไปใช้ปรับปรุง และพัฒนา	☐	☐	☐	

ข้อเสนอแนะที่ทำให้มีความเหมาะสมมากขึ้น คือ

.....

.....

2. ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของรูปแบบการประเมินตนเอง มีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด

มีความเหมาะสม ☐ มาก ☐ ปานกลาง ☐ น้อย

เหตุผล ได้

ข้อเสนอแนะที่ทำให้มีความเหมาะสมมากขึ้น คือ

3. ท่านคิดว่ารูปแบบการประเมินตนเองนี้สามารถทำความเข้าใจได้ง่ายมากน้อยเพียงใด

ทำความเข้าใจง่าย ☐ มาก ☐ ปานกลาง ☐ น้อย

เหตุผล เพราะ

ข้อเสนอแนะที่ทำให้มีความเหมาะสมมากขึ้น คือ

4. ท่านคิดว่ารูปแบบการประเมินตนเองนี้เหมาะสมกับระบบปฏิบัติงานของอาจารย์ผู้สอนในสถาบันการศึกษาพยาบาลมากน้อยเพียงใด

เหมาะสม ☐ มาก ☐ ปานกลาง ☐ น้อย

เหตุผล

ข้อเสนอแนะที่ทำให้มีความเหมาะสมมากขึ้น คือ

5. ท่านคิดว่ารูปแบบการประเมินตนเองนี้ มีความสอดคล้องกับแนวนโยบายการประกันคุณภาพของทบวงมหาวิทยาลัยมากน้อยเพียงใด

สอดคล้อง ☐ มาก ☐ ปานกลาง ☐ น้อย

เหตุผล

ข้อเสนอแนะที่ทำให้สอดคล้องมากยิ่งขึ้น คือ

6. ท่านคิดว่ารูปแบบการประเมินตนเองนี้ สะดวกต่อการนำไปใช้ดำเนินการประเมินการจัดการเรียนการสอนมากน้อยเพียงใด

สะดวกต่อการนำไปใช้ ☐ มาก ☐ ปานกลาง ☐ น้อย

เหตุผล

ข้อเสนอแนะที่ทำให้มีความสะดวกมากขึ้น คือ

ข. ด้านความเป็นไปได้

7. ท่านคิดว่ารูปแบบการประเมินตนเองนี้ อาจารย์ในสถาบันการศึกษาพยาบาลสามารถนำไปใช้ดำเนินการประเมินการจัดการเรียนการสอนด้วยตนเองได้จริง มากน้อยเพียงใด

ดำเนินการใช้ ☐ มาก ☐ ปานกลาง ☐ น้อย

เหตุผล

ข้อเสนอแนะที่ทำให้นำไปดำเนินการได้มากขึ้น คือ

ค. ด้านความเป็นประโยชน์

8. ท่านคิดว่ารูปแบบการประเมินตนเองนี้ จะช่วยให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ในสถาบันการศึกษาพยาบาลมากน้อยเพียงใด

เป็นประโยชน์ ☐ มาก ☐ ปานกลาง ☐ น้อย

เหตุผล

ข้อเสนอแนะที่ทำให้เป็นประโยชน์มากขึ้น คือ

9. เมื่อพิจารณาประโยชน์ที่จะได้รับจากการใช้รูปแบบการประเมินตนเองนี้ในการจัดการเรียนการสอนของสถาบันการศึกษาพยาบาล จะคุ้มค่างบเวลาที่ใช้ในการดำเนินการเพียงใด

คุ้มค่า ☐ มาก ☐ ปานกลาง ☐ น้อย

เหตุผล

ข้อเสนอแนะที่ทำให้มีความคุ้มค่างบเวลามากขึ้น คือ

ง. ด้านความครอบคลุม

10. ท่านคิดว่ารูปแบบการประเมินตนเองนี้ จะได้ข้อมูลที่ครอบคลุมครบถ้วนเพียงพอต่อการตัดสินใจเพื่อการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนมากขึ้นเพียงใด

ครอบคลุม

☐

มาก

☐

ปานกลาง

☐

น้อย

เหตุผล

ข้อเสนอแนะที่ทำให้มีความครอบคลุมมากขึ้น คือ

จ. ด้านปัญหาและผลกระทบ

11. ถ้านำรูปแบบการประเมินตนเองนี้ไปใช้ในสถาบันการศึกษาพยาบาล ท่านคิดว่าจะเกิดปัญหามากน้อยเพียงใด

มีปัญหา

☐

มาก

☐

ปานกลาง

☐

น้อย

เหตุผล

ข้อเสนอแนะที่ทำให้เกิดปัญหาน้อยลงและแนวทางแก้ไข คือ

12. ท่านคิดว่าผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในการนำรูปแบบการประเมินตนเองนี้ไปใช้ในสถาบันการศึกษาพยาบาลจะมีอะไรบ้าง

ผลทางบวก ได้แก่

ผลทางลบ ได้แก่

- ค. ข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่จะทำให้อารมณ์ของการประเมินตนเองนี้ สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงอย่างมีประสิทธิภาพ

**แบบสอบถามความคิดเห็นต่อเกณฑ์บ่งชี้และรูปแบบการประเมินตนเอง
ด้านการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ในสถาบันการศึกษาพยาบาล**

**แบบสอบถามความคิดเห็นต่อเกณฑ์บ่งชี้ในการประเมินตนเองเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน
ของอาจารย์ในสถาบันการศึกษาพยาบาล**

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามนี้เป็นเกณฑ์บ่งชี้ตามขอบข่ายและระบบงานการจัดการเรียนการสอนของสถาบันการศึกษาพยาบาล ประกอบด้วยเกณฑ์บ่งชี้ 3 ด้าน ได้แก่ ปัจจัยเบื้องต้น การปฏิบัติ และผลผลิต
2. การพิจารณาเกณฑ์บ่งชี้ในด้านความเป็นไปได้ ความมีประโยชน์ ความเหมาะสม และความถูกต้องครอบคลุม ดังนี้
 - 2.1 เกณฑ์บ่งชี้ที่มีความเป็นไปได้ หมายถึง เกณฑ์บ่งชี้ที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง
 - 2.2 เกณฑ์บ่งชี้ที่มีประโยชน์ หมายถึง เกณฑ์บ่งชี้ที่สนองต่อความต้องการที่จะนำไปใช้ในการประเมินจริงได้
 - 2.3 เกณฑ์บ่งชี้ที่มีความเหมาะสม หมายถึง เกณฑ์บ่งชี้ที่มีความสอดคล้องกับหลักการ จุดมุ่งหมาย โครงสร้างและแนวดำเนินการจัดการเรียนการสอน รวมทั้งไม่ขัดต่อกฎหมาย นโยบายระเบียบปฏิบัติ ศีลธรรมจรรยา หรือค่านิยมที่มีอยู่
 - 2.4 เกณฑ์บ่งชี้ที่มีความถูกต้องครอบคลุม หมายถึง เกณฑ์บ่งชี้ที่พัฒนาอย่างถูกต้อง ครอบคลุมครบถ้วน ตามขอบข่ายของการจัดการเรียนการสอน เพื่อใช้ในการประเมินที่จะให้ได้ข้อมูลอย่างเพียงพอต่อการตัดสินใจปรับปรุงและพัฒนางานการจัดการเรียนการสอนของสถาบันการศึกษาพยาบาล
3. การตอบแบบสอบถาม ดำเนินการดังนี้
 - 3.1 ทำเครื่องหมาย/ลงในช่องตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด โดยกำหนดตัวเลขในช่องให้มีความหมาย ดังนี้

5	หมายถึง	มากที่สุด
4	หมายถึง	มาก
3	หมายถึง	ปานกลาง
2	หมายถึง	น้อย
1	หมายถึง	น้อยที่สุด
 - 3.2 เติมความคิดเห็นเกี่ยวกับความถูกต้องครอบคลุมของเกณฑ์บ่งชี้ และข้อเสนอแนะของท่านลงในช่องว่าง

**แบบสอบถามความคิดเห็นต่อรูปแบบการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอน
ของอาจารย์ในสถาบันการศึกษาพยาบาล**

คำชี้แจง

แบบประเมินนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เข้าร่วมทดลองใช้รูปแบบการประเมินตนเอง
ได้ประเมินการทดลองใช้รูปแบบการประเมิน โดยเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง

5	4	3	2	1
---	---	---	---	---

ที่ตรงกับความเห็นของท่านมากที่สุด โดยกำหนดตัวเลขในช่อง ☐
ให้มีความหมาย ดังนี้

5	หมายถึง	มากที่สุด
4	หมายถึง	มาก
3	หมายถึง	ปานกลาง
2	หมายถึง	น้อย
1	หมายถึง	น้อยที่สุด

และโปรดตอบเหตุผลและข้อเสนอแนะของท่านลงในช่องว่าง

แบบสอบถาม

ก. ด้านความเป็นไปได้

1. รูปแบบการประเมินตนเอง ทำความเข้าใจได้ง่ายมากน้อยเพียงใด

ง่ายมาก

5	4	3	2	1
---	---	---	---	---

 ยุ่งมาก

เหตุผล เพราะ.....
ข้อเสนอแนะที่ทำให้ง่ายขึ้น คือ.....
.....

2. รูปแบบการประเมินตนเองนำไปใช้ดำเนินการประเมินการปฏิบัติงานจริงได้มากน้อยเพียงใด

ดำเนินการได้มาก

5	4	3	2	1
---	---	---	---	---

 ดำเนินการได้น้อย

เหตุผล เพราะ.....
ข้อเสนอแนะที่ให้นำไปดำเนินการได้มากขึ้น.....
.....

ข. ด้านความเป็นประโยชน์

3. รูปแบบการประเมินตนเองนี้ มีประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานของท่านมากน้อยเพียงใด

มีประโยชน์มาก

5	4	3	2	1
---	---	---	---	---

 มีประโยชน์น้อย

เหตุผล เพราะ.....
.....
ข้อเสนอแนะที่ทำให้มีประโยชน์มากขึ้นคือ.....
.....

4. รูปแบบการประเมินตนเองนี้ ช่วยให้ท่านได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในส่วนที่ท่านรับผิดชอบ มากน้อยเพียงใด

มีประโยชน์มาก

5	4	3	2	1
---	---	---	---	---

มีประโยชน์น้อย

เหตุผล เพราะ.....

5. รูปแบบการประเมินตนเองนี้ มีส่วนช่วยพัฒนาให้ท่านมีความรู้และทักษะในการประเมินการจัดการเรียนการสอนด้วยตนเอง มากน้อยเพียงใด

ช่วยพัฒนามาก

5	4	3	2	1
---	---	---	---	---

ช่วยพัฒนาน้อย

เหตุผล เพราะ.....

ข้อเสนอแนะที่ทำให้ช่วยพัฒนางานการจัดการเรียนการสอนของสถาบันการศึกษามากขึ้น

6. รูปแบบการประเมินตนเองนี้ มีส่วนช่วยปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของสถาบันการศึกษาของท่าน มากน้อยเพียงใด

ช่วยพัฒนามาก

5	4	3	2	1
---	---	---	---	---

ช่วยพัฒนาน้อย

เหตุผล เพราะ.....

ข้อเสนอแนะที่ทำให้ช่วยพัฒนางานการจัดการเรียนการสอนของสถาบันการศึกษามากขึ้นคือ

7. เมื่อเปรียบเทียบประโยชน์ที่ได้รับจากการใช้รูปแบบการประเมินตนเองกับเวลาที่ท่านใช้ในการดำเนินการมีความคุ้มค่ามากน้อยเพียงใด

คุ้มค่ามาก

5	4	3	2	1
---	---	---	---	---

ค้่มค่าน้อย

เหตุผล เพราะ.....

ข้อเสนอแนะที่ทำให้ค้่มค่ามากขึ้นคือ.....

ก. ด้านความเหมาะสม

8. รูปแบบการประเมินตนเองนี้ มีความเหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอนของสถาบัน
การศึกษาพยาบาลมากน้อยเพียงใด

เหมาะสมมาก

5	4	3	2	1
---	---	---	---	---

เหมาะสมน้อย

เหตุผล เพราะ.....

ข้อเสนอแนะที่ช่วยให้พัฒนางานการจัดการเรียนการสอนของสถาบันการศึกษามากขึ้นคือ.....

9. รูปแบบการประเมินตนเองนี้ สะดวกต่อการนำไปใช้ดำเนินการประเมินการจัดการเรียน
การสอนของสถาบันการศึกษาพยาบาล มากน้อยเพียงใด

สะดวกมาก

5	4	3	2	1
---	---	---	---	---

สะดวกน้อย

เหตุผล เพราะ.....

ข้อเสนอแนะที่ทำให้มีความสะดวกมากขึ้นคือ.....

10. รูปแบบการประเมินตนเองนี้ มีความสอดคล้องและสนองตอบแนวนโยบายการพัฒนาคุณภาพ
การศึกษา มากน้อยเพียงใด

สอดคล้อง/สนองตอบมาก

5	4	3	2	1
---	---	---	---	---

สอดคล้อง/สนองตอบน้อย

เหตุผล เพราะ.....

ข้อเสนอแนะที่ทำให้มีความสอดคล้อง/สนองตอบมากขึ้นคือ.....

ง. ด้านความถูกต้องครอบคลุม

11. ข้อมูลในรูปแบบการประเมินตนเองนี้ มีความถูกต้องตรงกับสภาพการปฏิบัติงานจริง
มากน้อยเพียงใด

ตรงกับสภาพการปฏิบัติงาน

5	4	3	2	1
---	---	---	---	---

ไม่ตรงกับสภาพการปฏิบัติงาน

เหตุผล เพราะ.....

ข้อเสนอแนะที่ทำให้มีความถูกต้องตรงกับสภาพการปฏิบัติงานมากขึ้นคือ.....

12. รูปแบบการประเมินตนเองนี้ ช่วยให้คุณได้ข้อมูลที่ครอบคลุมเพียงพอต่อการตัดสินใจ
เพื่อการปรับปรุงและพัฒนางานการจัดการเรียนการสอนในส่วนที่ท่านรับผิดชอบ มากน้อย
เพียงใด

ครอบคลุมมาก

5	4	3	2	1
---	---	---	---	---

ครอบคลุมน้อย

เหตุผล เพราะ.....

ข้อเสนอแนะที่ทำให้มีความครอบคลุมมากขึ้นคือ.....

13. ข้อเสนอแนะที่จะทำให้รูปแบบการประเมินตนเองที่พัฒนาขึ้นนี้ สามารถนำไปปฏิบัติจริง
ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แบบทดสอบ

เรื่อง

การประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์
ในสถาบันการศึกษาพยาบาล

แบบทดสอบ
เรื่อง การประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอน
สำหรับสถาบันการศึกษาพยาบาล

คำชี้แจง

1. แบบทดสอบนี้เป็นแบบทดสอบสำหรับวัดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ในสถาบันการศึกษาพยาบาล
2. แบบทดสอบเป็นแบบเลือกตอบ 5 ตัวเลือก มีจำนวนทั้งหมด 30 ข้อ ใช้เวลา 30 นาที
3. การตอบแบบทดสอบ ให้ท่านเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุด-เพียงข้อละ 1 ตัวเลือก โดยกากบาท (X) ทับตัวอักษรที่ตรงกับตัวเลือกนั้น ในกระดาษคำตอบ
4. ถ้าท่านต้องการเปลี่ยนแปลงคำตอบใหม่ ให้ขีดเส้นทับคำตอบเดิมให้ ชัดเจน แล้วจึงกากบาท (X) คำตอบใหม่ ดังตัวอย่าง (0) ก ข ค ✕ ✕
5. โปรดอย่าขีดเขียน หรือทำเครื่องหมายใดๆ ลงในแบบทดสอบนี้

1. ความหมายของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ที่ถูกต้องที่สุดคือตัวเลือกใด
 - ก. เป็นการถ่ายทอดความรู้จากผู้สอนไปสู่ผู้เรียน
 - ข. เป็นการจัดกิจกรรมของผู้สอนตามที่หลักสูตรกำหนด
 - ค. เป็นกระบวนการจัดการเพื่อให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม
 - ง. เป็นกระบวนการที่ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันรับผิดชอบเพื่อการเรียนรู้
 - จ. เป็นการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน

2. การจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง ผู้สอนควรมี บทบาทที่สำคัญอย่างไร
 - ก. เป็นผู้สอนและชี้แนะ
 - ข. เป็นผู้กำหนดและถ่ายทอดเนื้อหา
 - ค. เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียน
 - ง. เป็นผู้ให้ความรู้ และจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน
 - จ. เป็นผู้จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เลือกศึกษาตามความสนใจ

3. การประเมินการจัดการเรียนการสอนด้วยตนเองมีบทบาทที่สำคัญในด้านใด
 - ก. การทบทวนงาน
 - ข. การวิเคราะห์งาน
 - ค. การพัฒนาอาจารย์
 - ง. การปรับปรุงและพัฒนางาน
 - จ. การส่งเสริมและรักษามาตรฐาน

4. การประเมินการจัดการเรียนการสอนด้วยตนเอง สอดคล้องกับหลักการใดมากที่สุด
 - ก. การพัฒนาตนเอง
 - ข. การพัฒนาคุณภาพของสถาบัน
 - ค. การพัฒนาความเป็นเลิศของสถาบัน
 - ง. การส่งเสริมความเป็นอิสระของผู้สอน
 - จ. การพัฒนาคุณภาพเพื่อความเป็นเลิศของสถาบัน

5. การประเมินการจัดการเรียนการสอนด้วยตนเองของสถาบันการศึกษา ควรทำเมื่อใด
 - ก. ก่อนดำเนินการจัดการเรียนการสอน
 - ข. ระหว่างดำเนินการจัดการเรียนการสอน
 - ค. ภายหลังดำเนินการจัดการเรียนการสอน
 - ง. ก่อนและระหว่างดำเนินการจัดการเรียนการสอน
 - จ. ทั้งก่อน ระหว่างและภายหลังดำเนินการจัดการเรียนการสอน

6. การวางแผนการสอน จัดอยู่ในองค์ประกอบใดของระบบการจัดการเรียนการสอน
 - ก. ผลผลิต (output)
 - ข. ปัจจัยเบื้องต้น (input)
 - ค. กระบวนการ (process)
 - ง. ข้อมูลป้อนกลับ (feedback)
 - จ. การพัฒนาการจัดการเรียนการสอน

7. วัตถุประสงค์ของการประเมินตนเองคืออะไร
 - ก. เพื่อวัดผลการปฏิบัติงาน
 - ข. เพื่อปรับปรุงและพัฒนางาน
 - ค. เพื่อวินิจฉัยผลการดำเนินงาน
 - ง. เพื่อการรับรองคุณภาพ หรือวิทยฐานะของสถาบัน
 - จ. เพื่อทราบความก้าวหน้า และอุปสรรคของการดำเนินงาน

8. การประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอนของสถาบันการศึกษา ผู้ประเมินควรเป็นใคร
 - ก. ผู้เรียน
 - ข. ผู้บริหาร
 - ค. อาจารย์ผู้สอน
 - ง. อาจารย์ผู้สอนและผู้เรียน
 - จ. คณะทำงานหรือผู้ได้รับแต่งตั้ง

9. การประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอนมีความสำคัญใดต่ออาจารย์ผู้สอน
 - ก. มีความตื่นตัวด้านการประเมินสถาบัน
 - ข. เกิดแรงจูงใจในการพัฒนาการเรียนการสอน
 - ค. ยอมรับผลการประเมินและหาทางพัฒนางานของตน
 - ง. ทราบทิศทางการปรับปรุงและพัฒนาสถาบันการศึกษา
 - จ. เกิดความภาคภูมิใจและพร้อมที่จะรับการตรวจสอบจากฝ่ายต่าง ๆ

10. หลักสำคัญของการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอนคืออะไร
 - ก. ผู้ประเมินทำการประเมินตนเองตามขั้นตอนการจัดการเรียนการสอน
 - ข. ผู้สอนถือว่าการประเมินตนเองเป็นส่วนหนึ่งของการประเมินสถาบัน
 - ค. ผู้ประเมินต้องประเมินตนเองสม่ำเสมอทั้งก่อนสอน ขณะสอน และหลังสอน
 - ง. ก่อนการประเมินตนเองควรพัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอนให้ได้มาตรฐาน
 - จ. ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนร่วมกันประเมินตนเองเพื่อการพัฒนาสถาบัน

11. ตามหลักการประเมินตนเองของสถาบันการศึกษา ทุกฝ่ายในสถาบันต้องตระหนักในเรื่องใด
 - ก. การประเมินตนเองก่อให้เกิดข้อมูลรวมของสถาบัน
 - ข. การประเมินตนเองต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย
 - ค. การประเมินตนเองเป็นส่วนหนึ่งของการประเมินผลรวมของสถาบัน
 - ง. ทุกฝ่ายของสถาบันต้องร่วมกันประเมินการจัดการเรียนการสอนของสถาบัน
 - จ. ทุกฝ่ายของสถาบันต้องประเมินตนเอง และนำผลการประเมินไปปรับปรุงงานของตน

12. ใครเป็นผู้ใช้ผลการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอนโดยตรง
 - ก. ผู้ให้ข้อมูล
 - ข. ผู้เกี่ยวข้อง
 - ค. อาจารย์ผู้สอน
 - ง. องค์กรวิชาชีพ
 - จ. ผู้บริหารสถาบัน

13. ฝ่ายบริหารสถาบันการศึกษา ควรมีบทบาทที่เอื้อต่อการประเมินตนเองอย่างไร
 - ก. ให้ความสนใจและสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง
 - ข. สนับสนุนให้บุคลากรทุกฝ่ายให้ความร่วมมือ
 - ค. สนับสนุนให้ทุกฝ่ายร่วมมือและช่วยจัดหาข้อมูลให้
 - ง. ส่งเสริมโดยใช้หลักจิตวิทยาต้านแรงงูใจในการพัฒนางาน
 - จ. สนับสนุนให้ทุกฝ่ายนำผลการประเมินไปพัฒนางานของตน

14. การวิเคราะห์สิ่งที่มุ่งประเมินมีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่ออะไร
 - ก. กำหนดแผนการประเมินให้ชัดเจน
 - ข. กำหนดแผนการประเมินให้เหมาะสม
 - ค. กำหนดแนวทางการประเมินให้เหมาะสม
 - ง. กำหนดเกณฑ์ในการประเมินให้ครอบคลุม
 - จ. กำหนดประเด็นในการประเมินให้ครอบคลุม

15. องค์ประกอบของปัจจัยเบื้องต้น (input) ในระบบการจัดการเรียนการสอนคืออะไรบ้าง
 - ก. ผู้เรียน
 - ข. อาจารย์
 - ค. อาจารย์ และผู้เรียน
 - ง. อาจารย์ ผู้เรียนและหลักสูตร
 - จ. อาจารย์ ผู้เรียน หลักสูตร และสิ่งแวดล้อม

16. กรณีใดเป็นการประเมินผลผลิต (output) ของระบบการจัดการเรียนการสอน
 - ก. พฤติกรรมของผู้เรียนเหมาะสม
 - ข. การประเมินผลการเรียนเหมาะสม
 - ค. การจัดการเรียนการสอนได้รับการพัฒนาให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น
 - ง. ผู้เรียนมีคุณภาพและมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้วยหลักสูตร
 - จ. อาจารย์มีพฤติกรรมการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ

17. การประเมินปัจจัยเบื้องต้นในการประเมินตนของการจัดการเรียนการสอน มีจุดมุ่งหมายเพื่อตรวจสอบอะไร
- ปัญหาของการดำเนินการ
 - ความพร้อมของทรัพยากร
 - ความเหมาะสมของโครงการ
 - ระดับความจำเป็นที่ต้องดำเนินงาน
 - ความเป็นไปได้ของการดำเนินงาน
18. การประเมินการดำเนินการจัดการเรียนการสอน มีจุดมุ่งหมายใดที่สำคัญ
- เพื่อหาข้อมูลประกอบการเลือกวิธีการสอน
 - เพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินงานและหาทางปรับปรุง
 - เพื่อรวบรวมข้อมูลประกอบการตัดสินใจในการดำเนินการ
 - เพื่อเปรียบเทียบการดำเนินงานกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้
 - เพื่อให้ได้ข้อมูลประกอบการตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินการ
19. การประเมินกระบวนการจัดการเรียนการสอนมีบทบาทที่สำคัญอย่างไร
- เลือกวิธีดำเนินการที่เหมาะสม
 - ให้ข้อมูลก่อนลงมือปฏิบัติงาน
 - ปรับเปลี่ยนการปฏิบัติงานให้เหมาะสม
 - ทบทวนงานเพื่อปรับเปลี่ยนวิธีดำเนินการ
 - ให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้ปฏิบัติงานเป็นระยะๆ
20. ระบบการจัดการเรียนการสอนในชั้นการปฏิบัติงาน มีขั้นตอนอย่างไร
- รวบรวมข้อมูล → วางแผน → ปฏิบัติตามแผน
 - วางแผน → ปฏิบัติตามแผน → ประเมินผล → ปรับแผน
 - วางแผน → ปฏิบัติตามแผน → ปรับแผน → ประเมินผล
 - วางแผน → รวบรวมข้อมูล → ปรับแผน → ปฏิบัติตามแผน
 - รวบรวมข้อมูล → วางแผน → ปฏิบัติตามแผน → ประเมินผล

21. เกณฑ์ในการประเมิน มีความหมายอย่างไร
- ก. วิธีการดำเนินงาน
 - ข. สภาพการดำเนินงาน
 - ค. ผลของการดำเนินงาน
 - ง. ความสำเร็จของงานที่ต้องการให้เกิดขึ้น
 - จ. ความเป็นไปได้และความเหมาะสมของงาน
22. ขั้นตอนแรกของการวางแผนประเมินการจัดการเรียนการสอน คืออะไร
- ก. กำหนดสิ่งที่มุ่งประเมิน
 - ข. กำหนดข้อมูลที่ต้องการ
 - ค. กำหนดเกณฑ์ในการประเมิน
 - ง. กำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมิน
 - จ. กำหนดแหล่งข้อมูล และวิธีรวบรวมข้อมูล
23. กรณีใดควรเป็นเกณฑ์บ่งชี้การประเมินปัจจัยเบื้องต้นของการจัดการเรียนการสอน
- ก. การจัดทำแผนการสอนครบทุกรายวิชา
 - ข. การจัดเตรียมความพร้อมก่อนการสอนครบถ้วน
 - ค. การจัดห้องเรียนอยู่ในสภาพพร้อมสำหรับการเรียนการสอน
 - ง. การปรับเนื้อหาวิชาให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคม
 - จ. การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน
24. กรณีใดควรเป็นเกณฑ์บ่งชี้การประเมินการปฏิบัติของการจัดการเรียนการสอน
- ก. ผู้เรียนมีความรู้พื้นฐานเพียงพอ
 - ข. อาจารย์มีความเข้าใจในส่วนประกอบของหลักสูตร
 - ค. ผู้เรียนมีความสามารถรวบรวมข้อมูลเพื่อตัดสินใจแก้ปัญหา
 - ง. มีการปรับปรุงรายวิชาให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน
 - จ. การปรับวิธีการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนสนใจแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง

25. กรณีใดควรเป็นเกณฑ์บ่งชี้การประเมินผลผลิตของการจัดการเรียนการสอน
- ก. อาจารย์ผู้สอนมีความพร้อมในการสอนครบถ้วน
 - ข. การประเมินผลการเรียนเหมาะสมทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ
 - ค. คุณลักษณะของสิ่งแวดล้อมทางการเรียนการสอนเหมาะสม
 - ง. ผู้เรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 มีผลการเรียนบรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตร
 - จ. ผู้สอนใช้วิธีการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนสนใจแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง
26. กรณีใด ไม่ใช่ หลักการสำคัญของการรวบรวมข้อมูล
- ก. ต้องเป็นข้อมูลที่ตรงประเด็น และครบถ้วน
 - ข. ต้องเป็นข้อมูลที่ทันสมัย และเก็บรวบรวมได้สะดวก
 - ค. ต้องรวบรวมข้อมูลจากหลักฐานต่างๆ อย่างเป็นระบบ
 - ง. ต้องเป็นข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน และปราศจากความลำเอียง
 - ข. ต้องใช้เทคนิคการรวบรวมข้อมูลหลายวิธีเพื่อให้ได้ข้อมูลครบถ้วน
27. ข้อมูลใดที่ต้องวิเคราะห์โดยการวิเคราะห์เนื้อหา จึงเป็นการวิเคราะห์ที่สอดคล้องกับลักษณะ ข้อมูล
- ก. พฤติกรรมการเรียน
 - ข. ผลจากการสังเกตผู้เรียน
 - ค. จำนวนครั้งของการขาดเรียน
 - ง. ความคิดเห็นโดยอิสระของผู้เรียน
 - จ. ผลการเรียนรู้วิชาต่างๆ ที่จัดเป็นคะแนน
28. การประเมินตนเองในการจัดการเรียนการสอนควรใช้วิธีใดในการวิเคราะห์ข้อมูล
- ก. หาค่าร้อยละ
 - ข. แจกแจงความถี่
 - ค. เปรียบเทียบค่าวิเคราะห์
 - ง. หาค่าสถิติเบื้องต้นของข้อมูล
 - จ. เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของข้อมูล

29. แนวทางใดที่เป็นการนำผลการประเมินตนเองในการจัดการเรียนการสอนไปใช้ ไม่ถูกต้อง

- ก. ใช้เพื่อพัฒนาสถาบัน
- ข. ใช้ปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน
- ค. ใช้เป็นข้อมูลแสดงความก้าวหน้าของงาน
- ง. ใช้ประกอบการพิจารณาความดีความชอบ
- จ. ใช้เป็นหลักฐานเพื่อขอรับการสนับสนุนต่าง ๆ

30. ประโยชน์ใดสำคัญมากที่สุดในการประเมินตนเองเพื่อการจัดการเรียนการสอน

- ก. ผู้สอนดีขึ้น
- ข. ผู้เรียนดีขึ้น
- ค. ผู้บริหารดีขึ้น
- ง. ผู้สนับสนุนดีขึ้น
- จ. ผู้ถูกประเมินดีขึ้น

ค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบเรื่อง การประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอน
ของอาจารย์ในสถาบันการศึกษาพยาบาล เป็นรายข้อ

ข้อ 1.	.642	ข้อ 16.	.752
ข้อ 2.	.776	ข้อ 17.	.463
ข้อ 3.	.183	ข้อ 18.	.235
ข้อ 4.	.279	ข้อ 19.	.251
ข้อ 5.	.354	ข้อ 20.	.888
ข้อ 6.	.494	ข้อ 21.	.619
ข้อ 7.	.336	ข้อ 22.	.264
ข้อ 8.	.938	ข้อ 23.	.642
ข้อ 9.	.228	ข้อ 24.	.463
ข้อ 10.	.402	ข้อ 25.	.354
ข้อ 11.	.207	ข้อ 26.	.747
ข้อ 12.	.642	ข้อ 27.	.358
ข้อ 13.	.211	ข้อ 28.	.205
ข้อ 14.	.535	ข้อ 29.	.723
ข้อ 15.	.729	ข้อ 30.	.644

ภาคผนวก ค

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญที่ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพปัญหา แนวคิดทางการศึกษาพยาบาล และ
การประเมินการจัดการเรียนการสอนของสถาบันการศึกษาพยาบาล

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบความตรงเชิงสอดคล้องของเกณฑ์บ่งชี้การประเมิน
ตนเองด้านการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ในสถาบันการศึกษาพยาบาล

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการประเมินตนเองและคู่มือ
การใช้รูปแบบการประเมินตนเอง

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพของแบบทดสอบ เรื่องการประเมินตนเอง
ด้านการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ในสถาบันการศึกษาพยาบาล

รายชื่อผู้ให้การสนับสนุนและร่วมในการทดลองใช้รูปแบบการประเมินตนเองด้าน
การจัดการเรียนการสอน

**รายชื่อผู้เชี่ยวชาญที่ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพปัญหา แนวคิดทางการศึกษาพยาบาล
และการประเมินการจัดการเรียนการสอนของสถาบันการศึกษาพยาบาล**

1. นาวาอากาศเอกหญิง วรรณิการ์ นุตยะสกุล	ผู้อำนวยการวิทยาลัยพยาบาลทหารอากาศ
2. นาวาอากาศโทหญิง สายสม ภาณุมาศมณฑล	รองผู้อำนวยการวิทยาลัยพยาบาลทหารอากาศ
3. รองศาสตราจารย์ ดร.ประนอม โอทกานนท์	คณบดีคณะพยาบาลศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
4. อาจารย์ ดร. ละเอียด แจ่มจันทร์	ผู้อำนวยการวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี
นพรัตน์วัชร
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อังคณา สรียากรณ์	ผู้อำนวยการวิทยาลัยพยาบาลสภากาชาดไทย

**รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบความตรงเชิงสอดคล้องของเกณฑ์บ่งชี้
ในการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอน
ของอาจารย์ในสถาบันการศึกษาพยาบาล**

1. รองศาสตราจารย์ ดร. วิชัย วงษ์ใหญ่	คณบดีคณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
2. รองศาสตราจารย์ พรจันทร์ สุวรรณชาติ	เลขาธิการสภาการพยาบาล
3. รองศาสตราจารย์ ดร. สุจิตรา เหลืองอมรเลิศ	รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
4. รองศาสตราจารย์ ดร. ศิริพร ขัมภลิจิต	คณบดีคณะพยาบาลศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
5. รองศาสตราจารย์ ดร. สุนทรวาตี เรียบพิเชษฐ์	คณบดีคณะพยาบาลศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
6. รองศาสตราจารย์ ดร. ยุวดี ฤาชา	หัวหน้าภาควิชาพยาบาลศาสตร์
คณะแพทยศาสตร์ ร.พ.รามาริบัติ
มหาวิทยาลัยมหิดล
7. นาวาอากาศเอกหญิง กรรณิการ์ นุตยะสกุล	ผู้อำนวยการวิทยาลัยพยาบาลทหารอากาศ
8. นาวาโทหญิง ศิริกาญจน์ เพือกเทศ	ผู้อำนวยการวิทยาลัยพยาบาลทหารเรือ
9. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อังคณา สรียาภรณ์	ผู้อำนวยการวิทยาลัยพยาบาลสภากาชาดไทย
10. อาจารย์ ดร. ละเอียด แจ่มจันทร์	ผู้อำนวยการวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครวัดนวิริยะ
11. รองศาสตราจารย์ ดร. บุญศรี พรหมมาพันธุ์	สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาริราช
12. รองศาสตราจารย์ ดร. ปรีชา วิหคโต	สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาริราช
13. รองศาสตราจารย์ ดร.พรทิพย์ วงษ์วิเศษสิริกุล	ภาควิชาพยาบาลศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์
ร.พ. รามาริบัติ มหาวิทยาลัยมหิดล
14. รองศาสตราจารย์ ดร. สายพิน เกษมกิจวัฒนา	คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
15. รองศาสตราจารย์ ดร. อรสา พันธุ์ภักดี	ภาควิชาพยาบาลศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์
ร.พ. รามาริบัติ มหาวิทยาลัยมหิดล

16. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กรองไฉ่ อุณหสูต คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
17. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จินตนา ธนวิบูลย์ชัย สำนักทะเบียนและวัดผล
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช
18. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นงลักษณ์ จินตนคิลก คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
19. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประนอม รอดคำดี คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
20. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วิรัตน์ ไกล้นุปผา คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
21. นาวาอากาศโทหญิง ดร. ศิริกัญญา ฤทธิ์แปลก วิทยาลัยพยาบาลทหารอากาศ

**รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการประเมินตนเอง
และคู่มือการใช้รูปแบบการประเมินตนเอง**

1. รองศาสตราจารย์ ดร. จริยาวัตร คมพยัคฆ์ รองคณบดีฝ่ายวิชาการ คณะพยาบาลศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหิดล
2. รองศาสตราจารย์ ดร. กัญญา ลินทร์ตันสิริกุล สำนักทะเบียนและวัดผล
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช
3. รองศาสตราจารย์ ดร. วรณดี แสงประทีปทอง สำนักทะเบียนและวัดผล
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช
4. รองศาสตราจารย์ ดร. สมสรร วงษ์อยู่น้อย สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
5. รองศาสตราจารย์ ดร. สุจินต์ วิสวธีรานนท์ สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช
6. รองศาสตราจารย์ ดร. สุมาลี สังข์ศรี รองผู้อำนวยการสำนักบริการการศึกษา
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช
7. รองศาสตราจารย์ ดร. สุทธิรัตน์ พิมพ์ศักดิ์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
8. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กรรณิการ์ สุวรรณโคตร รองคณบดีฝ่ายวิชาการ คณะแพทยศาสตร์
โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล
9. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นิตยา เพ็ญศิริินภา สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช
10. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พรทิพย์ เกตุรานนท์ สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช
11. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วารณี เอี่ยมสวัสดิกุล สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช
12. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมคิด พรหมจ้อย สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพของแบบทดสอบ
เรื่อง การประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ในสถาบันการศึกษาพยาบาล

รองศาสตราจารย์ ดร. กัญจนา ลินทรันศิริกุล	สำนักทะเบียนและวัดผล มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช
รองศาสตราจารย์ ดร. วรณดี แสงประทีปทอง	สำนักทะเบียนและวัดผล มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช
รองศาสตราจารย์ ดร. สมสรร วงษ์อยู่น้อย	สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
รองศาสตราจารย์ วารี ระกิติ	สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช

รายชื่อผู้ให้การสนับสนุน และร่วมมือในการทดลองใช้รูปแบบการประเมินตนเอง
ด้านการจัดการเรียนการสอน

1. ผู้อำนวยการวิทยาลัยพยาบาลทหารอากาศ ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิจัย และคณาจารย์วิทยาลัยพยาบาลทหารอากาศ กรุงเทพมหานคร
2. ผู้อำนวยการวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนพรัตน์วัชรระ ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ และคณาจารย์วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนพรัตน์วัชรระ

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ	นางศรีนวล สถิตวิทยานันท์
เกิดวันที่	16 พฤศจิกายน 2495
สถานที่เกิด	อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	52/16 ซอยเกษตรศาสตร์ 2 ถนนพหลโยธิน แขวงจตุจักร เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ระดับ 7
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
ประวัติการศึกษา	พ.ศ.2517 อนุปริญญาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลสภากาชาดไทย พ.ศ.2519 ค.บ. (พยาบาลศึกษา) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ.2523 วท.ม. (พยาบาลศาสตร์) มหาวิทยาลัยมหิดล พ.ศ.2542 กศ.ด. (การอุดมศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

**การพัฒนารูปแบบการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอน
ของอาจารย์ในสถาบันการศึกษาพยาบาล**

**บทคัดย่อ
ของ
ศรีนวล สถิตวิทยานันท์**

**เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาคุณวุฒิปริญญาตรี สาขาการอุดมศึกษา
มีนาคม 2542**

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียน การสอนของอาจารย์ในสถาบันการศึกษาพยาบาล วิธีดำเนินการวิจัย ใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา แบ่งการดำเนินงานออกเป็น 3 ตอน คือ การสร้างรูปแบบการประเมินตนเอง การทดลองใช้รูปแบบการประเมินตนเอง และการประเมินรูปแบบการประเมินตนเอง

ตอนที่ 1 การสร้างรูปแบบการประเมินตนเอง ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์เนื้อหาจากการ ศึกษาทฤษฎีเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และศึกษาระบบการจัดการเรียนการสอนของสถาบัน การศึกษาพยาบาล แล้วได้พัฒนารูปแบบการประเมินตนเองและคู่มือการใช้รูปแบบการประเมิน ตนเองขึ้น เสนอให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินคุณภาพของรูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบการประเมินตนเอง เพื่อปรับปรุงก่อนนำไปทดลองใช้

ตอนที่ 2 การทดลองใช้รูปแบบการประเมินตนเอง ได้นำรูปแบบการประเมินตนเองที่ พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้ในสถาบันการศึกษาพยาบาล 2 แห่ง คือ วิทยาลัยพยาบาลทหารอากาศ และ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครพนม จำนวน 30 คน โดยใช้รูปแบบการประเมินตนเองใน การจัดการเรียนการสอน 1 หน่วยวิชา

ตอนที่ 3 การประเมินรูปแบบการประเมินตนเอง โดยให้อาจารย์ที่เข้าร่วมการทดลอง ให้ความเห็นต่อเกณฑ์บ่งชี้การประเมินและรูปแบบการประเมินตนเอง เมื่อสิ้นสุดการทดลอง

ผลการพัฒนารูปแบบการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ใน สถาบันการศึกษาพยาบาล

1. รูปแบบการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ในสถาบันการ ศึกษาพยาบาล มีองค์ประกอบ 7 ประการ คือ ความสำคัญของการประเมินตนเองด้านการ จัดการเรียนการสอน หลักการของการประเมินตนเอง วัตถุประสงค์ของการประเมินตนเอง องค์ ประกอบของการประเมินตนเองด้านการจัดการเรียนการสอน การสร้างเกณฑ์บ่งชี้ในการประเมิน ตนเอง การดำเนินการประเมินตนเอง และการนำผลการประเมินตนเองไปใช้ปรับปรุงและ พัฒนาการจัดการเรียนการสอน

2. ผลการประเมินรูปแบบการประเมินตนเอง พบว่า รูปแบบการประเมินตนเองในการ จัดการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นมีความเป็นไปได้ มีประ โยชน์ มีความเหมาะสม และมีความถูกต้อง ครบคลุม และจากการนำรูปแบบการประเมินตนเองไปทดลองใช้กับอาจารย์พยาบาลพบว่า คะแนนการทดสอบความรู้เกี่ยวกับการประเมินตนเอง หลังการทดลองใช้รูปแบบสูงกว่าคะแนน ทดสอบก่อนการทดลองใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

**A DEVELOPMENT OF AN INSTRUCTIONAL SELF-EVALUATION MODEL OF
INSTRUCTORS IN NURSING INSTITUTIONS**

AN ABSTRACT

BY

SEENUAL STITWITYANAN

**Presented in partial fulfillment of the requirements for the Doctor
of Education degree in Higher Education
at Srinakharinwirot University**

March 1999

The purpose of this study was to develop an instructional self-evaluation model of instructors in nursing institutions. The research and development approach was employed comprising three stages : (1) the development of self-evaluation model, (2) the trying-out of the model and (3) the summative evaluation of the model.

Stage 1 The development of self-evaluation model. The procedure comprised the analysis of contents from theory and related literature and the study of instructional management system of nursing institutions which were the basis for the development of the instructional self-evaluation model and the manual for users. The instructional self-evaluation model was verified by evaluation experts for further improvement.

Stage 2 The pilot study of the instructional self-evaluation model was done with 30 instructors at the two selected nursing institutions namely the Air Force Nursing School and Boromrajchonni Noparat Vajira Nursing School for 1 unit of study.

Stage 3 The summative evaluation of the instructional self-evaluation model. At this stage the 30 instructors were asked to express their opinions on the self-evaluation indicators and on the self-evaluation model at the end of the pilot-study.

The results of the study were as follows :

1. The instructional self-evaluation model consisted of seven components ; the significance of self-evaluation, the principles of self-evaluation, the objectives of self-evaluation, the identification of the instructional self-evaluation components, the identification of the self-evaluation indicators, the process of self-evaluation and the application of the self-evaluation findings for program improvement and development.

2. The results of the evaluation of the instructional self-evaluation model revealed that the model was well qualified in feasibility standards, utility standards, propriety standards and accuracy standards. After the model was tried out with the nursing instructors, it was found out that the posttest scores were significantly higher than the pretest scores at .001 level.